Wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania śródrocznych i rocznych ocen

klasyfikacyjnych z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych

KLASY VII - VIII

JĘZYK POLSKI - KLASA VII

OGÓLNE KRYTERIA OCENIANIA

niedostateczny

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 uniemożliwia osiąganie celów polonistycznych
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności

dopuszczający

- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 umożliwia osiąganie celów polonistycznych
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny

- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 7 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry

- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne
  i praktyczne

bardzo dobry

- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE
DO UZYSKANIA ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH
Z OBOWIĄZKOWYCH I DODATKOWYCH ZAJĘĆ EDUKACYJNYCH

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi
- słucha nagrania wzorcowej recytacji
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu
- rozumie polecenia
- rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, rzeźba, grafika) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np biograficznego, historycznego, kulturowego
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinię i fakty, rozróżnia fikcję i kłamstwo
- wie, czym jest perswazja, sugestia, ironia, z pomocą nauczyciela i klasy rozpoznaje aluzję
- rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- dostrzega różne motywy postępowania bohaterów
- odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm; formułuje wnioski
- czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego
- zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację
- rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze
- czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, zna gatunki należące do epiki

- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze
- wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog i dialog
- rozpoznaje balladę jako gatunek z pogranicza rodzajów literackich
- posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich
- rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, artykuł, felieton
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym
- dostrzega symbole i alegorie w tekstach kultury
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator)
- zauważa związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje
- wypowiada się na temat
- stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, a w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi
- wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji
- przygotowuje wywiad
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst, w tym tekst popularnonaukowy
- wyraża swoje zdanie i umie je uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście
- opisuje i charakteryzuje postaci rzeczywiste i fikcyjne
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową
- opisuje elementy dzieła malarskiego, wykorzystuje z pomocą nauczyciela odpowiednie konteksty
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytat
- wygłasza z pamięci tekst poetycki

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wie, czym jest błąd językowy
- ma podstawową wiedzę z zakresu gramatyki języka polskiego:

– fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności
w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
– słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
– fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)
– składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie
- określa tematykę wysłuchanego utworu; ocenia wartość wysłuchanego tekstu
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów
- nazywa różne motywy postępowania bohaterów
- określa problem poruszony w utworze i ustosunkowuje się do niego
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu
- wskazuje podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, w tym: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie

- rozróżnia takie gatunki poezji, jak pieśń, hymn
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości
- rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej
- zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście
- samodzielnie wyszukuje potrzebne informacje w odpowiednich źródłach, sporządza prosty przypis
- wyszukuje informacje w indeksie i przypisach
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej
- analizuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska
- zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów
  i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów,
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów
- redaguje rozprawkę z tezą bądź hipotezą, formułuje odpowiednie argumenty i popiera je odpowiednimi przykładami
- pisze wywiad
- stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi
- zachowuje poprawność językową i stylistyczną tworzonego tekstu
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w tekstach kultury, takich jak obraz, plakat, grafika
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji
- recytuje tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu
  i wyrażanych emocji

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- dostrzega błędy językowe i potrafi je skorygować
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową w zakresie:
- fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem
- słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
- fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)
- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym
- określa funkcję przeczytanego tekstu
- interpretuje tytuł utworu
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- dostrzega manipulację i perswazję, wartościowanie w czytanym tekście, w tym w satyrze
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję

w konstrukcji utworu
- uzasadnia przynależność gatunkową różnych utworów literackich
- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej
- odczytuje sensy przenośne i symboliczne w odbieranym tekście

MÓWIENIE

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- aktywnie uczestniczy w dyskusji
- wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej
- pisze na temat, stosując funkcjonalną kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte celnie dobranymi przykładami
- dobiera i stosuje środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- w rozprawce dobiera odpowiednie argumenty, w których odwołuje się do kontekstu literackiego, popiera je odpowiednimi przykładami
- pisze wywiad, wykorzystując zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- recytuje tekst poetycki, interpretacje głosowo z uwzględnieniem tematu
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
- dokonuje korekty tworzonego tekstu
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, w piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie:
- fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko

upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności
w wygłosie), dostrzega rozbieżności między mową a pismem

- słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych), zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., odróżnia synonimy od homonimów
- fleksji (stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie partykuły *nie* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany)
- składni (wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym
- wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii
- interpretuje symbole występujące w różnych tekstach kultury

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających

stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji
- charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych
- analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów
- pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym
- dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy
- posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania
- posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe
- odwołując się do kontekstów, tworzy rozprawkę z tezą lub hipotezą

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, analizuje elementy językowe w tekstach kultury jako świadome kształtowanie warstwy stylistycznej tekstu
- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania w zakresie fonetyki, fleksji, składni, słownictwa

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe

SŁUCHANIE

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych
- odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym

- samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego
- krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętych racji
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej.

JĘZYK POLSKI – KLASA VIII

niedostateczny
- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 uniemożliwia osiąganie celów polonistycznych
- uczeń nie potrafi wykonać zadań o niewielkim poziomie trudności

dopuszczający
- poziom umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 umożliwia osiąganie celów polonistycznych
- uczeń potrafi wykonać zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim poziomie trudności

dostateczny
- poziom zdobytych umiejętności i wiadomości objętych wymaganiami edukacyjnymi klasy 8 pozwala na rozwijanie kompetencji ujętych wprogramie i wynikających z podstawy programowej
- uczeń wykonuje zadania teoretyczne i praktyczne typowe o średnim poziomie trudności ujętych w programie i wynikających z podstawy programowej

dobry
- uczeń poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne

bardzo dobry
- uczeń sprawnie się posługuje zdobytymi wiadomościami, rozwiązuje samodzielnie problemy teoretyczne i praktyczne ujęte w programie nauczania i wynikające z podstawy programowej, potrafi zastosować poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań i problemów w nowych sytuacjach

celujący

- uczeń biegle się posługuje zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów teoretycznych i praktycznych objętych programem nauczania i wynikających z podstawy programowej, proponuje rozwiązania nietypowe; jest twórczy, rozwija własne uzdolnienia

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA ABSOLWENTA SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Kształcenie literackie i kulturowe
SŁUCHANIE

- rozumie większość poleceń
- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela, wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi
- słucha nagrania wzorcowej recytacji
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu
- rozpoznaje typowe fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście
- rozpoznaje emocje towarzyszące osobie wypowiadającej się, rozumie ogólny sens jej wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne, **w tym pisane gwarą**
- **wskazuje w tekstach archaizmy i wyrazy należące do gwar, odszukuje ich znaczenie w przypisach**
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, **rzeźbę, grafikę, fotografię**) na poziomie dosłownym, na poziomie krytycznym z pomocą nauczyciela i rówieśników określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do wybranych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- rozpoznaje wypowiedź o charakterze emocjonalnym, argumentacyjnym, wskazuje w tekście argumentacyjnym tezę, argument i przykłady
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje, opinie i fakty
- rozróżnia fikcję i kłamstwo
- wie, czym są perswazja, sugestia, ironia, rozpoznaje je w typowych tekstach i sytuacjach
- zauważa wybrane elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- dostrzega i krótko omawia główne motywy postępowania bohaterów
- odczytując sens utworu, dostrzega wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm;
- czyta utwory liryczne i dostrzega cechy liryki jako rodzaju literackiego
- zna gatunki należące do liryki: sonet, pieśń, tren, hymn, **fraszka**
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu, bohatera utworu od podmiotu lirycznego
- wymienia środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: epitet, uosobienie, ożywienie, neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę,

porównanie, **porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm** – potrafi je wskazać z pomocą nauczyciela
- dostrzega obrazy poetyckie w utworze, potrafi krótko je opisać
- czyta utwory epickie i zna cechy epiki jako rodzaju literackiego, wymienia gatunki należące do epiki – opowiadanie, powieść (i jej odmiany), legendę, baśń, przypowieść (parabolę)**,** mit, nowelę, bajkę pamiętnik, dziennik, fantasy, **epopeję**
- zna elementy rytmizujące wypowiedź – wers, rym, strofa, refren
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze
- wskazuje w utworze bohaterów głównych i drugoplanowych, wątek główny i poboczny, omawia zdarzenia wchodzące w skład akcji utworu
- odróżnia narratora od autora tekstu i bohatera utworu
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu
- wskazuje tytuł, podtytuł, motto, puentę, punkt kulminacyjny
- zna cechy komiksu, **piosenki**
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich, wskazuje elementy dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog **(w tym monolog wewnętrzny)** i dialog; **zna podział dramatu na tragedię, komedię i dramat właściwy**
- czyta scenariusze, rozumiejąc ich specyficzną budowę i treść
- potrafi zakwalifikować znane mu teksty jako baśń, bajkę, legendę, mit, nowelę, pamiętnik, dziennik, balladę i satyrę
- posługuje się spisem treści, cytatem z poszanowaniem praw autorskich
- odróżnia tekst literacki od naukowego i popularnonaukowego, z pomocą nauczyciela wyszukuje najważniejsze informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym
- wymienia gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż**
- z pomocą nauczyciela wskazuje symbole i alegorie w omawianych tekstach kultury
- zna terminy *adaptacja filmowa* i *adaptacja teatralna*
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, kostiumolog)
- zauważa najważniejsze związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury
- wspólnie z innymi dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji zjawisk społecznych w ramach różnych projektów grupowych
- **wie, czym jest aforyzm i anegdota**
- **z pomocą nauczyciela wskazuje w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia**
- identyfikuje **styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny**

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)
- pisze na temat, stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu
- zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego **i wielokrotnie złożonego**, stara się je stosować w praktyce, popełnione błędy nie uniemożliwiają zrozumienia całości tekstu,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytat
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi

- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą wysłuchanej wypowiedzi
- redaguje zrozumiałe ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich najważniejsze, niezbędne elementy oraz właściwy zapis graficzny
- tworzy plan dłuższej wypowiedzi
- formułuje treść sms-a, e-maila, starając się o ich poprawny zapis ortograficzny, dodaje komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca tekst (w tym tekst popularnonaukowy), poprawnie przytaczając większość zagadnień
- pisze schematyczny opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym
- w rozprawce z pomocą nauczyciela formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, odróżnia przykład od argumentu, wnioskuje, stara się stosować właściwe rozprawce słownictwo
- pisze proste opowiadanie odtwórcze i twórcze; wie, jak umieścić dialog w tekście
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową
- opisuje i **charakteryzuje siebie**, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje wybrane cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- **pisze swój życiorys, CV, a z pomocą** nauczyciela **podanie i list motywacyjny we własnej sprawie**
- przygotowuje prosty wywiad, zachowując jego układ (pytania – odpowiedzi)
- opisuje elementy dzieła malarskiego, grafiki, plakatu, **rzeźby, fotografii,** wykorzystuje
  w nich z pomocą nauczyciela podane konteksty
- wspólnie z innymi uczniami pisze scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi
- **pisze prostą, schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia**
- mówi na temat
- wyraża swoje zdanie i umie je krótko, ale logicznie uzasadnić
- w tekstach mówionych zachowuje poprawność akcentowania wyrazów i zdań, dba o poprawną wymowę, nie popełnia wielu rażących błędów językowych, jego wypowiedź jest komunikatywna
- wygłasza krótki monolog, podejmuje próbę wygłaszania przemówienia oraz próby uczestniczenia w dyskusji
- wygłasza z pamięci tekst poetycki

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- zna podstawowe zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości spółgłosek) i najważniejsze wyjątki od nich, stara się stosować je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego
- wie, czym jest błąd językowy, stara się stosować podstawowe zasady poprawności językowej, a w razie wątpliwości korzysta ze słowników, przede wszystkim słownika języka polskiego, słownika poprawnej polszczyzny oraz słownika frazeologicznego
- ma podstawową wiedzę (stosuje ją w praktyce samodzielnie lub z niewielką pomocą) z zakresu gramatyki języka polskiego:

– fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne (np. w parach p-b, t-d itd.), ustne, nosowe, twarde i miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności

i uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie, dostrzega rozbieżności między mową a pismem,

- słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na przykładach omawianych na lekcji, rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych, zna typy skrótów i skrótowców oraz stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, zna i rozumie znaczenie wybranych przysłów, powiedzeń, frazeologizmów itp., z pomocą nauczyciela odróżnia synonimy, antonimy, homonimy, rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, **zna pojęcia *treść* i *zakres wyrazu*, *język ogólnonarodowy*, *gwara*, *dialekt*,**
- fleksji – rozpoznaje na typowych przykładach części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, w wyrazach oddziela temat od końcówki; rozpoznaje na typowych przykładach nieodmienne części mowy – przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, zna imiesłowy, z pomocą nauczyciela wyjaśnia zasady ich tworzenia i odmiany,
- składni – rozpoznaje na typowych przykładach części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, przy pomocy nauczyciela wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, rozpoznaje zdania bezpodmiotowe, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy typowych zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi wymienić i określić na łatwych przykładach rodzaje zdań pojedynczych (rozwinięte i nierozwinięte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), odróżnia zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące, stosuje je w swoich wypowiedziach
  - **zna i próbuje stosować normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych**
  - **wie, czym są manipulacja i prowokacja językowa**
  - **zna językowe sposoby osiągania porozumienia, intuicyjnie je stosuje**

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe
SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników, rozumie większość wypowiedzi, reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, wyjaśnienie
- określa tematykę wysłuchanego utworu, ocenia wartość wysłuchanego tekstu, wybiera z wysłuchanego tekstu potrzebne informacje
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym
- podejmuje próby rozpoznania intencji nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację
- rozpoznaje w typowych tekstach i sytuacjach komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE UTWORÓW LITERACKICH I ODBIÓR TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby samodzielnego odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, podejmuje próby odczytania ich w różnych kontekstach
- **rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich lub odszukuje ich znaczenie w przypisach**
- odczytuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, **rzeźbę, grafikę, fotografię**) na poziomie dosłownym i przenośnym, przy niewielkiej pomocy określa temat utworu i poruszony problem, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- zauważa i rozumie podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi
- samodzielnie wskazuje najważniejsze informacje zawarte w tekście, przytacza opinie
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa oraz fikcję od rzeczywistości, rozumie znaczenie terminów *realizm* i *fantastyka*
- dostrzega w analizowanym tekście perswazję, sugestię, ironię i nieskomplikowane aluzje
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej znajdują się bohaterowie
- identyfikuje nadawcę i adresata wypowiedzi i określa ich główne cechy
- dostrzega i omawia główne motywy postępowania bohaterów
- identyfikuje w tekście poetyckim cechy liryki
- rozróżnia takie gatunki liryczne, jak pieśń, hymn, sonet, tren, **fraszka**
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza, nie utożsamia ich z autorem
- wskazuje środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, **porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm**
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie i omawia sposób obrazowania
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy, **epopei**
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze
- omawia fabułę, odróżnia fabułę utworu od akcji
- analizuje funkcję podtytułu, motta, puenty, punktu kulminacyjnego w utworach
- omawia i analizuje elementy komiksu, **piosenki**
- określa rodzaj narracji w tekście (pierwszoosobowa, trzecioosobowa)
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu

- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego w tekście, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna najważniejsze cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować typowe utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu
- czyta z podziałem na role i ze zrozumieniem dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- wskazuje w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach, wykorzystuje do pracy spis treści
- wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza prosty przypis
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż**
- analizuje proste symbole i alegorie występujące w poznanych tekstach kultury
- rozpoznaje adaptację filmową i teatralną, wie, czym się one różnią od oryginalnego tekstu
- określa rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)
- dostrzega związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, **rzeźbą)**
- wspólnie z innymi lub samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych
- **rozpoznaje aforyzm i anegdotę**
- **w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia**
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie prasowej
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- **rozpoznaje na typowych przykładach styl oficjalny, nieoficjalny (potoczny), urzędowy (mówiony i pisany) i artystyczny**
- potrafi nazwać, pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi, pisze teksty zrozumiałe i klarowne, wyraża opinię i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska
- wykazuje dbałość o poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu, zna najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, stara się je stosować w praktyce
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji, stosuje akapity, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu
- sporządza w różnych formach notatkę dotyczącą treści przeczytanego tekstu

- redaguje ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, uwzględniając w nich z reguły wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny
- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów
- tworzy krótką wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, dobiera przykłady do argumentów, podejmuje próbę wnioskowania, stosuje właściwe rozprawce słownictwo, rozróżnia rozprawkę z tezą od rozprawki z hipotezą
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze; umieszcza dialog w tekście
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową
- w tekstach własnych wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć, charakterystykę
- opisuje i **charakteryzuje siebie,** postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje najważniejsze cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- **samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny we własnej sprawie**
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje właściwy zapis graficzny
- opisuje dzieło malarskie, grafikę, plakat, **rzeźbę, fotografię** z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje wybrane sensy przenośne w różnych tekstach kultury
- pisze prosty scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia
- **pisze schematyczną recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię**
- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei
- zna zasady poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna wyjątki w akcentowaniu wyrazów
- wygłasza poprawny monolog, krótkie przemówienie, stara się uczestniczyć w dyskusji
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- **zna i stosuje językowe sposoby osiągania porozumienia**, stosuje zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- recytuje z pamięci tekst poetycki, podejmuje próbę interpretacji głosowej z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej, koleżanek i kolegów

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- zna zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i małą litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek) i wyjątki od nich, stosuje je w praktyce, w razie problemów korzysta ze słownika ortograficznego
- dostrzega większość błędów językowych, korzysta z różnych źródeł, by je skorygować
- stosuje w tworzonych tekstach podstawową wiedzę językową z zakresu fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni
- ma podstawową wiedzę i stosuje ją w praktyce na typowych przykładach z zakresu:

– fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde i miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, utratę dźwięczności
w wygłosie w poznanych przykładach, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których rozbieżności te występują,

– słowotwórstwa i słownictwa – wie, czym są wyraz podstawowy i pochodny, podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów i rozpoznaje je na typowych przykładach; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym, dostrzega zróżnicowanie formantów pod względem ich funkcji, rozumie różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, odróżnia typy wyrazów złożonych, zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie, stosuje w swoich wypowiedziach przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp., potrafi podać przykłady synonimów, homonimów, antonimów, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; **rozumie różnice między treścią a zakresem wyrazu, w parze wyrazów potrafi wskazać wyraz o bogatszej treści i mniejszym zakresie, a także o uboższej treści i większym zakresie, wyjaśnia pojęcia: *język ogólnonarodowy*, *gwara*, *dialekt***,

– fleksji – rozpoznaje części mowy: odmienne – rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), potrafi je odmieniać, oddziela temat od końcówki w wyrazach, w których występują oboczności; rozpoznaje nieodmienne części mowy – przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek), stara się stosować wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, rozpoznaje imiesłowy, zna zasady ich tworzenia i odmiany,

– składni – rozpoznaje części zdania: podmiot, orzeczenie, przydawkę, dopełnienie, okolicznik, rozpoznaje związki wyrazów w zdaniu pojedynczym, a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w typowych zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi wymienić i określić na typowych przykładach typy zdań pojedynczych (rozwinięte i nierozwinięte, oznajmujące, rozkazujące, pytające,

wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

- **zna i stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych**
- **rozpoznaje i analizuje wybrane przykłady manipulacji i prowokacji językowej**
- **zna i świadomie stosuje językowe sposoby osiągania porozumienia**

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe
SŁUCHANIE

- uważnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela, żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o ich powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu
- wskazuje w tekstach treści informacyjne i perswazyjne
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu, w tym aluzję, sugestię, manipulację
- rozpoznaje komizm, kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie odczytuje większość tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przenośnym, a w ich odczytaniu odnosi się do różnych kontekstów czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji
- **rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach**
- interpretuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, **rzeźbę, grafikę, fotografię**) na poziomie dosłownym i przenośnym, określa temat utworu i różnorakie poruszone w nim problemy, interpretuje tytuł utworu, odnosi się do najważniejszych kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- rozumie i omawia podstawowe emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi
- odczytuje informacje zawarte w tekście, przytacza i sensownie komentuje opinie
- odróżnia opinię od faktu, fikcję od kłamstwa, fikcję od rzeczywistości w tekstach literackich i dziennikarskich, stosuje te rozróżnienia w praktyce, płynnie stosuje terminy: *realizm* i *fantastyka*
- analizuje w tekście manipulację, perswazję, sugestię, ironię, aluzję, nazywa je
- omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie sytuację, w jakiej się znajdują bohaterowie
- charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi
- dostrzega i wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych
- omawia w tekście poetyckim cechy liryki
- identyfikuje utwory należące do takich gatunków lirycznych,jak pieśń, hymn, tren, sonet, **fraszka**; wskazuje ich cechy

- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), nie utożsamiając ich z autorem
- przytacza środki wyrazu artystycznego wypowiedzi: neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, **porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm**, określa ich funkcje w tekście
- podejmuje próby interpretacji obrazów poetyckich
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, **epopei**
- przedstawia i analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- omawia wpływ rodzaju narracji na kształt utworu
- w komiksach, piosenkach i innych tekstach kultury popularnej znajduje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych
- wyodrębnia w tekście epickim fragmenty np. charakterystyki pośredniej i bezpośredniej, opisu przeżyć, tekstów użytkowych
- wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego, stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu
- interpretuje głosowo dialogi ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu
- omawia cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- omawia w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach
- wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich**,** sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych
- dostrzega różnice stylu i **intencji** między tekstem literackim, naukowym i popularnonaukowym, wyszukuje w nich potrzebne informacje
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż, podaje cechy tych gatunków**, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki
- analizuje i podejmuje próby odczytania symboli i alegorii występujących w poznanych tekstach kultury

ocenia adaptację filmową i teatralną, muzyczną i inne; krytycznie wypowiada się na jej temat, odwołując się do jej struktury i treści

- analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, **rzeźbą**)
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów grupowych
- **interpretuje aforyzm i anegdotę**
- **w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) zauważa elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy wyliczenia, wykrzyknienia; analizuje wybrane z nich**
- analizuje i omawia językowe i pozajęzykowe środki perswazji, np. w reklamie
- analizuje funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- **wyróżnia w tekście cechy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego**

- interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wie, czym się różnią, dostrzega ważne elementy i wybrane konteksty dzieła malarskiego

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze na temat, stosując przejrzystą kompozycję logicznej wypowiedzi, polemizuje ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe argumenty poparte przykładami
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje najważniejsze zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, pisze przeważnie teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji z uwzględnieniem akapitów, stosuje cytat i potrafi go wprowadzić do tekstu, pamiętając o cudzysłowie oraz nawiązaniu, dba o spójne nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi, w tym w przemówieniu
- zachowuje estetykę zapisu
- dobiera formę notatki dotyczącej wysłuchanej wypowiedzi do własnych potrzeb
- redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, **apel**, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny
- tworzy plan ramowy i szczegółowy dłuższej wypowiedzi, uwzględniając w nim najważniejsze zagadnienia, zgodnie z funkcją tworzonego tekstu
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny; dodaje poprawny komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając większość zagadnień, zgodnie z funkcją skracanego czy przekształcanego tekstu
- pisze poprawne opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, dziennik, pamiętnik, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów i funkcją tekstu
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, w rozprawce formułuje tezę, hipotezę oraz argumenty, samodzielnie podaje przykłady do argumentów, wnioskuje, stosuje właściwe rozprawce słownictwo
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym stosuje elementy charakterystyki pośredniej, wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok
- stosuje, w zależności od potrzeb tworzonego przez niego tekstu, narrację pierwszo- lub trzecioosobową
- w tekstach własnych swobodnie wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- opisuje i **charakteryzuje siebie**, postaci rzeczywiste i fikcyjne, porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych
- **posługuje się stylem urzędowym, samodzielnie pisze swój życiorys, CV, podanie i list motywacyjny**
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, stara się formułować ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie, **grafikę**, plakat, **rzeźbę, fotografię** z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, podejmuje próbę interpretacji tekstu kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki

- pisze scenariusz na podstawie dzieła literackiego lub twórczy, zapisuje w nim dialogi i didaskalia
- **pisze recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię oraz podstawowe słownictwo związane z dziedziną recenzowanego zjawiska**
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, odnosi się do cudzych poglądów i poznanych idei
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów
- wygłasza poprawny monolog, przemówienie, aktywnie uczestniczy w dyskusji
- prezentuje wdyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury, logicznie formułuje argumenty
- potrafi zastosować środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia
- **zna i stosuje językowe sposoby osiągania porozumienia**, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- reaguje z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- recytuje z pamięci tekst poetycki, interpretując go z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji
- ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów i przedstawia uzasadnienie swojej oceny

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- sprawnie stosuje w praktyce zasady ortograficzne (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), w razie wątpliwości korzysta ze słownika ortograficznego
- koryguje błędy językowe w tworzonym przez siebie tekście, analizuje i porównuje przy tym wiedzę z różnych źródeł informacji
- analizuje elementy językowe w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), wykorzystując wiedzę o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni
- ma wiedzę, którą stosuje w praktyce, z zakresu:

– fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych, zjawiska utraty dźwięczności w wygłosie, dostrzega rozbieżności między mową a pismem i zgodnie z tym zapisuje wyrazy, w których te rozbieżności występują,

– słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, stosuje poprawnie formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, wskazuje różnicę między realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów; zna typy skrótów i skrótowców i stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie**,** świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; **wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje**

wyrazy ze względu na ich treść i zakres, odróżnia język ogólnonarodowy od gwary i dialektu,

- fleksji – nazywa i odmienia odmienne części mowy: rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, czasownik w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje); oddziela temat od końcówki, także w wyrazach, w których występują oboczności; nazywa nieodmienne części mowy: przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik); stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy; tworzy i odmienia imiesłowy,
- składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu); nazywa związki wyrazów w zdaniu pojedynczym (w tym rozpoznaje wyraz nadrzędny i podrzędny), a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny; wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie; dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinięte i nierozwinięte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, **podmiotowe** i **orzecznikowe)**; w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące

- **świadomie stosuje znane mu normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych**
- **analizuje przykłady manipulacji i prowokacji językowej, nie poddaje się im**
- **zna językowe sposoby osiągania porozumienia, świadomie je stosuje**

Ocenę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

Kształcenie literackie i kulturowe
SŁUCHANIE

- aktywnie słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych, analizuje treść i kompozycję wypowiedzi innych, poprawność językową i stylistyczną
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy, w tym aluzję, sugestię, manipulację
- analizuje i omawia w wysłuchanych utworach elementy komizmu, kpiny i ironii jako wyraz intencji wypowiedzi

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- samodzielnie odczytuje teksty współczesne i dawne na poziomie przenośnym i symbolicznym, interpretuje je w różnych kontekstach, czyta płynnie, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego
- **rozumie znaczenie archaizmów i wyrazów należących do gwar obecnych w tekstach literackich, odszukuje ich znaczenie w przypisach lub innych źródłach, odróżnia archaizm od archaizacji**
- analizuje tekst literacki i inne dzieła sztuki (np. obraz, **rzeźbę, grafikę**) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym, określa temat utworu i poruszone problemy, ustosunkowuje się do nich, dąży do zrozumienia ich złożoności i niejednoznaczności, samodzielnie interpretuje tytuł utworu, odnosi się do kontekstów, np. biograficznego, historycznego, kulturowego
- zauważa, rozumie i omawia emocje oraz argumenty zawarte w wypowiedziach, a także tezę, argumenty i przykłady w wypowiedzi, polemizuje z nimi
- interpretuje informacje zawarte w tekście, przytacza i komentuje opinie, odnosząc się do nich
- odróżnia prawdę od prawdopodobieństwa, wskazuje elementy biograficzne i autobiograficzne w dziełach literackich, odróżnia je od wspomnień i pamiętnika lub dziennika; płynnie stosuje terminy *realizm* i *fantastyka*
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, sugestia, ironia, aluzja, wartościowanie, manipulacja itp., płynnie stosuje ww. terminy
- całościowo omawia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim, rozumie złożone sytuacje, w jakich znajdują się bohaterowie
- szczegółowo charakteryzuje nadawcę i adresata wypowiedzi, podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- dostrzega i wyjaśnia złożone motywy postępowania bohaterów, wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych, stara się unikać prostych, jednoznacznych ocen
- wskazuje w tekstach cechy typowe dla liryki, epiki czy dramatu, cechy gatunkowe takich tekstów, jak pieśń, hymn, sonet, tren, **fraszka**
- charakteryzuje osobę mówiącą w wierszu i bohatera wiersza (jej sytuację, uczucia i stany), podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- analizuje środki stylistyczne, takie jak neologizm, prozaizm, eufemizm, inwokację, pytanie retoryczne, apostrofę, anaforę, porównanie, **porównanie homeryckie, archaizację, kolokwializm**, określa ich funkcje w tekście i wpływ na kształt i wymowę utworu
- wnikliwie omawia obrazy poetyckie obecne w tekście
- odróżnia i omawia cechy gatunkowe noweli, powieści (i jej gatunków), opowiadania, legendy, baśni, przypowieści (paraboli), mitu, bajki, pamiętnika, dziennika, fantasy, **epopei,** podaje odpowiednie fragmenty tekstu na potwierdzenie swych ustaleń
- przedstawia i szczegółowo analizuje elementy świata przedstawionego w utworze, omawia ich funkcję w konstrukcji utworu
- stosuje w praktyce słownictwo dotyczące dramatu: akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog (w tym monolog wewnętrzny) i dialog, zna cechy tragedii, komedii i dramatu właściwego, potrafi zakwalifikować utwory dramatyczne do poszczególnych rodzajów dramatu, odróżnia dramat od inscenizacji i adaptacji
- proponuje własną interpretację głosową dialogów ze scenariuszy, rozumie budowę i treść dramatu

- omawia cechy literatury dydaktycznej, podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki
- wskazuje, jaką funkcję pełnią w balladzie i satyrze elementy typowe dla różnych rodzajów literackich
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym, naukowym, publicystycznym, indeksie i przypisach; wykorzystuje do pracy spis treści, wyszukuje i zapisuje cytaty z poszanowaniem praw autorskich, sporządza przypis, wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i naukowych – używa ich do własnych celów
- ma świadomość różnic stylu i intencji między tekstem literackim, naukowym, popularnonaukowym i publicystycznym
- wymienia i rozpoznaje gatunki dziennikarskie: wywiad, felieton, **artykuł, reportaż; podaje cechy tych gatunków**, uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki; w wypowiedziach świadomie i konsekwentnie stosuje nazwy gatunków publicystycznych; wie, czym publicystyka różni się od literatury
- analizuje i interpretuje symbole i alegorie występujące w tekstach kultury, określa ich funkcje
- wie, czym się różni adaptacja od oryginalnego tekstu; analizuje zamysł pisarza i twórców adaptacji
- określa i ocenia rolę osób uczestniczących w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator, scenarzysta, producent, operator, dźwiękowiec, rekwizytor, inspicjent, sufler, statysta, oświetleniowiec, kostiumolog)
- wnikliwie, korzystając z różnych źródeł informacji, analizuje związki między dziełem literackim a innym tekstem kultury (np. obrazem, plakatem, dziełem muzycznym, **rzeźbą)**
- samodzielnie dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury i interpretacji wybranych zjawisk społecznych oraz prezentuje je w ramach różnych projektów, samodzielnych lub grupowych, podejmuje w nich tematy związane z historią, filozofią, sztuką
- **interpretuje aforyzm i anegdotę**
- **w cudzej wypowiedzi (w tym literackiej) analizuje i omawia elementy retoryki: powtórzenia, pytania retoryczne, apostrofy, wyliczenia, wykrzyknienia**
- **wnikliwie analizuje** językowe i pozajęzykowe środki perswazji (np. w reklamie prasowej), reaguje adekwatnie do nich, nie ulega im niepotrzebnie
- dostrzega i omawia funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie
- **wskazuje elementy stylu oficjalnego, nieoficjalnego (potocznego), urzędowego (mówionego i pisanego) i artystycznego w tekstach, np. literackich, i określa ich funkcję**
- interpretuje pejzaż, portret, scenę rodzajową, martwą naturę; wybiera i omawia konteksty związane z analizowanym dziełem

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- pisze wyczerpująco i na temat, stosując funkcjonalną, urozmaiconą kompozycję, logikę wypowiedzi
- zachowuje poprawność językową, stylistyczną, ortograficzną i interpunkcyjną tworzonego tekstu, stosuje zasady interpunkcji zdania pojedynczego, złożonego i **wielokrotnie złożonego**, pisze teksty wyczerpujące temat, zrozumiałe, klarowne

- zachowuje przemyślaną, trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi, w tym w przemówieniu; konsekwentnie i logicznie stosuje akapity, dba o spójne, ciekawe nawiązania między poszczególnymi częściami wypowiedzi
- zachowuje estetykę zapisu, jego teksty są poprawne, przejrzyste i czytelne
- posługując się bogatym słownictwem, poprawnie redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. opowiadanie z elementami dialogu i monologu, opisu, charakterystyki, zróżnicowane stylistycznie i funkcjonalnie opisy, recenzję i notatkę (różnorodne postaci)
- redaguje poprawne ogłoszenie, zaproszenie, zawiadomienie, pozdrowienia, życzenia, gratulacje, dedykację, **apel**, uwzględniając w nich wszystkie elementy i właściwy zapis graficzny i funkcję tekstu
- tworzy plan ramowy i rozbudowany szczegółowy dłuższej wypowiedzi
- formułuje treść sms-a, e-maila, stosując poprawny zapis ortograficzny, dodaje trafny, przemyślany komentarz do przeczytanej informacji elektronicznej
- streszcza, skraca, parafrazuje tekst (w tym tekst naukowy i popularnonaukowy), poprawnie i samodzielnie przytaczając zagadnienia
- pisze opis, charakterystykę, sprawozdanie, list nieoficjalny i oficjalny, dziennik, pamiętnik, zgodnie z cechami gatunkowymi tekstów, stylizuje język, np. listu na język dawnych epok
- tworzy wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, odwołując się do kontekstów, np. historycznego, biograficznego, kulturowego; w rozprawce swobodnie formułuje tezę, hipotezę oraz wnikliwe argumenty; samodzielnie podaje przykłady do argumentów; wnioskuje, dobierając słownictwo właściwe rozprawce
- w opowiadaniu odtwórczym i twórczym indywidualizuje język bohatera, wprowadza nieszablonowe rozwiązania kompozycyjne
- w tekstach własnych swobodnie i celowo wykorzystuje różne formy wypowiedzi, w tym opis sytuacji, opis przeżyć wewnętrznych, mowę zależną i niezależną w celu dynamizowania akcji i charakteryzowania bohatera
- wnikliwie opisuje i **charakteryzuje siebie,** postaci rzeczywiste i fikcyjne, **porównuje cechy bohaterów literackich i rzeczywistych**, ocenia i wartościuje ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych
- **samodzielnie pisze życiorys, CV, podanie i list motywacyjny**
- przeprowadza i zapisuje wywiad, stosuje w nim właściwy zapis graficzny, dba o ciekawe pytania, wykorzystuje zdobytą z różnych źródeł wiedzę na temat podjęty w rozmowie
- opisuje dzieło malarskie, **grafikę**, plakat, **rzeźbę**, **fotografię** z odniesieniem do odpowiednich kontekstów; odczytuje sensy przenośne w wybranych tekstach kultury, interpretuje tekst kultury, np. obrazu, plakatu, grafiki
- pisze scenariusz na podstawie własnych pomysłów
- **pisze wyczerpującą temat recenzję książki/filmu/przedstawienia, uwzględniając w niej swoją opinię i operując właściwym dla recenzji słownictwem, omwaia krytycznie elementy tekstu kultury , stosując odpowiednio dobrane słownictwo**
- **wyraża własne zdanie, trafnie polemizuje** ze stanowiskiem innych, formułuje rzeczowe i samodzielne argumenty poparte celnie dobranymi przykładami, np. wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych, sentencje, przysłowia na poparcie swojego stanowiska
- stosuje się do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań, zna i stosuje wyjątki w akcentowaniu wyrazów, unika regionalizmów i elementów gwary środowiskowej, które są niezgodne z normą językową

- wygłasza poprawny, ciekawy monolog, przemówienie, uczestniczy w dyskusji, posługując się wieloma środkami wyrazu
- wyraża swoje zdanie i umie je logicznie uzasadnić, czynnie się odnosi do cudzych poglądów i poznanych idei
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści; nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji
- dobiera i stosuje różnorodne środki językowe odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- prezentuje w dyskusji swoje stanowisko, rozwija je odpowiednio dobranymi, przemyślanymi argumentami, świadome stosuje retoryczne środki wyrazu
- stosuje środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia odpowiednio do sytuacji i odbiorcy oraz rodzaju komunikatu
- **zna i swobodnie stosuje językowe sposoby osiągania porozumienia**, zasady etykiety językowej i przestrzega zasad etyki mowy
- reaguje swobodnie i z zachowaniem zasad kultury na zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację
- recytuje z pamięci teksty poetyckie, interpretując je głosowo z uwzględnieniem tematu i wyrażanych emocji oraz na przykład przez poprawne stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie
- krytycznie ocenia recytację własną, koleżanek i kolegów; przedstawia rzeczowe, wnikliwe, bezstronne i życzliwe uzasadnienie swojej oceny
- płynnie mówi na podany temat, zachowując zasady poprawności językowej i stylistycznej; udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

Umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:

- stosowania w praktyce zasad ortograficznych (u, ó, ż, rz, ch, h, om, on, em, en, ą, ę, pisownia przedrostków, wielka i mała litera, zasady dotyczące pisowni zakończeń wyrazów, oznaczenia miękkości głosek), korzysta ze słownika ortograficznego, by wyjaśnić wątpliwości dotyczące wyrazów rzadkich, o nietypowej pisowni
- dostrzegania i korekty błędów językowych w tworzonym przez siebie tekście
- analizy elementów językowych w tekstach kultury (np. w reklamach, plakacie, piosence), z wykorzystaniem wiedzy o języku w zakresie fonetyki, słowotwórstwa, fleksji i składni
- ma wiedzę, którą płynnie stosuje w praktyce, z zakresu:

– fonetyki – zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe, twarde, miękkie; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności, uproszczeń grup spółgłoskowych, utraty dźwięczności w wygłosie; ma świadomość rozbieżności między mową a pismem i świadomie to wykorzystuje, dbając o poprawność ortograficzną pisanych tekstów,

– słowotwórstwa i słownictwa – rozpoznaje wyraz podstawowy i pochodny, podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń, tworzy rodzinę wyrazów; odróżnia wyraz pokrewny od bliskoznacznego, poprawnie stosuje formanty do tworzenia wyrazów pochodnych, umie je nazwać, rozpoznaje wyrazy złożone słowotwórczo, wskazuje różnicę między

realnym a słowotwórczym znaczeniem wyrazów, zna typy skrótów i skrótowców oraz stosuje zasady interpunkcji w ich zapisie; świadomie stosuje w swoich wypowiedziach popularne przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy we właściwym kontekście itp., rozróżnia synonimy, homonimy, antonimy, wskazuje wyrazy rodzime i zapożyczone; **wyjaśnia różnice między treścią a zakresem wyrazu, różnicuje wyrazy ze względu na ich treść i zakres, odróżnia język ogólnonarodowy** od **gwary** i **dialektu**,

- fleksji – swobodnie nazywa i odmienia odmienne części mowy (także w przypadku wyrazów podchwytliwych): rzeczownik (z podziałem na osobowy, nieosobowy, żywotny, nieżywotny, pospolity, własny), czasownik (dokonany, niedokonany, w stronie czynnej, biernej i zwrotnej), przymiotnik, liczebnik (i jego rodzaje), oddziela temat od końcówki, także w wyrazach, w których występują oboczności; nazywa nieodmienne części mowy (także w przypadku podchwytliwych wyrazów): przysłówek (w tym odprzymiotnikowy), samodzielne i niesamodzielne (spójnik, partykuła, przyimek, wykrzyknik), stosuje wiedzę o częściach mowy w poprawnym zapisie: głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, przyimków, zakończeń czasowników, partykuły *nie* i *-by* z różnymi częściami mowy, tworzy i odmienia imiesłowy,
- składni – rozpoznaje i nazywa części zdania: podmiot (i jego rodzaje: gramatyczny, logiczny, szeregowy i domyślny), orzeczenie (odróżnia orzeczenie czasownikowe od imiennego), przydawkę, dopełnienie, okolicznik (czasu, miejsca, sposobu, przyczyny, celu), nazywa związki wyrazów w zdaniu pojedynczym (w tym rozpoznaje wyraz nadrzędny i podrzędny w związkach wyrazów, rozpoznaje związek zgody, rządu i przynależności), a także zależności między zdaniami składowymi w zdaniu złożonym, wskazuje człon nadrzędny i podrzędny, wykorzystuje wiedzę o budowie wypowiedzenia pojedynczego i złożonego w przekształcaniu zdań pojedynczych na złożone i odwrotnie oraz wypowiedzeń z imiesłowowym równoważnikiem zdania na zdanie złożone i odwrotnie, dokonuje przekształceń z mowy zależnej na niezależną i odwrotnie, sporządza wykresy rozbudowanych zdań pojedynczych, złożonych i **wielokrotnie złożonych**, wyodrębnia zdania składowe w zdaniach złożonych i **wielokrotnie złożonych**, potrafi określić typy zdań pojedynczych (rozwinięte i nierozwinięte, oznajmujące, rozkazujące, pytające, wykrzyknikowe), złożonych (współrzędnie i podrzędnie), a także rozpoznać rodzaje zdań złożonych współrzędnie (łącznie, rozłącznie, przeciwstawnie i wynikowo) i podrzędnie (przydawkowe, dopełnieniowe, okolicznikowe, **podmiotowe** i **orzecznikowe)** na prostych przykładach; w swoich wypowiedziach stosuje zdania, uwzględniając cel wypowiedzi: oznajmujące, pytające i rozkazujące
- **swobodnie wykorzystuje znane normy językowe i zasady grzecznościowe odpowiednie dla wypowiedzi publicznych**
- **rozpoznaje i rozumie przykłady manipulacji i prowokacji językowej, aktywnie je komentuje i reaguje na nie**
- **zna językowe sposoby osiągania porozumienia, aktywnie i asertywnie je stosuje**

Ocenę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia wiele umiejętności w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

Kształcenie literackie i kulturowe
SŁUCHANIE

- ocenia wysłuchany tekst pod względem merytorycznym oraz poprawnościowym, stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i intencji nadawcy
- samodzielnie odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCHI ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym
- samodzielnie i z pasją interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji, proponuje własną interpretację głosową tekstu
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego; systematycznie i skutecznie szuka nowych informacji w celu realizacji zainteresowań humanistycznych
- krytycznie, wielostronnie i z zaangażowaniem poznawczym ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego
  i etycznego
- analizuje niejednorodność dzieł literackich

Tworzenie wypowiedzi (elementy retoryki, mówienie i pisanie)

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne, ciekawe stanowisko lub płynnie dowodzi przyjętych racji za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej, świadomie stosując różnorodne środki stylistyczne, parafrazuje utwory znanych twórców
- pisze wypowiedzi oryginalne pod względem sposobu ujęcia tematu; wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną i pomysłową kompozycję; jego język charakteryzuje się własnym stylem lub jego zaczątkami
- aktywnie uczestniczy w realizacji projektów, będąc przewodniczącym grup projektowych lub pełniąc inną ważną dla danego projektu funkcję
- proponuje tematy rozmów odnoszące się do omawianych utworów
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko i wnioski, formułuje oryginalne, przemyślane sądy i spostrzeżenia
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst, uwzględniając funkcję zastosowanych środków stylistycznych, charakter tekstu, konteksty
- przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej, pozostaje przy tym bezstronny i życzliwy

Kształcenie językowe (gramatyka języka polskiego, komunikacja językowa i kultura języka, ortografia i interpunkcja)

- wykorzystując wiedzę o języku, odczytuje sensy symboliczne i przenośne w tekstach kultury jako efekt świadomego kształtowania warstwy stylistycznej wypowiedzi
- samodzielnie poszerza wiedzę językową i wykorzystuje ją we własnych wypowiedziach.

JĘZYK ANGIELSKI – KLASA VII

GRAMATYKA I SŁOWNICTWO

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
- bezbłędnie opanował cały zakres słownictwa i struktur gramatycznych poznanych na lekcjach,
- wielokrotnie stosuje różnorodne konstrukcje gramatyczne i posługuje się urozmaiconym słownictwem,
- tworzy bezbłędnie zdania proste i złożone zachowując spójność oraz stosując zasady gramatyczne,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
- operuje złożonymi strukturami,
- buduje spójne zdania i stosuje szeroki zakres słownictwa odpowiedni do zdania,
- używa poprawnie niektórych elementów słownictwa o charakterze bardziej złożonym/abstrakcyjnym,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- poprawnie operuje większością prostych struktur,
- często używa szerokiego zakresu słownictwa odpowiedniego do zdania,
- buduje zdania, które w większości są spójne i poprawne,
- używa poprawnie małej ilości elementów słownictwa o charakterze bardziej złożonym/abstrakcyjnym,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- poprawnie operuje niektórymi prostymi strukturami,
- rzadko buduje zdania spójne,
- sporadycznie stosuje zakres słownictwa o charakterze bardziej złożonym/abstrakcyjnym,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- poprawnie operuje małą ilością prostych struktur,
- dysponuje niewielkim zakresem słownictwa odpowiedniego do zdania,
- tworzy zdania, ale w większości przypadków niespójne,
- zdarza się, że niepoprawnie używa codziennego słownictwa,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował podstawowych wymagań edukacyjnych w ilości 36% ogółu a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy, łączenie faktów, tworzenie wniosków i branie udziału w lekcji na poziomie podstawowym. Ze względu na braki, uczeń nie

potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

SŁUCHANIE I CZYTANIE

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
- w stopniu umożliwiającym zrozumienie różnorodnych tekstów reaguje na wysłuchaną lub czytaną treść,
- rozumie wszystkie kluczowe informacje w różnorodnych tekstach i wypowiedziach,
- bezbłędnie rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- relacjonuje wysłuchaną lub czytaną wypowiedź,
- perfekcyjnie rozwiązuje różne typy zadań słuchowych lub czytanych, np. prawda – fałsz,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
- rozumie ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów,
- wydobywa kluczowe informacje i przekształca je w formę pisemną lub ustną,
- rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- rozumie istotne informacje w różnorodnych tekstach i rozmowach,
- rozumie polecenia nauczyciela,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- rozumie ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów,
- w większości przypadków rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- rozumie większość kluczowych informacji i przekształca je w formę pisemną lub ustną,
- rozumie większość poleceń nauczyciela,
-

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- zazwyczaj zrozumie ogólny sens prostych tekstów i rozmów,
- rozpoznaje część potrzebnych informacji i przekształca je w formę pisemną lub ustną,
- czasem rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- zrozumie część kluczowych informacji w różnych tekstach i rozmowach,
- zazwyczaj rozumie polecenia nauczyciela,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- sporadycznie zrozumie ogólny sens prostych tekstów i rozmów,
- rzadko rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- rozumie niewielką ilość kluczowych informacji w różnorodnych tekstach i rozmowach,
- wydobywa niedużą ilość potrzebnych informacji i przekształca je w formę pisemną lub ustną,
- sporadycznie rozumie polecenia nauczyciela, często potrzebuje jednak pomocy lub podpowiedzi,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował podstawowych wymagań edukacyjnych w ilości 36% ogółu a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy, łączenie faktów, tworzenie wniosków

i branie udziału w lekcji na poziomie podstawowym. Ze względu na braki, uczeń nie potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

MÓWIENIE

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
- wypowiada się w sposób interesujący i angażujący słuchacza,
- stosuje bogate słownictwo i różnorodne struktury,
- charakteryzuje się poprawną wymową i intonacją zbliżoną do wypowiedzi rodzimych użytkowników języka,
- wypowiedz jest płynna i bogata w treść,
- wypowiedz jest w całości zrozumiała,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
- przekazuje z powodzeniem wiadomość/intencje,
- posługuje się poprawnym językiem, popełniając małą ilość błędów,
- dysponuje dużym zakresem słownictwa w trakcie wypowiedzi, by przekazać swoje intencje,
- umie w naturalny sposób zabierać głos w rozmowie,
- potrafi mówić spójnie bez wahań,
- można go zrozumieć bez trudności,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- w większości przypadków poprawnie przekazuje wiadomość,
- posługuje się w miarę poprawnym językiem, popełniając sporadycznie dostrzegalne błędy,
- dysponuje odpowiednim zakresem słownictwa w trakcie wypowiedzi, by przekazać swoje intencje,
- zbiera zazwyczaj głos w rozmowie w sposób naturalny,
- mówi spójnie z lekkim wahaniem,
- można go zazwyczaj zrozumieć bez trudności,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- czasami z powodzeniem przekazuje wiadomość,
- dysponuje ograniczonym zakresem słownictwa, by przekazać swoje intencje,
- potrafi mówić spójnie, ale z wyczuwalnym wahaniem,
- posługuje się częściowo poprawnym językiem, ale popełnia sporo zauważalnych błędów,
- umie sporadycznie w naturalny sposób zabierać głos w rozmowie,
- można go zazwyczaj zrozumieć,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- przekazuje czasami wiadomość, ale z trudnościami,
- posługuje się czasami poprawnym językiem, ale popełnia wiele odczuwalnych błędów,
- dysponuje bardzo ograniczonym zakresem słownictwa, by przekazać swoje intencje,
- potrafi czasem mówić spójnie, ale z częstym wahaniem,
- incydentalnie próbuje zabierać głos w rozmowie,
- można go zazwyczaj zrozumieć, ale z trudnością,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował podstawowych wymagań edukacyjnych w ilości 36% ogółu a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy, łączenie faktów, tworzenie wniosków i branie udziału w lekcji na poziomie podstawowym. Ze względu na braki, uczeń nie potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

PISANIE

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
- w spójny i perfekcyjny sposób organizuje tekst,
- perfekcyjnie stosuje zasady pisowni i interpunkcji,
- w zadaniu pisemnym zawiera wszystkie istotne punkty,
- stosuje różnorodne konstrukcje i bogate słownictwo,
- konstruuje wypowiedź wyczerpującą, pełną i oryginalną,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
- potrafi napisać zadanie zawierające pełne zdania, proste struktury i słownictwo,
- w zadaniu pisemnym zawiera wszystkie istotne punkty,
- pisze teksty o odpowiedniej długości,
- w spójny sposób organizuje tekst,
- używa prawidłowej pisowni i interpunkcji,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- pisze teksty w większości dobrze zorganizowane i spójne,
- w zadaniu pisemnym zawiera wszystkie istotne punkty, choć zdarza mu się nie rozwinąć czasami, któregoś z punktów,
- potrafi na ogół napisać zadanie zawierające pełne zdania, proste struktury i słownictwo,
- czasami pisze teksty nieco dłuższe lub krótsze od wymaganej ilości słów,
- używa przeważnie prawidłowej pisowni i interpunkcji,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- organizuje tekst, który nie jest do końca spójny,
- w zadaniu pisemnym zawiera większość istotnych punktów,
- zdarza mu się pisać teksty znacznie dłuższe lub krótsze od wymaganej ilości słów,
- podejmuje próbę napisania zadania zawierającego pełne zdania, proste struktury i słownictwo,
- używa czasem nieprawidłowej pisowni i interpunkcji,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- ma trudności z napisaniem zadania zawierającego pełne zdania, proste struktury i słownictwo,
- zdarza mu się pisać teksty znacznie krótsze lub dłuższe od wymaganej ilości słów,
- tekst bywa spójny, ale brak mu organizacji,
- w zadaniu pisemnym zawiera niektóre istotne punkty,
- używa w większości niepoprawnej pisowni i interpunkcji,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował podstawowych wymagań edukacyjnych w ilości 36% ogółu a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy, łączenie faktów, tworzenie wniosków i branie udziału w lekcji na poziomie podstawowym. Ze względu na braki, uczeń nie

potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

JĘZYK ANGIELSKI – KLASA VIII

GRAMATYKA I SŁOWNICTWO

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
- bezbłędnie opanował cały zakres słownictwa i struktur gramatycznych poznanych na lekcjach,
- wielokrotnie stosuje różnorodne konstrukcje gramatyczne i posługuje się urozmaiconym słownictwem,
- tworzy bezbłędnie zdania proste i złożone zachowując spójność oraz stosując zasady gramatyczne,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
- operuje złożonymi strukturami,
- buduje spójne zdania i stosuje szeroki zakres słownictwa odpowiedni do zdania,
- używa poprawnie niektórych elementów słownictwa o charakterze bardziej złożonym/abstrakcyjnym,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- poprawnie operuje większością prostych struktur,
- często używa szerokiego zakresu słownictwa odpowiedniego do zdania,
- buduje zdania, które w większości są spójne i poprawne,
- używa poprawnie małej ilości elementów słownictwa o charakterze bardziej złożonym/abstrakcyjnym,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- poprawnie operuje niektórymi prostymi strukturami,
- rzadko buduje zdania spójne,
- sporadycznie stosuje zakres słownictwa o charakterze bardziej złożonym/abstrakcyjnym,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- poprawnie operuje małą ilością prostych struktur,
- dysponuje niewielkim zakresem słownictwa odpowiedniego do zdania,
- tworzy zdania, ale w większości przypadków niespójne,
- zdarza się, że niepoprawnie używa codziennego słownictwa,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował podstawowych wymagań edukacyjnych w ilości 36% ogółu a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy, łączenie faktów, tworzenie wniosków i branie udziału w lekcji na poziomie podstawowym. Ze względu na braki, uczeń nie potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

SŁUCHANIE I CZYTANIE

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- w stopniu umożliwiającym zrozumienie różnorodnych tekstów reaguje na wysłuchaną lub czytaną treść,
- rozumie wszystkie kluczowe informacje w różnorodnych tekstach i wypowiedziach,
- bezbłędnie rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- relacjonuje wysłuchaną lub czytaną wypowiedź,
- perfekcyjnie rozwiązuje różne typy zadań słuchowych lub czytanych, np. prawda – fałsz,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
- rozumie ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów,
- wydobywa kluczowe informacje i przekształca je w formę pisemną lub ustną,
- rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- rozumie istotne informacje w różnorodnych tekstach i rozmowach,
- rozumie polecenia nauczyciela,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- rozumie ogólny sens różnorodnych tekstów i rozmów,
- w większości przypadków rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- rozumie większość kluczowych informacji i przekształca je w formę pisemną lub ustną,
- rozumie większość poleceń nauczyciela,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- zazwyczaj zrozumie ogólny sens prostych tekstów i rozmów,
- rozpoznaje część potrzebnych informacji i przekształca je w formę pisemną lub ustną,
- czasem rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- zrozumie część kluczowych informacji w różnych tekstach i rozmowach,
- zazwyczaj rozumie polecenia nauczyciela,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- sporadycznie zrozumie ogólny sens prostych tekstów i rozmów,
- rzadko rozpoznaje uczucia, reakcje i intencje mówiącego (również w tekstach czytanych),
- rozumie niewielką ilość kluczowych informacji w różnorodnych tekstach i rozmowach,
- wydobywa niedużą ilość potrzebnych informacji i przekształca je w formę pisemną lub ustną,
- sporadycznie rozumie polecenia nauczyciela, często potrzebuje jednak pomocy lub podpowiedzi,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował podstawowych wymagań edukacyjnych w ilości 36% ogółu a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy, łączenie faktów, tworzenie wniosków i branie udziału w lekcji na poziomie podstawowym. Ze względu na braki, uczeń nie potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

MÓWIENIE

1. Wymagania na poszczególne oceny:

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
- wypowiada się w sposób interesujący i angażujący słuchacza,
- stosuje bogate słownictwo i różnorodne struktury,
- charakteryzuje się poprawną wymową i intonacją zbliżoną do wypowiedzi rodzimych użytkowników języka,
- wypowiedz jest płynna i bogata w treść,
- wypowiedz jest w całości zrozumiała,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
- przekazuje z powodzeniem wiadomość/intencje,
- posługuje się poprawnym językiem, popełniając małą ilość błędów,
- dysponuje dużym zakresem słownictwa w trakcie wypowiedzi, by przekazać swoje intencje,
- umie w naturalny sposób zabierać głos w rozmowie,
- potrafi mówić spójnie bez wahań,
- można go zrozumieć bez trudności,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- w większości przypadków poprawnie przekazuje wiadomość,
- posługuje się w miarę poprawnym językiem, popełniając sporadycznie dostrzegalne błędy,
- dysponuje odpowiednim zakresem słownictwa w trakcie wypowiedzi, by przekazać swoje intencje,
- zbiera zazwyczaj głos w rozmowie w sposób naturalny,
- mówi spójnie z lekkim wahaniem,
- można go zazwyczaj zrozumieć bez trudności,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- czasami z powodzeniem przekazuje wiadomość,
- dysponuje ograniczonym zakresem słownictwa, by przekazać swoje intencje,
- potrafi mówić spójnie, ale z wyczuwalnym wahaniem,
- posługuje się częściowo poprawnym językiem, ale popełnia sporo zauważalnych błędów,
- umie sporadycznie w naturalny sposób zabierać głos w rozmowie,
- można go zazwyczaj zrozumieć,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- przekazuje czasami wiadomość, ale z trudnościami,
- posługuje się czasami poprawnym językiem, ale popełnia wiele odczuwalnych błędów,
- dysponuje bardzo ograniczonym zakresem słownictwa, by przekazać swoje intencje,
- potrafi czasem mówić spójnie, ale z częstym wahaniem,
- incydentalnie próbuje zabierać głos w rozmowie,
- można go zazwyczaj zrozumieć, ale z trudnością,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował podstawowych wymagań edukacyjnych w ilości 36% ogółu a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy, łączenie faktów, tworzenie wniosków i branie udziału w lekcji na poziomie podstawowym. Ze względu na braki, uczeń nie potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

PISANIE

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
- w spójny i perfekcyjny sposób organizuje tekst,
- perfekcyjnie stosuje zasady pisowni i interpunkcji,
- w zadaniu pisemnym zawiera wszystkie istotne punkty,
- stosuje różnorodne konstrukcje i bogate słownictwo,
- konstruuje wypowiedź wyczerpującą, pełną i oryginalną,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:
- potrafi napisać zadanie zawierające pełne zdania, proste struktury i słownictwo,
- w zadaniu pisemnym zawiera wszystkie istotne punkty,
- pisze teksty o odpowiedniej długości,
- w spójny sposób organizuje tekst,
- używa prawidłowej pisowni i interpunkcji,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- pisze teksty w większości dobrze zorganizowane i spójne,
- w zadaniu pisemnym zawiera wszystkie istotne punkty, choć zdarza mu się nie rozwinąć czasami, któregoś z punktów,
- potrafi na ogół napisać zadanie zawierające pełne zdania, proste struktury i słownictwo,
- czasami pisze teksty nieco dłuższe lub krótsze od wymaganej ilości słów,
- używa przeważnie prawidłowej pisowni i interpunkcji,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:
- organizuje tekst, który nie jest do końca spójny,
- w zadaniu pisemnym zawiera większość istotnych punktów,
- zdarza mu się pisać teksty znacznie dłuższe lub krótsze od wymaganej ilości słów,
- podejmuje próbę napisania zadania zawierającego pełne zdania, proste struktury i słownictwo,
- używa czasem nieprawidłowej pisowni i interpunkcji,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- ma trudności z napisaniem zadania zawierającego pełne zdania, proste struktury i słownictwo,
- zdarza mu się pisać teksty znacznie krótsze lub dłuższe od wymaganej ilości słów,
- tekst bywa spójny, ale brak mu organizacji,
- w zadaniu pisemnym zawiera niektóre istotne punkty,
- używa w większości niepoprawnej pisowni i interpunkcji,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował podstawowych wymagań edukacyjnych w ilości 36% ogółu a braki te uniemożliwiają dalsze zdobywanie wiedzy, łączenie faktów, tworzenie wniosków i branie udziału w lekcji na poziomie podstawowym. Ze względu na braki, uczeń nie potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

JĘZYK NIEMIECKI - KLASA VII

Na ocenę dopuszczającą (2)

rozumienie ze słuchu
Uczeń:

- rozumie ogólnie tylko niektóre wypowiedzi niemieckojęzyczne wypowiadane
- przez różne osoby w normalnym tempie,
- rozumie ogólny sens tylko niektórych prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencję rozmówcy w różnych warunkach odbioru,
- wyszukuje tylko niektóre informacje szczegółowe w wypowiedziach i dialogach,
- rozumie tylko nieliczne proste instrukcje nauczyciela formułowane w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje,
- czasami rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

mówienie
Uczeń:

- tworzy wypowiedź zawierającą ubogie słownictwo i bardzo proste struktury językowe pozwalające na przekazanie tylko nielicznych wymaganych informacji,
- tworzy wypowiedź płynną jedynie we fragmentach i wyłącznie dzięki pomocy nauczyciela,
- tworzy wypowiedź zawierającą błędy gramatyczne wskazujące na nieznajomość niektórych struktur,
- tworzy wypowiedź zrozumiałą pod względem fonetycznym w ograniczonym zakresie,
- współtworzy komunikację w wąskim zakresie.

czytanie
Uczeń:

- rozumie tylko niektóre proste teksty użytkowe i informacyjne np. list, e-mail, pocztówka itp. (dot. tematyki: sport, szkoła, dom, życie rodzinne i towarzyskie, czas wolny, zakupy i usługi, żywienie),
- znajduje tylko niektóre potrzebne informacje szczegółowe w tekście użytkowym i informacyjnym,
- rozumie ogólny sens tylko niewielkiej części czytanych tekstów,
- wyodrębnia niektóre fakty, lecz nie potrafi rozgraniczyć informacji głównych od drugorzędnych, ani uogólnić zasadniczej myśli komunikatu,
- wymaga stymulacji połączonej ze szczegółową instrukcją postępowania, aby określić znaczenie niektórych nieznanych słów z kontekstu.

pisanie
Uczeń:

- w sposób niepełny realizuje polecenia zawarte w ćwiczeniach (pisanie odtwórcze), tworzy tylko niektóre proste wypowiedzi pisemne, ponadto wypowiedzi te są chaotyczne, tylko częściowo zgodne z tematem, zawierają ubogie słownictwo i bardzo mało urozmaicone struktury gramatyczne,
- tworzy wypowiedzi pisemne, które charakteryzują się niewłaściwym doborem słów, licznymi usterkami ortograficznymi i gramatycznymi, co w dość znacznym stopniu zakłóca komunikację i świadczy o słabym opanowaniu struktur,

- ma trudności z zapisaniem zadania zawierającego pełne zdania,
- w zadaniu pisemnym zawiera tylko niektóre istotne punkty.

Na ocenę dostateczną (3)
Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- rozumie ogólnie dużą część wypowiedzi niemieckojęzycznych wypowiadanych
- przez różne osoby w normalnym tempie,
- rozumie ogólny sens dużej części prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencję rozmówcy w różnych warunkach odbioru,
- wyszukuje dużą część informacji szczegółowych w wypowiedziach i dialogach, rozumie dużą część prostych instrukcji nauczyciela formułowanych w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje,
- często rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

<u>mówienie</u>

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- tworzy wypowiedź, którą cechuje podstawowy poziom znajomości słownictwa i przekazanie zasadniczej części wymaganych informacji,
- tworzy wypowiedź płynną w znacznej części, poszerzenie jej wymaga pomocy nauczyciela,
- tworzy wypowiedź zawierającą błędy gramatyczne o charakterze przeoczeń, świadczące o niepełnym opanowaniu niektórych struktur,
- tworzy wypowiedź zrozumiałą pod względem fonetycznym pomimo błędów w wymowie niektórych wyrazów i w intonacji,
- pomimo trudności w formułowaniu lub rozumieniu pytań i odpowiedzi współtworzy komunikację w podstawowym zakresie.

<u>czytanie</u>

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- rozumie ogólnie dużą część prostych tekstów użytkowych i informacyjnych np. list, e-mail, pocztówka itp. (dot. tematyki: sport, szkoła, dom, życie rodzinne i towarzyskie, czas wolny, zakupy i usługi, żywienie),
- znajduje dużą część potrzebnych informacji szczegółowych w tekstach użytkowych i informacyjnych,
- rozumie ogólny sens dużej części czytanych tekstów,
- wyodrębnia przede wszystkim fakty, ale nie radzi sobie z rozgraniczaniem informacji głównych od drugorzędnych,
- wymaga stymulacji połączonej ze szczegółową instrukcją postępowania, aby określić znaczenie niektórych nieznanych słów z kontekstu,
- odpowiada na większość pytań ogólnych i szczegółowych lecz odpowiedzi te są często niepełne bądź udzielone jednym słowem,
- raczej prawidłowo wyszukuje potrzebne informacje.

<u>pisanie</u>

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- w większości poprawnie wykonuje polecenia zawarte w ćwiczeniach (pisanie odtwórcze),
- tworzy wypowiedzi pisemne, stosując liczne powtórzenia leksykalne i mało urozmaicone struktury gramatyczne,
- tworzy wypowiedzi pisemne, które czasami cechują dość liczne usterki ortograficzne i gramatyczne oraz niewłaściwy dobór słów, co częściowo zakłóca komunikację i świadczy o niepełnym opanowaniu struktur,
- próbuje w zadaniu zawierać większość istotnych punktów,
- organizuje tekst w nie do końca spójny sposób.

Na ocenę dobrą (4)

<u>rozumienie ze słuchu</u>

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą i dostateczną, ponadto:
- rozumie ogólnie większość wypowiedzi niemieckojęzycznych wypowiadanych przez różne osoby w normalnym tempie
- rozumie ogólny sens większości prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencję rozmówcy w różnych warunkach odbioru,
- wyszukuje większość informacji szczegółowych w wypowiedziach i dialogach,
- rozumie większość prostych instrukcji nauczyciela formułowanych w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje,
- zwykle rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

<u>mówienie</u>

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą i dostateczną, ponadto:
- tworzy wypowiedź, którą cechuje dobry poziom znajomości słownictwa i struktur językowych, zawierającą wyrażenia odpowiednie do przekazania większości wymaganych informacji,
- tworzy płynną wypowiedź przy pewnej pomocy nauczyciela,
- tworzy wypowiedź zawierającą nieliczne usterki gramatyczne, które mają charakter pomyłek i nie występują systematycznie,
- tworzy wypowiedź w dużej mierze poprawną fonetycznie i intonacyjnie, zawierającą nieliczne usterki,
- współtworzy komunikację z drobnymi usterkami.

<u>czytanie</u>

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą i dostateczną, ponadto:
- rozumie ogólnie większość prostych tekstów użytkowych i informacyjnych np. list, e-mail, pocztówka itp. (dot. tematyki: sport, szkoła, dom, życie rodzinne i towarzyskie, czas wolny, zakupy i usługi, żywienie),
- znajduje większość potrzebnych informacji szczegółowych w tekstach użytkowych i informacyjnych,
- w zasadzie rozumie ogólny sens większości czytanych tekstów,
- ustala logiczną całość przeczytanego tekstu,
- prawidłowo wyodrębnia fakty i określa myśl przewodnią danego tekstu,

- rozwiązuje zadania typu prawda-fałsz, dobieranie, wielokrotny wybór po przeczytaniu tekstu popełniając nieliczne błędy,
- odpowiada na większość pytań dotyczących przeczytanego tekstu,
- prawidłowo wyszukuje i selekcjonuje informacje.

pisanie

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą i dostateczną, ponadto:
- samodzielnie z niewielkimi uchybieniami wykonuje polecenia zawarte w ćwiczeniach (pisanie odtwórcze),
- tworzy proste wypowiedzi pisemne, wykorzystując większość poznanych środków językowych,
- tworzy wypowiedzi pisemne, które zawierają nieliczne błędy gramatyczne, leksykalne i ortograficzne i w nieznacznym stopniu zakłócają zrozumienie treści,
- na ogół pisze teksty zorganizowane i spójne, zawierają pełne zdania, ale o prostej strukturze i słownictwie,
- zawiera w zadaniu pisemnym zazwyczaj wszystkie istotne punkty, choć niektórym poświęca niewiele miejsca.

Na ocenę bardzo dobrą (5)

rozumienie ze słuchu

Uczeń:
- bez trudu rozumie ogólnie wypowiedź niemieckojęzyczną wypowiadaną przez różne osoby w normalnym tempie,
- rozumie ogólny sens sytuacji komunikacyjnych, w tym intencję rozmówcy w różnych warunkach odbioru,
- sprawnie wyszukuje informacje szczegółowe w wypowiedziach i dialogach,
- w pełni rozumie instrukcje nauczyciela formułowane w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje,
- wydobywa potrzebne informacje i przekształca je w formę pisemną,
- rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

mówienie

Uczeń:
- tworzy wypowiedź, która zawiera bogate słownictwo i frazeologię, pozwalające na przekazanie wszystkich wymaganych informacji,
- samodzielnie tworzy płynną wypowiedź,
- w zakresie poprawności gramatycznej tworzy wypowiedź zawierającą sporadyczne błędy, które nie zakłócają w żaden sposób komunikacji,
- pod względem fonetycznym tworzy wypowiedź całkowicie poprawną, bez błędów w wymowie i intonacji,
- współtworzy niczym niezakłóconą komunikację.

czytanie

Uczeń:

- bez trudu rozumie proste teksty użytkowe i informacyjne np. list, e-mail, pocztówka itp. (dot. tematyki: sport, szkoła, dom, życie rodzinne i towarzyskie, czas wolny, zakupy i usługi, żywienie),
- sprawnie znajduje potrzebne informacje szczegółowe w tekstach użytkowych i informacyjnych,
- swobodnie rozumie ogólny sens czytanych tekstów,
- niemal bezbłędnie rozwiązuje zadania typu prawda-fałsz, dobieranie, wielokrotny wybór po przeczytaniu tekstu,
- prawidłowo wyszukuje i selekcjonuje informacje,
- prawidłowo wyodrębnia informacje i fakty główne spośród drugorzędnych,
- prawidłowo w większości bezbłędnie odpowiada na pytania ogólne i szczegółowe dotyczące treści czytanego tekstu.

pisanie

Uczeń:
- bezbłędnie wykonuje polecenia zawarte w ćwiczeniach (pisanie odtwórcze),
- tworzy wypowiedzi pisemne bogate pod względem treści (słownictwo, struktury gramatyczne), logiczne, harmonijne i spójne,
- tworzy wypowiedzi pisemne poprawne językowo, w których sporadycznie występują błędy gramatyczne i leksykalne nie zakłócające komunikacji oraz nieliczne błędy w pisowni nie zmieniające lub nie zniekształcające znaczenia wyrazu,
- w spójny i logiczny sposób organizuje swoją wypowiedź pisemną stosując różnorodność myśli i argumentów,
- buduje tekst według zasady: wstęp, rozwinięcie, zakończenie oraz zawiera w pracy wszystkie istotne punkty,
- pisze teksty o odpowiedniej długości.

Na ocenę celującą (6)

rozumienie ze słuchu

Uczeń:
- bez trudu rozumie prezentowane wypowiedzi niemieckojęzyczne
- radzi sobie ze zrozumieniem wypowiedzi w oparciu o kontekst sytuacyjny i umiejętność wysnuwania wniosków przyczynowo-skutkowych,
- wydobywa potrzebne informacje i przekształca je w formę pisemną,
- z łatwością rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

mówienie

Uczeń:
- tworzy wypowiedzi wyróżniające się w jednym lub kilku zakresach (np. wyjątkowe bogactwo leksyki, spontaniczna i naturalna wypowiedź, biegła znajomość struktur gramatycznych),
- bezbłędnie i spontanicznie reaguje w sytuacjach dnia codziennego,
- w swojej wypowiedzi zawiera wszystkie potrzebne i kluczowe informacje,
- prezentuje całkowitą poprawność językową,

- naśladuje autentyczną wymowę i intonację.

czytanie

Uczeń:
- bez trudu radzi sobie ze zrozumieniem tekstów w oparciu o kontekst sytuacyjny i umiejętność wysnuwania wniosków przyczynowo-skutkowych.
- bezbłędnie rozwiązuje zadania typu prawda-fałsz, dobieranie, wielokrotny wybór po przeczytaniu tekstu,
- bezbłędnie identyfikuje nadawcę i odbiorcę czytanego tekstu,
- bezbłędnie w logiczny sposób wyszukuje i selekcjonuje informacje,
- bezbłędnie odpowiada na pytania ogólne i szczegółowe dotyczące treści czytanego tekstu.

pisanie

Uczeń:
- tworzy wypowiedzi pisemne, które wyróżniają się w jednym lub kilku zakresach (np. wyjątkowe bogactwo leksyki, inwencja stylistyczna, biegła znajomość struktur gramatycznych).

JĘZYK NIEMIECKI - KLASA VIII

Na ocenę dopuszczającą (2)

rozumienie ze słuchu
Uczeń:
- rozumie ogólnie tylko niektóre wypowiedzi niemieckojęzyczne wypowiadane
- przez różne osoby w normalnym tempie,
- rozumie ogólny sens tylko niektórych prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencję rozmówcy w różnych warunkach odbioru,
- wyszukuje tylko niektóre informacje szczegółowe w wypowiedziach i dialogach,
- rozumie tylko nieliczne proste instrukcje nauczyciela formułowane w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje,
- czasami rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

mówienie
Uczeń:
- tworzy wypowiedź zawierającą ubogie słownictwo i bardzo proste struktury językowe pozwalające na przekazanie tylko nielicznych wymaganych informacji,
- tworzy wypowiedź płynną jedynie we fragmentach i wyłącznie dzięki pomocy nauczyciela,
- tworzy wypowiedź zawierającą błędy gramatyczne wskazujące na nieznajomość niektórych struktur,
- tworzy wypowiedź zrozumiałą pod względem fonetycznym w ograniczonym zakresie,
- współtworzy komunikację w wąskim zakresie.

czytanie
Uczeń:

- rozumie tylko niektóre proste teksty użytkowe i informacyjne np. list, e-mail, pocztówka itp. (dot. tematyki: sport, szkoła, dom, życie rodzinne i towarzyskie, czas wolny, zakupy i usługi, żywienie),
- znajduje tylko niektóre potrzebne informacje szczegółowe w tekście użytkowym i informacyjnym,
- rozumie ogólny sens tylko niewielkiej części czytanych tekstów,
- wyodrębnia niektóre fakty, lecz nie potrafi rozgraniczyć informacji głównych od drugorzędnych, ani uogólnić zasadniczej myśli komunikatu,
- wymaga stymulacji połączonej ze szczegółową instrukcją postępowania, aby określić znaczenie niektórych nieznanych słów z kontekstu.

pisanie
Uczeń:

- w sposób niepełny realizuje polecenia zawarte w ćwiczeniach (pisanie odtwórcze), tworzy tylko niektóre proste wypowiedzi pisemne, ponadto wypowiedzi te są chaotyczne, tylko częściowo zgodne z tematem, zawierają ubogie słownictwo i bardzo mało urozmaicone struktury gramatyczne,
- tworzy wypowiedzi pisemne, które charakteryzują się niewłaściwym doborem słów, licznymi usterkami ortograficznymi i gramatycznymi, co w dość znacznym stopniu zakłóca komunikację i świadczy o słabym opanowaniu struktur,
- ma trudności z zapisaniem zadania zawierającego pełne zdania,
- w zadaniu pisemnym zawiera tylko niektóre istotne punkty.

Na ocenę dostateczną (3)
Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- rozumie ogólnie dużą część wypowiedzi niemieckojęzycznych wypowiadanych
- przez różne osoby w normalnym tempie,
- rozumie ogólny sens dużej części prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencję rozmówcy w różnych warunkach odbioru,
- wyszukuje dużą część informacji szczegółowych w wypowiedziach i dialogach, rozumie dużą część prostych instrukcji nauczyciela formułowanych w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje,
- często rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

mówienie

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- tworzy wypowiedź, którą cechuje podstawowy poziom znajomości słownictwa i przekazanie zasadniczej części wymaganych informacji,
- tworzy wypowiedź płynną w znacznej części, poszerzenie jej wymaga pomocy nauczyciela,
- tworzy wypowiedź zawierającą błędy gramatyczne o charakterze przeoczeń, świadczące o niepełnym opanowaniu niektórych struktur,
- tworzy wypowiedź zrozumiałą pod względem fonetycznym pomimo błędów w wymowie niektórych wyrazów i w intonacji,
- pomimo trudności w formułowaniu lub rozumieniu pytań i odpowiedzi współtworzy komunikację w podstawowym zakresie.

czytanie

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- rozumie ogólnie dużą część prostych tekstów użytkowych i informacyjnych np. list, e-mail, pocztówka itp. (dot. tematyki: sport, szkoła, dom, życie rodzinne i towarzyskie, czas wolny, zakupy i usługi, żywienie),
- znajduje dużą część potrzebnych informacji szczegółowych w tekstach użytkowych i informacyjnych,
- rozumie ogólny sens dużej części czytanych tekstów,
- wyodrębnia przede wszystkim fakty, ale nie radzi sobie z rozgraniczaniem informacji głównych od drugorzędnych,
- wymaga stymulacji połączonej ze szczegółową instrukcją postępowania, aby określić znaczenie niektórych nieznanych słów z kontekstu,
- odpowiada na większość pytań ogólnych i szczegółowych lecz odpowiedzi te są często niepełne bądź udzielone jednym słowem,
- raczej prawidłowo wyszukuje potrzebne informacje.

pisanie

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą, ponadto:

- w większości poprawnie wykonuje polecenia zawarte w ćwiczeniach (pisanie odtwórcze),
- tworzy wypowiedzi pisemne, stosując liczne powtórzenia leksykalne i mało urozmaicone struktury gramatyczne,
- tworzy wypowiedzi pisemne, które czasami cechują dość liczne usterki ortograficzne i gramatyczne oraz niewłaściwy dobór słów, co częściowo zakłóca komunikację i świadczy o niepełnym opanowaniu struktur,
- próbuje w zadaniu zawierać większość istotnych punktów,
- organizuje tekst w nie do końca spójny sposób.

Na ocenę dobrą (4)

rozumienie ze słuchu

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą i dostateczną, ponadto:

- rozumie ogólnie większość wypowiedzi niemieckojęzycznych wypowiadanych przez różne osoby w normalnym tempie
- rozumie ogólny sens większości prostych sytuacji komunikacyjnych, w tym intencję rozmówcy w różnych warunkach odbioru,
- wyszukuje większość informacji szczegółowych w wypowiedziach i dialogach,
- rozumie większość prostych instrukcji nauczyciela formułowanych w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje,
- zwykle rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

mówienie

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą i dostateczną, ponadto:

- tworzy wypowiedź, którą cechuje dobry poziom znajomości słownictwa i struktur językowych, zawierającą wyrażenia odpowiednie do przekazania większości wymaganych informacji,
- tworzy płynną wypowiedź przy pewnej pomocy nauczyciela,
- tworzy wypowiedź zawierającą nieliczne usterki gramatyczne, które mają charakter pomyłek i nie występują systematycznie,
- tworzy wypowiedź w dużej mierze poprawną fonetycznie i intonacyjnie, zawierającą nieliczne usterki,
- współtworzy komunikację z drobnymi usterkami.

czytanie

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą i dostateczną, ponadto:
- rozumie ogólnie większość prostych tekstów użytkowych i informacyjnych np. list, e-mail, pocztówka itp. (dot. tematyki: sport, szkoła, dom, życie rodzinne i towarzyskie, czas wolny, zakupy i usługi, żywienie),
- znajduje większość potrzebnych informacji szczegółowych w tekstach użytkowych i informacyjnych,
- w zasadzie rozumie ogólny sens większości czytanych tekstów,
- ustala logiczną całość przeczytanego tekstu,
- prawidłowo wyodrębnia fakty i określa myśl przewodnią danego tekstu,
- rozwiązuje zadania typu prawda-fałsz, dobieranie, wielokrotny wybór po przeczytaniu tekstu popełniając nieliczne błędy,
- odpowiada na większość pytań dotyczących przeczytanego tekstu,
- prawidłowo wyszukuje i selekcjonuje informacje.

pisanie

Uczeń opanował materiał wymagany na ocenę dopuszczającą i dostateczną, ponadto:
- samodzielnie z niewielkimi uchybieniami wykonuje polecenia zawarte w ćwiczeniach (pisanie odtwórcze),
- tworzy proste wypowiedzi pisemne, wykorzystując większość poznanych środków językowych,
- tworzy wypowiedzi pisemne, które zawierają nieliczne błędy gramatyczne, leksykalne i ortograficzne i w nieznacznym stopniu zakłócają zrozumienie treści,
- na ogół pisze teksty zorganizowane i spójne, zawierają pełne zdania, ale o prostej strukturze i słownictwie,
- zawiera w zadaniu pisemnym zazwyczaj wszystkie istotne punkty, choć niektórym poświęca niewiele miejsca.

Na ocenę bardzo dobrą (5)

rozumienie ze słuchu

Uczeń:
- bez trudu rozumie ogólnie wypowiedź niemieckojęzyczną wypowiadaną przez różne osoby w normalnym tempie,
- rozumie ogólny sens sytuacji komunikacyjnych, w tym intencję rozmówcy w różnych warunkach odbioru,

- sprawnie wyszukuje informacje szczegółowe w wypowiedziach i dialogach,
- w pełni rozumie instrukcje nauczyciela formułowane w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje,
- wydobywa potrzebne informacje i przekształca je w formę pisemną,
- rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

mówienie

Uczeń:
- tworzy wypowiedź, która zawiera bogate słownictwo i frazeologię, pozwalające na przekazanie wszystkich wymaganych informacji,
- samodzielnie tworzy płynną wypowiedź,
- w zakresie poprawności gramatycznej tworzy wypowiedź zawierającą sporadyczne błędy, które nie zakłócają w żaden sposób komunikacji,
- pod względem fonetycznym tworzy wypowiedź całkowicie poprawną, bez błędów w wymowie i intonacji,
- współtworzy niczym niezakłóconą komunikację.

czytanie

Uczeń:
- bez trudu rozumie proste teksty użytkowe i informacyjne np. list, e-mail, pocztówka itp. (dot. tematyki: sport, szkoła, dom, życie rodzinne i towarzyskie, czas wolny, zakupy i usługi, żywienie),
- sprawnie znajduje potrzebne informacje szczegółowe w tekstach użytkowych i informacyjnych,
- swobodnie rozumie ogólny sens czytanych tekstów,
- niemal bezbłędnie rozwiązuje zadania typu prawda-fałsz, dobieranie, wielokrotny wybór po przeczytaniu tekstu,
- prawidłowo wyszukuje i selekcjonuje informacje,
- prawidłowo wyodrębnia informacje i fakty główne spośród drugorzędnych,
- prawidłowo w większości bezbłędnie odpowiada na pytania ogólne i szczegółowe dotyczące treści czytanego tekstu.

pisanie

Uczeń:
- bezbłędnie wykonuje polecenia zawarte w ćwiczeniach (pisanie odtwórcze),
- tworzy wypowiedzi pisemne bogate pod względem treści (słownictwo, struktury gramatyczne), logiczne, harmonijne i spójne,
- tworzy wypowiedzi pisemne poprawne językowo, w których sporadycznie występują błędy gramatyczne i leksykalne nie zakłócające komunikacji oraz nieliczne błędy w pisowni nie zmieniające lub nie zniekształcające znaczenia wyrazu,
- w spójny i logiczny sposób organizuje swoją wypowiedź pisemną stosując różnorodność myśli i argumentów,
- buduje tekst według zasady: wstęp, rozwinięcie, zakończenie oraz zawiera w pracy wszystkie istotne punkty,
- pisze teksty o odpowiedniej długości.

Na ocenę celującą (6)

rozumienie ze słuchu

Uczeń:
- bez trudu rozumie prezentowane wypowiedzi niemieckojęzyczne
- radzi sobie ze zrozumieniem wypowiedzi w oparciu o kontekst sytuacyjny i umiejętność wysnuwania wniosków przyczynowo-skutkowych,
- wydobywa potrzebne informacje i przekształca je w formę pisemną,
- z łatwością rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego.

mówienie

Uczeń:
- tworzy wypowiedzi wyróżniające się w jednym lub kilku zakresach (np. wyjątkowe bogactwo leksyki, spontaniczna i naturalna wypowiedź, biegła znajomość struktur gramatycznych),
- bezbłędnie i spontanicznie reaguje w sytuacjach dnia codziennego,
- w swojej wypowiedzi zawiera wszystkie potrzebne i kluczowe informacje,
- prezentuje całkowitą poprawność językową,
- naśladuje autentyczną wymowę i intonację.

czytanie

Uczeń:
- bez trudu radzi sobie ze zrozumieniem tekstów w oparciu o kontekst sytuacyjny i umiejętność wysnuwania wniosków przyczynowo-skutkowych.
- bezbłędnie rozwiązuje zadania typu prawda-fałsz, dobieranie, wielokrotny wybór po przeczytaniu tekstu,
- bezbłędnie identyfikuje nadawcę i odbiorcę czytanego tekstu,
- bezbłędnie w logiczny sposób wyszukuje i selekcjonuje informacje,
- bezbłędnie odpowiada na pytania ogólne i szczegółowe dotyczące treści czytanego tekstu.

pisanie

Uczeń:
- tworzy wypowiedzi pisemne, które wyróżniają się w jednym lub kilku zakresach (np. wyjątkowe bogactwo leksyki, inwencja stylistyczna, biegła znajomość struktur gramatycznych).

JĘZYK ROSYJSKI – KLASA VIII

Ogólne wymagania na poszczególne oceny

Ocena celująca

- Uczeń ma wiedzę i umiejętności wykraczające poza program nauczania obowiązujący w danej klasie. Potrafi w sposób samodzielny wykorzystać posiadaną wiedzę i nabyte umiejętności w sytuacjach problemowych. Jest aktywny, pracuje systematycznie, skrupulatnie, dotrzymuje terminów, zadania wykonuje bezbłędnie. Uczeń wykorzystuje różnorodne źródła informacji, bierze udział i osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach języka rosyjskiego. Aktywnie współpracuje z innymi uczniami podczas przygotowywania wspólnych projektów i zespołowego wykonywania zadań.
- Uczeń potrafi sformułować dłuższe wypowiedzi w języku rosyjskim, w których wykorzystuje struktury gramatyczne, bogate i zróżnicowane słownictwo wykraczające poza materiał podręcznikowy. Wypowiedzi charakteryzują się przemyślaną konstrukcją, płynnością, poprawnością fonetyczną.
- Uczeń rozumie zarówno główną myśl, jak i szczegóły zawarte w dłuższych tekstach słuchanych, wypowiadanych przez rodzimych użytkowników języka. Jest w stanie rozpoznać sens wypowiedzi w różnych warunkach odbioru.
- Uczeń rozumie sens dłuższych autentycznych tekstów, potrafi korzystać ze strategii stosowanych podczas czytania oraz bez- błędnie wyłonić potrzebne informacje z czytanego tekstu.
- Uczeń jest w stanie napisać dłuższą, spójną wypowiedź zawierającą złożone struktury gramatyczne, zróżnicowane słownictwo, bezbłędną pod względem ortograficznym i interpunkcyjnym.
- Uczeń ma dużą wiedzę na temat realiów życia Rosjan i kultury Rosji, wykraczającą poza materiał podręcznikowy.

Ocena bardzo dobra

- Uczeń w pełni opanował materiał przewidziany w obowiązującym programie nauczania języka rosyjskiego dla danej klasy. Potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę i nabyte umiejętności. Jest aktywny, pracuje systematycznie, rozwiązuje zadania o dużym stopniu trudności. Wykorzystuje obowiązujące źródła informacji. Potrafi współpracować w grupie.
- Uczeń potrafi sformułować poprawne pod względem gramatyczno-leksykalnym wypowiedzi w języku rosyjskim na określony temat. Potrafi odpowiednio reagować w sytuacjach komunikacyjnych. Inicjuje i podtrzymuje rozmowę w bezpośrednim kontakcie z rozmówcą. Jego wypowiedzi są poprawne pod względem fonetycznym.
- Uczeń rozumie główną myśl i szczegóły słuchanego tekstu podręcznikowego oraz ogólny sens tekstów autentycznych. Potrafi wyodrębnić szukane informacje z wysłuchanego tekstu.
- Uczeń rozumie ogólny sens czytanego tekstu podręcznikowego i potrafi podczas czytania wyszukać w nim szczegółowe informacje.
- Uczeń potrafi sformułować wypowiedź pisemną zawierającą dość złożone struktury i słownictwo z zakresu przewidzianego programem nauczania. Teksty charakteryzuje poprawność ortograficzna i interpunkcyjna.
- Uczeń ma wiedzę na temat realiów życia Rosjan i kultury Rosji opartą na materiale programu nauczania.

Ocena dobra

- Uczeń opanował materiał obejmujący wiadomości i umiejętności językowe przewidziane programem nauczania. Posługuje się nimi swobodnie podczas

wykonywania zadań o średnim stopniu trudności. Jest aktywny, stara się pracować systematycznie, korzysta z proponowanych źródeł informacji. Potrafi współpracować z innymi uczniami w czasie wykonywania zadań zespołowych.

- Uczeń potrafi sformułować krótką wypowiedź w języku rosyjskim na określony temat, z nielicznymi błędami gramatycznymi i leksykalnymi. Potrafi uzyskać informacje i udzielić ich w typowych sytuacjach dnia codziennego. Jego wypowiedzi są ogólnie poprawne pod względem wymowy i intonacji.
- Uczeń rozumie ze słuchu ogólny sens typowych sytuacji komunikacyjnych, podejmuje z sukcesem próby wyłonienia informacji szczegółowych przekazu.
- Uczeń rozumie globalnie i przeważnie szczegółowo czytane teksty podręcznikowe. Drobne nieścisłości w rozumieniu szczegółów z tekstu zdarzają się bardzo rzadko.
- Uczeń potrafi pisać teksty użytkowe, stosując poznane struktury gramatyczne i słownictwo. Teksty są na ogół spójne i mają poprawną kompozycję. Są w zasadzie poprawne pod względem pisowni i interpunkcji.
- Uczeń ma podstawową wiedzę na temat realiów życia Rosjan i kultury rosyjskiej.

Ocena dostateczna

- Uczeń opanował wiadomości i umiejętności wyszczególnione w programie nauczania. Posługuje się nimi podczas wykonywania zadań o łatwym i średnim stopniu trudności. Wykazuje umiarkowaną aktywność, nie zawsze pracuje systematycznie. Stara się współpracować z innymi uczniami w pracach zespołowych.
- Uczeń potrafi sformułować bardzo krótką wypowiedź na temat z zakresu przewidzianego programem, popełniając przy tym błędy i korzystając z pomocy nauczyciela. Umie zadać proste pytanie i udzielić nieskomplikowanej odpowiedzi. Zazwyczaj poprawnie artykułuje słowa z zakresu poznanego materiału językowego. Błędy, które popełnia, na ogół nie utrudniają komunikacji.
- Uczeń rozumie ze słuchu ogólny sens prostego tekstu podręcznikowego, podstawowe polecenia nauczyciela, wypowiedzi nauczyciela i kolegów. Zazwyczaj poprawnie reaguje w prostej sytuacji komunikacyjnej.
- Uczeń rozumie główne treści prostego podręcznikowego tekstu czytanego, podstawowe napisy i ogłoszenia, które ułatwiają orientację w środowisku. Ma trudności z wyodrębnieniem informacji szczegółowych w tekście.
- Uczeń potrafi napisać krótki, nieskomplikowany tekst i pisemnie odpowiedzieć na pytania, wykorzystując proste struktury i podstawowe słownictwo. Uczeń zna niektóre fakty dotyczące realiów życia codziennego Rosjan i ich kultury.

Ocena dopuszczająca

- Uczeń wykazuje braki w opanowaniu wiedzy, które jest w stanie uzupełnić w trakcie dalszej edukacji. Opanował podstawowe umiejętności językowe, pozwalające mu rozwiązywać bardzo proste, typowe zadania. Nie wykazuje aktywności, pracuje niesystematycznie.
- Uczeń potrafi sformułować bardzo krótką wypowiedź na tematy przewidziane programem, popełniając błędy, które niekiedy zakłócają komunikację językową. Umie zadać proste pytanie i udzielić prostej odpowiedzi, stara się reagować słownie w sytuacjach życia codziennego omawianych podczas lekcji. Ma trudności z inicjowaniem i podtrzymywaniem rozmowy w języku rosyjskim.
- Uczeń rozumie ze słuchu proste wypowiedzi, pytania i polecenia, rozumie ogólny sens prostych sytuacji komunikacyjnych. Ma problem z wyodrębnieniem

informacji szczegółowych w prostym tekście.

- Uczeń rozumie główną myśl prostego podręcznikowego tekstu czytanego, korzysta przy tym z podpowiedzi nauczyciela. Ma duże trudności z wyodrębnieniem informacji szczegółowych. Rozpoznaje konstrukcję bardzo prostego tekstu, czasami potrafi trafnie określić, czy podana informacja jest zgodna z treścią czytanego tekstu.
- Uczeń potrafi napisać bardzo krótki tekst (np. życzenia, pozdrowienia), stosując niezwykle ubogi zakres słownictwa i struktur gramatycznych, ale pozwalający na przekazanie części informacji. Popełnia błędy ortograficzne, interpunkcyjne.
- Uczeń ma ubogą wiedzę na temat realiów życia codziennego Rosjan i ich kultury.

HISTORIA - KLASA VII

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- ocenia postawę Napoleona i Francuzów w okresie jego powrotu do kraju
- ocenia zasady, w oparciu o które stworzono ład wiedeński
- ocenia działalność Świętego Przymierza
- ocenia rolę kongresu wiedeńskiego w dziejach Europy
- identyfikuje postacie: Thomasa Newcomena, Charlesa Wheatsone'a, Thomasa Davenporta
- wyjaśnia okoliczności narodzin przemysłu w XIX w.
- opisuje sposób działania maszyny parowej
- ocenia gospodarcze i społeczne skutki rozwoju przemysłu w XIX w.
- wyjaśnia znaczenie terminów: czartyzm, falanster
- zna daty: ruchu czartystów (1836–1848)
- opisuje narodziny ruchu czartystów, ich postulaty oraz skutki działalności
- ocenia wpływ nowych ideologii na życie społeczne i polityczne w pierwszej połowie XIX w.
- przedstawia przebieg i skutki walki Greków o niepodległość
- ocenia znaczenie Wiosny Ludów dla państw i narodów europejskich
- omawia rolę parlamentu frankfurckiego w procesie jednoczenia Niemiec
- zna datę wprowadzenia obowiązku szkolnego w zaborze pruskim (1825)
- ocenia skutki reformy uwłaszczeniowej w zaborze pruskim
- ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków w zaborze pruskim i austriackim
- wymienia wady i zalety ustroju Królestwa Polskiego
- ocenia rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego
- omawia różnice pomiędzy opozycją legalną i nielegalną w Królestwie Polskim
- ocenia stosunek władz carskich do opozycji legalnej i nielegalnej
- identyfikuje postacie: Michała Radziwiłła, Macieja Rybińskiego, Antoniego Giełguda
- ocenia postawy wodzów powstania listopadowego
- ocenia, czy powstanie listopadowe miało szanse powodzenia
- ocenia skutki zamachu na wielkiego księcia Konstantego
- opisuje działalność kulturalną Polaków na emigracji

- ocenia działalność Polaków na emigracji
- ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków po upadku powstania listopadowego
- ocenia postawę chłopów galicyjskich wobec szlachty i powstania krakowskiego
- wyjaśnia, jakie znaczenie dla polskiego ruchu niepodległościowego w Galicji miał wzrost świadomości narodowościowej wśród Rusinów
- ocenia skutki Wiosny Ludów na ziemiach polskich
- ocenia decyzję władz austriackich o uwłaszczeniu
- ocenia wpływ romantyzmu na niepodległościowe postawy Polaków
- ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych
- ocenia skutki wojny secesyjnej
- ocenia rolę Ottona von Bismarcka w procesie jednoczenia Niemiec
- ocenia metody stosowane przez Ottona Bismarcka, Camilla Cavoura i Giuseppe Garibaldiego w procesie jednoczenia swoich państw
- dostrzega najważniejsze podobieństwa i różnice w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec
- ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw
- porównuje systemy ustrojowe w XIX–wiecznej Europie
- ocenia następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego
- ocenia metody stosowane przez anarchistów
- ocenia poglądy emancypantek i sufrażystek oraz metody i skutki ich działalności
- ocenia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu
- ocenia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji
- ocenia znaczenie kina dla rozwoju kultury masowej
- ocenia zjawisko upowszechnienia sportu w drugiej połowie XIX w.
- wyjaśnia, jaką rolę pełnił salon w życiu kulturalnym Francji w XIX w.
- ocenia postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki zaborców
- ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego
- ocenia stosunek Aleksandra Wielopolskiego do konspiracji niepodległościowej
- ocenia postawy dyktatorów powstania styczniowego
- ocenia politykę caratu wobec ludności polskiej na ziemiach zabranych
- ocenia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji
- ocenia postawy Polaków wobec polityki germanizacyjnej władz pruskich
- ocenia znaczenie autonomii galicyjskiej dla rozwoju polskiego życia narodowego
- ocenia poglądy stańczyków na problem polskich powstań narodowych
- ocenia postawy Polaków wobec różnych problemów związanych z rozwojem gospodarczym ziem polskich pod zaborami
- wyjaśnia, jaki wpływ miała działalność partii politycznych na postawy Polaków pod zaborami
- ocenia skalę realizacji haseł polskich partii politycznych w XIX i na początku XX w.
- ocenia stosunek polskich partii politycznych do rewolucji 1905–1907
- ocenia postawy Polaków w przededniu nadciągającego konfliktu międzynarodowego
- ocenia skutki ogłoszenia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej
- omawia przebieg wojny na morzach i oceanach
- ocenia skutki zastosowania przez Niemcy gazów bojowych
- ocenia użyteczność czołgów w prowadzeniu działań wojennych
- ocenia sposób traktowania ziem polskich przez zaborców w czasie I wojny światowej

- ocenia wkład Legionów Polskich w odzyskanie niepodległości przez Polaków
- ocenia skutki przewrotu bolszewickiego dla Rosji i Europy
- ocenia, jakie znaczenie miał Akt 5 listopada dla narodu polskiego
- ocenia, jakie znaczenie miał program pokojowy prezydenta Wilsona dla narodu polskiego
- ocenia skuteczność funkcjonowania ładu wersalskiego
- ocenia wpływ wielkiego kryzysu gospodarczego na sytuację polityczną w Europie
- ocenia zbrodniczą politykę nazistów do 1939 r.
- ocenia wpływ polityki prowadzonej przez B. Mussoliniego i A. Hitlera na życie obywateli
- ocenia wojskową współpracę między Niemcami a ZSRS i jej wpływ na zagrożenie pokoju międzynarodowego
- ocenia politykę J. Stalina wobec swoich przeciwników
- ocenia skutki reform gospodarczych wprowadzonych w ZSRS przez J. Stalina
- ocenia zbrodniczą politykę komunistów do 1939 r.
- ocenia wpływ mass mediów na kształtowanie opinii publicznej
- ocenia wpływ mass mediów na rozwój propagandy w państwach totalitarnych
- ocenia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie po zakończeniu I wojny światowej
- ocenia postawę polityków państw zachodnich na konferencji w Monachium
- ocenia skutki polityki appeasement dla Europy
- ocenia polityczne starania Polaków w przededniu odzyskania niepodległości
- ocenia rolę, jaką odegrał Józef Piłsudski w momencie odzyskania niepodległości
- ocenia postawę Polaków wobec ekspansji ukraińskiej w Galicji Wschodniej
- ocenia postanowienia pokoju ryskiego:
- ocenia postawy Polaków wobec zagrożenia niepodległości ze strony bolszewików
- ocenia spór wokół autorstwa planu Bitwy Warszawskiej
- ocenia postawę Polaków wobec sytuacji politycznej w Wielkopolsce w końcu 1918 r.
- ocenia przyczyny klęski Polski w plebiscycie na Warmii, Mazurach i Powiślu
- ocenia postawę Polaków wobec walki o polskość Śląska
- ocenia pozycję ustrojową Naczelnika Państwa
- ocenia rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926
- ocenia zamach majowy i jego wpływ na losy II Rzeczypospolitej i jej obywateli
- ocenia metody, jakimi władze sanacyjne walczyły z opozycją polityczną
- ocenia wpływ reform Władysława Grabskiego na sytuacje gospodarczą II Rzeczypospolitej
- ocenia znaczenie portu gdyńskiego dla gospodarki II Rzeczypospolitej
- ocenia gospodarczą działalność Eugeniusza Kwiatkowskiego
- ocenia położenie mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej
- ocenia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych
- ocenia dorobek kultury i nauki polskiej w okresie międzywojennym
- ocenia pozycję II Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej
- ocenia postawę rządu polskiego wobec problemu Zaolzia
- ocenia postawę społeczeństwa polskiego wobec żądań niemieckich

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- identyfikuje postacie: Roberta Stewarta Castlereagha, Franciszka I, Fryderyka Wilhelma III

- wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po kongresie wiedeńskim oraz państwa Świętego Przymierza
- przedstawia cele i działalność Świętego Przymierza
- przedstawia znaczenie regulaminu dyplomatycznego
- wyjaśnia rolę kongresu wiedeńskiego w procesie likwidacji niewolnictwa
- wyjaśnia znaczenie terminów: cywilizacja przemysłowa, metropolia
- zna datę pierwszego telegraficznego połączenia kablowego między Ameryką i Europą (1866)
- przedstawia gospodarcze i społeczne skutki industrializacji
- wyjaśnia znaczenie wynalezienia elektryczności dla rozwoju przemysłu i komunikacji
- zna datę wydania Manifestu komunistycznego (1848)
- przedstawia okoliczności narodzin liberalizmu, konserwatyzmu i ruchu robotniczego
- wyjaśnia różnice między socjalistami i komunistami
- wyjaśnia rolę związków zawodowych w rozwoju ruchu robotniczego
- wyjaśnia znaczenie terminów: dekabryści, bankiety
- zna daty: wybuchu antytureckiego powstania w Grecji (1821–1822), powstania dekabrystów (XII 1825), uznania niepodległości Belgii (1831), wybuchu Wiosny Ludów w Prusach, Austrii na Węgrzech i we Włoszech (III 1848), powstania robotniczego w Paryżu (VI 1848)
- identyfikuje postacie: Karola X, Ludwika Filipa, Lajosa Kossutha, Józefa Bema Karola Alberta
- przedstawia cele, przebieg i skutki powstania dekabrystów
- opisuje przebieg Wiosny Ludów we Francji, Prusach, Austrii, na Węgrzech i w państwach włoskich
- zna datę otwarcia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817)
- wyjaśnia, jaką rolę pełniła Rzeczpospolita Krakowska w utrzymaniu polskości
- porównuje sytuację gospodarczą ziem polskich pod zaborami
- przedstawia warunki rozwoju polskiej kultury i oświaty w zaborze pruskim i Galicji
- zna daty: powstania Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (1825), wystąpienia kaliszan (1820)
- identyfikuje postacie: Stanisława Kostki Potockiego, Tadeusza Czackiego, Tomasza Zana
- wskazuje na mapie Kanał Augustowski
- wyjaśnia, jaką rolę w życiu Królestwa Polskiego pełnił wielki książę Konstanty
- charakteryzuje działalność kulturalno–oświatową Polaków na ziemiach zabranych
- przedstawia okoliczności powstania opozycji legalnej i cele jej działalności
- opisuje okoliczności powstania organizacji spiskowych
- zna daty: bitwy pod Stoczkiem (II 1831), bitew pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitew pod Iganiami i Boremlem (IV 1831)
- identyfikuje postacie: Józefa Sowińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego, Józefa Dwernickiego
- przedstawia przebieg walk powstańczych poza Królestwem Polskim
- podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, czy powstanie listopadowe mogło zakończyć się sukcesem
- zna daty: powstania Komitetu Narodowego Polskiego (1831), Gromad Ludu Polskiego (1835)
- identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Wiktora Heltmana
- wskazuje na mapie trasy, które przemierzali polscy emigranci

- przedstawia program Komitetu Narodowego Polskiego
- omawia poglądy Gromad Ludu Polskiego
- zna daty: powstania Stowarzyszenia Ludu Polskiego (1835), wprowadzenia rosyjskiego kodeksu karnego w Królestwie Polskim (1847)
- identyfikuje postacie: Edwarda Flottwella, Karola Libelta, Henryka Kamieńskiego
- omawia represje popowstaniowe w zaborze pruskim
- charakteryzuje działalność spiskową na ziemiach polskich w latach 30. i 40. XIX w.
- przedstawia przyczyny niepowodzenia powstania krakowskiego
- wyjaśnia znaczenie terminu serwituty
- zna datę powstania Komitetu Narodowego w Poznaniu (III 1848)
- identyfikuje postacie: Józefa Lompy, Emanuela Smołki, Gustawa Gizewiusza, Krzysztofa Mrongowiusza
- przedstawia działalność polskich społeczników na Warmii, Mazurach i Śląsku
- zna datę opublikowania ballady Romantyczność Adama Mickiewicza
- identyfikuje postać Andrzeja Towiańskiego, Artura Grottgera
- przedstawia sytuację kultury polskiej po utracie niepodległości
- zna daty: wprowadzenia zakazu przywozu niewolników do Stanów Zjednoczonych (1808), bitwy pod Gettysburgiem (VII 1863), kapitulacji wojsk Konfederacji (VI 1865), ataku na Fort Sumter (IV 1861)
- wskazuje na mapie etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w.
- przedstawia przyczyny i skutki rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w.
- porównuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa
- zna daty: powstania Niemieckiego Związku Celnego (1834), zawarcia sojuszu Piemontu z Francją (1858), wojny Piemontu z Austrią (1859), wybuchu powstania w Królestwie Obojga Sycylii (1860), objęcia tronu w Prusach przez Wilhelma I (1861), powstania Czerwonego Krzyża (1863), zajęcia Wenecji przez Królestwo Włoch (1866), powstania Austro–Węgier (1867), zajęcia Państwa Kościelnego przez Królestwo Włoskie (1870)
- identyfikuje postacie: Wiktora Emanuela II, Jarosława Dąbrowskiego, Walerego Wróblewskiego
- wskazuje okoliczności powstania Czerwonego Krzyża
- wyjaśnia okoliczności powstania Austro—Węgier
- przedstawia rolę Polaków w Komunie Paryskiej
- zna daty: wybuchu pierwszej wojny opiumowej (1839), wybuchu powstania Mahdiego (1881)
- porównuje proces kolonizacji Afryki i Azji
- przedstawia stosunek państw azjatyckich do ekspansji europejskiej
- charakteryzuje kolonialne imperium Wielkiej Brytanii
- wyjaśnia znaczenie terminów: solidaryzm społeczny, reformiści/ rewizjoniści
- zna datę ustanowienia 1 maja Świętem Pracy (1889)
- przedstawia wpływ ideologii nacjonalizmu na kształtowanie się rożnych postaw wobec narodu i mniejszości narodowych
- przedstawia okoliczności kształtowania się syjonizmu i jego założenia
- zna daty: wynalezienia szczepionki przeciwko wściekliźnie (1885), odkrycia bakterii gruźlicy i cholery (1903)
- identyfikuje postacie: Roberta Kocha, Karla Benza, Johna Dunlopa, Gottlieba Daimlera, Rudolfa Diesela, Ferdynanda Zeppelina, Josepha Swana

- wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i śmiertelności w XIX w.
- zna datę pierwszej wystawy impresjonistów (1874)
- wyjaśnia znaczenie terminu symbolizm, ekspresjonizm, futuryzm
- wyjaśnia, w jaki sposób podglądy pozytywistów wpłynęły na literaturę i sztukę przełomu XIX i XX w.
- przedstawia okoliczności, w jakich powstał Salon Odrzuconych
- wyjaśnia znaczenie terminu „rewolucja moralna”
- zna daty: powstania Bazaru (1841), założenia Towarzystwa Rolniczego (1858)
- identyfikuje postacie: Leopolda Kronenberga, Agenora Gołuchowskiego
- wyjaśnia, jaką rolę pełniły manifestacje patriotyczne w przededniu wybuchu powstania
- porównuje programy polityczne „czerwonych” i „białych”
- wyjaśnia znaczenie terminu: żuawi śmierci, państwo podziemne
- zna daty: mianowania Aleksandra Wielopolskiego naczelnikiem Rządu Cywilnego (1862), objęcia dyktatury przez Mariana Langiewicza (III 1863)
- identyfikuje postacie Zygmunta Sierakowskiego, Józefa Hauke–Bosaka, Stanisława Brzóski
- przedstawia sposób organizacji konspiracyjnego państwa polskiego w czasie powstania styczniowego
- wyjaśnia znaczenie terminów: Uniwersytet Latający, Towarzystwo Oświaty Narodowej, generał-gubernator
- zna datę powstania zabajkalskiego (1866)
- omawia rolę i postawy Polaków na zesłaniu
- wyjaśnia znaczenie terminu stańczycy
- zna daty: ogłoszenia tzw. noweli osadniczej (1904), wprowadzenia tzw. ustawy kagańcowej (1908)
- identyfikuje postacie: Agenora Gołuchowskiego, Kazimierza Badeniego, Piotra Wawrzyniaka
- przedstawia okoliczności nadania Galicji autonomii przez władze austriackie
- wyjaśnia, jaką rolę w życiu Galicji odgrywali stańczycy
- wyjaśnia znaczenie terminów: haskala serwituty, famuły
- zna datę pierwszego lotu samolotem na ziemiach polskich (1910)
- porównuje rozwój gospodarczy ziem polskich trzech zaborów
- wyjaśnia znaczenie terminów: program brukselski, program paryski
- zna daty powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy (1900), Ligi Narodowej (1893), Stronnictwa Ludowego (1895)
- identyfikuje postacie Stanisława Stojałowskiego, Marii i Bolesława Wysłouchów
- porównuje założenia programowe PPS i SDKPiL
- zna daty: podziału na PPS–Frakcję Rewolucyjną i PPS—Lewicę (1906), utworzenia Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” (1867)
- identyfikuje postać Józefa Mireckiego
- porównuje założenia programowe orientacji niepodległościowych do 1914 r.
- zna daty: „krwawej środy” (1906), napadu na pociąg pod Bezdanami (1908)
- identyfikuje postacie: Stefana Okrzei, Aleksandra Prystora
- omawia na wybranych przykładach działalność Organizacji Bojowej PPS
- wyjaśnia znaczenie terminów: cyganeria, ogródki jordanowskie, neoromantyzm

- identyfikuje postacie: Wojciecha Gersona, Artura Górskiego, Kazimierza Prószyńskiego, Henryka Jordana, Andrzeja Małkowskiego
- wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany światopoglądowe miała klęska powstania styczniowego
- zna daty: wojny rosyjsko–tureckiej (1877–1878), kongresu berlińskiego (1878), aneksji Bośni i Hercegowiny przez Austro–Węgry (1908)
- przedstawia wpływ konfliktów kolonialnych na sytuację w Europie
- opisuje sytuację na Bałkanach w drugiej połowie XIX w.
- zna daty: przyłączenia się Japonii do ententy (1914), przyłączenia się Turcji do państw centralnych (1914), bitwy o Gallipoli (1915), przyłączenia się Bułgarii do państw centralnych (1915), zatopienia Lusitanii (1915), bitwy nad Sommą (1916), bitwy jutlandzkiej (1916), przyłączenia się Grecji do ententy (1917), buntu marynarzy w Kilonii (XI 1918)
- wyjaśnia, jaki wpływ na losy wojny miała sytuacja wewnętrzna w Niemczech i Austro–Węgrzech
- opisuje przebieg walk na froncie zachodnim
- przedstawia przebieg walk na Bałkanach i we Włoszech
- przedstawia okoliczności powstania brytyjskich sił pancernych i określa ich wartość bojową
- zna daty powstania Komitetu Narodowego Polski w Warszawie (1914), powstania Komitetu Narodowego Polski w Lozannie (1917)
- porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i zachodnim
- wyjaśnia znaczenie terminów: mienszewicy, eserowcy, kadeci
- wymienia rosyjskie stronnictwa polityczne i przedstawia ich założenia programowe
- omawia losy rodziny carskiej
- zna datę ogłoszenia odezwy Mikołaja Romanowa do Polaków (VIII 1914)
- identyfikuje postacie Mikołaja Mikołajewicza, Karla Kuka, Hansa von Beselera,
- przedstawia zależności między sytuacją militarną państw centralnych i ententy podczas I wojny światowej a ich stosunkiem do sprawy polskiej
- zna daty wstąpienia Niemiec do Ligi Narodów (1926), wstąpienia ZSRS do Ligi Narodów (1934)
- omawia postanowienia pokojów podpisanych z dawnymi sojusznikami Niemiec
- wyjaśnia, jaką rolę w podważeniu ładu wersalskiego odegrał układ w Locarno
- zna daty powstania Związków Włoskich Kombatantów (1919), powstania Narodowej Partii Faszystowskiej (1921)
- identyfikuje postać Alfreda Rosenberga
- przedstawia sytuację Włoch po zakończeniu I wojny światowej
  przedstawia sytuację Niemiec po zakończeniu I wojny światowej
- przedstawia rozwój niemieckiej broni pancernej
- przedstawia rozwój terytorialny Rosji Radzieckiej i ZSRS w okresie międzywojennym
- wyjaśnia, dlaczego system komunistyczny w ZSRS jest oceniany jako zbrodniczy
- wyjaśnia znaczenie terminów: dadaizm, surrealizm, futuryzm
- zna datę pierwszego wręczenia Oscarów (1929)
- wyjaśnia, jaki wpływ miały mass media na społeczeństwo w dwudziestoleciu międzywojennym
- zna daty zbombardowania Guerniki (1937), proklamowania niepodległości Słowacji (III 1939)
- identyfikuje postać Józefa Tiso

- wyjaśnia wpływ polityki appeasementu na politykę zagraniczną Niemiec
- charakteryzuje sytuację w Europie pod koniec lat 30. XX w.
- zna daty powstania Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego (19 X 1918), Tymczasowego Komitetu Rządzącego we Lwowie (24 XI 1918)
- przedstawia założenia programowe pierwszych ośrodków władzy
- zna daty utworzenia Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej (X/XI 1918), powstania Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski (VII 1920), przekazania Wilna przez bolszewików Litwinom (VII 1920)
- identyfikuje postacie Feliksa Dzierżyńskiego, Juliana Marchlewskiego
- przedstawia przyczyny i przebieg konfliktu polsko–ukraińskiego pod koniec 1918 i 1 1919 r.
- identyfikuje postać Edgara Vincenta lorda d'Abernona
- charakteryzuje spór o autorstwo zwycięstwa Polaków w Bitwie Warszawskiej
- przedstawia proces kształtowania się zachodniej i północnej granicy państwa polskiego
- identyfikuje postacie Romana Rybarskiego, Maurycego Zamoyskiego, Jana Baudouin de Courtenaya
- charakteryzuje scenę polityczną II Rzeczypospolitej
- wyjaśnia wpływ słabości politycznej rządów parlamentarnych na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej
- zna datę Kongresu Obrony Prawa i Wolności (29 VI 1930)
- porównuje pozycję prezydenta w konstytucjach marcowej i kwietniowej
- charakteryzuje polski autorytaryzm na tle przemian politycznych w Europie
- przedstawia sposoby przezwyciężania trudności gospodarczych przez władze II Rzeczypospolitej
- charakteryzuje działania podjęte w celu modernizacji gospodarki Polski w dwudziestoleciu międzywojennym
- charakteryzuje przykłady realizacji polityki asymilacyjnej w latach trzydziestych XX wieku
- wyjaśnia znaczenie terminów: katastrofizm, skamandryci, Awangarda Krakowska, formizm, art. déco
- zna daty powstania PKP (1926), powstania PLL LOT(1929),
- identyfikuje postacie Tadeusza Kotarbińskiego, Floriana Znanieckiego
- wymienia architektów tworzących w okresie II Rzeczypospolitej i ich osiągnięcia
- przedstawia nurty w polskiej literaturze oraz grupy poetyckie, jakie rozwinęły się w okresie dwudziestolecia międzywojennego
- wyjaśnia, jaki wpływ na pozycję międzynarodową Polski miały układy w Rapallo i Locarno
- wyjaśnia, jaki wpływ na pozycję międzynarodową Polski miały polsko–radziecki traktat o nieagresji i polsko–niemiecka deklaracja o niestosowaniu przemocy
- charakteryzuje relacje polsko–brytyjskie i polsko–francuskie w przededniu II wojny światowej
- wyjaśnia, jaki wpływ miały brytyjskie i francuskie gwarancje dla Polski na politykę A. Hitlera

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- zna datę „stu dni" Napoleona (III–VI 1815)
- identyfikuje postacie: Aleksandra I, Charles'a Talleyranda, Klemensa von Metternicha

- omawia przebieg „stu dni” Napoleona
- przedstawia okoliczności powstania Świętego Przymierza
- opisuje przebieg obrad kongresu wiedeńskiego
- charakteryzuje głównych uczestników kongresu
- zna daty: skonstruowania silnika elektrycznego (1831), skonstruowania telegrafu (1837)
- identyfikuje postać Michaela Faradaya
- wskazuje na mapie państwa, na których terenie rozwinęły się w XIX w. najważniejsze zagłębia przemysłowe Europy
- wyjaśnia okoliczności narodzin przemysłu w XIX w.
- przedstawia konsekwencje zastosowania maszyny parowej dla rozwoju przemysłu
- wyjaśnia znaczenie terminów: wolna konkurencja, komunizm, idee narodowe
- identyfikuje postacie: Giuseppe Mazziniego, Henriego de Saint–Simona, Roberta Owena, Fryderyka Engelsa
- charakteryzuje założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu
- zna daty: uzyskania niepodległości przez Grecję (1829), powstania w Belgii (1830), zwołania parlamentu frankfurckiego (V 1848), wybrania Ludwika Napoleona Bonapartego prezydentem Francji (XII 1848), stłumienia powstania węgierskiego (1849), wojny krymskiej (1853–1856)
- identyfikuje postacie: Klemensa von Metternicha, Aleksandra II
- wskazuje na mapie państwa, w których w latach 1815–1847 wybuchły rewolucje i powstania narodowe oraz państwa zaangażowane w wojnę krymską
- omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji lipcowej we Francji
- wymienia przyczyny i skutki wojny krymskiej
- wyjaśnia znaczenie terminu protektorat
- zna daty: nadania wolności osobistej chłopom w zaborze pruskim (1807), powołania sejmu prowincjonalnego w Wielkim Księstwie Poznańskim (1824)
- identyfikuje postacie: Antoniego Radziwiłła, Edwarda Raczyńskiego, Tytusa Działyńskiego, Józefa Maksymiliana Ossolińskiego
- omawia proces uwłaszczania chłopów w zaborze pruskim
- na daty: otwarcia uniwersytetu w Warszawie (1816), działalności Towarzystwa Filomatów (1817–1823), wprowadzenia cenzury w Królestwie Polskim (1819), założenia Banku Polskiego (1828)
- identyfikuje postacie: Józefa Zajączka, Juliana Ursyna Niemcewicza, Adama Jerzego Czartoryskiego, Wincentego i Bonawentury Niemojowskich
- wskazuje na mapie najważniejsze okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim
- przedstawia reformy gospodarcze Franciszka Ksawerego Druckiego–Lubeckiego
- przedstawia sytuację na wsi w Królestwie Polskim
- zna daty: przejęcia dyktatury przez Józefa Chłopickiego (XII 1830),
- identyfikuje postacie: Ignacego Prądzyńskiego, Emilii Plater, Józefa Bema, Iwana Dybicza, Iwana Paskiewicza
- wskazuje na mapie tereny poza Królestwem Polskim, na których toczyły się walki podczas powstania w latach 1830–1831
- opisuje przebieg nocy listopadowej
- charakteryzuje poczynania władz powstańczych do wybuchy wojny polsko–rosyjskiej
- opisuje przebieg wojny polsko—rosyjskiej
- opisuje zamach na wielkiego księcia Konstantego
- porównuje siły militarne Rosji i powstańców
- wskazuje błędy dowódców powstania
- wyjaśnia znaczenie terminów: katorga, amnestia

- zna daty: powstania Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832) i Hôtel Lambert (1833)
- przedstawia stosunek władz i społeczeństw Europy do polskich emigrantów
- charakteryzuje program Towarzystwa Demokratycznego Polskiego
- przedstawia poglądy środowisk konserwatywnych z Hôtel Lambert
- wyjaśnia znaczenie terminów: noc paskiewiczowska, Statut organiczny
- zna daty: wprowadzenia Statutu organicznego (1832), ogłoszenia stanu wojennego w Królestwie Polskim (1833), likwidacji Rzeczpospolitej Krakowskiej (XI 1846)
- identyfikuje postacie: Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego
- wskazuje na mapie tereny objęte rabacją galicyjską
- wyjaśnia, w jakich okolicznościach wybuchło powstanie krakowskie
- zna daty: porozumienia w Jarosławcu (IV 1848), bitwy pod Miłosławiem (IV 1848),
- identyfikuje postacie: Franza von Stadiona, Wojciecha Chrzanowskiego, Józefa Wysockiego, Henryka Dembińskiego
- charakteryzuje wkład Polaków w wydarzenia Wiosny Ludów w Europie
- wyjaśnia znaczenie terminów: mesjanizm, salon artystyczny
- charakteryzuje warunki, w jakich ukształtował się polski romantyzm
- wyjaśnia, czym był polski mesjanizm
- wyjaśnia znaczenie terminów: taktyka spalonej ziemi, abolicjonizm, demokraci, republikanie
- zna daty: wyboru Abrahama Lincolna na prezydenta USA (1860), secesji Karoliny Południowej (1860), powstania Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861)
- omawia przyczyny podziału Stanów Zjednoczonych na Północ i Południe
- opisuje przebieg wojny secesyjnej
- wyjaśnia, jakie konsekwencje dla dalszego przebiegu wojny miał dekret o zniesieniu niewolnictwa
- wyjaśnia znaczenie terminu komunardzi
- zna daty: bitew pod Magentą i Solferino (1859), wojny Prus i Austrii z Danią (1864), pokoju we Frankfurcie nad Menem (1871), bitwy pod Sadową (1866), powstania Związku Północno niemieckiego (1867), bitwy pod Sedanem (1870), Komuny Paryskiej (III–V 1871)
- wskazuje na mapie etapy jednoczenia Włoch i Niemiec
- omawia koncepcje zjednoczenia Włoch
- opisuje przebieg procesu jednoczenia Włoch
- wyjaśnia, dlaczego Piemont stał się ośrodkiem jednoczenia Włoch
- przedstawia koncepcje zjednoczenia Niemiec
- omawia skutki wojen Prus z Danią i Austrią dla procesu jednoczenia Niemiec
- przedstawia przyczyny, przebieg i skutki Komuny Paryskiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: powstanie sipajów, powstanie Mahdiego, wojny opiumowe, wojny burskie, powstanie bokserów
- wskazuje na mapie tereny świata, które podlegały kolonizacji pod koniec XIX w.
- przedstawia proces kolonizacji Afryki i Azji
- wymienia przyczyny konfliktów kolonialnych
- wskazuje przykłady konfliktów kolonialnych
- wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja proletariacka, społeczeństwo industrialne, Międzynarodówka, anarchizm, terror indywidualny, szowinizm, syjonizm
- zna daty: powstania I Międzynarodówki (1864), ogłoszenia encykliki Rerum Novarum (1891)
- przedstawia cele i metody działania anarchistów
- omawia różnice między zwolennikami socjaldemokracji a komunistami

- wyjaśnia, jakie okoliczności wpłynęły na narodziny ruchu emancypacji kobiet
- wyjaśnia znaczenie terminu promienio-twórczość
- zna daty: odkrycia promieni X (1895), budowy Kanału Sueskiego (1859–1869), budowy Kanału Panamskiego (1904–1914), pierwszego lotu sterowcem (1900), opatentowania fonografu (1878), wynalezienia gramofonu (1887)
- identyfikuje postacie: Dmitrija Mendelejewa, Pierre'a Curie, Wilhelma Roentgena, Guglielma Marconiego
- wyjaśnia, jakie znaczenie miała budowa wielkich kanałów morskich
- wyjaśnia, w jaki sposób wynalazki zmieniły życie codzienne w XIX w.
- wyjaśnia znaczenie terminu historyzm
- zna daty: początków kina (1895), pierwszych nowożytnych igrzysk olimpijskich (1896)
- identyfikuje postacie: Émile'a Zoli, Fiodora Dostojewskiego, Josepha Conrada, Edgara Degasa, Pierre'a de Coubertina
- wyjaśnia, jakie cele społeczne przyświecały literaturze i sztuce przełomu wieków
- przedstawia okoliczności upowszechnienia sportu w drugiej połowie XIX w.
- wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstało określenie impresjoniści
- określa tematykę dzieł impresjonistów
- wyjaśnia znaczenie terminów: Bazar, odwilż (wiosna) posewastopolska
- zna datę wprowadzenia stanu wojennego w Królestwie Polskim (1861)
- identyfikuje postać Andrzeja Zamoyskiego
- przedstawia proces polonizacji urzędów w Galicji
- charakteryzuje odwilż posewastopolską w Królestwie Polskim
- wyjaśnia, jaki cel stawiali sobie organizatorzy manifestacji patriotycznych
- wskazuje różnicę w stosunku do powstania zbrojnego między „czerwonymi" i „białymi"
- wyjaśnia znaczenie terminu Komitet Centralny Narodowy
- zna datę aresztowania Romualda Traugutta (IV 1864)
- identyfikuje postacie: Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza Teodora Berga
- wskazuje na mapie zasięg działań powstańczych, tereny objęte działaniami dużych grup powstańczych
- omawia cele programowe Tymczasowego Rządu Narodowego
- charakteryzuje politykę władz powstańczych
- wyjaśnia, jaką rolę w upadku powstania odegrała kwestia chłopska
- wyjaśnia znaczenie terminów: kibitka, tajne komplety, trójlojalizm
- zna datę powstania Szkoły Głównej Warszawskiej (1862)
- identyfikuje postać Michaiła Murawjowa
- omawia walkę władz carskich z polskim Kościołem
- charakteryzuje proces rusyfikacji na ziemiach zabranych
- wyjaśnia znaczenie terminów: Komisja Kolonizacyjna, Hakata
- zna daty: wprowadzenia języka niemieckiego jako jedynego języka państwowego w Wielkopolsce (1876), powstania Komisji Kolonizacyjnej (1886),
- identyfikuje postacie: Mieczysława Ledóchowskiego, Józefa Szujskiego
- przedstawia postawę polskiego Kościoła wobec kulturkampfu
- omawia działalność instytucji prowadzących politykę germanizacji
- wyjaśnia znaczenie terminów: asymilacja, spółdzielnie oszczędnościowo–pożyczkowe
- zna datę zakończenia budowy kolei warszawsko–wiedeńskiej (1848)
- identyfikuje postać Franciszka Stefczyka
- przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu w Królestwie Polskim

- przedstawia rozwój przemysłu i rolnictwa w zaborze pruskim
- omawia rozwój Łodzi jako miasta przemysłowego
- omawia rozwój spółdzielczości w Galicji
- charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich
- wyjaśnia, na czym polegał proces asymilacji Żydów i jakie były jego skutki
- wyjaśnia znaczenie terminów: endecja, internacjonalizm
- identyfikuje postacie: Bolesława Limanowskiego, Róży Luksemburg, Juliana Marchlewskiego, Franciszka Stefczyka
- omawia okoliczności narodzin ruchu robotniczego na ziemiach polskich
- charakteryzuje program nurtu rewolucyjnego w polskim ruchu socjalistycznym
- wyjaśnia, dlaczego polski ruch ludowy powstał i rozwinął się w Galicji
- wyjaśnia znaczenie terminów: Duma Państwowa, Macierz Szkolna, strajk szkolny
- zna daty: powstania łódzkiego (I–VI 1905), powstania Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych (1912)
- wskazuje na mapie ośrodki wystąpień robotniczych w czasie rewolucji 1905–1907
- omawia przebieg powstania łódzkiego
- opisuje działalność polskich partii politycznych w czasie rewolucji 1905–1907
- przedstawia okoliczności ukształtowania się orientacji politycznych Polaków na początki XX w.
- wyjaśnia znaczenie terminów: „akcje dynamitowe", „krwawa środa"
- identyfikuje postacie: Walerego Sławka, Tomasza Arciszewskiego
- przedstawia okoliczności pierwszego zbrojnego wystąpienia Organizacji Bojowej PPS
- wyjaśnia znaczenie terminów: literatura postyczniowa, skauting
- zna daty: otwarcia Polskiej Akademii Umiejętności (1873), powołania Towarzystwo Oświaty Ludowej (1872), utworzenia Polskiej Macierzy Szkolnej (1906)
- identyfikuje postacie: Aleksandra Świętochowskiego, Stanisława Przybyszewskiego, Jana Kasprowicza
- wyjaśnia wpływ poglądów pozytywistycznych na rozwój literatury
- wyjaśnia, jaką rolę miało popularyzowanie historii wśród Polaków pod zaborami
- zna daty: podpisania układu rosyjsko–francuskiego (1892), podpisania porozumienia francusko–brytyjskiego (1904), podpisania porozumienia rosyjsko–brytyjskiego (1907), bitwy pod Cuszimą (1905)
- wyjaśnia, jaki wpływ na ład światowy miało powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX i na początku XX w.
- opisuje okoliczności powstania trójprzymierza i trójporozumienia
- omawia przebieg wojny rosyjsko—japońskiej i jej skutki
- przedstawia przyczyny i skutki wojen bałkańskich
- wyjaśnia znaczenie terminu U–Boot
- zna daty: wypowiedzenia wojny Serbii przez Austro–Węgry (28 VII 1914), bitwy nad Marną (IX 1914), bitwy pod Verdun (1916), bitwy pod Ypres (1915), ataku Niemiec na Belgię i Francję (VIII 1914), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Stany Zjednoczone (IV 1917), kapitulacji Austro– Węgier (XI 1918)
- identyfikuje postacie: Franciszka Ferdynanda Habsburga, Karola I Habsburga, Wilhelma II, Paula von Hindenburga
- przedstawia proces kształtowania się bloku państw centralnych i państw ententy
- przedstawia okoliczności kapitulacji państw centralnych
- wymienia przykłady zastosowania czołgów w czasie I wojny światowej
- wyjaśnia okoliczności narodzin broni pancernej
- wyjaśnia znaczenie terminu wojna manewrowa

- zna daty bitwy pod Tannenbergiem (VIII 1914), wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (6 VIII 1914), powstania Naczelnego Komitetu Narodowego (1914), powstania Legionu Puławskiego (1914)
- wskazuje na mapie podział ziem polskich w 1915 r.
- opisuje przebieg działań wojennych na froncie wschodnim
- przedstawia genezę i organizacje Legionów Polskich
- przedstawia okoliczności utworzenia wojska polskiego we Francji
- wyjaśnia znaczenie terminów: Rząd Tymczasowy, biała gwardia, Czeka
- zna daty obalenia caratu przez Rząd Tymczasowy (15 III 1917), ogłoszenia konstytucji (VII 1918), zamordowania rodziny carskiej (VII 1918)
- identyfikuje postacie Grigorija Rasputina, Aleksandra Kiereńskiego
- omawia sytuację wewnętrzną w Rosji w czasie I wojny światowej
- charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji
- wyjaśnia, dlaczego bolszewicy zdobyli popularność wśród Rosjan
- określa przyczyny, omawia przebieg i skutki wojny domowej w Rosji
- zna daty odezwy cara Mikołaja II (1916), odezw Rządu Tymczasowego i bolszewików (1917)
- identyfikuje postacie Aleksandra Kakowskiego, Zdzisława Lubomirskiego, Józefa Ostrowskiego, Georgesa Clemenceau, Davida Lloyda George'a
- omawia udział delegacji polskiej na konferencji wersalskie
- wyjaśnia znaczenie terminów: wolne miasto, europeizacja
- zna daty podpisania traktatów z Austrią (1919) i Węgrami (1920) oraz traktatu z Turcją (1920)
- identyfikuje postać Kemala Mustafy
- wskazuje na mapie postanowienia traktatu wersalskiego
- przedstawia zasady, na jakich opierał się ład wersalski
- omawia postanowienia pokojów podpisanych z dawnymi sojusznikami Niemiec
- charakteryzuje działalność Ligi Narodów
- wskazuje przyczyny wielkiego kryzysu gospodarczego
- skutki wielkiego kryzysu gospodarczego
- wyjaśnia znaczenie terminów: korporacja, pucz
- zna daty przejęcia przez B. Mussoliniego funkcji premiera (1922), funkcjonowania republiki weimarskiej (1919–1933), puczu monachijskiego (1923), podpalenia Reichstagu (II 1933), przejęcia pełnej władzy w Niemczech przez Adolfa Hitlera (VIII 1934)
- identyfikuje postać Piusa XI
- omawia przyczyny popularności faszystów we Włoszech
  omawia przyczyny popularności nazistów w Niemczech
- wyjaśnia, w jaki sposób naziści kontrolowali życie obywateli
- wyjaśnia, dlaczego w Europie zyskały popularność rządy autorytarne
- wyjaśnia znaczenie terminu: Reichswehra
- zna datę wypowiedzenia przez Niemcy klauzul militarnych układu wersalskiego (1935)
- omawia proces szkolenia żołnierzy na potrzeby przyszłej armii niemieckiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: wielka czystka, komunizm wojenny, sowchoz, kołchoz, Gułag
- zna daty wielkiej czystki (1936–1938), kolektywizacji rolnictwa (1928), głodu na Ukrainie (1932–1933), represji wobec Polaków w ZSRS (1937–1938)
- identyfikuje postacie Joachima Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa
- wskazuje na mapie największe skupiska łagrów, obszar głodu w latach 1932–1933

- omawia okoliczności przejęcia władzy przez Józefa Stalina
- charakteryzuje politykę gospodarczą w Rosji Radzieckiej po zakończeniu I wojny światowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: modernizm, funkcjonalizm
- zna datę pierwszej audycji radiowej (1906) przedstawia społeczne skutki I wojny światowej
- wymienia rodzaje mass mediów
- wyjaśnia, jakie cele przyświecały nowym trendom w architekturze i sztuce
- charakteryzuje zmiany społeczne w dwudziestoleciu międzywojennym
- wyjaśnia znaczenie terminu marionetkowe cesarstwo
- zna daty przywrócenia powszechnej służby wojskowej w Niemczech (1935), podboju Libii przez Włochy (1932), wojny włosko–abisyńskiej (1935–1936), zajęcia Albanii przez Włochy (1939), zajęcia przez Niemcy Okręgu Kłajpedy (III 1939), aneksji Mandżurii przez Japonię (1931)
- identyfikuje postacie Neville'a Chamberlaina, Édouarda Daladiera
- przedstawia proces militaryzacji Niemiec
- wymienia strony walczące ze sobą w hiszpańskiej wojnie domowej
- omawia okoliczności zwołania konferencji monachijskiej
- charakteryzuje włoską ekspansję terytorialną do 1939 r.
- wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji Japonii na Dalekim Wschodzie
- zna daty powstania Polskiej Komisji Likwidacyjnej Galicji i Śląska Cieszyńskiego (28 X 1918), wydania dekretu o powołaniu Tymczasowego Naczelnika Państwa (22 XI 1918)
- przedstawia sytuację międzynarodową jesienią 1918 r.
- wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja międzynarodowa, która zaistniała pod koniec 1918 r., wpłynęła na odzyskanie niepodległości przez Polskę
- wyjaśnia znaczenie terminu linia Curzona
- zna daty polskiej ofensywy wiosennej (1919), układu z Symonem Petlurą (IV 1920), bitwy pod Zadwórznem (1920), powołania Rady Obrony Państwa (VII 1920), bitwy pod Komarowem (31 VIII 1920), włączenia Litwy Środkowej do Polski (III 1922)
- identyfikuje postacie Symona Petlury, Tadeusza Rozwadowskiego, Władysława Sikorskiego, Siemiona Budionnego
- wskazuje na mapie tereny zajęte przez Armię Czerwoną do sierpnia 1920 r.
- porównuje koncepcję inkorporacyjną i federacyjną
- omawia okoliczności podjęcia przez wojska polskie wyprawy kijowskiej i je skutki
- opisuje przebieg ofensywy bolszewickiej w 1920 r.
- przedstawia przebieg i skutki kontrofensywy polskiej w 1920 r.
- identyfikuje postacie Maxime'a Weyganda, Józefa Hallera
- przedstawia postaci, które miały wpływ na skutek Bitwy Warszawskiej
- omawia plany strategiczne wojsk polskich przed Bitwą Warszawską
- wyjaśnia znaczenie terminu konwencja górnośląska
- zna daty przybycia I. J. Paderewskiego do Poznania (26 XII 1918), zaślubin Polski z morzem (10 II 1920), pierwszego powstania śląskiego (VIII 1919), drugiego powstania śląskiego (VIII 1920), podziału Śląska Cieszyńskiego (VII 1920)
- identyfikuje postacie gnącego Józefa Dowbora–Muśnickiego, Józefa Hallera
- wskazuje na mapie zasięg powstań śląskich, Śląsk Cieszyński
- przedstawia okoliczności zaślubin Polski z morzem
- opisuje konflikt polsko–czechosłowacki i jego skutki
- wyjaśnia znaczenie terminu partyjniactwo
- zna datę wprowadzenia podziału na województwa (1919)

- przedstawia okoliczności pierwszych wyborów prezydenckich
- omawia okoliczności i skutki zamachu na prezydenta Gabriela Narutowicza
- przedstawia przejawy kryzysu rządów parlamentarnych
- wyjaśnia znaczenie terminów: „cuda nad urną", grupa Pułkowników, grupa zamkowa
- zna daty powołania rządu „Chjeno–Piasta" (10 V 1926), wyboru I. Mościckiego na prezydenta(1 VI 1926), powstania Centrolewu (1929), śmierci J. Piłsudskiego (12 V 1935), powstania OZN–u (1937)
- identyfikuje postacie Kazimierza Bartla, Walerego Sławka, Adama Koca, Edwarda Rydza–Śmigłego, Władysława Sikorskiego
- przedstawia politykę władz sanacyjnych wobec opozycji politycznej
- omawia rządy sanacyjne po śmierci Józefa Piłsudskiego
- zna daty ustawy o reformie rolnej (1920 i 1925), początku wielkiego kryzysu (1929)
- wskazuje na mapie przebieg magistrali węglowej
- przedstawia problemy gospodarcze, z jakimi borykała się Polska po odzyskaniu niepodległości
- charakteryzuje wielki kryzys gospodarczy w Polsce
- omawia założenia i realizację reformy rolnej
- wyjaśnia znaczenie terminów: getto ławkowe, numerus clausus
- opisuje sytuację społeczną Polski po odzyskaniu niepodległości
- charakteryzuje politykę władz II Rzeczypospolitej wobec Ukraińców
- omawia stosunki polsko–żydowskie
- wyjaśnia znaczenie terminów: lwowska szkoła matematyczna, awangarda, styl narodowy
- identyfikuje postacie Franciszka Żwirki, Stanisława Wigury
- wymienia przedstawicieli nauk matematycznych, przedstawicieli kina, twórców sztuki w Polsce międzywojennej
- przedstawia rozwój kinematografii polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym
- charakteryzuje kierunki w sztuce i architekturze II Rzeczypospolitej
- wyjaśnia znaczenie terminów: Międzymorze, wojna prewencyjna
- zna daty układu w Rapallo (1922), układu w Locarno (1925)
- przedstawia koncepcję Józefa Piłsudskiego dotyczącą prowadzenia polityki zagranicznej i przykłady jej realizacji
- omawia ideę Międzymorza i wyjaśnia przyczyny jej niepowodzenia
- wskazuje zagrożenia, jakie stwarzały dla Polski układy z Rapallo i Locarno
- charakteryzuje politykę zagraniczną prowadzoną przez Józefa Becka
- zna daty przedstawienia po raz ostatni propozycji tzw. ostatecznego uregulowania spraw spornych między Polską a Niemcami (III 1939), przemówienia sejmowego J. Becka (5 V 1939)
- przedstawia przyczyny konfliktu polsko–czechosłowackiego o Zaolzie
- wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpiło włączenie Zaolzia do II Rzeczypospolitej
- wyjaśnij, jakie cele przyświecały polityce zagranicznej Wielkiej Brytanii i Francji wobec Polski w 1939 r.
- przedstawia okoliczności zawarcia paktu Ribbentrop–Mołotow

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminów: abdykacja, Święte Przymierze
- zna daty: bitwy pod Waterloo (18 VI 1815), podpisania aktu Świętego Przymierza (IX 1815)
- prezentuje główne założenia ładu wiedeńskiego
- przedstawia decyzje kongresu dotyczące ziem polskich

– wyjaśnia, dlaczego Wiedeń stał się miejscem obrad kongresu
– wyjaśnia znaczenie terminów: manufaktura, fabryka, urbanizacja, kapitał, kapitaliści, robotnicy, proletariat
– identyfikuje postacie: Samuela Morse'a, George'a Stephensona
– wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się dzięki zastosowaniu maszyny parowej
– omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój komunikacji
– wyjaśnia znaczenie terminów: liberalizm, konserwatyzm, socjalizm
– identyfikuje postacie: Edmunda Burke'a, Karola Marksa
– przedstawia okoliczności narodzin liberalizmu, konserwatyzmu i ruchu robotniczego
– wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja lipcowa, rewolucja lutowa, parlament frankfurcki
– zna daty: rewolucji lipcowej we Francji (1830), wybuchu Wiosny Ludów we Francji (II 1848)
– identyfikuje postacie: Mikołaja I, Ludwika Napoleona Bonapartego, Franciszka Józefa I
– wskazuje na mapie państwa, które uzyskały niepodległość
– w pierwszej połowie XIX w.
– przedstawia przyczyny i przejawy walki z ładem wiedeńskim
– przedstawia skutki Wiosny Ludów we Francji, Prusach, Austrii, na Węgrzech i w państwach włoskich
– wyjaśnia znaczenie terminu ziemie zabrane
– zna daty: reformy uwłaszczeniowej w Wielkim Księstwie Poznańskim (1823), zniesienia pańszczyzny w zaborze austriackim (1848)
– charakteryzuje ustrój Wielkiego Księstwa Poznańskiego
– opisuje ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej
– charakteryzuje rozwój gospodarczy zaboru pruskiego
– opisuje sytuację gospodarczą w zaborze austriackim
– wyjaśnia znaczenie terminów: kaliszanie, konspiracja
– zna daty: objęcia władzy przez Mikołaja I (1825), zawiązania Sprzysiężenia Podchorążych (1828)
– identyfikuje postacie: Aleksandra I, wielkiego księcia Konstantego, Mikołaja I, Franciszka Ksawerego Druckiego–Lubeckiego, Stanisława Staszica, Waleriana Łukasińskiego
– charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego
– opisuje rozwój przemysłu w Królestwie Polskim
– omawia rozwój kultury i edukacji w Królestwie Polskim
– wymienia przykłady organizacji spiskowych i ich cele
– wyjaśnia znaczenie terminów: dyktator, detronizacja
– zna daty: detronizacji Mikołaja I i zerwania unii z Rosją (25 I 1831), bitwy pod Ostrołęką (V 1831), bitwy o Warszawę (6–7 IX 1831)
– identyfikuje postacie: wielkiego księcia Konstantego, Adama Jerzego Czartoryskiego
– wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego
– wyjaśnia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miała detronizacja cara Mikołaja I
– omawia przyczyny klęski powstania listopadowego
– przedstawia oceny historyków dotyczące szans powstania listopadowego
– wyjaśnia znaczenie terminów: zsyłka, emisariusz
– identyfikuje postacie: Zygmunta Krasińskiego, Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego

– wymienia główne obozy polityczne powstałe na emigracji
– wymienia formy działalności Polaków na emigracji
– wyjaśnia znaczenie terminów: rabacja, kontrybucja
– zna daty: wybuchu rabacji galicyjskiej (II 1846)
– identyfikuje postacie: Iwana Paskiewicza, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli
– charakteryzuje politykę władz rosyjskich wobec Królestwa Polskiego
– omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego
– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rabacji galicyjskiej
– zna daty: powstania wielkopolskiego (IV–V 1848), uwłaszczenia chłopów w Galicji (1848)
– identyfikuje postać Ludwika Mierosławskiego
– opisuje przebieg Wiosny Ludów w Wielkim Księstwie Poznańskim
– omawia przebieg Wiosny Ludów w Galicji
– wyjaśnia znaczenie terminu racjonalizm
– identyfikuje postać Joachima Lelewela
– wyjaśnia, na czym polegał konflikt romantyków z klasykami
– przedstawia najwybitniejszych polskich twórców epoki romantyzmu
– wyjaśnia znaczenie terminów: secesja, Konfederacja, Unia, wojna totalna
– zna datę wydania dekretu o zniesieniu niewolnictwa (1863)
– identyfikuje postacie: Roberta Lee, Ulyssesa Granta
– charakteryzuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa
– omawia społeczne, polityczne i gospodarcze skutki wojny secesyjnej
– wyjaśnia znaczenie terminów: wyprawa „tysiąca czerwonych koszul", risorgimento
– zna daty: wojny Prus z Austrią (1866), wojny francusko–pruskiej (1870–1871)
– identyfikuje postacie: Camilla Cavoura, Wilhelma I, Napoleona III
– wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Włoch odegrał Giuseppe Garibaldi
– omawia etapy jednoczenia Niemiec
– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko–pruskiej
– wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Niemiec odegrał Otto von Bismarck
– wyjaśnia znaczenie terminów: faktoria handlowa, Kompania Wschodnioindyjska
– zna datę otwarcia Japonii na świat (1854)
– identyfikuje postać Cecila Johna Rhodesa
– wskazuje na mapie posiadłości kolonialne Wielkiej Brytanii
– wymienia państwa, które uczestniczyły w kolonizacji Afryki i Azji
– przedstawia skutki ekspansji kolonialnej dla państw europejskich i mieszkańców terenów podbitych
– wyjaśnia znaczenie terminów: socjaliści, socjaldemokracja, komuniści, chrześcijańska demokracja (chadecja), nacjonalizm, emancypantki, sufrażystki
– identyfikuje postacie: Karola Marksa, Leona XIII
– przedstawia założenia programowe socjalistów
– charakteryzuje założenia programowe chrześcijańskiej demokracji
– wyjaśnia, na czym polegał nowoczesny nacjonalizm
– wymienia postulaty emancypantek i sufrażystek
– wyjaśnia znaczenie terminu pasteryzacja
– zna daty: ogłoszenia teorii ewolucji przez Karola Darwina (1859), przyznania Nagród Nobla dla Marii Skłodowskiej–Curie (1903 i 1911), pierwszego lotu samolotem (1903), wynalezienia telefonu (1876)
– identyfikuje postacie: Ludwika Pasteura, Orville'a i Wilbura Wright, Thomasa Alvę Edisona, Alexandra Grahama Bella
– przedstawia założenia teorii ewolucji

- omawia kierunki rozwoju medycyny i higieny
- charakteryzuje rozwój komunikacji i transportu
- wyjaśnia znaczenie terminów: realizm, naturalizm, secesja
- identyfikuje postacie: Auguste'a Comte'a, Charlesa Dickensa, Juliusza Verne'a, Lwa Tołstoja, Auguste'a Renoira, Auguste'a i Louisa Lumière
- charakteryzuje nowe kierunki w sztuce i architekturze
- wyjaśnia, czym charakteryzowało się malarstwo impresjonistów
- wymienia idee, które miały rozwijać wśród młodych pokoleń igrzyska olimpijskie
- wymienia cechy malarstwa impresjonistycznego
- wyjaśnia znaczenie terminów: „czerwoni", „biali", autonomia, modernizacja
- zna datę mianowania Aleksandra Wielopolskiego dyrektorem Komisji Wyznań i Oświecenia Publicznego (1861)
- identyfikuje postacie: Dezyderego Chłapowskiego, Aleksandra II, Jarosława Dąbrowskiego, Aleksandra Wielopolskiego
- wymienia przykłady realizacji programu pracy organicznej
- wyjaśnia, na czym polegała autonomia galicyjska
- przedstawia programy polityczne „białych" i „czerwonych"
- wyjaśnia znaczenie terminów: kosynierzy, Tymczasowy Rząd Narodowy
- zna daty: ogłoszenia manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863), stracenia Romualda Traugutta (VIII 1864)
- przedstawia reformy Aleksandra Wielopolskiego
- charakteryzuje przebieg walk powstańczych
- omawia okoliczności i skutki wprowadzenia dekretu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim
- wyjaśnia znaczenie terminów: lojalizm, Kraj Przywiślański, „noc apuchtinowska"
- identyfikuje postać Aleksandra Apuchtina
- przedstawia politykę władz carskich wobec Królestwa Polskiego
- charakteryzuje proces rusyfikacji w Królestwie Polskim
- wyjaśnia znaczenie terminów: autonomia kulturkampf, strajk szkolny, rugi pruskie,
- zna daty: rozpoczęcia rugów pruskich (1885), strajku szkolnego w Wielkopolsce (1906)
- identyfikuje postać Marii Konopnickiej
- wyjaśnia, na czym polegała polityka kulturkampfu
- opisuje przejawy polityki germanizacyjnej w gospodarce i oświacie
- wymienia instytucje autonomiczne w Galicji
- wyjaśnia znaczenie terminów: burżuazja, inteligencja, ziemiaństwo
- zna datę zniesienia granicy celnej z Rosją (1851)
- identyfikuje postać Ignacego Łukasiewicza
- wymienia grupy społeczne, które wykształciły się w społeczeństwie polskim w XIX w.
- opisuje okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych
- omawia rozwój przedsiębiorczości Polaków w zaborze pruskim i wymienia jej przykłady
- charakteryzuje rozwój gospodarczy Galicji
- omawia przykłady przemian cywilizacyjnych na ziemiach polskich w XIX w.
- wyjaśnia znaczenie terminu solidaryzm narodowy
- zna daty: powstania Wielkiego Proletariatu (1882), Polskiej Partii Socjaldemokratycznej Galicji i Śląska (1897)
- identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Daszyńskiego

- przedstawia cele ruchu robotniczego
- charakteryzuje program nurtu niepodległościowego w polskim ruchu socjalistycznym
- omawia założenia programowe ruchu narodowego
- charakteryzuje program ruchu ludowego
- wyjaśnia znaczenie terminów: strajk powszechny, Organizacja Bojowa PPS, organizacja paramilitarna
- zna daty krwawej niedzieli (22 I 1905), powstania Związku Walki Czynnej (1908)
- identyfikuje postacie: Kazimierza Sosnkowskiego, Władysława Sikorskiego
- wymienia przyczyny rewolucji 1905–1907 w Rosji i Królestwie Polskim
- przedstawia przebieg rewolucji 1905–1907 w Królestwie Polskim
- przedstawia działania Organizacji Bojowej PPS
- wymienia polskie organizacje niepodległościowe działające pod zaborami
- zna datę powstania Organizacji Bojowej PPS (1904)
- opisuje udział Organizacji Bojowej PPS w rewolucji 1905–1907 w Królestwie Polskim
- wyjaśnia znaczenie terminów: modernizm, pozytywizm warszawski
- identyfikuje postacie: Juliusza i Wojciecha Kossaków, Artura Grottgera, Józefa Ignacego Kraszewskiego, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Żeromskiego
- wyjaśnia, dlaczego Galicja stała się centrum polskiej nauki i kultury
- przedstawia hasła pozytywistów warszawskich
- omawia realizację haseł pracy u podstaw
- charakteryzuje kulturę Młodej Polski
- wymienia cechy kultury masowej na ziemiach polskich przełomu XIX i XX w.
- wyjaśnia znaczenie terminów: pacyfizm, kocioł bałkański
- zna daty: wojny rosyjsko–japońskiej (1904–1905), I wojny bałkańskiej (1912), II wojny bałkańskiej (1913)
- wskazuje na mapie państwa, które w wyniku wojen bałkańskich zdobyły największe tereny
- omawia przyczyny narastania konfliktów między europejskimi mocarstwami
- przedstawia przejawy rywalizacji mocarstw na morzach i oceanach
- wyjaśnia, jak doszło do wybuchu wojny rosyjsko—japońskiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: ultimatum, wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna nieograniczona wojna podwodna,
- zna daty: zamachu w Sarajewie (28 VI 1914), przyłączenia się Włoch do ententy (1915), ogłoszenia nieograniczonej wojny podwodnej (1917), podpisania traktatu brzeskiego (3 III 1918)
- wskazuje na mapie państwa europejskie walczące w Wielkiej Wojnie po stronie ententy i państw centralnych
- przedstawia okoliczności wybuchu Wielkiej Wojny
- wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny miało wprowadzenie nowych rodzajów broni
- wskazuje przyczyny klęski państw centralnych
- wymienia zalety i wady zastosowania czołgów w czasie I wojny światowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: kryzys przysięgowy, Legion Puławski, Błękitna Armia, Polska Organizacja Wojskowa
- zna daty bitwy pod Gorlicami (1915), powstania Kompanii Kadrowej (1914), bitwy pod Kostiuchnówką (1916), bitwy pod Rokitną (1915), kryzysu przysięgowego (VII 1917), bitwy pod Kaniowem (1918), powstania Polskiej Organizacji Wojskowej (1914)
- identyfikuje postać Józefa Hallera
- wskazuje na mapie rejony walk Legionów Polskich

- omawia udział polskich formacji zbrojnych u boku państw centralnych i u boku ententy
- wyjaśnia, jakie znaczenie dla sprawy niepodległości Polski miała działalność Polskiej Organizacji Wojskowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: dwuwładza, bolszewicy, tezy kwietniowe, Rada Komisarzy Ludowych, Armia Czerwona, łagry, dyktatura proletariatu
- zna daty ogłoszenia tez kwietniowych przez Lenina (IV 1917), powstania rady Komisarzy Ludowych (XI 1917), wojny domowej w Rosji (1919–1922), powstania ZSRS (XII 1922)
- identyfikuje postacie Mikołaja II, Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego
- wskazuje na mapie miejsce wybuchu rewolucji lutowej oraz ośrodki, które zapoczątkowały rewolucje październikową
- omawia przebieg rewolucji lutowej
- przedstawia okoliczności wybuchu rewolucji październikowej i omawia jej przebieg
- charakteryzuje sytuację w Rosji po rewolucji październikowej
- wyjaśnia znaczenie terminu Rada Regencyjna
- zna daty powstania Rady Regencyjnej (1917), programu pokojowego prezydenta Wilsona (8 I 1918)
- identyfikuje postacie Thomasa Woodrowa Wilsona, Władysława Grabskiego
- przedstawia stosunek państw centralnych do sprawy polskiej
- omawia sprawę polską w polityce państw ententy
- wyjaśnia znaczenie terminów: ład wersalski, demilitaryzacja, mały traktat wersalski, czarny czwartek, New Deal
- zna daty obrad konferencji paryskiej (XI 1918–VI 1919), układu w Locarno (1925), czarnego czwartku (24 X 1929), wprowadzenia New Deal (1933)
- dentyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta
- wskazuje na mapie państwa powstałe w wyniku rozpadu Austro–Węgier, państwa bałtyckie
- przedstawia zniszczenia i straty po I wojnie światowej
- charakteryzuje układ sił w Europie po zakończeniu wojny
- wyjaśnia cel powstania Ligi Narodów
- charakteryzuje przejawy wielkiego kryzysu gospodarczego i sposoby radzenia sobie z nim
- wyjaśnia znaczenie terminów: „czarne koszule”, pakty laterańskie, noc długich noży, ustawy norymberskie, noc kryształowa, autorytaryzm
- zna daty powstania paktów laterańskich (1929), przyjęcia ustaw norymberskich (1935), nocy kryształowej (1938)
- identyfikuje postać Josefa Goebbelsa
- wskazuje na mapie Europy państwa demokratyczne, totalitarne i autorytarne
- opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Benito Mussoliniego
- przedstawia proces przejmowania władzy przez Adolfa Hitlera
- charakteryzuje politykę nazistów wobec ludności żydowskiej
- przedstawia sposoby łamania przez Niemcy postanowień traktatu wersalskiego dotyczących wojska
- opisuje współpracę niemiecko–radziecką w dziedzinie militarnej
- wyjaśnia znaczenie terminów: Nowa Ekonomiczna Polityka, kolektywizacja rolnictwa, gospodarka planowa, łagier, NKWD
- zna daty ogłoszenia NEP (1921), układu w Rapallo (1922)
- identyfikuje postać Lwa Trockiego
- opisuje metody stosowane przez Józefa Stalina w celu umocnienia swoich wpływów

- omawia reformy gospodarcze Józefa Stalina
- wymienia zbrodnie komunistyczne do 1939 r.
- omawia relacje między ZSRS a Niemcami do 1939 r.
- wyjaśnia znaczenie terminu indoktrynacja
- zna datę przyznania prawa wyborczego kobietom w Polsce (1918)
- wymienia rodzaje mass mediów
- przedstawia rozwój środków komunikacji w okresie międzywojennym
- wymienia nowe nurty w architekturze i sztuce
- wyjaśnia, dlaczego sztuka filmowa cieszyła się coraz większą popularnością
- wyjaśnia znaczenie terminów: oś Berlin–Rzym–Tokio, appeasement
- zna daty remilitaryzacji Nadrenii (1936), wojny domowej w Hiszpanii (1936–1939), konferencji w Monachium (29–30 IX 1938), zajęcia Zaolzia przez Polskę (X 1938), ataku Japonii na Chiny (1937),
- identyfikuje postać Francisco Franco
- przedstawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii
- przedstawia przyczyny Anschlussu Austrii
- wymienia postanowienia konferencji w Monachium
- przedstawia skutki decyzji podjętych na konferencji monachijskiej
- charakteryzuje kolejne etapy podboju Europy przez A. Hitlera do sierpnia 1939 r.
- zna daty powstania Naczelnej Rady Ludowej (14 XI 1918), przekazania władzy cywilnej Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (14 XI 1918), powołania rządu Jędrzeja Moraczewskiego (18 XI 1918), powołania rządu Ignacego Jana Paderewskiego (I 1919)
- identyfikuje postacie Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego, Ignacego Jana Paderewskiego
- określa zasięg wpływów pierwszych ośrodków władzy
- opisuje działania pierwszych rządów polskich o odzyskaniu niepodległości
- omawia dążenia władz polskich do uzyskania przez Polskę uznania międzynarodowego
- wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Obrony Państwa, „bunt" Żeligowskiego
- zna daty: bitwy nadniemeńskiej (22–28 IX 1920), „buntu" Żeligowskiego (9 X 1920)
- identyfikuje postacie Wincentego Witosa, Michaiła Tuchaczewskiego, Lucjana Żeligowskiego
- wskazuje na mapie miejsca bitew stoczonych z Rosjanami w 1920 r.
- przedstawia postawy Polaków wobec zagrożenia niepodległości ze strony bolszewików
- omawia przebieg Bitwy Warszawskiej i jej skutki
- przedstawia, w jaki sposób Polska przyłączyła ziemię wileńską
- wyjaśnia znaczenie terminów: mobilizacja, Rada Obrony Państwa,
- zna datę opracowania planu Bitwy Warszawskiej (5/6 VIII 1920),
- identyfikuje postacie Władysława Sikorskiego, Tadeusza Rozwadowskiego
- wyjaśnia, dlaczego Bitwę Warszawską nazwano „cudem nad Wisłą"
- zna daty plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920), plebiscytu na Górnym Śląsku (20 III 1921), trzeciego powstania śląskiego (V–VII 1921)
- identyfikuje postacie gnącego Jana Paderewskiego, Wojciecha Korfantego
- wskazuje na mapie obszar powstania wielkopolskiego, obszar Wolnego Miasta Gdańska
- omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego
- wyjaśnia, jakie znaczenie dla niepodległej Polski miał dostęp do morza

- omawia okoliczności plebiscytów Warmii, Mazurach i Powiślu oraz na Górnym Śląsku
- przedstawia przyczyny i skutki powstań śląskich
- wyjaśnia znaczenie terminów: kontrasygnata, hiperinflacja, wojna celna
- zna daty pierwszych wyborów do sejmu ustawodawczego (26 I 1919), uchwalenia małej konstytucji (20 II 1919), zabójstwa prezydenta G. Narutowicza (16 XII 1922)
- identyfikuje postacie Wincentego Witosa, Wojciecha Korfantego, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Daszyńskiego, Władysława Grabskiego
- charakteryzuje zadania, jakie stanęły przed władzami odradzającej się Polski
- wymienia postanowienia małej konstytucji
- charakteryzuje rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926
- wyjaśnia znaczenie terminów: dekret, nowela sierpniowa, obóz sanacyjny, autorytaryzm, Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem, Centrolew, wybory brzeskie, proces brzeski, Obóz Zjednoczenia Narodowego
- zna daty dymisji rządu i prezydenta S. Wojciechowskiego (14 V 1926), uchwalenia noweli sierpniowej (2 VIII 1926), powstania BBWR (1928), wyborów brzeskich (XI 1930), procesu brzeskiego (1932)
- identyfikuje postacie Wincentego Witosa, Stanisława Wojciechowskiego, Macieja Rataja, Ignacego Mościckiego
- omawia przyczyny zamachu majowego
- charakteryzuje przebieg zamachu majowego
- przedstawia postanowienia konstytucji kwietniowej
- wyjaśnia znaczenie terminu reforma walutowa
- zna daty reformy walutowej W. Grabskiego (1924), rozpoczęcia budowy Gdyni (1921), rozpoczęcia budowy COP–u (1937)
- identyfikuje postacie Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego
- wskazuje na mapie obszar COP–u, Gdynię
- omawia reformy rządu Władysława Grabskiego
- przedstawia przyczyny budowy portu w Gdyni i jego znaczenie dla polskiej gospodarki
- przedstawia założenia 4–letniego planu gospodarczego Eugeniusza Kwiatkowskiego i jego realizację
- wyjaśnia znaczenie terminów: asymilacja narodowa, asymilacja państwowa
- zna datę reformy J. Jędrzejewicza (1932)
- identyfikuje postać Janusza Jędrzejewicza
- przedstawia strukturę społeczną II Rzeczypospolitej
- wyjaśnia, na czym polegać miała asymilacja narodowa i państwowa
- omawia rozwój edukacji w II Rzeczypospolitej
- wyjaśnia znaczenie terminów: ekspresjonizm, modernizm, funkcjonalizm
- zna daty otrzymania Literackiej Nagrody Nobla przez W. Reymonta (1924)
- wymienia przedstawicieli polskiej literatury w dwudziestoleciu międzywojennym
- wymienia osiągnięcia polskich naukowców w dziedzinie nauk matematycznych
- przedstawia osiągnięcia polskiej literatury w okresie dwudziestolecia międzywojennego
- wyjaśnia znaczenie terminów: „korytarz”, polityka równowagi i „równych odległości”
- zna daty traktatu polsko–radzieckiego o nieagresji (1932), polsko–niemieckiej deklaracji o niestosowaniu przemocy (1934)
- identyfikuje postać Józefa Becka
- omawia stosunek do państw sąsiednich do II Rzeczypospolitej

- charakteryzuje stosunki polsko–radzieckie i polsko–niemieckie w dwudziestoleciu międzywojennym
- wyjaśnia, na czym polegała „polityka równowagi" i „równych odległości"
- wyjaśnia znaczenie terminów: eksterytorialność
- zna daty zajęcia Zaolzia przez Polskę (2 X 1938), przedstawienia po raz pierwszy propozycji tzw. ostatecznego uregulowania spraw spornych między Polską a Niemcami (X 1938), polsko–brytyjskich gwarancji pomocy w razie ataku Niemiec (IV 1939), wypowiedzenia przez Niemcy deklarację o niestosowaniu przemocy z Polską (IV 1939)
- identyfikuje postacie Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa
- wskazuje na mapie Zaolzie, tzw. „korytarz"
- omawia postawę władz II Rzeczypospolitej wobec żądań niemieckich
- wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miało zawarcie paktu Ribbentrop–Mołotow

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:
- wyjaśnia znaczenie terminów: restauracja, legitymizm, równowaga europejska
- zna daty obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815)
- wskazuje na mapie państwa decydujące na kongresie wiedeńskim
- podaje przyczyny zwołania kongresu wiedeńskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: industrializacja, rewolucja przemysłowa, maszyna parowa
- zna datę udoskonalenia maszyny parowej (1763)
- identyfikuje postać Jamesa Watta
- wymienia przyczyny rewolucji przemysłowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: ideologia, proletariat, ruch robotniczy, strajk, związek zawodowy
- identyfikuje postać Adama Smitha
- wyjaśnia znaczenie terminu Wiosna Ludów
- zna datę Wiosny Ludów (1848–1849)
- wskazuje na mapie państwa, w których wybuchła Wiosna Ludów;
- wymienia przyczyny Wiosny Ludów
- wyjaśnia znaczenie terminu uwłaszczenie
- zna datę powstania Królestwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Poznańskiego i Wolnego Miasta Krakowa (1815)
- wskazuje na mapie podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim
- zna datę nadania konstytucji Królestwu Polskiemu (1815)
- identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Piotra Wysockiego
- wskazuje na mapie zasięg Królestwa Polskiego
- wymienia organy władzy określone w konstytucji Królestwa Polskiego
- wyjaśnia znaczenie terminu noc listopadowa
- zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830), bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1831), wojny polsko—rosyjskiej (II–X 1831)
- identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego
- wymienia przyczyny powstania listopadowego
- wyjaśnia znaczenie terminów: emigracja, Wielka Emigracja
- identyfikuje postacie: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego
- wymienia przyczyny Wielkiej Emigracji
- wskazuje na mapie główne kraje, do których emigrowali Polacy po upadku powstania listopadowego
- wyjaśnia znaczenie terminu rusyfikacja

- zna datę wybuchu powstania krakowskiego (21/21 II 1846)
- wymienia represje wobec uczestników powstania listopadowego
- wskazuje przykłady polityki rusyfikacji w Królestwie Polskim po upadku powstania listopadowego
- wskazuje na mapie tereny objęte powstaniem krakowskim
- identyfikuje postacie: Józefa Bema, Adama Mickiewicza
- wyjaśnia przyczyny wybuchu Wiosny Ludów na ziemiach polskich pod zaborami
- wskazuje na mapie zabory, w których doszło do wystąpień w 1848 r.
- wyjaśnia znaczenie terminu romantyzm
- identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Fryderyka Chopina
- wymienia poglądy romantyków
- wyjaśnia znaczenie terminów: wojna secesyjna, Północ, Południe
- zna datę wojny secesyjnej (1861–1865)
- identyfikuje postać Abrahama Lincolna
- wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej
- zna daty: powstania Królestwa Włoch (1861), ogłoszenia powstania II Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871)
- identyfikuje postacie: Giuseppe Garibaldiego, Ottona von Bismarcka
- wymienia etapy jednoczenia Włoch i Niemiec
- przedstawia skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec dla Europy
- wyjaśnia znaczenie terminu kolonializm
- identyfikuje postać królowej Wiktorii
- wymienia przyczyny i skutki ekspansji kolonialnej
- wyjaśnia znaczenie terminów: system republikański, partia polityczna, monarchia parlamentarna, demokratyzacja
- wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji
- wymienia nowe ruchy polityczne w Europie drugiej połowie XIX w.
- wyjaśnia znaczenie terminu teoria ewolucji
- identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej–Curie
- wymienia odkrycia naukowe, które wpłynęły na rozwój nauk przyrodniczych i medycznych
- wskazuje wynalazki, które miały wpływ na życie codzienne
- wyjaśnia znaczenie terminów: kultura masowa, pozytywizm, impresjonizm
- przedstawia cechy charakterystyczne kultury masowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: praca organiczna
- zna datę manifestacji patriotycznych w Królestwie Polskim (1861)
- identyfikuje postacie: Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego
- wymienia założenia pracy organicznej
- określa przyczyny powstania styczniowego
- wyjaśnia znaczenie terminów: branka, wojna partyzancka
- zna daty: wybuchu powstania (22 I 1863), ukazu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim (III 1864)
- identyfikuje postać Romualda Traugutta
- wymienia przyczyny i okoliczności wybuchu powstania styczniowego
- omawia rolę Romualda Traugutta w powstaniu styczniowym
- przyczyny upadku powstania styczniowego
- wyjaśnia znaczenie terminów: rusyfikacja, pozytywiści
- wymienia bezpośrednie represje wobec uczestników powstania styczniowego
- przedstawia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji

- wyjaśnia znaczenie terminu germanizacja
- zna datę protestu dzieci we Wrześni (1901)
- identyfikuje postacie: Ottona von Bismarcka, Michała Drzymały
- charakteryzuje politykę germanizacji
- przedstawia postawy Polaków wobec germanizacji
- wyjaśnia znaczenie terminu emigracja zarobkowa
- zna datę uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim (1864)
- identyfikuje postać Hipolita Cegielskiego
- wyjaśnia przyczyny i wskazuje kierunki emigracji zarobkowej Polaków pod koniec XIX w.
- wskazuje na mapie okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych
- zna daty: powstania Polskiej Partii Socjalistycznej (1892), Stronnictwa Narodowo - Demokratycznego (1897), Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903)
- identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa
- wskazuje partie należące do ruchu socjalistycznego, narodowego i ludowego
- wymienia założenia programowe Polskiej Partii Socjalistycznej, Stronnictwa Narodowo – Demokratycznego, Polskiego Stronnictwa Ludowego
- wyjaśnia znaczenie terminów: orientacja prorosyjska, orientacja proaustriacka, krwawa niedziela
- zna datę rewolucji 1905–1907
- identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego
- omawia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich
- charakteryzuje orientację proaustriacką i prorosyjską
- wyjaśnia znaczenie terminu Organizacja Bojowa PPS
- identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego
- wyjaśnia cele, dla których została powołana Organizacja Bojowa PPS
- wyjaśnia znaczenie terminów: pozytywizm, praca organiczna, praca u podstaw, Młoda Polska
- identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Elizy Orzeszkowej, Bolesława Prusa, Władysława Reymonta, Marię Konopnicką, Jana Matejkę
- wyjaśnia, na czym polegała literatura i malarstwo tworzone ku pokrzepieniu serc
- podaje przykłady literatury i malarstwa tworzonego ku pokrzepieniu serc
- wyjaśnia znaczenie terminów: trójprzymierze / państwa centralne, trójporozumienie / ententa, aneksja
- zna daty: zawarcia trójprzymierza (1882), powstania trójporozumienia (1907)
- wskazuje na mapie państwa należące do trójprzymierza i trójporozumienia
- wskazuje cele trójprzymierza i trójporozumienia
- wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń
- wyjaśnia znaczenie terminów: Wielka Wojna, front
- zna daty: I wojny światowej (1914–1918), podpisania kapitulacji przez Niemcy w Compiègne (11 XI 1918)
- wymienia cechy charakterystyczne prowadzenia i przebiegu działań wojennych w czasie I wojny światowej
- wyjaśnia znaczenie terminu Legiony Polskie
- zna datę sformowania Legionów Polskich (1914)
- identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego
- przedstawia okoliczności, w jakich powstały Legiony Polskie i wskazuje cele ich działalności

- wyjaśnia, jak zaborcy w czasie I wojny światowej traktowali ziemie Królestwa Polskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja lutowa, rewolucja październikowa
- zna daty wybuchu rewolucji lutowej (8 III 1917), wybuchu rewolucji październikowej (6/7 XI 1917)
- identyfikuje postać Włodzimierza Lenina
- wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej
- wyjaśnia znaczenie terminu Akt 5 listopada (manifest dwóch cesarzy)
- zna daty wydania manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919)
- identyfikuje postacie Ignacego Jana Paderewskiego, Romana Dmowskiego
- wymienia postanowienia Aktu 5 listopada
- wymienia postanowienia konferencji wersalskiej w sprawie polskiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: Wielka Czwórka, Liga Narodów, wielki kryzys gospodarczy
- zna daty podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919), powstania Ligi Narodów (1920),
- wskazuje na mapie państwa europejskie decydujące o ładzie wersalskim
- wymienia postanowienia traktatu wersalskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: marsz na Rzym, narodowy socjalizm (nazizm), antysemityzm, führer, obóz koncentracyjny
- zna daty powstania marszu na Rzym (1922), przejęcia przez A. Hitlera funkcji kanclerza (I 1933)
- identyfikuje postacie Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera
- charakteryzuje ideologię faszystowską
- charakteryzuje ideologię nazistowską
- zna datę zawarcia układu w Rapallo (1922)
- wymienia postanowienia traktatu wersalskiego dotyczące armii niemieckiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: kult jednostki
- zna daty utworzenia ZSRS (30 XII 1922), paktu Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939)
- identyfikuje postać Józefa Stalina
- wyjaśnia, w jaki sposób w ZSRS realizowano kult jednostki
- wymienia cechy charakterystyczne państwa stalinowskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: mass media, propaganda
- wymienia rodzaje mass mediów
- przedstawia społeczne skutki I wojny światowej
- wyjaśnia znaczenie terminu Anschluss
- zna daty Anschlussu Austrii (III 1938), aneksji Czech i Moraw przez III Rzeszę (III 1939)
- identyfikuje postacie Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera
- wskazuje na mapie państwa europejskie, które padły ofiarą agresji Niemiec i Włoch
- wymienia cele, jakie przyświecały państwom totalitarnym w polityce zagranicznej
- zna daty powstania Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej (7 XI 1918), przekazania władzy wojskowej J. Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (11 XI 1918)
- identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego,
- wymienia pierwsze ośrodki władzy na ziemiach polskich
- omawia okoliczności przejęcia władzy przez Józefa Piłsudskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: koncepcja inkorporacyjna, koncepcja federacyjna
- na daty Bitwy Warszawskiej (15 VIII 1920), pokoju w Rydze (18 III 1921)
- identyfikuje postacie Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego

- wskazuje na mapie granicę wschodnią ustalona w pokoju ryskim
- omawia koncepcje polskiej granicy wschodniej
- wymienia postanowienia pokoju ryskiego
- identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego
- przedstawia postawy Polaków wobec zagrożenia niepodległości ze strony bolszewików
- wyjaśnia znaczenie terminu plebiscyt
- zna datę wybuchu powstania wielkopolskiego (27 XII 1918)
- wskazuje na mapie obszary plebiscytowe
- wymienia wydarzenia, które miały wpływ na kształt zachodniej granicy państwa polskiego
- przedstawia skutki powstania wielkopolskiego i plebiscytów Warmii, Mazurach i Powiślu oraz na Górnym Śląsku
- wyjaśnia znaczenie terminu Naczelnik Państwa
- zna daty uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 1921), wyboru G. Narutowicza na prezydenta (9 XII 1922)
- identyfikuje postacie Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza
- omawia postanowienia konstytucji marcowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: zamach majowy, sanacja
- zna daty początku zamachu majowego (12 V 1926), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935)
- identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego
- omawia skutki polityczne i ustrojowe zamachu majowego
- charakteryzuje rządy sanacyjne
- wyjaśnia znaczenie terminów: Polska A i Polska B, Centralny Okręg Przemysłowy
- wskazuje na mapie obszar Polski A i Polski B
- wymienia różnice między Polską A i Polską B
- wyjaśnia, jaką rolę gospodarczą odgrywał Centralny Okręg Przemysłowy
- wyjaśnia znaczenie terminu analfabetyzm
- omawia strukturę narodowościową i wyznaniową II Rzeczypospolitej
- wyjaśnia, w jaki sposób władze odrodzonego państwa polskiego walczyły z analfabetyzmem
- wyjaśnia znaczenie terminu Enigma
- identyfikuje postać Władysława Reymonta
- przedstawia najważniejsze osiągnięcia kultury polskiej w dwudziestoleciu międzywojennym
- zna daty układu polsko–francuskiego (II 1921), układu polsko–rumuńskiego (III 1921)
- identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego
- wymienia sojusze, jakie zawarła Polska w dwudziestoleciu międzywojennym
- wyjaśnia, które z nich miały stanowić gwarancję bezpieczeństwa II Rzeczypospolitej
- zna daty paktu Ribbentrop–Mołotow (23 VIII 1939), polsko–brytyjskiego sojuszu polityczno–wojskowego (25 VIII 1939)
- wskazuje na mapie obszary, które na mocy paktu Ribbentrop–Mołotow miały przypaść III Rzeszy i ZSRS
- przedstawia żądania, jakie III Rzesza wysunęła wobec Polski w 1938 r.
- wymienia postanowienia paktu Ribbentrop–Mołotow

6) **ocen**ę **niedostateczn**ą otrzymuje uczeń, który:
- ma bardzo duże braki w zakresie podstawowej wiedzy i umiejętności,
- nie rozumie prostych poleceń,

– nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi odtworzyć fragmentarycznej wiedzy,
– wykazuje się brakiem systematyczności i chęci do nauki, nie podejmuje prób rozwiązania zadań, nawet przy pomocy nauczyciela.

HISTORIA – KLASA VIII

Wymagania na poszczególne oceny:

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

– ocenia postawę aliantów zachodnich wobec Polski we wrześniu 1939 r.
– ocenia postawę władz polskich we wrześniu 1939 r.
– ocenia sytuację polityczną i militarną w Europie w 1941 r.
– ocenia wkład polskich lotników w walki o Wielką Brytanię
– ocenia postawę władz sowieckich w czasie Wielkiej Wojny Ojczyźnianej
– ocenia postawy wobec Holokaustu
– ocenia konsekwencje włączenia się USA do wojny
– przedstawia wizję powojennego świata zarysowaną w Karcie atlantyckiej przez przywódców USA i Wielkiej Brytanii
– ocenia założenia ładu jałtańskiego
– ocenia decyzję Amerykanów o użyciu bomby atomowej przeciwko Japonii
– porównuje i ocenia okupacyjną politykę władz niemieckich i sowieckich wobec polskiego społeczeństwa
– ocenia znaczenie układu Sikorski– Majski dla sprawy polskiej w czasie II wojny światowej
– ocenia zaangażowanie młodych ludzi w walce z okupantem
– ocenia postawy Polaków wobec polityki okupantów
– ocenia postawy Polaków wobec Holokaustu
– ocenia decyzję władz polskiego podziemia dotyczącą wybuchu powstania, uwzględniając sytuację międzynarodową i wewnętrzną
– ocenia postawę aliantów zachodnich i ZSRS wobec powstania warszawskiego
– ocenia udział Polaków w walkach na frontach II wojny światowej
– ocenia stosunek wielkich mocarstw do sprawy polskiej
– ocenia znaczenie powstania ONZ i NATO
– ocenia politykę ZSRS wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej
– ocenia politykę państw okupacyjnych wobec Niemiec
– ocenia znaczenie, jakie dla podzielonego Berlina miały wizyty prezydentów USA J.F. Kennedy'ego i R. Reagana
– ocenia następstwa procesu dekolonizacji
– przedstawia najważniejsze skutki polityczne i gospodarcze procesu dekolonizacji
– ocenia rolę Mahatmy Gandhiego w procesie dekolonizacji Indii
– ocenia rolę światowych mocarstw w konflikcie bliskowschodnim
– omawia wpływy ZSRS na świecie i ocenia ich polityczne konsekwencje
– ocenia gospodarcze i polityczne skutki integracji europejskiej
– ocenia skutki społeczne, kulturalne i polityczne przemian obyczajowych lat 60. XX w.
– ocenia znaczenie reform Soboru Watykańskiego II
– ocenia postawy Polaków wobec nowego reżimu
– ocenia politykę władz komunistycznych wobec Ziem Odzyskanych
– ocenia postawy działaczy podziemia niepodległościowego i żołnierzy niezłomnych
– ocenia skutki społeczne reform gospodarczych i gospodarki planowej
– ocenia metody sprawowania władzy w Polsce na początku lat 50.
– ocenia kult jednostki w Polsce w okresie stalinizmu

- ocenia postawy Józefa Cyrankiewicza i Władysława Gomułki wobec wydarzeń poznańskich
- ocenia zachowanie władz PRL w obliczu wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r.
- ocenia rolę Kościoła katolickiego i środowisk studenckich w kształtowaniu opozycji wobec władz PRL
- ocenia okres rządów Edwarda Gierka
- ocenia postawy społeczeństwa wobec stanu wojennego
- ocenia wpływ Pomarańczowej Alternatywy na kształtowanie postaw antykomunistycznych i obalenie komunizmu
- ocenia rolę M. Gorbaczowa i R. Reagana w zmianie układu sił w polityce międzynarodowej
- ocenia znaczenie obrad Okrągłego Stołu dla przemian politycznych w Polsce
- ocenia rolę W. Putina w przywróceniu Rosji roli mocarstwa
- ocenia postawy bojowników czeczeńskich i postawę władz rosyjskich wobec problemu czeczeńskiego
- ocenia problem terroryzmu
- ocenia wpływ USA na sytuację polityczną współczesnego świata
- ocenia przemiany polityczne i gospodarcze w Polsce po 1989 r.
- ocenia rezultaty polskiego członkostwa w NATO i UE
- ocenia skutki zjawiska amerykanizacji kultury na świecie
- przedstawia działania podejmowane w celu niwelowania problemów demograficznych, społecznych i ekologicznych we współczesnym świecie

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminów: prowokacja gliwicka, Grupy Specjalne (Einsatzgruppen)
- zna daty: prowokacji gliwickiej (31 VIII 1939), kapitulacji Helu (2 X 1939),
- identyfikuje postacie: Franciszka Dąbrowskiego, Józefa Unruga, Tadeusza Kutrzeby
- porównuje plany Polski i Niemiec przygotowane na wypadek wojny
- przedstawia stosunek sił ZSRS, Niemiec i Polski
- wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Wolnej Francji, linia Mannerheima
- zna datę: ewakuacji wojsk alianckich z Dunkierki (V–VI 1940)
- identyfikuje postacie: Vidkuna Quislinga, Philippe'a Pétaina
- omawia sposób przejęcia kontroli nad republikami bałtyckimi przez ZSRS w 1940 r.
- porównuje potencjał militarny wojsk niemieckich i brytyjskich w czasie wojny o Anglię
- wskazuje powody zbliżenia Wielkiej Brytanii i USA do ZSRS
- przedstawia warunki prowadzenia działań wojennych przez Niemcy na terenie ZSRS
- wyjaśnia przyczyny i okoliczności zdobycia przewagi militarnej przez ZSRS
- wyjaśnia znaczenie terminów: Babi Jar, Ponary, czetnicy
- zna datę: wybuchu antyniemieckiego powstania w Paryżu (VIII 1942)
- identyfikuje postacie: Josipa Broza-Tity, Raoula Wallenberga, Henryka Sławika,
- porównuje sytuację ludności na terytoriach okupowanych przez Niemców
- wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Torch"
- zna datę: nalotów na Maltę (1940–1942)
- wskazuje na mapie obszary opanowane przez Japończyków do końca 1942 r.
- przedstawia rozwiązania militarne, które obie strony stosowały podczas zmagań na Oceanie Atlantyckim
- wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Bagration"
- identyfikuje postać: Clausa von Stauffenberga

- przedstawia przyczyny, okoliczności i skutki zamachu na Hitlera
- charakteryzuje założenia polityki zagranicznej wielkich mocarstw w czasie II wojny światowej
- zna daty: bitwy na Morzu Filipińskim (VI 1944),
- charakteryzuje założenia polityki zagranicznej wielkich mocarstw w czasie II wojny światowej
- wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpiła kapitulacja III Rzeszy
- wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Tannenberg"
- zna daty: wyborów do zgromadzeń na Kresach (X 1939), deportacji Polaków w głąb ZSRS (II, IV i VI 1940 oraz V/VI 1941)
- przedstawia zmiany terytorialne na ziemiach polskich pod okupacją
- przedstawia deportacji Polaków w głąb ZSRS
- wyjaśnia znaczenie terminu: Rada Narodowa RP
- omawia losy polskich żołnierzy internowanych po klęsce wrześniowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: Polityczny Komitet Porozumiewawczy (PKP), Narodowa Organizacja Wojskowa, Bataliony Chłopskie, Narodowe Siły Zbrojne, Gwardia Ludowa, Armia Ludowa (AL)
- zna daty: akcji pod Arsenałem (1943), zamachu na F. Kutscherę (II 1944)
- identyfikuje postacie: Michała Karaszewicza-Tokarzewskiego, Cyryla Ratajskiego, Franza Kutschery
- charakteryzuje działalność partyzantki majora Hubala
- omawia strukturę i działalność Szarych Szeregów
- wyjaśnia, w jaki sposób rząd emigracyjny utrzymywał kontakty z krajem pod okupacją
- zna datę: decyzji AK o przejściu od biernego oporu do ograniczonej walki z okupantem (1942)
- omawia przebieg zamachu na F. Kutscherę
- zna daty: zamordowania rodziny Ulmów (24 III 1944)
- identyfikuje postać: Stepana Bandery
- pisuje przebieg powstania w getcie warszawskim
- przedstawia stosunek państw zachodnich do Holokaustu
- identyfikuje postać: Ericha von dem Bacha-Zelewskiego
- omawia okoliczności polityczne i militarne, które wpłynęły na podjęcie decyzji o wybuchu powstania w Warszawie
- identyfikuje postacie: Zygmunta Szyszko-Bohusza, Karola Świerczewskiego
- charakteryzuje proces formowania się polskich oddziałów wojskowych we Francji
- identyfikuje postacie: Iwana Sierowa, Jana Stanisława Jankowskiego, Kazimierza Pużaka
- wyjaśnia, w jaki sposób decyzje Wielkiej Trójki w Teheranie łamały postanowienia Karty atlantyckiej
- omawia postawy działaczy Polskiego Państwa Podziemnego wobec reżimu komunistycznego
- wyjaśnia, dlaczego państwa Europy Wschodniej nie skorzystały z planu Marshalla
- wyjaśnia, w jaki sposób zrealizowano w Niemczech zasadę czterech D
- porównuje politykę państw zachodnich i ZSRS wobec Niemiec pod okupacją
- identyfikuje postać Waltera Ulbrichta
- wyjaśnia genezę blokady Berlina Zachodniego
- podaje przyczyny wybuchu powstania berlińskiego
- omawia różnice między państwami niemieckimi
- wyjaśnia znaczenie terminu: Checkpoint Charlie

- zna daty: śmierci pierwszej ofiary (VIII 1961) przy próbie przekroczenia muru berlińskiego, wydarzeń przy Checkpoint Charlie (1961)
- opisuje, jak budowano mur berliński
- wyjaśnia, w jaki sposób opinia międzynarodowa zareagowała na budowę muru berlińskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: żdanowszczyzna, Kominform
- zna daty: powstania Kominformu (IX 1947),
- identyfikuje postać: Andrieja Żdanowa
- charakteryzuje i porównuje sytuację społeczno-polityczną w ZSRS po zakończeniu II wojny światowej i po śmierci Stalina
- wyjaśnia znaczenie terminów: Czerwona Gwardia (hunwejbini), Czerwona książeczka
- zna daty: rozejmu w Panmundżonie (1953)
- opisuje komunistyczne reżimy w Chinach i Korei Północnej, szczególnie uwzględniając stosunek władzy do jednostki
- przedstawia rywalizację USA i ZSRS podczas wojny w Korei
- zna daty: wojny w Algierii (1954–1962), wojny w Biafrze (1967)
- identyfikuje postać: Charles'a de Gaulle'a
- charakteryzuje konflikty zbrojne w Afryce w dobie dekolonizacji i umieszczenia pierwszego sztucznego satelity w kosmosie (1947), wysłania pierwszego człowieka w kosmos (1961), lądowania na Księżycu (1969)
- identyfikuje postacie: Pol Pota, Jurija Gagarina, Neila Armstronga
- wyjaśnia znaczenie terminów: Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEEC), Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)
- zna daty: rewolucji goździków (1974), końca dyktatury F. Franco w Hiszpanii (1975)
- identyfikuje postacie: Antonia de Oliveiry Salazara, króla Juana Carlosa
- wyjaśnia, w jaki sposób doszło do demokratycznych przemian w krajach Europy Zachodniej i Południowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: Frakcja Czerwonej Armii, Czerwone Brygady
- identyfikuje postacie: Adreasa Baadera, Alda Moro
- podaje przykłady wybitnych osobowości ruchów kontestatorskich
- omawia genezę, przejawy i skutki terroryzmu politycznego
- identyfikuje postacie: Karola Świerczewskiego, Augusta Hlonda
- przedstawia proces odbudowy ośrodków uniwersyteckich w powojennej Polsce
- przedstawia różne postawy społeczeństwa polskiego wobec nowej władzy oraz ich uwarunkowania polityczne, społeczne i ekonomiczne
- identyfikuje postać: Augusta Hlonda
- przedstawia rolę Kościoła katolickiego w integracji Ziem Odzyskanych z Polską
- wymienia przykłady filmowych adaptacji losów Ziem Odzyskanych i ich mieszkańców
- wyjaśnia znaczenie terminu: Narodowe Zjednoczenie Wojskowe
- zna daty: powstania Radia Wolna Europa (1949) i jej rozgłośni polskiej (1951), procesu IV Zarządu Głównego WiN (1950), wykonania wyroków na członków IV Zarządu Głównego WiN (1951)
- identyfikuje postacie: Mariana Bernaciaka ps. Orlik, Hieronima Dekutowskiego ps. Zapora, Franciszka Jaskulskiego ps. Zagończyk, Józefa Franczaka ps. Lalek
- przedstawia okoliczności, w jakich ujawniono kulisy działalności komunistycznych służb bezpieczeństwa

- wyjaśnia znaczenie terminu: Ministerstwo Ziem Odzyskanych
- zna datę: powołania Ministerstwa Ziem Odzyskanych (1945)
- wyjaśnia, jak nowi mieszkańcy traktowali Ziemie Odzyskane
- omawia przebieg odbudowy Warszawy
- zna datę: podpisania porozumienia między rządem a Episkopatem (1950)
- identyfikuje postacie: Konstantego Rokossowskiego, Czesława Kaczmarka
- wyjaśnia, dlaczego w Wojsku Polskim nadal występowały silne wpływy sowieckie
- opisuje system represji władz komunistycznych wobec Kościoła
- wyjaśnia znaczenie terminów: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW), „Po Prostu”
- identyfikuje postacie: Adama Ważyka, Romana Strzałkowskiego
- wyjaśnia, w jaki sposób Poemat dla dorosłych i publikacje w „Po Prostu” odzwierciedlały nastroje niezadowolenia społecznego w latach 50. XX w.
- prezentuje poglądy natolińczyków i puławian
- wyjaśnia znaczenie terminów: polska szkoła filmowa, „Polityka”, „komandosi”, Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej (ZOMO)
- identyfikuje postacie: Antoniego Słonimskiego, Zbigniewa Cybulskiego, Tadeusza Różewicza, Andrzeja Munka, Wojciecha Jerzego Hasa
- omawia stosunek władz PRL do inteligencji
- wyjaśnia przyczyny i skutki kampanii antysemickiej w Polsce w 1968 r.
- identyfikuje postać: Piotra Jaroszewicza
- przedstawia wpływ kina moralnego niepokoju na kształtowanie postaw Polaków
- wyjaśnia znaczenie terminów: Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Ruch Młodej Polski (RMP)
- zna datę: założenia WZZ (1978)
- identyfikuje postacie: Stanisława Barańczaka, Andrzeja Gwiazdy, Krzysztofa Wyszkowskiego, Bogdana Borusewicza
- charakteryzuje rozwój organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w.
- wyjaśnia znaczenie terminu: kryzys bydgoski
- zna daty: zamachu na Jana Pawła II (V 1981), kryzysu bydgoskiego (III 1981)
- identyfikuje postacie: Ryszarda Kuklińskiego, Jimmy’ego Cartera
- przedstawia reakcję ZSRS na wydarzenia w Polsce w 1980 r.
- zna daty: zamordowania G. Przemyka (1983)
- identyfikuje postać: Kornela Morawieckiego
- charakteryzuje opozycję antykomunistyczną w Polsce w latach 80. XX w.
- wyjaśnia, jak władze reagowały na akcje Pomarańczowej Alternatywy
- omawia działalność Pomarańczowej Alternatyw po Okrągłym Stole
- wyjaśnia znaczenie terminów: „imperium zła”, pucz Janajewa
- zna daty: puczu Janajewa (1991), rozwiązania RWPG i Układu Warszawskiego (1991)
- identyfikuje postać: Giennadija Janajewa
- wyjaśnia, jakie były przyczyny rozwiązania RWPG i Układu Warszawskiego
- wyjaśnia znaczenie katastrofy w Czarnobylu dla Europy i ZSRS
- wyjaśnia znaczenie terminu „gruba linia”/„gruba kreska” i problem z jego rozumieniem
- zna datę: debaty Miodowicz–Wałęsa (XI 1988)
- identyfikuje postacie: Alfreda Miodowicza, Mieczysława Rakowskiego
- wyjaśnia znaczenie terminu: oligarchia

- zna daty: I wojny czeczeńskiej (1994–1996), II wojny czeczeńskiej (1999–2009), wojny o Osetię Południową (2008)
- identyfikuje postacie: Dżochara Dudajewa, Ramzana Kadyrowa
- charakteryzuje sytuację polityczną na Kaukazie i w Naddniestrzu
- zna datę: pierwszego ataku terrorystycznego w Rosji przeprowadzonego przez bojowników czeczeńskich (1995)
- identyfikuje postać: Wiktora Czernomyrdina
- omawia przebieg i skutki zamachu na szpital w Budionnowsku
- opisuje działania władz rosyjskich skierowane przeciwko terrorystom czeczeńskim
- zna daty: ludobójstwa w Rwandzie (1994), wybuchu wojny domowej w Jemenie (2015)
- identyfikuje postać: Baszara al-Asada
- wyjaśnia, dlaczego manifestacja chińskich studentów w 1989 r. zakończyła się niepowodzeniem
- wyjaśnia, jakie są przyczyny współczesnych konfliktów w Afryce
- wyjaśnia znaczenie terminu: popiwek
- zna datę: rozwiązania PZPR (I 1990)
- wyjaśnia znaczenie terminów: Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu (CEFTA), grupa luksemburska
- opisuje udział Polski w wojnie z terroryzmem
- wyjaśnia znaczenie terminu: Dolina Krzemowa
- omawia szanse i niebezpieczeństwa dla człowieka, wynikające ze współczesnych zmian cywilizacyjnych
- wyjaśnia znaczenie terminów: arabska wiosna, Państwo Islamskie, protokół z Kioto
- zna daty: wejścia w życie protokołu z Kioto (2005), arabskiej wiosny (2010–2013)
- przedstawia przyczyny i skutki przemian w świecie arabskim w latach 2010–2013
- wyjaśnia, na czym polegają kontrasty społeczne we współczesnym świecie

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:
- wyjaśnia znaczenie terminów: „polskie Termopile", Korpus Ochrony Pogranicza (KOP)
- zna daty: bitwy nad Bzurą (9–22 IX 1939), ewakuacji władz państwowych i wojskowych
  z Warszawy (6/7 IX 1939), internowania władz polskich w Rumunii (17/18 IX 1939), kapitulacji pod Kockiem (6 X 1939)
- identyfikuje postacie: Władysława Raginisa, Franciszka Kleeberga
- wymienia miejsca kluczowych bitew wojny obronnej Polski stoczonych z wojskami niemieckimi i sowieckimi
- przedstawia polityczne i militarne założenia planu obrony Polski w 1939 r.
- omawia okoliczności wkroczenia wojsk sowieckich na terytorium Polski w kontekście paktu Ribbentrop–Mołotow
- wyjaśnia znaczenie terminów: wojna zimowa, państwo marionetkowe, państwo Vichy
- zna daty: wojny sowiecko-fińskiej (XI 1939 – III 1940), zajęcia republik bałtyckich przez ZSRS (VI 1940)
- przedstawia ekspansję ZSRS w latach 1939–1941
- opisuje kolejne etapy agresji Niemiec w latach 1940–1941
- opisuje skutki bitwy o Anglię oraz omawia jej polityczne i militarne znaczenie

- zna daty: największego nalotu niemieckiego na Wielką Brytanię (15 IX 1940), nalotu na Coventry (14 XI 1940)
- identyfikuje postacie Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego, Henryka Zygalskiego
- omawia założenia niemieckiego planu inwazji na Wielką Brytanię
- wyjaśnia, jakie były przyczyny klęski Niemiec w bitwie o Anglię
- wyjaśnia znaczenie terminów: blokada Leningradu, Lend-Lease Act
- zna datę: blokady Leningradu (1941–1944)
- identyfikuje postać: Friedricha von Paulusa
- przedstawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim w latach 1941–1943
- charakteryzuje stosunek ludności do okupanta na zajmowanych terenach przez Niemców
- przedstawia, w jaki sposób Niemcy traktowali jeńców sowieckich
- wyjaśnia znaczenie terminów: „przestrzeń życiowa" (Lebensraum), „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej", „Szoah", „Żegota", szmalcownicy
- zna datę: konferencji w Wannsee (I 1942)
- identyfikuje postacie: Heinricha Himmlera, Oskara Schindlera
- wskazuje na mapie obozy koncentracyjne i obozy zagłady w Europie
- przedstawia przebieg zagłady europejskich Żydów
- omawia postawy ludności ziem okupowanych wobec Holokaustu i niemieckich agresorów
- wyjaśnia znaczenie terminów: U-Boot, pancernik, lotniskowiec
- zna daty: ataku Włoch na Egipt (VIII 1940), lądowania wojsk niemieckich w Afryce (1941), walk o Guadalcanal (VIII 1942 – II 1943)
- identyfikuje postacie: Bernarda Montgomery'ego, Dwighta Davida Eisenhowera
- przedstawia przebieg walk w Afryce
- charakteryzuje ekspansję japońską w Azji
- omawia działania wojenne na morzach i oceanach
- wyjaśnia znaczenie terminów: Lend-Lease Act, konferencja w Casablance, operacja „Market Garden", linia Gustawa
- zna daty: konferencji w Casablance (I 1943), ofensywy Armii Czerwonej na froncie wschodnim (VI 1944), zamachu na A. Hitlera (VII 1944), bitwy pod Falaise (VIII 1944)
- identyfikuje postacie: Dwighta Eisenhowera, Stanisława Maczka
- przedstawia etapy formowania się Wielkiej Koalicji antyhitlerowskiej
- przedstawia decyzje podjęte pod-czas konferencji w Casablance
- opisuje walki na froncie zachodnim i we Włoszech w latach 1943–1944
- wyjaśnia znaczenie terminów: Wał Pomorski, taktyka „żabich skoków"
- zna daty: bitwy o Iwo Jimę (II–III 1945), zdobycia Berlina (2 V 1945)
- identyfikuje postać: Douglasa MacArthura
- charakteryzuje działania na froncie wschodnim, zachodnim i na Pacyfiku w latach 1944-1945
- omawia metody prowadzenia walki w rejonie Azji i Pacyfiku oraz przedstawia ich skutki
- wyjaśnia znaczenie terminów: volksdeutsch, „gadzinówka", Akcja Specjalna „Kraków", granatowa policja, Pawiak, paszportyzacja
- zna daty: Akcji Specjalnej „Kraków" (XI 1939), paszportyzacji (1940)
- identyfikuje postać: Hansa Franka

- przedstawia i porównuje politykę okupanta niemieckiego na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie
- charakteryzuje życie codzienne w kraju pod okupacją niemiecką na przykładzie Warszawy
- zna datę: ewakuacji armii Andersa na Bliski Wschód (VIII 1942)
- identyfikuje postać: Kazimierza Sosnkowskiego
- przedstawia okoliczności podpisania układu Sikorski–Majski
- opisuje okoliczności wyjścia z ZSRS Armii Polskiej gen. Władysława Andersa
- omawia polityczne skutki katastrofy gibraltarskiej
- przedstawia tworzące się w ZSRS i w kraju pod okupacją ośrodki przyszłych polskich władz komunistycznych
- wyjaśnia znaczenie terminów: partyzantka Hubala, Służba Zwycięstwu Polski (SZP), cichociemni, Kedyw, akcja scaleniowa
- zna daty: powstania SZP (IX 1939), ZWZ (XI 1939)
- identyfikuje postacie: Henryka Dobrzańskiego, Jana Karskiego, Jana Nowaka-Jeziorańskiego
- omawia proces budowania struktur wojskowych Polskiego Państwa Podziemnego
- wyjaśnia, na czym polegała akcja scaleniowa
- wymienia najważniejsze akcje zbrojne ZWZ-AK
- charakteryzuje działalność polskich partii politycznych w okresie okupacji
- przedstawia działalność Delegatury Rządu na Kraj
- wyjaśnia znaczenie terminów: akcja pod Arsenałem („Meksyk II"), akcja „Główki"
- identyfikuje postać: Emila Fieldorfa ps. Nil
- przedstawia metody działalności Kedywu
- omawia przebieg akcji pod Arsenałem
- wymienia znaczenie terminów: kontyngent, czarny rynek, Żydowska Organizacja Bojowa (ŻOB), szmalcownik, Ukraińska Powstańcza Armia (UPA), czystki etniczne
- zna daty: decyzji o przeprowadzeniu Holokaustu (1942), początku wysiedleń na Zamojszczyźnie (XI 1942), tzw. krwawej niedzieli (11 VII 1943) – identyfikuje postacie: Władysława Bartoszewskiego, Zofii Kossak-Szczuckiej, Witolda Pileckiego, Jana Karskiego
- omawia wysiedlenia na Zamojszczyźnie i ich skutki
- charakteryzuje warunki życia w getcie
- opisuje postawy Polaków wobec Holokaustu
- przedstawia przyczyny i przebieg konfliktu polsko-ukraińskiego na Kresach Wschodnich
- wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Ostra Brama"
- zna daty: operacji „Ostra Brama" (VII 1944)
- identyfikuje postać: Antoniego Chruściela ps. Monter
- opisuje realizację planu „Burza" na Kresach Wschodnich
- przedstawia sytuację w Warszawie w przededniu powstania i opisuje jej wpływ na bezpośrednią decyzję wydania rozkazu o wybuchu powstania
- omawia postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego
- zna daty: powstania armii gen. Z. Berlinga w ZSRS (V 1943), bitwy pod Falaise (VIII 1944), bitwy pod Arnhem (IX 1944)
- identyfikuje postacie: Stanisława Maczka, Stanisława Sosabowskiego, Zygmunta Berlinga

- opisuje szlak bojowy polskich jednostek wojsko-wych walczących na lądzie, na morzu i w powietrzu na wszystkich frontach II wojny światowej – wyjaśnia znaczenie terminów: Krajowa Rada Narodowa (KRN), Niepodległość („NIE")
- zna daty: powołania KRN (31 XII 1943/1 I 1944), powstania Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej (XII 1944), rozwiązania AK (19 I 1945)
- identyfikuje postacie: Edwarda Osóbki- -Morawskiego, Augusta Emila Fieldorfa ps. Nil
- podaje przejawy zależności powojennej Polski od ZSRS
- opisuje metody represji zastosowane przez komunistów wobec Polskiego Państwa Podziemnego
- wyjaśnia znaczenie terminów: plan Marshalla (Europejski Plan Odbudowy), denazyfikacja, demilitaryzacja, dekartelizacja, demokratyzacja
- zna daty: ogłoszenia planu Marshalla (VI 1947)
- identyfikuje postacie: Clementa Attlee, George'a Marshalla
- wskazuje na mapie państwa, które przyjęły pomoc USA w ramach planu Marshalla
- przedstawia polityczne skutki II wojny światowej
- wyjaśnia przyczyny dominacji USA i ZSRS w powojennym świecie
- wyjaśnia znaczenie terminów: Bizonia, powstanie berlińskie
- zna daty: przemówienia W. Churchilla w Fulton (III 1946), powstania Bizonii (1947), powołania Trizonii (1949), powstania berlińskiego (VI 1953)
- wskazuje na mapie podział Niemiec na strefy okupacyjne
- przedstawia proces powstania dwóch państw niemieckich
- identyfikuje postacie: Johna Fitzgeralda Kennedy'ego, Ronalda Reagana
- wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG)
- zna daty: powstania RWPG (1949), wkroczenia Armii Czerwonej na Węgry (XI 1956), końca okresu odprężenia między Wschodem a Zachodem (1960)
- identyfikuje postacie: Josipa Broza-Tity, Ławrientija Berii, Imre Nagya
- wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do konfliktu między ZSRS a komunistycznymi władzami Jugosławii
- charakteryzuje sposób sprawowania władzy i prowadzoną politykę przez N. Chruszczowa
- przedstawia przebieg powstania węgierskiego z 1956 r.
- wyjaśnia znaczenie terminów: Kuomintang, reedukacja
- zna daty: powstania Chińskiej Republiki Ludowej (X 1949), proklamowania Republiki Chińskiej (1949), bitwy pod Dien Bien Phu (1954)
- identyfikuje postacie: Czang Kaj-szeka, Douglasa MacArthura
- przedstawia przyczyny i skutki wojny domowej w Chinach po II wojnie światowej
- opisuje skutki polityki gospodarczej i kulturalnej Mao Zedonga
- opisuje proces dekolonizacji Indochin
- wyjaśnia znaczenie terminów: Indyjski Kongres Narodowy, Liga Muzułmańska, Organizacja Jedności Afrykańskiej (OJA), Ruch Państw Niezrzeszonych, neokolonializm
- zna daty: powstania Indii i Pakistanu (1947), konferencji w Bandungu (1955)
- wyjaśnia, jaką rolę w procesie dekolonizacji Indii odegrał Indyjski Kongres Narodowy
- podaje przyczyny konfliktu indyjsko-pakistańskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: intifada, Autonomia Palestyńska, operacja „Pustynna burza"

- zna daty: wydania deklaracji Balfoura (1917), wojny o niepodległość Izraela (1948–1949), wojny izraelsko-egipskiej (X 1956), porozumienia w Camp David (1978), wybuchu intifady (1987), porozumienia z Oslo (1993)
- identyfikuje postacie: Ruhollaha Chomeiniego, Saddama Husajna
- omawia proces powstawania państwa Izrael i jego funkcjonowanie w pierwszych latach niepodległości
- przedstawia przyczyny i skutki rewolucji islamskiej w Iranie
- wyjaśnia znaczenie terminów: Vietcong, Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Czerwoni Khmerzy
- zna daty: przejęcia władzy na Kubie przez F. Castro (1959), Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1973–1975), dyktatury Czerwonych Khmerów (1975–1979)
- identyfikuje po-stać Dwighta Eisenhowera
- omawia główne założenia polityki zagranicznej ZSRS i USA w latach 60. i 70. XX w.
- przedstawia skutki rządów Czerwonych Khmerów w Kambodży
- wyjaśnia znaczenie terminów: plan Schumana, Rada Europejska
- zna daty: ogłoszenia planu Schumana (1950), powstania Komisji Wspólnot Europejskich (1967)
  wskazuje na mapie etapy rozszerzania EWG
- omawia wpływ integracji europejskiej na rozwój gospodarczy i demokratyzację państw Europy Zachodniej
- porównuje sytuację gospodarczą państw Europy Zachodniej i Wschodniej
- wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja seksualna, kontrkultura, Greenpeace, Woodstock, terroryzm polityczny
- zna daty: buntów studenckich we Francji (1968), festiwalu w Woodstock (1969), marszu w Waszyngtonie (1963)
- wymienia przykłady zespołów rockowych, które miały wpływ na kształtowanie się kultury młodzieżowej lat 60. i 70.
- omawia cechy charakterystyczne ruchów kontestatorskich
- prezentuje poglądy ruchów feministycznych w XX w.
- omawia przyczyny, przejawy i skutki buntów studenckich
- opisuje walkę o równouprawnienie w USA
- wyjaśnia znaczenie terminów: partie koncesjonowane, Urząd Bezpieczeństwa (UB), Milicja Obywatelska (MO), cenzura prewencyjna
- zna daty: polsko-sowieckiego układu granicznego (VIII 1945), uchwalenia „małej konstytucji” (II 1947), uznania nienaruszalności polskiej granicy zachodniej przez NRD (1950) i RFN (1970)
- charakteryzuje międzynarodowe uwarunkowania ukształtowania polskiej granicy państwowej po II wojnie światowej
- przedstawia stosunek polskich partii politycznych do referendum ludowego
- podaje przejawy zależności powojennej Polski od ZSRS
- wyjaśnia znaczenie terminu: Ministerstwo Ziem Odzyskanych
- zna datę: utworzenia dywizji rolniczo-gospodarczej do przejmowania Ziem Odzyskanych (1945)
- identyfikuje postać: Władysława Gomułki
- wyjaśnia, w jaki sposób propaganda komunistyczna upowszechniała ideę Ziem Odzyskanych

- wyjaśnia, jak władze polskie traktowały Niemców zamieszkujących Ziemie Odzyskane
- wyjaśnia znaczenie terminów: Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (MBP), Urząd Bezpieczeństwa (UB), Radio Wolna Europa
- zna daty: wykonania wyroków śmierci na Zygmuncie Szendzielarzu ps. Łupaszka (1948), ucieczki Józefa Światły na Zachód (1953), rozbicia ostatniego zgrupowania podziemia antykomunistycznego (1963)
- identyfikuje postacie: Zygmunta Szendzielarza ps. Łupaszka, Józefa Światły
- omawia sposób funkcjonowania komunistycznego aparatu terroru
- wyjaśnia, jakie cele chciały osiągnąć władze komunistyczne poprzez stosowanie terroru wobec swoich przeciwników
- wyjaśnia znaczenie terminów: UNRRA, Centralny Urząd Planowania
- przedstawia proces zagospodarowywania Ziem Odzyskanych
- przedstawia straty dóbr kulturalnych w Polsce
- określa społeczne i polityczne konsekwencje wprowadzenia dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu
- wyjaśnia znaczenie terminów: odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne, „wyścig pracy", Państwowe Gospodarstwa Rolne, kułak, Związek Młodzieży Polskiej (ZMP)
- zna datę: internowania S. Wyszyńskiego (1953–1956)
- identyfikuje postacie: Jakuba Bermana, Hilarego Minca
- przedstawia okoliczności powstania PZPR
- przedstawia konsekwencje społeczne i ekonomiczne planu sześcioletniego
- wymienia przykłady świadczące o stalinizacji Polski
- omawia cele propagandy komunistycznej w czasach stalinizmu
- wyjaśnia znaczenie terminów: puławianie, natolińczycy
- zna daty: śmierci J. Stalina (5 III 1953), obrad VIII Plenum KC PZPR (X 1956), końca odwilży w Polsce (1957)
- identyfikuje postać: Edwarda Ochaba
- wyjaśnia okoliczności zwołania VIII Plenum KC PZPR
- omawia proces odwilży po dojściu W. Gomułki do władzy
- wyjaśnia znaczenie terminów: peregrynacja, rewizjoniści, dogmatycy, List 34
- zna daty: listu episkopatu polskiego do episkopatu niemieckiego (1965), opublikowania Listu 34 (1964), zdjęcia „Dziadów" z afisza w teatrze Narodowym (I 1968), ogłoszenia podwyżek cen żywności (12 XII 1970) – identyfikuje postacie: Andrzeja Wajdy, Jacka Kuronia, Karola Modzelewskiego, Adama Michnika, Henryka Szlajfera
- charakteryzuje przyczyny i narastanie konfliktu władz z Kościołem katolickim
- opisuje narodziny i działalność opozycji
- wyjaśnia znaczenie terminów: ukryte bezrobocie, kino moralnego niepokoju
- identyfikuje postacie: Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Zanussiego
- wyjaśnia, dlaczego polityka gospodarcza E. Gierka zakończyła się niepowodzeniem
- przedstawia okoliczności i skutki nowelizacji konstytucji w 1976 r.
- wyjaśnia znaczenie terminów: ciche podwyżki, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), drugi obieg, Konfederacja Polski Niepodległej (KPN)
- zna daty: powstania ROPCiO (1977), utworzenia KPN (1979)
- identyfikuje postacie: Zbigniewa i Zofii Romaszewskich, Leszka Moczulskiego, Anny Walentynowicz

- wyjaśnia, dlaczego władze komunistyczne w mniejszym stopniu niż dotąd represjonowały ugrupowania opozycyjne
- wyjaśnia znaczenie terminów: Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), karnawał „Solidarności”
- zna daty: przejęcia władzy przez W. Jaruzelskiego (1981), I zjazdu NSZZ „Solidarność” (IX–X 1981) porozumień szczecińskich (VIII 1980), porozumień jastrzębskich (IX 1980)
- identyfikuje postacie: Bogdana Borusewicza, Andrzeja Gwiazdy, Mieczysława Jagielskiego
- omawia działalność NSZZ „Solidarność” w okresie tzw. karnawału „Solidarności”
- wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowa Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność”, Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych (OPZZ)
- zna daty: zawieszenia stanu wojennego (XII 1982), powstania OPZZ (1984), zamordowania ks. J. Popiełuszki (1984)
- identyfikuje postacie: Grzegorza Przemyka, Zbigniewa Bujaka, Władysława Frasyniuka, Bogdana Lisa
- przedstawia reakcję świata na sytuację w Polsce w okresie stanu wojennego
- charakteryzuje sytuację PRL po zniesieniu stanu wojennego
- identyfikuje postać: Krzysztofa Skiby
- przedstawia okoliczności powstania Pomarańczowej Alternatywy
- przedstawia stosunek Polaków do akcji podejmowanych przez działaczy Pomarańczowej Alternatywy
- wyjaśnia znaczenie terminów: mudżahedini, dżihad, efekt domina, Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), komitety helsińskie, Karta 77
- zna daty: interwencji zbrojnej ZSRS w Afganistanie (1979–1989), przejęcia władzy przez M. Gorbaczowa (1985), katastrofy w Czarnobylu (1986), ogłoszenia niepodległości przez Litwę (1990)
- identyfikuje postać: Nicolae Ceauşescu
- charakteryzuje politykę R. Reagana i jej wpływ na zmianę sytuacji międzynarodowej
- charakteryzuje wydarzenia Jesieni Ludów w państwach bloku wschodniego
- omawia proces rozpadu ZSRS, uwzględniając powstanie niepodległych państw w Europie
- wyjaśnia znaczenie terminów: Urząd Ochrony Państwa (UOP), weryfikacja
- zna daty: ponownego zalegalizowania NSZZ „Solidarność” (IV 1989), przyjęcia nazwy Rzeczpospolita Polska (29 XII 1989)
- identyfikuje postacie: Czesława Kiszczaka, Leszka Balcerowicza, Krzysztofa Skubiszewskiego
- omawia okoliczności zwołania Okrągłego Stołu
- przedstawia reformy rządu T. Mazowieckiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: Euromajdan, rewolucja róż
- zna daty: wojny w Jugosławii (1991–1995), ludobójstwa w Srebrenicy (1995), porozumienia w Dayton (XI 1995), rewolucji róż (2004), Euromajdanu (2013/2014)
- identyfikuje postacie: Aleksandra Łukaszenki, Wiktora Janukowycza, Wiktora Juszczenki, Micheila Saakaszwilego
- omawia proces demokratyzacji Ukrainy i Gruzji
- przedstawia przyczyny i skutki wojen w byłej Jugosławii i Czeczenii
- zna datę: zamachu w teatrze na Dubrowce (2002)
- identyfikuje postać: Szamila Basajewa

- opisuje przebieg zamachu na teatr na Dubrowce
- przedstawia przyczyny, przebieg i skutki zamachu na szkołę w Biesłanie
- wyjaśnia znaczenie terminów: masakra na placu Tiananmen, talibowie, tzw. Państwo Islamskie
- zna daty: porozumienia izraelsko-palestyńskiego w Oslo (1993), masakry na placu Tiananmen (VI 1989), wybuchu wojny w Syrii (2011), aneksji Krymu (2014)
- identyfikuje postacie: Nelsona Mandeli, Jasira Arafata, Icchaka Rabina, Szimona Peresa
- przedstawia rozwój gospodarczy Chin i Japonii w drugiej połowie XX w.
- wyjaśnia znaczenie terminu: „wojna na górze”
- zna daty: początku „wojny na górze” (1990), uchwalenia małej konstytucji (X 1992), noweli grudniowej (XII 1989), reformy administracyjnej (1997)
- identyfikuje postacie: Jana Krzysztofa Bieleckiego, Jarosława Kaczyńskiego
- omawia koszty społeczne reform gospodarczych
- charakteryzuje scenę polityczną pierwszych lat demokratycznej Polski
- przedstawia proces budowania podstaw prawnych III Rzeczypospolitej
- wyjaśnia znaczenie terminów: Trójkąt Weimarski, program „Partnerstwo dla Pokoju
- identyfikuje postać: Włodzimierza Cimoszewicza
- określa główne kierunki polskiej polityki zagranicznej
- wymienia i omawia etapy polskiej akcesji do NATO
- wyjaśnia znaczenie terminów: antyglobaliści, bogata Północ, biedne Południe, „globalna wioska”
- wymienia poglądy przeciwników globalizacji
- przedstawia skutki rozwoju turystyki
- omawia przyczyny, kierunki i skutki ruchów migracyjnych we współczesnym świecie
- wyjaśnia znaczenie terminów: Czarna Afryka, Europol, efekt cieplarniany
- określa przyczyny i skutki narastania nierówności społecznych we współczesnym świecie
- wyjaśnia, jakie zagrożenia niesie za sobą przestępczość zorganizowana
- przedstawia działania współczesnego świata na rzecz poprawy stanu ekologicznego naszej planety

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa graniczna, „dziwna wojna”, internowanie
- zna daty: bitwy o Westerplatte (1–7 IX 1939), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Francję i Wielką Brytanię (3 IX 1939), kapitulacji Warszawy (28 IX 1939)
- identyfikuje postacie: Henryka Sucharskiego, Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego
- wskazuje na mapie kierunki uderzeń armii niemieckiej i sowieckiej
- charakteryzuje etapy wojny obronnej Polski
- opisuje przykłady bohaterstwa polskich żołnierzy
- przedstawia przykłady zbrodni wojennych dokonanych przez Niemców w czasie wojny obronnej Polski
- wyjaśnia znaczenie terminu: linia Maginota
- zna daty: napaści niemieckiej na Danię i Norwegię (9 IV 1940), ataku Niemiec na Jugosławię i Grecję (6 IV 1941)
- identyfikuje postacie: Winstona Churchilla, Charles’a de Gaulle’a
- wskazuje na mapie obszary zagarnięte przez ZSRS i III Rzeszę do 1941 r.

- przedstawia cele polityki Hitlera i Stalina w Europie w latach 1939–1941
- przedstawia najważniejsze działania wojenne w Europie z lat 1939–1941
- wyjaśnia główne przyczyny pokonania Francji przez armię niemiecką w 1940 r.
- wyjaśnia znaczenie terminów: operacja „Lew morski", Enigma
- wskazuje wynalazki techniczne, które pomogły Brytyjczykom w walce z Niemcami
- przedstawia militarny wkład Polaków w obronę Wielkiej Brytanii
- wyjaśnia znaczenie terminu: Wielka Wojna Ojczyźniana
- zna datę: bitwy pod Moskwą (XI–XII 1941)
- identyfikuje postać: Gieorgija Żukowa
- wskazuje na mapie przełomowe bitwy wojny Niemiec i ZSRS: pod Moskwą i pod Stalingradem
- wyjaśnia przyczyny ataku III Rzeszy na Związek Sowiecki
- przedstawia etapy wojny niemiecko-sowieckiej
- wyjaśnia, jakie czynniki spowodowały klęskę ofensywy niemieckiej na Moskwę w 1941 r.
- wyjaśnia znaczenie terminów: pacyfikacja, Generalny Plan Wschodni, gwiazda Dawida, obóz zagłady
- zna datę: powstania Generalnego Planu Wschodniego (1942)
- identyfikuje postacie: Adolfa Eichmanna, Ireny Sendlerowej
- wymienia założenia niemieckiego Generalnego Planu Wschód
- charakteryzuje politykę okupacyjną Niemiec
- wymienia kraje, w których powstały rządy kolaborujące z Niemcami, oraz kraje, gdzie rozwinął się ruch oporu
- wyjaśnia, jakimi sposobami ludność terenów okupowanych niosła pomoc Żydom
- omawia bilans Holokaustu
- wyjaśnia znaczenie terminów: Afrika Korps, pakt trzech, wilcze stada, konwój, Enigma
- zna daty: podpisania paktu trzech (IX 1940), bitwy na Morzu Koralowym (V 1942), kapitulacji wojsk włoskich i niemieckich w Afryce (V 1943)
- identyfikuje postać: Erwina Rommla
- wyjaśnia, na czym polegało strategiczne znaczenie bitew pod El Alamein i pod Midway i lokalizuje je na mapie
- wyjaśnia znaczenie bitwy o Atlantyk dla losów II wojny światowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: konferencja w Teheranie, operacja „Overlord"
- zna daty: bitwy na Łuku Kurskim (VII 1943), konferencji w Teheranie (XI–XII 1943), lądowania wojsk alianckich na Sycylii (VII 1943), bitwy o Monte Cassino (V 1944), operacji „Overlord" (6 VI 1944)
- przedstawia decyzje podjęte podczas obrad Wielkiej Trójki w Teheranie
- wyjaśnia, na czym polegało strategiczne znaczenie bitew i operacji militarnych na froncie wschodnim i zachodnim w latach 1943–1944
- wyjaśnia znaczenie terminów: operacja berlińska, bezwarunkowa kapitulacja, kamikadze
- zna daty: operacji berlińskiej (IV 1945), zrzucenia bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki (6 i 9 VIII 1945), bezwarunkowej kapitulacji Japonii (2 IX 1945)
- przedstawia wielkie operacje strategiczne na froncie wschodnimi zachodnim
- omawia okoliczności kapitulacji Japonii
- wyjaśnia znaczenie terminów: traktat o granicach i przyjaźni, łapanka, volkslista, akcja AB

- zna daty: podpisania traktatu o granicach i przyjaźni (28 IX 1939), akcji AB (V–VI 1940), zbrodni katyńskiej (IV–V 1940)
- wskazuje na mapie miejsca masowych egzekucji Polaków pod okupacją niemiecką oraz zsyłek i kaźni ludności polskiej w ZSRS
- podaje przykłady terroru niemieckiego i sowieckiego
- wyjaśnia, jaki cel zamierzali zrealizować Niemcy, mordując polską inteligencję
- omawia okoliczności i przebieg zbrodni katyńskiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: układ Sikorski–Majski, armia Andersa, sprawa katyńska, katastrofa gibraltarska
- zna daty: powstania rządu emigracyjnego (IX 1939), układu Sikorski–Majski (30 VII 1941), zerwania stosunków rządu emigracyjnego z ZSRS (25 IV 1943), katastrofy gibraltarskiej (4 VII 1943)
- identyfikuje postacie: Władysława Raczkiewicza, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka
- omawia postanowienia układu Sikorski–Majski
- przedstawia okoliczności formowania się Armii Polskiej w ZSRS
- wyjaśnia przyczyny zerwania przez ZSRS stosunków dyplomatycznych z polskim rządem emigracyjnym w Londynie
- wyjaśnia znaczenie terminów: Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), Delegatura Rządu RP na Kraj, Rada Jedności Narodowej (RJN), Szare Szeregi, mały sabotaż, dywersja
- zna datę: powstania Delegatury Rządu RP na Kraj (XII 1940)
- identyfikuje postacie: Kazimierza Sosnkowskiego, Jana Bytnara ps. Rudy
- wskazuje na mapie rejony najintensywniejszej działalności polskiej partyzantki
- przedstawia struktury Polskiego Państwa Podziemnego
- omawia rolę Rady Jedności Narodowej w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego
- wyjaśnia, na czym polegała działalność Delegata Rządu na Kraj
- wyjaśnia znaczenie terminów: zamach na F. Kutscherę, sabotaż, dywersja, Kedyw
- zna datę: zamachu na Franza Kutscherę (II 1944)
- identyfikuje postacie: Tadeusza Zawadzkiego ps. Zośka, Franza Kutschery
- przedstawia przyczyny i skutki zamachu na F. Kutscherę
- wyjaśnia, jakie represje spotkały Polaków za przeprowadzenie akcji pod Arsenałem
- wyjaśnia znaczenie terminów: Generalny Plan Wschód, Rada Pomocy Żydom „Żegota", Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, rzeź wołyńska
- zna daty: powstania Generalnego Planu Wschód (1942), wybuchu powstania w getcie warszawskim (19 IV 1943), rzezi wołyńskiej (1943)
- identyfikuje postacie: Marka Edelmana, Ireny Sendlerowej, Józefa i Wiktorii Ulmów
- przedstawia założenia Generalnego Planu Wschód
- wyjaśnia, w jakim celu okupanci prowadzili walkę z polską kulturą
- wyjaśnia znaczenie terminu: plan „Burza", zrzuty
- zna daty: opracowania planu „Burza" (1943/1944)
- identyfikuje postać: Tadeusza Komorowskiego ps. Bór, Leopolda Okulickiego
- przedstawia założenia planu „Burza"
- charakteryzuje etapy przebiegu powstania warszawskiego
- zna daty: walk o Narwik (V 1940), walk o Tobruk (VIII – XII 1941), walk o Monte Cassino (V 1944), bitwy pod Lenino (X 1943)
- identyfikuje postać: Władysława Andersa

- wymienia polskie formacje wojskowe uczestniczące w najważniejszych bitwach II wojny światowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Partia Robotnicza (PPR), proces szesnastu
- zna daty: powstania PPR (1942), konferencji w Teheranie (1943), konferencji w Jałcie (II 1945), procesu szesnastu (VI 1945)
- identyfikuje postacie: Stanisława Mikołajczyka, Leopolda Okulickiego, Bolesława Bieruta
- wymienia postanowienia konferencji w Teheranie i w Jałcie dotyczące sprawy Polski
- przedstawia najważniejsze etapy procesu przejmowania władzy w Polsce przez komunistów
- przedstawia metody działania polskich komunistów w celu przejęcia władzy w państwie
- wyjaśnia znaczenie terminów: układ dwubiegunowy, procesy norymberskie, Rada Bezpieczeństwa ONZ, Zgromadzenie Ogólne ONZ, sekretarz generalny ONZ, Powszechna deklaracja praw człowieka, strefa okupacyjna
- zna daty: konferencji założycielskiej ONZ (IV 1945), I procesu norymberskiego (XI 1945 – X 1946), uchwalenia Powszechnej deklaracji praw człowieka (1948)
- wskazuje na mapie podział Europy na blok zachodni i wschodni
- przedstawia bilans II wojny światowej dotyczący strat ludności i zniszczeń
- omawia strukturę ONZ i jej działalność w okresie powojennym
- opisuje politykę zwycięskich mocarstw wobec Niemiec
- wyjaśnia znaczenie terminów: doktryna Trumana, blokada Berlina Zachodniego, NATO
- zna daty: ogłoszenia doktryny Trumana (III 1947), blokady Berlina Zachodniego (VI 1948–V 1949), powstania NATO (1949)
- identyfikuje postać: Konrada Adenauera
- wskazuje na mapie żelazną kurtynę
- przedstawia sposób przejmowania władzy przez komunistów w państwach Europy Środkowo-Wschodniej
- wyjaśnia, w jaki sposób doktryna Trumana miała powstrzymać rosnące wpływy komunistów na świecie
- wskazuje okoliczności powstania NATO
- opisuje okoliczności budowy muru berlińskiego
- identyfikuje postać: Helmuta Kohla
- wyjaśnia, jaką rolę w propagandzie komunistycznej odgrywał mur berliński
- wyjaśnia, dlaczego ludzie uciekali do Berlina Zachodniego
- wyjaśnia znaczenie terminów: odwilż, tajny referat Chruszczowa, destalinizacja, Układ Warszawski
- zna daty: śmierci J. Stalina (5 III 1953 r.), powstania Układu Warszawskiego (1955), XX Zjazdu KPZR (II 1956)
- identyfikuje postać: Nikity Chruszczowa
- wyjaśnia znaczenie śmierci Stalina dla przemian w ZSRS i krajach demokracji ludowej
- omawia przejawy odwilży w ZSRS
- przedstawia najważniejsze tezy referatu N. Chruszczowa na XX Zjeździe KPZR i konsekwencje wygłoszenia tego przemówienia
- omawia okoliczności powstania i znaczenie Układu Warszawskiego
- wymienia przejawy odprężenia w relacjach międzynarodowych w latach 1953–1960

- wyjaśnia znaczenie terminów: Wielki Skok, rewolucja kulturalna
- zna daty: wojny domowej w Chinach (1946–1949), początku Wielkiego Skoku (1958), rewolucji kulturalnej (1966–1968)
- identyfikuje postacie: Mao Zedonga, Kim Ir Sena, Ho Szi Mina
- omawia sposoby realizacji i skutki tzw. Wielkiego Skoku w Chinach
- wyjaśnia, w jaki sposób przebiegała rewolucja kulturalna w Chinach
- wyjaśnia znaczenie terminów: metoda tzw. biernego oporu, Rok Afryki
- zna datę: Roku Afryki (1960) – identyfikuje postać: Mahatmy Gandhiego
- przedstawia skutki rozpadu brytyjskiego imperium kolonialnego w Indiach
- charakteryzuje problemy państw Trzeciego Świata po uzyskaniu niepodległości
- wyjaśnia znaczenie terminów: syjonizm, wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, Organizacja Wyzwolenia Palestyny (OWP)
- zna daty: powstania Izraela (1948), wojny sześciodniowej (1967), wojny Jom Kippur (1973), I wojny w Zatoce Perskiej (1990)
- identyfikuje postacie: Dawida Ben Guriona, Jasira Arafata
- wskazuje na mapie rejon Bliskiego Wschodu i Zatoki Perskiej
- przedstawia okoliczności, w jakich powstało państwo Izrael
- wymienia przyczyny i skutki konfliktów izraelsko-arabskich
- omawia konflikt w rejonie Zatoki Perskiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: kryzys kubański, lądowanie w Zatoce Świń, odprężenie
- zna daty: desantu w Zatoce Świń (1961), ogłoszenia blokady morskiej Kuby (X 1962), wojny w Wietnamie (1957–1975), interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji (20/21 VIII 1968)
- identyfikuje postacie: Nikity Chruszczowa, Johna F. Kennedy'ego, Richarda Nixona, Leonida Breżniewa, Alexandra Dubčeka
- przedstawia przyczyny i skutki konfliktu kubańskiego
- przedstawia przyczyny i skutki amerykańskiej interwencji w Wietnamie
- wyjaśnia okoliczności interwencji sił Układu Warszawskiego w Czechosłowacji
- wyjaśnia znaczenie terminów: Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS), Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG), Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom), Komisja Europejska, Parlament Europejski, układ z Schengen, traktat z Maasticht
- zna daty: podpisania układu w Schengen (1985), zawarcia traktatu w Maastricht (1992)
- identyfikuje postacie: Konrada Adenauera, Alcida De Gasperiego
- wskazuje na mapie państwa należące do UE
- wymienia zjawiska, które wpłynęły na umocnienie się demokracji w Europie Zachodniej po II wojnie światowej
- przedstawia etapy tworzenia Unii Europejskiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: ruch kontestatorski, hipisi, pacyfizm, feminizm, segregacja rasowa
- zna daty: obrad Soboru Watykańskiego II (1962–1965), zniesienia segregacji rasowej w USA (1964)
- identyfikuje postacie: Martina Luthera Kinga, Jana XXIII, Pawła VI
- przedstawia przyczyny przemian społecznych i kulturowych w drugiej połowie XX w.
- wymienia hasła ruchów kontestatorskich
- przedstawia cele buntów studenckich w krajach zachodnich w latach 60.
- wyjaśnia, na czym polegała walka z segregacją rasową w USA

- wymienia skutki obrad Soboru Watykańskiego II
- wyjaśnia znaczenie terminów: linia Curzona, repatrianci, akcja „Wisła”, Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), „cuda nad urną”, demokracja ludowa
- zna daty: pogromu kieleckiego (1946), akcji „Wisła” (1947)
- identyfikuje postać: Józefa Cyrankiewicza
- wskazuje na mapie kierunki powojennych przesiedleń ludności na ziemiach polskich
- omawia zmiany terytorium Polski po II wojnie światowej w odniesieniu do granic z 1939 r.
- przedstawia przyczyny i skutki migracji ludności na ziemiach polskich po II wojnie światowej
- omawia przyczyny i skutki akcji „Wisła”
- przedstawia okoliczności i skutki przeprowadzenia referendum ludowego
- opisuje metody, dzięki którym komuniści zdobyli władzę w Polsce
- wyjaśnia znaczenie terminu: szabrownictwo
- zna datę: akcji „Wisła” (1947)
- omawia proces przejmowania kontroli nad Ziemiami Odzyskanymi przez Polaków
- omawia przyczyny napływu osadników na Ziemie Odzyskane
- przedstawia postawy Polaków, którzy znaleźli się na Ziemiach Odzyskanych
- wyjaśnia znaczenie terminów: podziemie niepodległościowe, Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość” (WiN)
- zna daty: powołania WiN (IX 1945), wykonania wyroków śmierci na Witoldzie Pileckim (1948), Danucie Siedzikównie ps. Inka (1948) i Emilu Fieldorfie ps. Nil (1953)
- identyfikuje postacie: Jana Rodowicza ps. Anoda, Emila Fieldorfa ps. Nil, Jana Nowaka-Jeziorańskiego
- wyjaśnia, jakie cele przyświecały organizacjom podziemia niepodległościowego
- przedstawia metody działania organizacji podziemia niepodległościowego
- wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa o handel, plan trzyletni
- zna daty: ustawy o nacjonalizacji (I 1946), tzw. bitwy o handel (1947), planu trzyletniego (1947–1949)
- przedstawia bilans polskich strat wojennych w gospodarce
- opisuje zniszczenia wojenne Polski
- wyjaśnia, na czym polegała bitwa o handel i jakie były jej skutki
- podaje założenia planu trzyletniego i efekt jego realizacji
- wyjaśnia znaczenie terminów: system monopartyjny, system centralnego sterowania, plan sześcioletni, kolektywizacja, stalinizm, socrealizm
- zna daty: powstania PZPR (XII 1948), planu sześcioletniego (1950–1955)
- identyfikuje postać: Stefana Wyszyńskiego
- podaje założenia planu sześcioletniego
- omawia przyczyny i skutki kolektywizacji w Polsce
- wskazuje cechy charakterystyczne socrealizmu w kulturze polskiej
- przedstawia założenia konstytucji PRL z 1952 r.
- przytacza przykłady terroru w czasach stalinowskich
- wyjaśnia znaczenie terminów: „polska droga do socjalizmu”, Służba Bezpieczeństwa (SB), odwilż październikowa
- zna daty: wydarzeń poznańskich (28–30 VI 1956), wyboru W. Gomułki na I sekretarza KC PZPR (X 1956)
- identyfikuje postać: Józefa Cyrankiewicza

- omawia przejawy odwilży październikowej w Polsce
- przedstawia przebieg wydarzeń poznańskiego Czerwca i polskiego Października w 1956 r.
- prezentuje okoliczności dojścia Władysława Gomułki do władzy – charakteryzuje zakończenia okresu odwilży w Polsce w kontekście ograniczenia wolności słowa
- wyjaśnia znaczenie terminu: mała stabilizacja
- zna daty: układu PRL–RFN (7 XII 1970), wydarzeń grudniowych na Wybrzeżu (14–21 XII 1970)
- identyfikuje postacie: Willy'ego Brandta, Stefana Wyszyńskiego, Edwarda Gierka
- charakteryzuje okres rządów W. Gomułki, w tym politykę zagraniczną PRL
- przedstawia przebieg obchodów milenijnych
- przedstawia przebieg wydarzeń marcowych 1968 r.
- opisuje przebieg wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r.
- wyjaśnia znaczenie terminu: „propaganda sukcesu"
- zna datę: nowelizacji konstytucji PRL (1976)
- omawia wpływ zagranicznych kredytów na rozwój
- omawia wpływ zagranicznych kredytów na rozwój przemysłu ciężkiego i górnictwa
- przedstawia zmiany w życiu codziennym Polaków za czasów rządów E. Gierka
- wyjaśnia, na czym polegała propaganda sukcesu w czasie rządów E. Gierka
- wyjaśnia znaczenie terminów: spekulacja, Komitet Obrony Robotników (KOR), tajny współpracownik (TW)
- zna daty: powstania KOR (IX 1976), I pielgrzymki Jana Pawła II do Polski (VI 1979)
- identyfikuje postacie: Jacka Kuronia, Adama Michnika, Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa
- opisuje genezę, przebieg i skutki wydarzeń czerwcowych w 1976 r.
- określa cele i opisuje działalność KOR-u
- wyjaśnia znaczenie terminów: strajk okupacyjny, strajk solidarnościowy, 21 postulatów, porozumienia sierpniowe
- zna daty: porozumień sierpniowych (31 VIII 1980), powstania NSZZ „Solidarność" (IX 1980)
- identyfikuje postacie: Anny Walentynowicz, Stanisława Kani, Wojciecha Jaruzelskiego
- omawia przebieg wydarzeń sierpniowych
- wyjaśnia, w jaki sposób władze komunistyczne w Polsce przygotowywały się do konfrontacji siłowej z opozycją
- wyjaśnia znaczenie terminów: Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego (WRON), ZOMO, internowanie
- zna daty: pacyfikacji kopalni Wujek (16 XII 1981), przyznania Pokojowej Nagrody Nobla L. Wałęsie (1983)
- identyfikuje postać: Jerzego Popiełuszki
- charakteryzuje przebieg stanu wojennego w Polsce
- przedstawia reakcję społeczeństwa na stan wojenny
- omawia okoliczności zniesienia stanu wojennego w Polsce
- zna daty: pierwszych akcji ulicznych Pomarańczowej Alternatywy (1981), końca działalności Pomarańczowej Alternatywy (1990)
- identyfikuje postać: Waldemara Fydrycha
- wyjaśnia, jakie idee przyświecały Pomarańczowej Alternatywie
- wymienia przykłady akcji Pomarańczowej Alternatywy

- wyjaśnia znaczenie terminów: głasnost, uskorienie, aksamitna rewolucja, Wspólnota Niepodległych Państw (WNP)
- zna daty: obalenia komunizmu w Polsce, Bułgarii, Rumunii i na Węgrzech (1989-1990), rozpadu ZSRS (1990), zjednoczenia Niemiec (1990), rozwiązania ZSRS (XII 1991)
- identyfikuje postacie: Václava Havla, Borysa Jelcyna
- przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. XX w.
- wymienia próby reform w ZSRS i określa ich skutki polityczne
- wyjaśnia okoliczności rozpadu ZSRS
- wyjaśnia znaczenie terminów: Obywatelski Klub Parlamentarny (OKP), sejm kontraktowy, hiperinflacja
- zna daty: wyboru W. Jaruzelskiego na prezydenta (VII 1989), powołania rządu T. Mazowieckiego (12 IX 1989)
- identyfikuje postacie: Tadeusza Mazowieckiego, Bronisława Geremka, Jarosława Kaczyńskiego
- podaje postanowienia i skutki obrad Okrągłego Stołu
- prezentuje następstwa wyborów czerwcowych
- wyjaśnia znaczenie terminu: Wspólnota Niepodległych Państw (WNP)
- zna daty: powstania Wspólnoty Niepodległych Państw (1991), pomarańczowej rewolucji (2004), rozpadu Jugosławii (1991–1992)
- identyfikuje postacie: Billa Clintona, Borysa Jelcyna
- charakteryzuje rządy W. Putina w Rosji
- wymienia problemy, z jakimi spotkały się podczas transformacji ustrojowej kraje postsowieckie
- prezentuje skutki rozpadu Jugosławii
- zna datę: zamachu na szkołę w Biesłanie (2004)
- wymienia przykłady zamachów terrorystycznych organizowanych przez bojowników czeczeńskich
- omawia skutki społeczne i polityczne zamachów bojowników czeczeńskich
- wyjaśnia znaczenie terminów: polityka neokolonializmu, apartheid, Autonomia Palestyńska
- zna datę: inwazji USA na Irak (2003)
- identyfikuje postacie: Osamy bin Ladena, Saddama Husajna
- wyjaśnia, na czym polega polityka neokolonializmu i jakie niesie za sobą skutki
- przedstawia przyczyny i charakter wojny w Iraku
- omawia zjawisko terroryzmu islamskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: plan Balcerowicza, bezrobocie, pluralizm polityczny
- zna daty: wdrożenia planu Balcerowicza (1990), wyboru L. Wałęsy na prezydenta (XII 1990), pierwszych w pełni demokratycznych wyborów do parlamentu (27 X 1991), wyboru A. Kwaśniewskiego na prezydenta (1995), wyboru L. Kaczyńskiego na prezydenta (2005)
- identyfikuje postacie: Leszka Balcerowicza, Jacka Kuronia, Ryszarda Kaczorowskiego
- omawia założenia, realizację i skutki gospodarcze planu Balcerowicza
- wyjaśnia przyczyny rozpadu obozu solidarnościowego
- wymienia reformy przeprowadzone pod koniec lat 90. XX w.
- omawia podstawy ustrojowe III Rzeczypospolitej w świetle konstytucji z 1997 r.
- wyjaśnia znaczenie terminu: referendum akcesyjne

- zna daty: referendum akcesyjnego (VI 2003), udziału wojsk polskich w wojnie w Afganistanie (2002) i Iraku (2003)
- identyfikuje postacie: Bronisława Geremka, Billa Clintona, Borysa Jelcyna
- wymienia i omawia etapy integracji Polski z UE
- przedstawia postawy Polaków wobec problemu integracji Polski z UE
- omawia konsekwencje członkostwa Polski w NATO
- wyjaśnia znaczenie terminów: amerykanizacja, kultura masowa
- opisuje przejawy globalizacji we współczesnym świecie
- wskazuje cechy współczesnej kultury masowej
- opisuje zjawisko amerykanizacji
- przedstawia konsekwencje wzrostu poziomu urbanizacji współczesnego świata
- wyjaśnia, na czym polega zjawisko przeludnienia
- wyjaśnia znaczenie terminów: bogata Północ, biedne Południe
- wymienia problemy demograficzne współczesnego świata
- wskazuje rejony świata, w których występują największe nierówności społeczne – prezentuje zagrożenia ekologiczne współczesnego świata

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminu: wojna błyskawiczna (Blitzkrieg)
- zna daty: agresji Niemiec na Polskę (1 IX 1939), wkroczenia Armii Czerwonej do Polski (17 IX 1939)
- identyfikuje postacie: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina
- wymienia etapy wojny obronnej Polski
- wyjaśnia przyczyny klęski Polski we wrześniu 1939 r.
- wyjaśnia znaczenie terminów: alianci, bitwa o Anglię, kolaboracja
- zna daty: ataku III Rzeszy na Francję (10 V 1940), bitwy o Anglię (VII–X 1940)
- wymienia państwa, które padły ofiarą agresji sowieckiej oraz niemieckiej do 1941 r.
- zna datę: bitwy o Anglię (VII–X 1940)
- identyfikuje postacie: Adolfa Hitlera, Winstona Churchilla
- wymienia cele niemieckich ataków lotniczych na Wielką Brytanię
- wyjaśnia znaczenie terminu: plan „Barbarossa”
- zna daty: agresji Niemiec na ZSRS (22 VI 1941), bitwy pod Stalingradem (VIII 1942 – II 1943)
- omawia przełomowe znaczenie bitwy stalingradzkiej dla przebiegu II wojny światowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: ruch oporu, getto, Holokaust, obóz koncentracyjny
- przedstawia założenia rasowej polityki hitlerowców oraz metody jej realizacji
- wyjaśnia znaczenie terminu: bitwa o Atlantyk
- zna daty: ataku Japonii na USA (7 XII 1941), bitwy pod El Alamein (X–XI 1942), bitwy o Midway (VI 1942)
- identyfikuje postać: Franklina Delano Roosevelta
- wymienia główne strony konfliktu w Afryce i w rejonie Pacyfiku oraz ich najważniejsze cele strategiczne
- wyjaśnia znaczenie terminów: Karta atlantycka, Wielka Koalicja, Wielka Trójka
- zna datę: podpisania Karty atlantyckiej (14 VIII 1941 r.)
- identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla
- wyjaśnia genezę powstania i cele Wielkiej Koalicji
- wyjaśnia znaczenie terminu: ład jałtański

- zna daty: konferencji jałtańskiej (4–11 II 1945), bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy (8/9 V 1945)
- identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla
- przedstawia decyzje podjęte podczas konferencji jałtańskiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: Generalne Gubernatorstwo, wysiedlenia, deportacja, sowietyzacja
- wskazuje na mapie tereny pod okupacją niemiecką i sowiecką
- charakteryzuje główne cele niemieckiej i sowieckiej polityki okupacyjnej
- wyjaśnia znaczenie terminu: rząd emigracyjny
- identyfikuje postać: Władysława Sikorskiego
- przedstawia okoliczności powstania polskiego rządu emigracyjnego
- wyjaśnia, jakie znaczenie miała działalność rządu emigracyjnego dla Polaków w kraju i na uchodźstwie
- wyjaśnia znaczenie terminów: Polskie Państwo Podziemne, Armia Krajowa (AK)
- zna datę: powstania AK (14 II 1942)
- identyfikuje postacie: Stefana Roweckiego ps. Grot, Tadeusza Komorowskiego ps. Bór
- wymienia sfery działalności Polskiego Państwa Podziemnego
- wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Armia Krajowa
- wyjaśnia znaczenie terminu: akcja pod Arsenałem
- zna datę: akcji pod Arsenałem (III 1943)
- identyfikuje postać: Jana Bytnara ps. Rudy
- przedstawia przyczyny i skutki akcji pod Arsenałem
- wyjaśnia znaczenie terminów: łapanka, Holokaust, getto
- wymienia postawy Polaków wobec polityki okupanta niemieckiego
- przedstawia metody eksterminacji narodu żydowskiego
- wyjaśnia znaczenie terminu: godzina „W”
- zna czas trwania powstania warszawskiego (1 VIII–2 X 1944)
- przedstawia przyczyny i opisuje skutki powstania warszawskiego
- wyjaśnia znaczenie terminu: Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie
- wymienia i wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew II wojny światowej z udziałem Polaków (walki o Narwik, bitwa o Anglię, oblężenie Tobruku, Monte Cassino, Arnhem)
- wyjaśnia znaczenie terminów: Manifest PKWN, Polska lubelska, Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (TRJN)
- zna daty: ogłoszenia Manifestu PKWN (22 VII 1944), powstania TRJN (VI 1945)
- wyjaśnia, w jakich okolicznościach komuniści przejęli władzę w Polsce
- omawia okoliczności i skutki powstania TRJN
- wyjaśnia znaczenie terminów: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Karta Narodów Zjednoczonych
- zna daty: podpisania Karty Narodów Zjednoczonych (VI 1945), konferencji poczdamskiej (VII–VIII 1945)
- identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Harry’ego Trumana
- wymienia postanowienia konferencji w Poczdamie
- przedstawia cele ONZ
- wyjaśnia znaczenie terminów: żelazna kurtyna, zimna wojna, mur berliński

- zna daty: proklamowania RFN (IX 1949), powstania NRD (X 1949), budowy muru berlińskiego (1961)
- identyfikuje postać: Harry'ego Trumana
- wskazuje na mapie terytorium RFN i NRD
- wyjaśnia, czym była zimna wojna
- przedstawia przyczyny powstania dwóch państw niemieckich
- wyjaśnia znaczenie terminu: mur berliński
- zna daty: rozpoczęcia budowy muru berlińskiego (VIII 1961), zburzenia muru berlińskiego (XI 1989), zjednoczenia Niemiec (1990)
- wymienia przyczyny zbudowania muru berlińskiego
- omawia okoliczności upadku muru berlińskiego
- wyjaśnia znaczenie terminów: kraje demokracji ludowej, powstanie węgierskie
- zna datę: wybuchu powstania węgierskiego (X 1956)
- omawia cechy charakterystyczne państw demokracji ludowej
- wymienia przyczyny i skutki powstania węgierskiego w 1956 r.
- zna datę: wojny w Korei (1950–1953)
- wskazuje na mapie Koreę, Wietnam i Chiny
- wymienia komunistyczne kraje Dalekiego Wschodu
- omawia przyczyny i skutki konfliktów w Azji w czasie zimnej wojny
- wyjaśnia znaczenie terminów: dekolonizacja, Trzeci Świat
- wskazuje przyczyny rozpadu systemu kolonialnego
- wyjaśnia znaczenie terminów: Bliski Wschód, konflikt żydowsko-palestyński
- omawia charakter konfliktu bliskowschodniego – wyjaśnia znaczenie terminów: praska wiosna, wyścig zbrojeń
- zna datę: praskiej wiosny (1968)
- identyfikuje postać: Fidela Castro
- omawia przyczyny i skutki praskiej wiosny
- wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja między USA i ZSRS w dziedzinach: wojskowości i podboju kosmosu
- wyjaśnia znaczenie terminów: traktaty rzymskie, Unia Europejska, euro
- zna daty: powstania EWWiS (1952), podpisania traktatów rzymskich (1957), powstania Unii Europejskiej (1993)
- identyfikuje postać: Roberta Schumana
- wskazuje na mapie państwa założycielskie EWG
- podaje przyczyny integracji europejskiej
- wyjaśnia znaczenie terminu: rewolucja obyczajowa
- omawia cechy charakterystyczne rewolucji obyczajowej i jej skutki
- wyjaśnia znaczenie terminów: Ziemie Odzyskane, referendum ludowe
- zna daty: referendum ludowego (30 VI 1946), pierwszych powojennych wyborów parlamentarnych (I 1947)
- identyfikuje postacie: Stanisława Mikołajczyka, Bolesława Bieruta, Władysława Gomułki
- wskazuje na mapie granice Polski po II wojnie światowej
- przedstawia etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów
- wyjaśnia znaczenie terminu: Ziemie Odzyskane
- zna datę: początku napływu osadników na Ziemie Odzyskane (1945)
- wymienia, skąd pochodzili osadnicy, którzy znaleźli się na Ziemiach Odzyskanych
- wyjaśnia znaczenie terminu: żołnierze niezłomni (wyklęci)

- identyfikuje postacie: Danuty Siedzikówny ps. Inka, Witolda Pileckiego
- wymienia przykłady represji stosowanych wobec antykomunistycznego ruchu oporu
- wyjaśnia znaczenie terminów: reforma rolna, nacjonalizacja przemysłu
- zna datę: wydania dekretu o reformie rolnej (IX 1944)
- omawia założenia i skutki realizacji dekretów o reformie rolnej i nacjonalizacji przemysłu
- wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR), Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL)
- zna datę: przyjęcia konstytucji PRL (22 VII 1952)
- identyfikuje postacie: Władysława Gomułki, Bolesława Bieruta
- podaje główne cechy ustroju politycznego Polski w okresie stalinowskim
- wyjaśnia znaczenie terminu: poznański Czerwiec
- zna datę: polskiego Października (X 1956)
- identyfikuje postać: Władysława Gomułki
- wyjaśnia przyczyny i skutki wydarzeń poznańskiego Czerwca i polskiego Października w 1956 r.
- wyjaśnia znaczenie terminów: obchody Tysiąclecia Chrztu Polski, Marzec ’68, Grudzień ’70
- zna daty: obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski (1966), wydarzeń marcowych (III 1968)
- identyfikuje postać: Władysława Gomułki
- wyjaśnia przyczyny i skutki wydarzeń z marca 1968 r. i grudnia 1970 r.
- wyjaśnia znaczenie terminu: „druga Polska”
- identyfikuje postać: Edwarda Gierka
- wymienia cechy charakterystyczne rządów E. Gierka
- wyjaśnia znaczenie terminu: Czerwiec ’76
- zna daty: wydarzeń czerwcowych (VI 1976), wyboru Karola Wojtyły na papieża (16 X 1978)
- identyfikuje postacie: Edwarda Gierka, Jana Pawła II
- przedstawia okoliczności narodzin opozycji demokratycznej w Polsce
- wyjaśnia wpływ wyboru Karola Wojtyły na papieża na sytuację w Polsce
- wyjaśnia znaczenie terminów: wydarzenia sierpniowe, NSZZ „Solidarność”
- zna datę: strajków sierpniowych (VIII 1980)
- identyfikuje postać: Lecha Wałęsy
- przedstawia przyczyny i skutki strajków sierpniowych w 1980 r.
- wyjaśnia znaczenie terminu: stan wojenny
- zna daty: wprowadzenia stanu wojennego (12/13 XII 1981), zniesienia stanu wojennego (22 VII 1983)
- identyfikuje postacie: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy
- przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce
- wskazuje wydarzenia, które doprowadziły do upadku komunizmu w Polsce
- wyjaśnia znaczenie terminu: Pomarańczowa Alternatywa
- zna datę: szczytu aktywności ulicznej Pomarańczowej Alternatywy (1988)
- wyjaśnia znaczenie terminów: pierestrojka, Jesień Ludów
- identyfikuje postacie: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa
- przedstawia rolę Michaiła Gorbaczowa w upadku komunizmu w państwach bloku wschodniego
- wyjaśnia znaczenie terminów: obrady Okrągłego Stołu, wybory czerwcowe

- zna daty: obrad Okrągłego Stołu (II–IV 1989), wyborów czerwcowych (4 VI 1989)
- identyfikuje postacie: Lecha Wałęsy, Wojciecha Jaruzelskiego
- wskazuje wydarzenia, które doprowadziły do upadku komunizmu w Polsce
- zna datę: wejścia Polski, Czech i Węgier do NATO (1999)
- identyfikuje postać: Władimira Putina
- wyjaśnia okoliczności wstąpienia Polski, Czech i Węgier do NATO
- wyjaśnia znaczenie terminu: terroryzm
- wyjaśnia przyczyny narodzin terroryzmu czeczeńskiego
- wyjaśnia znaczenie terminu: Al-Kaida
- zna datę: ataku na World Trade Center (11 IX 2001)
- identyfikuje postać: George'a W. Busha
- wyjaśnia przyczyny i skutki wojny z terroryzmem po 2001 r.
- przedstawia przyczyny dominacji USA we współczesnym świecie
- wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka wolnorynkowa, prywatyzacja
- zna datę: uchwalenia Konstytucji RP (2 IV 1997)
- identyfikuje postacie: Tadeusza Mazowieckiego, Lecha Wałęsy, Aleksandra Kwaśniewskiego, Lecha Kaczyńskiego
- wymienia najistotniejsze przemiany ustrojowe i ekonomiczne III Rzeczypospolitej
- wyjaśnia znaczenie terminów: NATO, Unia Europejska
- zna daty: przyjęcia Polski do NATO (12 III 1999), wejścia Polski do UE (1 V 2004)
- identyfikuje postać: Aleksandra Kwaśniewskiego
- przedstawia przyczyny i skutki przystąpienia Polski do NATO i UE
- wymienia korzyści, jakie przyniosła Polsce integracja z UE oraz wejście do NATO
- wyjaśnia znaczenie terminów: internet, telefonia komórkowa, globalizacja
- wyjaśnia, jakie szanse i zagrożenia niesie za sobą globalizacja
- omawia zalety i wady nowych środków komunikacji
- wyjaśnia znaczenie terminu: przeludnienie
- wymienia najważniejsze zagrożenia społeczne współczesnego świata.

WIEDZA O SPOLECZEŃSTWIE – KLASA VIII

Uczeń potrafi:

ocena dopuszczająca:

- wymienić podstawowe potrzeby człowieka;
- wymienić osoby [podmioty, instytucje], które mają wpływ na rozwój młodego człowieka;
- podać przykłady ról społecznych;
- podać przykłady norm społecznych;
- podać przykłady grup społecznych;
- podać przykłady konfliktów społecznych;
- wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie rówieśniczej i w szkole;

- wymienić podstawowe zasady skutecznej komunikacji;
- odróżnić nadawcę od odbiorcy komunikatu;
- podać przykłady sytuacji, w których młody człowiek powinien zachować się asertywnie [zachować dystans, sprzeciwić się];
- podać przykłady więzi łączących członków rodziny;
- wymienić podstawowe oczekiwania społeczne wobec poszczególnych członków rodziny [dzieci, rodziców];
- wymienić podstawowe zadania szkoły;
- wymienić poszczególne typy szkół tworzących strukturę szkolną w Polsce;
- wymienić podstawowe prawa i obowiązki uczniów;
- wymienić osoby, u których może szukać pomocy, w przypadku naruszenia praw ucznia;
- odróżnić dochody rodziny od wydatków;
- wymienić podstawowe wydatki i źródła dochodów typowego gospodarstwa domowego;
- wymienić podstawowe prawa przysługujące konsumentowi;
- podać przykłady praw przysługujących dzieciom;
- podać przykłady praw i wolności człowieka;
- wymienić przykłady konstytucyjnych praw i wolności człowieka;
- podać przykłady łamania praw człowieka we współczesnym świecie;
- wymienić instytucje chroniące prawa człowieka w Polsce;
- podać przykłady zagrożeń wynikających z korzystania z cyberprzestrzeni;
- podać przykłady pozytywnego i negatywnego wykorzystania Internetu przez młodych ludzi;
- wymienić przykłady działań policji;
- podać przykłady, innych niż policja, służb porządkowych w Polsce;
- podać przykłady działań straży miejskiej;
- określić, kto tworzy samorząd uczniowski;
- podać przykłady działań samorządu uczniowskiego;
- wymienić podstawowe jednostki podziału terytorialnego państwa polskiego;
- określić, w której gminie, powiecie i województwie mieszka;
- wymienić organy gminy, w której mieszka;
- podać przykłady spraw załatwianych w urzędzie gminy;
- określić, gdzie znajduje się urząd gminy, w której mieszka;
- wymienić organy powiatu i województwa;
- podać przykłady spraw załatwianych w starostwie powiatowym i urzędzie marszałkowskim;
- określić, gdzie znajdują się władze powiatu i województwa, w których mieszka;
- podać przykłady spraw załatwianych przez urząd gminy, starostwo powiatowe, urząd marszałkowski;
- odszukać stronę internetową własnego urzędu gminy, starostwa powiatowego, urzędu marszałkowskiego;
- podać przykłady polskiego dziedzictwa narodowego;
- podać przykłady więzi łączących polską wspólnotę narodową,
- wymienić i rozpoznać polskie symbole narodowe;
- nazwać swoją dużą i mała ojczyznę;
- rozpoznać Narodowe Święto Niepodległości i Święto Narodowe Trzeciego Maja;
- wymienić podstawowe prawa i obowiązki obywatela RP;

- podać przykłady cnót /wartości obywatelskich;
- wymienić postaci najwybitniejszych Polaków XX i XXI wieku;
- podać przykłady postaw patriotycznych i działań na rzecz dobra Ojczyzny;
- podać przykłady postaw patriotycznych wśród współczesnej młodzieży;
- podać przykłady mniejszości etnicznych i narodowych we współczesnej Polsce;
- wymienić podstawowe grupy cudzoziemców przebywających w Polsce.
- podać przykłady / rozpoznać przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu;
- rozpoznać postawy tolerancyjne i braku tolerancji;
- podać przykłady działań władzy państwowej;
- wymienić podstawowe cechy państwa;
- wymienić nazwy współczesnych reżimów politycznych [demokracja, autorytaryzm, totalitaryzm];
- wymienić główne rodzaje władzy państwowej;
- wymienić organy władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej w Polsce;
- podać nazwę ustawy zasadniczej;
- wymienić organy władzy ustawodawczej;
- wymienić główną funkcję Sejmu i Senatu;
- określić, z kogo składa się Sejm i Senat;
- podać zasadę zgodnie, z którą formowany jest Sejm i Senat;
- podać przykład partii politycznej działającej w Polsce;
- wymienić organy władzy wykonawczej w Polsce;
- podać imię i nazwisko urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów;
- określić sposób powoływania Prezydenta RP;
- podać przykład uprawnienia Prezydenta RP;
- podać przykłady spraw, z którymi człowiek może zwrócić się do sądu;
- wymienić rodzaje sądów w Polsce;
- podać przykłady organizacji pozarządowych;
- podać przykłady działań wolontariuszy;
- podać przykłady środków masowego przekazu;
- podać przykłady pracy dziennikarzy;
- odszukać w środkach masowego przekazu przykłady reklam;
- rozwinąć skrót ONZ;
- rozwinąć skrót NATO;
- podać przykłady działań podejmowanych przez ONZ;
- podać przykłady działań podejmowanych przez NATO;
- wymienić rok, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej;
- wymienić państwa sąsiadujące z Polską, które należą do Unii Europejskiej;
- podać przykłady praw/korzyści, które nabyli obywatele polscy po wejściu Polski do Unii Europejskiej;
- podać rok, w którym Polska przystąpiła do Unii Europejskiej;
- wymienić przykłady ilustrujące proces globalizacji;
- podać przykłady pomocy humanitarnej;
- podać przykłady działań terrorystycznych;
- podać przykłady konfliktów międzynarodowych.

ocena dostateczna:

- wymienić podstawowe kategorie potrzeb człowieka;

- podać przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki;
- wymienić podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia;
- podać przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole.
- wymienić podstawowe kategorie potrzeb człowieka;
- podać przykłady oddziaływania rodziny, szkoły i rówieśników na postawy i zachowania jednostki;
- wymienić podstawowe społeczne oczekiwania wynikające z pełnienia roli dziecka i ucznia;
- podać przykłady norm społecznych obowiązujących w wybranych społecznościach, np. w rodzinie, szkole;
- wymienić podstawowe cechy grup społecznych;
- określić, jakim rodzajem grupy jest grupa koleżeńska;
- wymienić grupy społeczne, do których należy;
- wymienić typowe konflikty występujące w szkole i grupie rówieśniczej;
- podać przykłady postaw/zachowań jednostek wobec konfliktu;
- wymienić podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów społecznych;
- wymienić podstawowe rodzaje komunikacji;
- podać przykłady komunikatów niewerbalnych;
- wymienić czynniki utrudniające wystąpienia publiczne;
- wymienić podstawowe cechy postawy asertywnej;
- wymienić cechy rodziny jako grupy społecznej;
- wymienić potrzeby młodych ludzi, które zaspokaja rodzina;
- wymienić rodzaje współczesnych rodzin;
- wymienić podstawowe prawa i obowiązki dziecka w rodzinie;
- wymienić podstawowe wartości kształtujące życie rodzinne;
- wymienić podstawowe problemy zagrażające prawidłowemu funkcjonowaniu współczesnych polskich rodzin;
- wymienić funkcje, które pełni szkoła;
- odczytać ze schematu podstawowe informacje dotyczące struktury polskiego szkolnictwa;
- przedstawić różne warianty kontynuowania edukacji po ukończeniu szkoły podstawowej;
- określić, kto tworzy samorząd szkolny;
- wymienić formy organizacji życia szkolnego;
- wymienić podstawowe zasady konstruowania budżetu domowego;
- wymienić rodzaje źródeł dochodów gospodarstwa domowego;
- wymienić podstawowe zasady prawidłowo skonstruowanego budżetu domowego;
- podać przykłady łamania praw konsumenta;
- wypełnić typowy formularz reklamacyjny;
- wymienić główne funkcje praw i wolności człowieka;
- podać, kto i kiedy uchwalił Powszechną Deklarację Praw Człowieka;
- podać, kto i kiedy uchwalił Konwencję Praw Dziecka;
- podać przykłady łamania praw dziecka;
- podać przykłady działań podejmowanych przez UNICEF;
- podać przykłady praw pierwszej, drugiej i trzeciej generacji;

- podać przykłady praw i wolności osobistych, politycznych oraz socjalnych, kulturalnych i ekonomicznych zagwarantowanych w Konstytucji RP;
- podać przykłady spraw, z którymi można zwrócić się do Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka;
- podać przykłady organizacji międzynarodowych zajmujących się ochroną praw i wolności człowieka;
- podać przykłady działań podejmowanych przez Międzynarodowy Czerwony Krzyż;
- określić, kogo w świetle polskiego prawa, nazywamy nieletnim;
- wymienić podstawowe zasady odpowiedzialności prawnej nieletnich;
- wymienić korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z Interenetu
- wskazać formy cyberprzemocy;
- wymienić główne zadania policji;
- wymienić główne prawa przysługujące policjantom;
- wymienić prawa przysługujące nieletnim w kontakcie z policjantem;
- wymienić rodzaje służ mundurowych w Polsce;
- odszukać informacje o prawach przysługujących ofiarom przestępstwa, świadkom i oskarżonym;
- wymienić rodzaje samorządów działających w Polsce;
- podać przykłady samorządów zawodowych;
- podać przykłady działań samorządu terytorialnego;
- odszukać na mapie województwo, w którym mieszka;
- rozpoznać herb miejscowości, w której mieszka;
- odszukać informacje na temat osób pełniących najważniejsze funkcje w swojej gminie;
- wymienić podstawowe zadania gminy;
- odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych gminy;
- podać sposób wyłaniania władz gminy;
- podać przykłady spraw rozstrzyganych w referendum gminnym;
- wymienić podstawowe zadania samorządu powiatowego i wojewódzkiego;
- odróżnić organy uchwałodawcze od organów wykonawczych powiatu i województwa;
- podać sposób wyłaniania władz samorządowych powiatu i województwa;
- podać przykłady spraw rozstrzyganych w referendum lokalnym;
- sporządzić wykaz spraw, które można załatwić w gminie za pomocą ePUAP;
- wymienić podstawowe zasady postępowania etycznego w pracy administracji publicznej;
- wyjaśnić pojęcie korupcja;
- wymienić praw przysługujące obywatelowi w urzędzie;
- wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego;
- wymienić główne czynniki kształtujące polską tożsamość narodową;
- wyjaśnić pojęcie ojczyzna;
- opisać polskie symbole narodowe;
- wymienić sytuacje, w których używa się polskich symboli narodowych;
- wymienić najważniejsze polskie święta narodowe;
- przedstawić zasady prawidłowego zachowania w trakcie uroczystości państwowych, świąt narodowych, wobec symboli narodowych.
- odróżnić [rozpoznać na przykładach] pojęcie narodowość od obywatelstwa;
- wymienić więzi łączące obywatela i państwo;
- wymienić podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa polskiego;

- wyjaśnić, na czym polega zasada krwi;
- wymienić cechy dobrego obywatela;
- wyjaśnić pojęcie patriotyzm;
- wymienić przejawy patriotyzmu lokalnego i gospodarczego;
- wymienić podstawowe prawa przysługujące mniejszościom narodowym i etnicznym w Polsce,
- wyjaśnić pojęcie Polonia,
- odczytać z mapy, gdzie znajdują się największe skupiska mniejszości etnicznych i narodowych w Polsce;
- odczytać z mapy, gdzie współcześnie znajdują się największe skupiska Polonii;
- wyjaśnić pojęcia: ksenofobia, rasizm, szowinizm;
- wyjaśnić pojęcie tolerancja;
- odróżnić postawę tolerancyjną od postawy bezkrytycznej akceptacji;
- podać przykłady stereotypów;
- wyjaśnić, co to znaczy, że państwo jest suwerenne;
- wymienić podstawowe funkcje państwa;
- podać przykłady realizacji zasady przedstawicielstwa;
- wymienić podstawowe cechy państwa demokratycznego;
- wymienić podstawowe zasady ustroju Polski;
- wyjaśnić, na czym polega zasady: konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa i trójpodziału władzy;
- wymienić źródła powszechnie obowiązującego prawa w Polsce;
- wymienić szczególne cechy konstytucji.
- określić, z ilu posłów składa się Sejm, a z ilu Senat;
- wymienić najważniejsze kompetencje Sejmu i Senatu;
- wyjaśnić, na czym polega zasada przedstawicielstwa;
- wyjaśnić, w jaki sposób podejmowane są decyzje w Sejmie i Senacie;
- wymieć zasady, według, których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu;
- wymienić partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie bieżącej kadencji.
- przedstawić główne zasady wyboru Prezydenta RP;
- wymienić podstawowe kompetencje Prezydenta RP;
- wymienić podstawowe kompetencje Rady Ministrów;
- wymienić główne zasady postępowania sądowego;
- wymienić nazwy trybunałów działających w Polsce;
- określić główne zadanie Trybunału Konstytucyjnego;
- wyjaśnić, czym zajmują się sądy administracyjne;
- podać przykłady realizacji prawa do swobodnego zrzeszania się;
- odszukać przykłady stowarzyszeń i fundacji działających w swoim środowisku lokalnym;
- podać przykłady działań podejmowanych przez związki zawodowe;
- wymienić cechy wolontariatu.
- podać główne cechy środków masowego przekazu;
- podać główne cechy opinii publicznej;
- wymienić główne funkcje mediów;
- podać przykłady mediów społecznościowych;
- odczytać, zilustrowane w prostej formie, wyniki wskazanego sondażu opinii publicznej;

- wymienić główne funkcje reklamy;
- wymienić, główne cele i zadania ONZ;
- wymienić główne cele i zadania NATO;
- rozpoznać przejawy realizacji przez państwo polityki zagranicznej;
- wymienić główne organy ONZ.
- określić, kiedy i gdzie podpisano traktat o powstaniu Unii Europejskiej;
- wymienić imiona i nazwiska Ojców założycieli zjednoczonej Europy;
- wymienić główne przyczyny integracji europejskiej;
- wymienić główne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej;
- wyjaśnić, w jaki sposób nabywa się obywatelstwo Unii Europejskiej;
- wymienić prawa wynikające z obywatelstwa Unii Europejskiej;
- wymienić nazwy funduszy unijnych, z których korzysta Polska;
- wskazać, na podstawie mapy, państwa globalnej Północy i globalnego Południa;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy państwami globalnej Północy i globalnego Południa;
- podać przykłady globalizacji ekonomicznej i kulturowej współczesnego świata.
- podać przykłady organizacji międzynarodowych zajmujących się rozwiązywaniem konfliktów i walką z terroryzmem;
- wymienić skutki długotrwałych konfliktów międzynarodowych.

ocena dobra:

- dopasować wskazane potrzeby do właściwych kategorii;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy potrzebami naturalnymi a społecznymi człowieka;
- wyjaśnić znaczenie słowa *socjalizacja*;
- wyjaśnić, jaką rolę w procesie socjalizacji odgrywa rodzina;
- porównać społeczne oczekiwania dotyczące pełnienia roli dziecka i rodzica oraz ucznia i nauczyciela;
- podać przykłady konfliktu ról społecznych;
- wymienić podstawowe kategorie norm społecznych;
- rozpoznać poszczególne rodzaje grup społecznych;
- wskazać cechy grupy nastawionej na realizację zadania, typowego dla społeczności uczniowskiej;
- podać przykłady korzyści i zagrożeń wynikających z bycia w grupie;
- podać przykłady zasad efektywnej współpracy;
- wskazać dobre i złe strony poszczególnych postaw wobec konfliktu;
- rozpoznać typowe sposoby rozwiązywania konfliktów;
- wymienić warunki prowadzenia skutecznych negocjacji;
- wyjaśnić, czym różni się przekaz werbalny od niewerbalnego;
- wyjaśnić, jaką rolę pełni komunikacja niewerbalna;
- określić nadawcę i odbiorcę przedstawionego komunikatu;
- wymienić zasady, których należy przestrzegać w wystąpieniach publicznych;
- zastosować w praktyce zasady skutecznej komunikacji, np. w wystąpieniu na forum klasy;
- rozpoznać postawy asertywne oraz postawy uległości, agresji i manipulacji;
- wyjaśnić, w jaki sposób rodzina przyczynia się do zaspokajania potrzeb człowieka;
- podać nazwy poszczególnych funkcji rodziny;
- porównać cechy różnych typów rodzin / rozpoznać poszczególne typy rodziny;

- wymienić czynniki sprzyjające zacieśnianiu więzi rodzinnych;
- wymienić instytucje wspierające rodziny w realizacji swoich funkcji oraz formy pomocy rodzinie;
- wymienić działania za pomocą, których szkoła realizuje poszczególne funkcje;
- przedstawić wady i zalety wyboru poszczególnych wariantów dalszej edukacji;
- zaplanować swoją dalszą edukację pod kątem przyszłej aktywności zawodowej [preferencji zawodowych];
- scharakteryzować poszczególne formy życia szkolnego [organizacja, zadania, formy działania];
- rozpoznać przypadki naruszania praw ucznia;
- ocenić [uzasadnić ocenę], czy zaprezentowany budżet gospodarstwa domowego jest prawidłowo skonstruowany;
- wymienić przyczyny powstawania deficytu w budżecie domowym;
- opisać strukturę typowego budżetu domowego;
- napisać reklamację;
- wymienić instytucje chroniące prawa konsumenta;
- wymienić podstawowe zasady, którymi powinien kierować się świadomy konsument;
- wymienić cechy praw i wolności człowieka;
- wyjaśnić, na czym polega szczególne znaczenie Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka;
- wymienić prawa zawarte w Konwencji Praw Dziecka;
- rozwinąć skrót UNICEF;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy prawami pierwszej, drugiej i trzeciej generacji;
- rozpoznać przykłady łamania praw i wolności człowieka;
- uzasadnić konieczność funkcjonowania systemu ochrony praw i wolności człowieka;
- przedstawić zagrożenia wynikające z łamania praw i wolności człowieka;
- wymienić przyczyny łamania praw człowieka;
- wyszukać w mediach opisy sytuacji, w których łamane są prawa człowieka;
- określić podstawowe zasady bezpiecznego korzystania z Internetu;
- przedstawić wady i zalety aktywności na forach społecznościowych;
- wymienić zadania poszczególnych służb mundurowych w Polsce;
- wymienić główne prawa przysługujące ofiarom przestępstwa, świadkom i oskarżonym;
- uzasadnić konieczność znajomości przysługujących nam praw;
- wyjaśnić, gdzie należy szukać pomocy w przypadku występowania przemocy domowej;
- wyjaśnić, w jakim celu tworzone są samorządy zawodowe;
- wyjaśnić, w czym przejawia się zasada decentralizacji władzy publicznej w Polsce;
- wymienić organy samorządów terytorialnych w Polsce;
- określić, jaki charakter ma gmina, w której mieszka;
- rozpoznać herb województwa, w którym mieszka;
- podać imiona i nazwiska osób pełniących aktualnie najważniejsze funkcje w swojej gminie;
- wymienić podstawowe uprawnienia organów uchwałodawczych i wykonawczych gminy;
- wymienić zasady przeprowadzania wyborów do władz gminy;
- podać przykłady zadań własnych i zleconych gminy;

- wymienić źródła finasowania gminy;
- podać przykłady wpływu mieszkańców na życie gminy;
- wyjaśnić pojęcie budżet obywatelski;
- wyszukać informacje na temat przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy, miasta;
- wymienić podstawowe uprawnienia organów uchwałodawczych i wykonawczych powiatu i województwa;
- zinterpretować przepis prawa dotyczący przeprowadzania wyborów do władz uchwałodawczych powiatu i województwa;
- odszukać informacje zamieszczane w Biuletynie Informacji Publicznej;
- wyjaśnić, jaki rodzaj informacji zamieszcza się w BIP;
- rozpoznać przypadki łamania praw obywateli w urzędzie;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy wspólnotą narodową i wspólnotą etniczną;
- wyjaśnić, jakie znaczenie dla współczesnego młodego człowieka ma tożsamość narodowa;
- przedstawić historię polskich symboli narodowych;
- wymienić różne rodzaje tożsamości społecznych;
- rozpoznać różne sposoby nabywania obywatelstwa polskiego;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy obywatelstwem a narodowością;
- wymienić konstytucyjne prawa i obowiązki obywatela RP;
- wyjaśnić, jaki wpływ ma państwo na kształtowanie więzi narodowych;
- uzasadnić potrzebę patriotyzmu we współczesnym świecie;
- porównać postawy patriotyczne dawniej i dzisiaj;
- wymienić zamieszkujące Polskę mniejszości narodowe i etniczne, oraz grupę posługującą się językiem regionalnym;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy mniejszościami narodowymi i etnicznymi w Polsce a cudzoziemcami;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy pojęciami: imigranci i uchodźcy;
- wymienić podstawowe prawa przysługujące uchodźcom w Polsce;
- wymienić związki łączące Polonię z Polską;
- wyjaśnić pojęcie stereotyp;
- wymienić cechy stereotypu;
- wyjaśnić, w jaki sposób można przeciwstawiać się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmowi i antysemityzmowi;
- porównać postawę patriotyczną i nacjonalistyczną;
- uzasadnić słuszność postawy tolerancyjnej;
- wymienić podstawowe formy demokracji bezpośredniej;
- wyjaśnić, czym się różni demokracja bezpośrednia od pośredniej;
- wymienić korzyści, jakie daje obywatelom ustrój demokratyczny;
- wymienić podstawowe cechy autorytaryzmu i totalitaryzmu;
- dopasować działania władzy państwowej do poszczególnych funkcji państwa;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy monarchią a republiką;
- wymienić rozdziały Konstytucji RP;
- wyjaśnić, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny;
- wyjaśnić, czym jest preambuła;
- wyjaśnić, na czym polegają zasady: pluralizmu politycznego, republikańskiej formy rządu, państwa prawa;

- wymienić wartości, do których odwołuje się preambuła Konstytucji;
- odszukać w Konstytucji RP przepisy dotyczące wskazanych kwestii;
- wyjaśnić, czego dotyczyły referenda ogólnokrajowe przeprowadzone po 1989 roku;
- określić, z kogo składa się Zgromadzenie Narodowe;
- podać przykład sytuacji, w której Sejm i Senat obradują jako Zgromadzenie Narodowe;
- wyjaśnić zasady, według, których odbywają się wybory do Sejmu i Senatu;
- wyjaśnić pojęcie immunitet;
- wymienić główne etapy procesu ustawodawczego;
- wyjaśnić, co jest głównym celem działalności partii politycznej;
- uporządkować kompetencje Prezydenta RP [polityka wewnętrzna, polityka zagraniczna];
- omówić główne zasady procedury tworzenia rządu;
- przedstawić podstawowe fakty dotyczące życiorysu politycznego urzędującej głowy państwa oraz Prezesa Rady Ministrów;
- rozpoznać główne zasady postępowania sądowego;
- wyjaśnić, na czym polega zasada niezależności sądów;
- wyjaśnić, na czym polega zasada niezawisłości sędziów;
- wyjaśnić, jaką rolę pełnią sędziowie w procesie sądowym;
- wymienić strony postępowania sądowego [postepowanie karne i cywilne].
- wyjaśnić pojęcia: fundacja i stowarzyszenie;
- wyjaśnić, jak rolę pełnią związki zawodowe;
- uzasadnić konieczność angażowania się w działania organizacji pozarządowych;
- przedstawić korzyści wynikające z pracy w wolontariacie;
- wymienić główne organizacje młodzieżowe działające w Polsce.
- odczytać cel wskazanej kampanii społecznej;
- wskazać pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania mediów społecznościowych;
- wymienić główne zasady etyki dziennikarskiej;
- odszukać w tekście publicystycznym fakty i opinie;
- wymienić podstawowe sposoby perswazji / manipulacji stosowane w mediach.
- wyjaśnić, jaką rolę pełnią ambasadorzy i konsulowie;
- wyjaśnić, jakie są główne cele polityki zagranicznej państwa;
- określić, kiedy powstało ONZ i kiedy powstało NATO;
- wyjaśnić, czym zajmuje się Rada Bezpieczeństwa ONZ;
- wyjaśnić pojęcie misja pokojowa ONZ, - wymienić przykłady aktywności Polski w ONZ i NATO.
- wymienić główne etapy integracji europejskiej;
- wskazać na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej;
- odszukać informacje o życiorysie politycznym Ojców założycieli zjednoczonej Europy;
- wyjaśnić główne zasady funkcjonowania Unii Europejskiej;
- podać nazwy głównych organów Unii Europejskiej;
- wymienić imiona i nazwiska Polaków pełniących ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej;
- podać informacje dotyczące głównych etapów integracji Polski z Unią Europejską [referendum ratyfikacyjne];
- podać przykłady wykorzystania funduszy unijnych;

- wyjaśnić, na czym polega Europejski Rynek Wewnętrzny;
- podać przykłady ilustrujące dysproporcję rozwojową pomiędzy państwami globalnego Południa i globalnej Północy;
- podać przykłady zależności pomiędzy państwami globalnej Północy i globalnego Południa;
- uzasadnić konieczność udzielania pomocy humanitarnej;
- na wybranych przykładach przedstawić przyczyny współczesnych konfliktów międzynarodowych;
- wymienić skutki rozwoju terroryzmu we współczesnym świecie;
- wymienić cechy ludobójstwa.

ocena bardzo dobra:
- dostrzec i przedstawić zależności pomiędzy procesem zaspokajania potrzeb a rozwojem człowieka;
- przedstawić czynniki mające wpływ na samoocenę człowieka;
- rozpoznać i dopasować wskazane normy społeczne do właściwych kategorii;
- przedstawić pozytywne i negatywne wzorce zachowań funkcjonujące w swoim środowisku rówieśniczym;
- dokonać autorefleksji, wskazać swoje mocne i słabe strony;
- na wybranych przykładach [tekst, ilustracja] dostrzec konflikt ról społecznych;
- wskazać przyczyny i skutki nieprzestrzegania przez jednostkę norm społecznych;
- dopasować właściwe cechy do podanych grup społecznych;
- rozpoznać sytuacje, w których łamane są zasady efektywnej współpracy w grupie;
- porównać konsekwencje przyjęcia określonych postaw wobec sytuacji konfliktowej dla jednostki i społeczeństwa;
- porównać różne sposoby rozwiązywania konfliktów, wskazać ich dobre i złe strony;
- uzasadnić wybór metody rozwiązywania konfliktu społecznego;
- odczytać znaczenie i rolę komunikatów niewerbalnych w zaprezentowanych wystąpieniach publicznych;
- zastosować wybrane komunikaty niewerbalne w wystąpieniu publicznym;
- wyjaśnić, czym się różni debata od dyskusji;
- dostrzec i opisać przykłady łamania zasad dobrej komunikacji;
- wyjaśnić, czym się różni postawa asertywna od postaw: uległości, agresji i manipulacji;
- stosować w praktyce warunki asertywności;
- wskazywać przykłady [rozpoznać sytuacje] realizacji przez rodzinę poszczególnych funkcji;
- rozpoznawać sytuacje nieprawidłowego realizowania przez rodzinę swoich funkcji;
- wyjaśnić, jak na poszczególnych etapach życia jednostki, zmienia się rola rodziny w procesie socjalizacji;
- wskazać zależności pomiędzy systemem wartości a zasadami funkcjonowania rodziny;
- zhierarchizować funkcje szkoły;
- określić, jaki wpływ na rozwój i przyszłość młodego człowieka wywiera szkoła;
- wyjaśnić, jakich umiejętności oczekuje współczesny rynek pracy;
- wymienić czynniki umożliwiające odniesienie sukcesu edukacyjnego i zawodowego;
- ocenić pracę samorządu szkolnego / podejmowane przez niego działania i formy pracy;
- ocenić i uzasadnić swoją aktywność [pracę] w ramach samorządu szkolnego;

- zaprojektować działania służące ograniczeniu wydatków budżetu domowego;
- wyjaśnić, jak przestrzeganie zasad świadomego konsumenta wpływa na funkcjonowanie gospodarstwa domowego;
- przedstawić historię koncepcji praw i wolności człowieka;
- wyjaśnić, znaczenie poszczególnych cech praw i wolności człowieka;
- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa system ochrony praw człowieka;
- porównać poziom przestrzegania praw człowieka w państwach globalnego Południa i globalnej Północy;
- ocenić [uzasadnić] poziom przestrzegania praw człowieka w Polsce;
- wyjaśnić, jak skutecznie można się chronić przed zagrożeniem cyberprzemocą;
- uzasadnić konieczność reagowania w przypadku występowania przemocy domowej, przemocy rówieśniczej;
- zinterpretować przepisy prawa dotyczące działania służ porządkowych;
- uzasadnić konieczność, angażowania się w życie lokalnej społeczności;
- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa samorząd terytorialny;
- wyjaśnić, czym się różni gmina wiejska, od gminy miejsko-wiejskiej i miejskiej;
- wymienić organy państwa, które mogą ingerować [kontrolować] działania władz samorządowych;
- do poszczególnych rodzajów gminy dopasować odpowiadające im organy;
- zinterpretować przepis prawa dotyczący organizacji referendum gminnego;
- wyjaśnić, jaką rolę w budżecie gminy odgrywają środki uzyskiwane z funduszy unijnych;
- uzasadnić konieczność angażowania się mieszkańców w rozwiązywanie problemów gminy i działalność organów gminy;
- wyjaśnić, w jaki sposób działalność samorządu gminnego przyczynia się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;
- podać przykłady działania młodzieżowej rady gminy;
- porównać strukturę i sposób powoływania władz samorządowych gminy, powiatu i województwa;
- wyjaśnić, dlaczego należy przestrzegać zasad etycznego postępowania urzędników administracji;
- wskazać działania, które może podjąć obywatel w przypadku łamania jego praw w urzędzie;
- uzasadnić konieczność aktywności obywatelskiej dla prawidłowego funkcjonowania społeczności lokalnej;
- zaprezentować strukturę organizacyjną swojego urzędu gminy;
- uzasadnić, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe - wyjaśnić, w jaki sposób historia kształtowała polską tożsamość narodową,
- do podanych świat narodowych dopasować odpowiadające im wydarzenia historyczne,
- przedstawić negatywne i pozytywne aspekty funkcjonowania społeczeństw wieloetnicznych/ narodowych;
- wyjaśnić, z czego mogą wynikać trudności w utrzymaniu polskiej tożsamości narodowej;
- porównać różne sposoby nabywania obywatelstwa polskiego;
- uzasadnić konieczność przestrzegania cnót/wartości obywatelskich we współczesnym państwie demokratycznym;

- przedstawić konsekwencję odrzucenia wartości w życiu publicznym;
- wskazać zalety i wady postaw określanych jako patriotyzm gospodarczy;
- wskazać zalety i wady postaw uznawanych współcześnie za przejawy patriotyzmu, np. kibicowanie na zawodach sportowych;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy mniejszością narodową a mniejszością etniczną;
- wymienić kryteria, które decydują w Polsce o uznaniu danej społeczności za mniejszość narodową lub etniczną;
- wymienić główne czynniki, które zadecydowały o powstaniu Polonii;
- uzasadnić konieczność szczególnej ochrony prawnej mniejszości narodowych i etnicznych;
- uzasadnić potrzebę przeciwstawiania się przejawom ksenofobii, w tym szowinizmowi i antysemityzmowi;
- przedstawić społeczne konsekwencje stereotypizacji;
- wskazać wady i zalety demokracji bezpośredniej i pośredniej;
- wskazać na mapie Europy monarchie i republiki;
- podać przykłady współczesnych państwa autorytarnych;
- podać przykłady współczesnych i historycznych państw totalitarnych;
- wyjaśnić, jakich spraw może dotyczyć referendum ogólnokrajowe;
- dokonać interpretacji przepisu Konstytucji RP dotyczącego referendum ogólnokrajowego;
- przedstawić główne zasady nowelizacji Konstytucji RP;
- porównać zasady wyborów do Sejmu i Senatu;
- porównać rolę Sejmu i Senatu w procesie ustawodawczym;
- wyjaśnić, jaką rolę w procesie ustawodawczym posiada Prezydent RP;
- wyjaśnić pojęcia: mandat, komisje sejmowe, Prezydium Sejmu, Konwent Seniorów,
- wyjaśnić, jakie znaczenie w państwie demokratycznym ma aktywność wyborcza obywateli;
- wskazać skutki, jakie niesie dla państwa i społeczeństwa niska frekwencja wyborcza;
- wyjaśnić, na czym polega kontrola polityczna Sejmu nad Radą Ministrów;
- wyjaśnić na czym polega zasada kontrasygnaty;
- przedstawić główne zadania wskazanych ministerstw;
- wymienić Prezydentów RP po 1989 r.;

- wymienić zasady gwarantujące niezawisłość sędziów;
- wyjaśnić, znaczenie zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego;
- wyjaśnić, w jaki sposób realizowana jest zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego,
- wyjaśnić rolę Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu dla ochrony zasady państwa prawa.
- wyjaśnić, jaką rolę w państwie demokratycznym odgrywa zasada swobodnego zrzeszania się;
- wyjaśnić różnicę pomiędzy fundacją a stowarzyszeniem;
- wyjaśnić, czym jest organizacja pożytku publicznego i w jaki sposób można wspomóc jej działalność;
- dostrzec środki perswazji / manipulacji zastosowane we wskazanej reklamie;
- wyjaśnić, jaką rolę pełni opinia publiczna [sondaże opinii publicznej] w państwie demokratycznym;

- uzasadnić konieczność przestrzegania zasad etyki dziennikarskiej;
- odszukać przykłady łamania etyki dziennikarskiej;
- uzasadnić konieczność oddzielania faktów od opinii;
- wyjaśnić, czym różni się ONZ od innych organizacji międzynarodowych;
- wyjaśnić, jaka rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego;
- wymienić nazwy, innych niż ONZ i NATO, organizacji międzynarodowych, do których należy Polska;
- podać podstawowe kompetencje głównych organów Unii Europejskiej;
- przedstawić wady i zalety procesu integracji europejskiej;
- zaprezentować sylwetki polityczne Polaków pełniących ważne funkcje w instytucjach /organach Unii Europejskiej;
- ocenić proces integracji Polski z Unią Europejską - przedstawić korzyści i zagrożenia;
- wyjaśnić, na jakich zasadach funkcjonuje Strefa Schengen;
- przedstawić korzyści wynikające z przynależności Polski do Strefy Schengen.
- podać przyczyny dysproporcji rozwojowych współczesnego świata;
- wymienić korzyści i zagrożenia wynikające z procesu globalizacji;
- wyjaśnić, dlaczego pomoc dla państw biednego Południa jest często nieskuteczna;
- wyjaśnić pojęcia Grupa G7;
- przedstawić różne rodzaje terroryzmu;
- wyjaśnić, dlaczego walka z terroryzmem jest trudna i często nieskuteczna.

ocena celująca:

- przewidzieć konsekwencje braku zaspokojenia poszczególnych potrzeb człowieka;
- wyjaśnić, na czym polega różnica pomiędzy normami formalnymi a nieformalnymi;
- na wybranych przykładach dokonać analizy sytuacji, w której dochodzi do konfliktu ról społecznych [wskazać przyczyny, konsekwencje, sposoby rozwiązania problemu];
- przedstawić problem przestrzegania norm społecznych w swoim środowisku [ocena zjawiska, dostrzeganie problemów i zagrożeń, wskazywanie przyczyni konsekwencji];
- porównać cechy grup nastawionych na realizację różnych typów zadań;
- dokonać analizy konkretnej sytuacji konfliktowej [wskazać strony konfliktu, przejawy, przyczyny i konsekwencje społeczne konfliktu; zaproponować sposoby rozwiązania konfliktu, uzasadnić wybór sposobu rozwiązania konfliktu];
- dokonać krytycznej analizy przekazu informacyjnego, np. reklamy [wykorzystane środki perswazyjne, przejawy i sposoby manipulacji, wykorzystane komunikaty niewerbalne];
- dokonać krytycznej analizy postaw uznawanych za asertywne pod kątem przestrzegania zasad asertywności;
- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] akcję społeczną propagującą postawy asertywne i zasady asertywności;
- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie [projekt społeczny] propagujący na terenie szkoły lub społeczności lokalnej wybrane wartości kształtujące życie rodzinne;
- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące wiedzę na temat instytucji wspierających rodzinę i form pomocy rodzinie;
- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie propagujące ideę samorządności uczniowskiej;
- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie informujący społeczność szkolną, o sposobach dochodzenia swoich praw w szkole.

- na wybranych przykładach ocenić ofertę handlową [przydatność w gospodarstwie domowym, jakość, cena, konkurencyjność];
- wyjaśnić, w jaki sposób młodzi ludzie mogą włączyć się w działania prowadzone przez UNICEF;
- zaprezentować wybraną formę aktywności UNICEFU;
- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] kampanię społeczną propagującą ideę ochrony praw i wolności człowieka;
- przedstawić i ocenić poziom przestrzegania i ochrony praw i wolności człowieka w wybranym państwie świata;
- zaprezentować działalność wybranej organizacji międzynarodowej na rzecz ochrony praw i wolności człowieka;
- zaplanować [przeprowadzić/ wziąć aktywny udział] działanie na rzecz promowania wśród rówieśników zasad prawidłowego korzystania z Internetu;
- zaplanować działanie [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] propagujące konieczność [skuteczne formy] przeciwdziałania przemocy domowej [przemocy w grupie rówieśniczej / przemocy w szkole];
- zaprezentować swoją gminę: historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach;
- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] działanie na rzecz swojej społeczności lokalnej;
- wyszukać informacje na temat realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich;
- przygotować kampanię wyborczą do młodzieżowej rady gminy;
- uczestniczyć w pracach młodzieżowej rady gminy;
- zareklamować / promować na forum szkoły ideę młodzieżowej rady gminy;
- zaprezentować strukturę budżetu swojej gminy [wykres, tabela, prezentacja multimedialna];
- przedstawić strukturę polityczną sejmiku swojego województwa;
- zaprezentować swój powiat lub województwo [historię, symbole, tradycje oraz miejsca i osoby, które odegrały szczególną rolę w jej dziejach];
- zaplanować [przeprowadzić na forum szkoły] kampanię społeczną promującą zasady etycznego postępowania urzędników administracji [przeciwdziałającą zjawisku korupcji; nepotyzmu];
- zorganizować debatę / dyskusję [wziąć aktywny udział w debacie/ dyskusji] na temat przyczyn i skutków zjawiska korupcji i [lub] nepotyzmu w życiu publicznym;
- zaprojektować inicjatywę, która może być sfinansowana w ramach budżetu obywatelskiego;
- wyjaśnić, jak i dlaczego, jak zmieniały się na przestrzeni dziejów polskie symbole narodowe;
- przedstawić wybrany problem etniczny / narodowy współczesnego świata;
- zaprezentować wybrany element polskiego dziedzictwa narodowego;
- przedstawić czynniki utrudniające i ułatwiające prawidłową komunikację pomiędzy różnymi grupami etnicznymi / narodowymi;
- zaprezentować wzorzec obywatela polskiego; wybór postaci uzasadnić, odwołując się do jego cnót, postaw, działań, osiągnięć;
- podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania służące propagowaniu postaw patriotycznych [zaplanować, aktywnie uczestniczyć];
- podjąć działania sprzyjające rozwojowi lokalnej społeczności [zaplanować, aktywnie uczestniczyć];

- zaprezentować historię, kulturę, formy organizacji wybranej mniejszości narodowej lub etnicznej w Polsce;
- podjąć na forum szkoły lub środowiska lokalnego działania sprzyjające kształtowaniu postawy otwartości, akceptacji i tolerancji wobec odmienności etnicznych, religijnych i kulturowych;
- zaprezentować sytuację człowieka w państwie totalitarnym;
- porównać pozycję obywatela w państwie demokratycznym oraz państwie autorytarnym i totalitarnym;
- wyjaśnić, dlaczego zasady konstytucjonalizmu, przedstawicielstwa, trójpodziału władzy, pluralizmu politycznego, państwa prawa są fundamentem ustroju demokratycznego;
- wskazać wady i zalety republikańskiej formy rządów;
- przedstawić historię polskiego konstytucjonalizmu.
- zaprezentować wybraną polską partię polityczną [struktura organizacyjna, program, działalność, wartości];
- zaprezentować zadania i zakres działań wybranego ministerstwa;
- na podstawie zgromadzonych informacji, wyjaśnić, w jaki sposób działania wskazanych ministerstw wpływają na życie przeciętnej polskiej rodziny;
- omówić strukturę i hierarchię sądów w Polsce;
- zaprezentować strukturę organizacyjną sądu rejonowego;
- zająć stanowisko w sprawie roli ławników w procesie sądowym [zbudować argumenty i kontrargumenty];
- aktywnie uczestniczyć w działaniach na rzecz wspierania innych ludzi, rozwoju środowiska lokalnego [aktywność w organizacjach pozarządowych, praca w wolontariacie];
- zaprezentować wybraną organizację pozarządową [misja, wartości, cele, formy działania, struktura organizacyjna, znaczenie dla środowiska];
- przedstawić historię NSZZ ”Solidarność”;
- zaplanować działalność i strukturę organizacyjną dowolnego stowarzyszenia;
- wyjaśnić, w jaki sposób należy strzec się przed manipulacją stosowaną w reklamach;
- dokonać krytycznej analizy wybranej reklamy;
- zaplanować [przeprowadzić / wziąć aktywny udział] kampanię reklamową [kampanię społeczną];
- zaprezentować wybraną misję pokojową ONZ, w której brały udział/biorą wojska polskie [cele, zadania, historia misji, charakterystyka konfliktu, udział wojsk polskich, geografia polityczna];
- wskazać na mapie państwa członkowskie NATO;
- zaprezentować wybrane problemy [osiągnięcia] Unii Europejskiej;
- zaprezentować wybrane państwa członkowskie Unii Europejskiej [historia, kultura, demografia, ekonomia, itp.];
- zaplanować [zorganizować / aktywnie uczestniczyć] Dzień Europy w szkole;
- zaprezentować inwestycje gminne, finansowane ze środków unijnych;
- zaprezentować wybraną inicjatywę unijną dotyczącą młodzieży;
- zaprezentować działania wybranej organizacji pozarządowej zajmującej się udzielaniem pomocy humanitarnej;
- zorganizować debatę / dyskusję [wziąć aktywny udział w debacie / dyskusji] dotyczącą sposobów udzielania efektywnej pomocy społecznościom globalnego Południa;

– zaprezentować problemy wybranego państwa globalnego Południa.
– zaprezentować wybrany konflikt międzynarodowy [lokalizacja konfliktu na mapie, strony konfliktu, przyczyny i formy konfliktu, sposoby rozwiązania sporu].

ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
– nie opanował wiadomości zawartych w podstawie programowej.

EDUKACJA DLA BEZPIECZEŃSTWA – KLASA VIII

1. Wymagania na poszczególne oceny:
   1) **ocenę celującą** otrzymuje uczeń, który:
      – inicjuje dyskusję,
      – przedstawia własne (racjonalne) koncepcje rozwiązań, działań, przedsięwzięć,
      – systematycznie wzbogaca swoją wiedzę i umiejętności, dzieli się tym z grupą,
      – odnajduje analogie, wskazuje szanse i zagrożenia określonych rozwiązań, wyraża własny, krytyczny, twórczy stosunek do omawianych zagadnień,
      – argumentuje w obronie własnych poglądów,
      – zdobył w pełni wiedzę z zakresu podstawy programowej.
   2) **ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:
      – sprawnie korzysta ze wszystkich dostępnych źródeł informacji,
      – samodzielnie rozwiązuje zadania i problemy postawione przez nauczyciela,
      – jest aktywny na lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych (zawodach, konkursach),
      – bezbłędnie wykonuje czynności ratownicze, koryguje błędy kolegów,
      – odpowiednio wykorzystuje sprzęt i środki ratownicze,
      – sprawnie wyszukuje w różnych źródłach informacje o sposobach alternatywnego działania (także doraźnego),
      – umie pokierować grupą rówieśników,
      – sprawnie wykorzystuje wiedzę z różnych przedmiotów do rozwiązywania zadań z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa.
   3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który:
      – samodzielnie korzysta ze wskazanych źródeł informacji,
      – poprawnie rozumuje w kategoriach przyczynowo - skutkowych,
      – samodzielnie wykonuje typowe zadania o niewielkim stopniu złożoności,
      – podejmuje wybrane zadania dodatkowe,
      – jest aktywny w czasie lekcji,
      – poprawnie wykonuje czynności ratownicze, umie dobrać potrzebny sprzęt i wykorzystać niektóre środki ratownicze.
   4) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który:
      – pod kierunkiem nauczyciela wykorzystuje podstawowe źródła informacji,
      – samodzielnie wykonuje proste zadania w trakcie zajęć,
      – przejawia przeciętną aktywność,
      – opanował podstawowe elementy podstawy programowej, pozwalające na podjęcie w otoczeniu działań ratowniczych i zabezpieczających.
   5) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:
      – przy pomocy nauczyciela wykonuje proste polecenia, wykorzystując podstawowe umiejętności,

– wykazuje duże braki w podstawowej wiedzy z przedmiotu.

6) **ocenę niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
– nie potrafi wykonać prostych poleceń, wymagających zastosowania podstawowych umiejętności,
– wykazuje braki w wiedzy, które uniemożliwiają dalszy rozwój w ramach przedmiotu.

BIOLOGIA - KLASA VII

Wymagania na poszczególne oceny:

1) **ocenę celującą** otrzymuje uczeń, który:
– stosuje zdobyte wiadomości i umiejętności w nowych sytuacjach,
– samodzielnie interpretuje fakty, procesy, zjawiska i uzasadnia swoje stanowisko,
– stosuje język przedmiotu, rozumie jego związki przyczynowo – skutkowe,
– posiada wiedzę wykraczającą poza treści przekazywane na lekcjach,
– planuje, przeprowadza i analizuje wyniki niektórych doświadczeń
– bierze udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych,

2) **ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Dział I. BIOLOGIA JAKO NAUKA
- charakteryzuje wybrane dziedziny biologii przedstawia metody badań stosowanych w biologii,
- omawia budowę i funkcje struktur komórkowych,
- analizuje różnice między poszczególnymi typami komórek,
- wyciąga wnioski dotyczące komórkowej budowy organizmów na podstawie obserwacji preparatów,
- wykonuje preparaty mikroskopowe, ustawia ostrość obrazu za pomocą śrub: makro- i mikrometrycznej, samodzielnie rysuje obraz widziany pod mikroskopem,
- opisuje rodzaje tkanki nabłonkowej,
- charakteryzuje rolę poszczególnych składników morfotycznych krwi,
- opisuje hierarchiczną budowę organizmu człowieka,
- przyporządkowuje tkanki do narządów i układów narządów analizuje hierarchiczną budowę organizmu człowieka,

Dział II. SKÓRA – POWŁOKA ORGANIZMU
- na podstawie opisu wykonuje doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu,
- ocenia wpływ promieni słonecznych na skórę,
- wyszukuje informacje o środkach kosmetycznych z filtrem UV przeznaczonych dla młodzieży,
- demonstruje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku oparzeń skóry,

Dział III. APARAT RUCHU
- wyjaśnia związek budowy kości z ich funkcją w organizmie,
- omawia rolę chrząstek w budowie klatki piersiowej,
- porównuje budowę poszczególnych odcinków kręgosłupa,
- rozpoznaje elementy budowy mózgoczaszki i trzewioczaszki,
- wykazuje związek budowy szkieletu kończyn z funkcjami kończyn górnej i dolnej,

- wykazuje związek budowy szkieletu obręczy kończyn z ich funkcjami,
- wykonuje przygotowane doświadczenie wykazujące skład chemiczny kości,
- demonstruje na przykładzie cechy fizyczne kości,
- określa warunki prawidłowej pracy mięśni,
- charakteryzuje budowę i funkcje mięśni gładkich i poprzecznie prążkowanych,
- przedstawia negatywny wpływ środków dopingujących na zdrowie człowieka,
- wyszukuje informacje dotyczące zapobiegania płaskostopiu,
- wyjaśnia konieczność stosowania rehabilitacji po przebytych urazach,
- planuje i demonstruje czynności udzielania pierwszej pomocy w przypadku urazów kończyn,
- analizuje przyczyny urazów ścięgien przewiduje skutki przyjmowania nieprawidłowej postawy ciała,

Dział IV. UKŁAD POKARMOWY

- ilustruje na przykładach źródła składników odżywczych i wyjaśnia ich znaczenie dla organizmu,
- wyjaśnia związek między spożywaniem produktów białkowych a prawidłowym wzrostem ciała,
- omawia rolę aminokwasów egzogennych w organizmie,
- porównuje wartość energetyczną węglowodanów i tłuszczów,
- wyjaśnia skutki nadmiernego spożywania tłuszczów,
- samodzielnie przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność tłuszczów i skrobi w wybranych produktach spożywczych,
- analizuje skutki niedoboru witamin, makroelementów i mikroelementów w organizmie,
- przewiduje skutki niedoboru wody w organizmie,
- samodzielnie wykonuje doświadczenie dotyczące witaminy C,
- omawia znaczenie procesu trawienia,
- opisuje etapy trawienia pokarmów w poszczególnych odcinkach przewodu pokarmowego,
- analizuje miejsca wchłaniania strawionego pokarmu i wody,
- samodzielnie przeprowadza doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi,
- wykazuje zależność między higieną odżywiania się a chorobami układu pokarmowego,
- demonstruje czynności udzielania pierwszej pomocy w przypadku zakrztuszenia,
- wskazuje zasady profilaktyki próchnicy zębów,
- wyjaśnia, dlaczego należy stosować dietę zróżnicowaną i dostosowaną do potrzeb organizmu (wiek, stan zdrowia, tryb życia, aktywność fizyczna, pora roku),
- układa odpowiednią dietę dla uczniów z nadwagą i niedowagą,

Dział V. UKŁAD KRĄŻENIA

- omawia zasady transfuzji krwi,
- wyjaśnia mechanizm krzepnięcia krwi,
- rozpoznaje elementy morfotyczne krwi na podstawie obserwacji mikroskopowej lub ilustracji,
- rozpoznaje poszczególne naczynia krwionośne na ilustracji,
- wykazuje związek budowy naczyń krwionośnych z pełnionymi przez nie funkcjami,
- wykazuje rolę zastawek w funkcjonowaniu serca,
- porównuje wartości ciśnienia skurczowego i rozkurczowego krwi,

- omawia doświadczenie wykazujące wpływ wysiłku fizycznego na zmiany tętna i ciśnienia krwi,
- przygotowuje portfolio na temat chorób układu krwionośnego,
- demonstruje pierwszą pomoc w wypadku krwotoków,
- wyjaśnia znaczenie badań profilaktycznych chorób układu krwionośnego,
- rozpoznaje na ilustracji lub schemacie narządy układu limfatycznego,
- wyjaśnia mechanizm działania odporności swoistej,
- opisuje rodzaje leukocytów,
- odróżnia działanie szczepionki od działania surowicy,
- uzasadnia, że alergia jest związana z nadwrażliwością układu odpornościowego,
- ilustruje przykładami znaczenie transplantologii,

Dział VI. UKŁAD ODDECHOWY

- odróżnia głośnię i nagłośnię.
- definiuje płuca jako miejsce wymiany gazowej,
- wykazuje związek między budową a funkcją płuc,
- interpretuje wyniki doświadczenia wykrywającego CO_2 w wydychanym powietrzu,
- przedstawia graficznie zawartość gazów w powietrzu wdychanym i wydychanym,
- analizuje proces wymiany gazowej w płucach i tkankach,
- omawia obserwację dotyczącą wpływu wysiłku fizycznego na częstość oddechów,
- samodzielnie przygotowuje zestaw laboratoryjny i przeprowadza doświadczenie wykazujące obecność CO_2 w wydychanym powietrzu,
- wyjaśnia sposób magazynowania energii w ATP,
- wykazuje zależność między zanieczyszczeniem środowiska a zachorowalnością na astmę,
- analizuje wpływ palenia tytoniu na funkcjonowanie układu oddechowego,
- wyszukuje w dowolnych źródłach informacje na temat przyczyn rozwoju raka płuc,

Dział VII. UKŁAD WYDALNICZY

- rozpoznaje na modelu warstwy budujące nerkę,
- omawia rolę układu wydalniczego w prawidłowym funkcjonowaniu całego organizmu,
- uzasadnia konieczność picia dużych ilości wody podczas leczenia chorób nerek,
- ocenia rolę dializy w ratowaniu życia,
- uzasadnia konieczność regularnego opróżniania pęcherza moczowego,

Dział VIII. REGULACJA NERWOWO-HORMONALNA

- przedstawia biologiczną rolę hormonu wzrostu, tyroksyny, insuliny, adrenaliny, testosteronu, estrogenów,
- omawia znaczenie swoistego działania hormonów,
- wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie insuliny i glukagonu,
- uzasadnia związek niedoboru insuliny z cukrzycą,
- wyjaśnia sposób działania synapsy,
- charakteryzuje funkcje somatycznego i autonomicznego układu nerwowego,
- porównuje funkcje współczulnej i przywspółczulnej części autonomicznego układu nerwowego,
- określa mózgowie jako jednostkę nadrzędną w stosunku do pozostałych części układu nerwowego,
- przedstawia rolę odruchów warunkowych w procesie uczenia się,
- na podstawie rysunku wyjaśnia mechanizm odruchu kolanowego,

- analizuje przyczyny chorób układu nerwowego,
- omawia wpływ snu na procesy uczenia się i zapamiętywania oraz na odporność organizmu,
- charakteryzuje objawy depresji, padaczki, autyzmu, stwardnienia rozsianego, choroby Alzheimera,

Dział IX. NARZĄDY ZMYSŁÓW

- omawia powstawanie obrazu na siatkówce,
- planuje i przeprowadza doświadczenie wykazujące reakcję tęczówki na światło o różnym natężeniu,
- ilustruje za pomocą prostego rysunku drogę światła w oku i powstawanie obrazu na siatkówce oraz wyjaśnia rolę soczewki w tym procesie,
- wyjaśnia mechanizm odbierania i rozpoznawania dźwięków,
- wskazuje lokalizację receptorów słuchu i równowagi w uchu,
- wyjaśnia zasadę działania narządu równowagi,
- rozróżnia rodzaje soczewek korygujących wady wzroku,
- analizuje, w jaki sposób nadmierny hałas może spowodować uszkodzenie słuchu,
- uzasadnia, że skóra jest narządem dotyku,
- analizuje znaczenie wolnych zakończeń nerwowych w skórze,
- wykonuje na podstawie opisu doświadczenie dotyczące rozmieszczenia kubków smakowych na języku,

Dział X. ROZMNAŻANIE I ROZWÓJ CZŁOWIEKA

- uzasadnia, że główka plemnika jest właściwą gametą męską,
- wykazuje zależność między produkcją hormonów płciowych a zmianami zachodzącymi w ciele mężczyzny,
- wykazuje związek budowy komórki jajowej z pełnioną przez nią funkcją,
- omawia zmiany hormonalne i zmiany w macicy zachodzące w trakcie cyklu miesiączkowego,
- analizuje rolę ciałka żółtego,
- analizuje funkcje łożyska,
- uzasadnia konieczność przestrzegania zasad higieny przez kobiety w ciąży,
- omawia mechanizm powstawania ciąży pojedynczej i mnogiej,
- analizuje różnice między przekwitaniem a starością,
- przyporządkowuje okresom rozwojowym zmiany zachodzące w organizmie,
- wymienia ryzykowne zachowania seksualne, które mogą prowadzić do zakażenia HIV,
- przewiduje indywidualne i społeczne skutki zakażenia wirusami: HIV, HBV, HCV i HPV,
- uzasadnia konieczność wykonywania badań kontrolnych jako sposobu wczesnego wykrywania raka piersi, raka szyjki macicy i raka prostaty,

Dział XI. RÓWNOWAGA WEWNĘTRZNA ORGANIZMU

- na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy wykazuje zależność działania poszczególnych układów narządów w organizmie człowieka,
- na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy wyjaśnia, jakie układy narządów biorą udział w mechanizmie regulacji poziomu glukozy we krwi,
- wykazuje wpływ środowiska na zdrowie,
- uzasadnia, że antybiotyki i inne leki należy stosować zgodnie z zaleceniami lekarza (dawka, godziny przyjmowania leku i długość kuracji),
- dowodzi, że stres jest przyczyną chorób cywilizacyjnych,
- uzasadnia, że nerwice są chorobami cywilizacyjnymi,

- uzasadnia konieczność okresowego wykonywania podstawowych badań kontrolnych,
- wykazuje zależność między przyjmowaniem używek a powstawaniem nałogu,
- wskazuje alternatywne zajęcia pomagające uniknąć uzależnień,

3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Dział I. BIOLOGIA JAKO NAUKA

- posługuje się właściwymi źródłami wiedzy biologicznej podczas rozwiązywania problemów,
- rozróżnia próby kontrolną i badawczą,
- odróżnia pod mikroskopem, na schemacie, zdjęciu lub na podstawie opisu poszczególne elementy budowy komórki,
- samodzielnie wykonuje proste preparaty mikroskopowe,
- z niewielką pomocą nauczyciela rysuje obraz widziany pod mikroskopem,
- wyjaśnia rolę poszczególnych elementów komórki,
- porównuje budowę różnych komórek,
- charakteryzuje budowę poszczególnych tkanek zwierzęcych,
- rysuje schemat komórki nerwowej i opisuje poszczególne elementy jej budowy,
- rozpoznaje pod mikroskopem lub na ilustracji rodzaje tkanek zwierzęcych,
- wyjaśnia funkcje poszczególnych układów narządów,

Dział II. SKÓRA – POWŁOKA ORGANIZMU

- wykazuje na konkretnych przykładach związek między budową a funkcjami skóry,
- opisuje funkcje poszczególnych wytworów naskórka,
- z pomocą nauczyciela wykonuje doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu,
- omawia objawy dolegliwości skóry,
- wyjaśnia, czym są alergie skórne,
- wyjaśnia zależność między ekspozycją skóry na silne nasłonecznienie a rozwojem czerniaka,
- uzasadnia konieczność konsultacji lekarskiej w przypadku pojawienia się zmian na skórze,

Dział III. APARAT RUCHU

- wyjaśnia sposób działania części biernej i czynnej aparatu ruchu,
- wskazuje na związek budowy kości z ich funkcją w organizmie,
- rozpoznaje różne kształty kości,
- wymienia kości budujące szkielet osiowy,
- charakteryzuje funkcje szkieletu osiowego,
- wyjaśnia związek budowy czaszki z pełnionymi przez nią funkcjami,
- wymienia kości tworzące obręcze barkową i miedniczną,
- porównuje budowę kończyny górnej i dolnej,
- charakteryzuje połączenia kości,
- wyjaśnia związek budowy stawu z zakresem ruchu kończyny,
- wykonuje z pomocą nauczyciela doświadczenie wykazujące skład chemiczny kości,
- omawia znaczenie składników chemicznych kości,
- opisuje rolę szpiku kostnego,
- rozpoznaje mięśnie szkieletowe wskazane na ilustracji,,
- opisuje czynności mięśni wskazanych na schemacie,
- wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie mięśni,

- wyjaśnia, na czym polega antagonistyczne działanie mięśni,
- rozpoznaje naturalne krzywizny kręgosłupa,
- wyjaśnia przyczyny powstawania wad postawy,
- charakteryzuje zmiany zachodzące wraz z wiekiem w układzie kostnym,
- określa czynniki wpływające na prawidłowy rozwój muskulatury ciała,
- wyjaśnia przyczyny i skutki osteoporozy,

Dział IV. UKŁAD POKARMOWY

- wyjaśnia znaczenie składników odżywczych dla organizmu,
- określa znaczenie błonnika w prawidłowym funkcjonowaniu układu pokarmowego,
- uzasadnia konieczność systematycznego spożywania owoców i warzyw,
- porównuje pokarmy pełnowartościowe i niepełnowartościowe,
- analizuje etykiety produktów spożywczych pod kątem zawartości różnych składników odżywczych,
- przeprowadza z pomocą nauczyciela doświadczenie wykrywające obecność tłuszczów i skrobi w wybranych produktach spożywczych,
- charakteryzuje rodzaje witamin,
- przedstawia rolę i skutki niedoboru witamin: A, C, B_6, B_{12}, B_9, D,
- przedstawia rolę i skutki niedoboru składników mineralnych: Mg, Fe, Ca,
- określa skutki niewłaściwej suplementacji witamin i składników mineralnych,
- na przygotowanym sprzęcie i z niewielką pomocą nauczyciela wykonuje doświadczenie dotyczące wykrywania witaminy C,
- rozpoznaje poszczególne rodzaje zębów człowieka,
- wykazuje rolę zębów w mechanicznej obróbce pokarmu,
- omawia funkcje poszczególnych odcinków przewodu pokarmowego,
- lokalizuje odcinki przewodu pokarmowego i wskazuje odpowiednie miejsca na powierzchni swojego ciała,
- charakteryzuje funkcje wątroby i trzustki,
- przeprowadza z pomocą nauczyciela doświadczenie badające wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi,
- wyjaśnia znaczenie pojęcia *wartość energetyczna pokarmu,*
- wykazuje zależność między dietą a czynnikami, które ją warunkują,
- przewiduje skutki złego odżywiania się,
- wykazuje, że WZW A, WZW B i WZW C są chorobami związanymi z higieną układu pokarmowego,
- omawia zasady profilaktyki choroby wrzodowej żołądka i dwunastnicy, zatrucia pokarmowego i raka jelita grubego,
- analizuje indeks masy ciała w zależności od stosowanej diety,

Dział V. UKŁAD KRĄŻENIA

- omawia znaczenie krwi,
- charakteryzuje elementy morfotyczne krwi,
- omawia rolę hemoglobiny,
- przedstawia społeczne znaczenie krwiodawstwa,
- przewiduje skutki konfliktu serologicznego,
- porównuje krwiobiegi mały i duży,
- opisuje drogę krwi płynącej w małym i dużym krwiobiegu,
- opisuje mechanizm pracy serca,
- omawia fazy cyklu pracy serca,
- mierzy koledze puls,

- wyjaśnia różnicę między ciśnieniem skurczowym a ciśnieniem rozkurczowym krwi,
- analizuje przyczyny chorób układu krwionośnego,
- charakteryzuje objawy krwotoku żylnego i tętniczego,
- wyjaśnia, na czym polega białaczka i anemia,
- przedstawia znaczenie aktywności fizycznej i prawidłowej diety dla właściwego funkcjonowania układu krwionośnego,
- opisuje rolę układu limfatycznego,
- omawia rolę elementów układu odpornościowego,
- charakteryzuje rodzaje odporności,
- określa zasadę działania szczepionki i surowicy,
- wyjaśnia sposób zakażenia HIV,
- wskazuje drogi zakażenia się HIV,
- wskazuje zasady profilaktyki AIDS,

Dział VI. UKŁAD ODDECHOWY

- wyróżnia drogi oddechowe i narządy wymiany gazowej,
- wykazuje związek budowy elementów układu oddechowego z pełnionymi funkcjami,
- wyróżnia procesy wentylacji płuc i oddychania komórkowego,
- opisuje dyfuzję O_2 i CO_2 zachodzącą w pęcherzykach płucnych,
- wyjaśnia zależność między liczbą oddechów a wysiłkiem fizycznym,
- określa znaczenie oddychania komórkowego,
- zapisuje za pomocą symboli chemicznych równanie reakcji ilustrujące utlenianie glukozy,
- omawia rolę ATP w organizmie,
- podaje objawy wybranych chorób układu oddechowego,
- wyjaśnia związek między wdychaniem powietrza przez nos a profilaktyką chorób układu oddechowego,
- opisuje zasady profilaktyki anginy, gruźlicy i raka płuc,
- rozróżnia czynne i bierne palenie tytoniu,

Dział VII. UKŁAD WYDALNICZY

- porównuje wydalanie i defekację,
- omawia na podstawie ilustracji proces powstawania moczu,
- wskazuje na modelu lub ilustracji miejsce powstawania moczu pierwotnego,
- opisuje sposoby wydalania mocznika i CO_2,
- omawia przyczyny chorób układu wydalniczego,
- wyjaśnia znaczenie wykonywania badań kontrolnych moczu,
- wskazuje na konieczność okresowego wykonywania badań kontrolnych moczu,

Dział VIII. REGULACJA NERWOWO-HORMONALNA

- określa cechy hormonów,
- przyporządkowuje hormony do odpowiednich gruczołów, które je wytwarzają,
- charakteryzuje działanie insuliny i glukagonu,
- interpretuje skutki nadmiaru i niedoboru hormonów,
- opisuje funkcje układu nerwowego,
- porównuje działanie układów nerwowego i dokrewnego,
- wykazuje związek budowy komórki nerwowej z jej funkcją,
- omawia działanie ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego,
- opisuje budowę rdzenia kręgowego,
- wyjaśnia różnicę między odruchem warunkowym a bezwarunkowym,
- charakteryzuje odruchy warunkowe i bezwarunkowe,

- przedstawia graficznie drogę impulsu nerwowego w łuku odruchowym,
- wyjaśnia dodatni i ujemny wpływ stresu na funkcjonowanie organizmu,
- opisuje przyczyny nerwic,
- rozpoznaje cechy depresji,
- wymienia choroby układu nerwowego: padaczkę, autyzm, stwardnienie rozsiane, chorobę Alzheimera,

Dział IX. NARZĄDY ZMYSŁÓW

- określa funkcję aparatu ochronnego oka,
- wykazuje związek budowy elementów oka z pełnionymi przez nie funkcjami,
- opisuje drogę światła w oku,
- wskazuje lokalizację receptorów wzroku,
- ilustruje w formie prostego rysunku drogę światła w oku i powstawanie obrazu na siatkówce,
- charakteryzuje funkcje poszczególnych elementów ucha,
- omawia funkcje ucha zewnętrznego, środkowego i wewnętrznego,
- charakteryzuje wady wzroku,
- wyjaśnia, na czym polega daltonizm i astygmatyzm,
- charakteryzuje choroby oczu,
- omawia sposób korygowania wad wzroku,
- wskazuje położenie kubków smakowych na języku,
- z niewielką pomocą nauczyciela wykonuje doświadczenie dotyczące rozmieszczenia kubków smakowych na języku,

Dział X. ROZMNAŻANIE I ROZWÓJ CZŁOWIEKA

- opisuje funkcje poszczególnych elementów męskiego układu rozrodczego,
- charakteryzuje pierwszo-, drugo- i trzeciorzędowe żeńskie cechy płciowe,
- opisuje funkcje wewnętrznych narządów rozrodczych,
- interpretuje ilustracje przebiegu cyklu miesiączkowego,
- charakteryzuje funkcje błon płodowych,
- charakteryzuje okres rozwoju płodowego,
- wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w organizmie kobiety podczas ciąży,
- charakteryzuje etapy porodu,
- charakteryzuje wskazane okresy rozwojowe,
- przedstawia cechy oraz przebieg fizycznego, psychicznego i społecznego dojrzewania człowieka,
- wyjaśnia konieczność regularnych wizyt u ginekologa,
- przyporządkowuje chorobom ich charakterystyczne objawy,
- omawia zasady profilaktyki chorób wywoływanych przez wirusy: HIV, HBV, HCV i HPV,
- porównuje naturalne i sztuczne metody planowania rodziny,

Dział XI. RÓWNOWAGA WEWNĘTRZNA ORGANIZMU

- wyjaśnia, na czym polega homeostaza,
- na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy wykazuje zależność działania układów: nerwowego, pokarmowego i krwionośnego,
- na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy wyjaśnia mechanizm regulacji poziomu glukozy we krwi,
- charakteryzuje czynniki wpływające na zdrowie człowieka,
- przedstawia znaczenie pojęć *zdrowie* i *choroba,*
- rozróżnia zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne,
- wymienia najważniejsze choroby człowieka wywoływane przez wirusy, bakterie, protisty i pasożyty zwierzęce oraz przedstawia zasady profilaktyki tych chorób,

- podaje kryterium podziału chorób na choroby zakaźne i cywilizacyjne,
- podaje przykłady szczepień obowiązkowych i nieobowiązkowych,
- wyjaśnia przyczyny powstawania chorób społecznych,
- opisuje wpływ palenia tytoniu na zdrowie,
- omawia skutki działania alkoholu na funkcjonowanie organizmu,
- wyjaśnia mechanizm powstawania uzależnień,
- wyjaśnia znaczenie profilaktyki uzależnień,

4) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

Dział I. BIOLOGIA JAKO NAUKA

- korzysta z poszczególnych źródeł wiedzy,
- opisuje cechy organizmów żywych,
- wymienia funkcje poszczególnych struktur komórkowych,
- posługuje się mikroskopem,
- z pomocą nauczyciela wykonuje proste preparaty mikroskopowe,
- z pomocą nauczyciela rysuje obraz widziany pod mikroskopem,
- określa najważniejsze funkcje poszczególnych tkanek zwierzęcych,
- podaje rozmieszczenie przykładowych tkanek zwierzęcych w organizmie,
- opisuje podstawowe funkcje poszczególnych układów narządów,

Dział II. SKÓRA – POWŁOKA ORGANIZMU

- omawia funkcje skóry i warstwy podskórnej,
- rozpoznaje na ilustracji lub schemacie warstwy skóry,
- samodzielnie omawia wykonane doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu,
- opisuje stan zdrowej skóry,
- wskazuje konieczność dbania o dobry stan skóry,
- wymienia przyczyny grzybic skóry,
- wskazuje metody zapobiegania grzybicom skóry,
- klasyfikuje rodzaje oparzeń i odmrożeń skóry,
- omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku oparzeń skóry,

Dział III. APARAT RUCHU

- wskazuje na schemacie, rysunku i modelu szkielet osiowy oraz szkielet obręczy i kończyn,
- wskazuje na modelu lub ilustracji mózgo- i trzewioczaszkę,
- wymienia narządy chronione przez klatkę piersiową,
- wskazuje na schemacie, rysunku i modelu elementy szkieletu osiowego,
- wskazuje na modelu lub schemacie kości kończyny górnej i kończyny dolnej,
- wymienia rodzaje połączeń kości,
- opisuje budowę stawu,
- rozpoznaje rodzaje stawów,
- odróżnia staw zawiasowy od stawu kulistego,
- omawia na podstawie ilustracji doświadczenie wykazujące skład chemiczny kości,
- określa funkcje wskazanych mięśni szkieletowych,
- opisuje cechy tkanki mięśniowej,
- z pomocą nauczyciela wskazuje na ilustracji najważniejsze mięśnie szkieletowe,
- rozpoznaje przedstawione na ilustracji wady postawy,
- opisuje urazy kończyn,
- omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku urazów kończyn,
- omawia przyczyny chorób aparatu ruchu,
- omawia wady budowy stóp,

Dział IV. UKŁAD POKARMOWY

- klasyfikuje składniki odżywcze na budulcowe i energetyczne,
- określa aminokwasy jako cząsteczki budulcowe białek,
- wskazuje rolę tłuszczów w organizmie,
- samodzielnie omawia przebieg doświadczenia wykrywającego obecność tłuszczów
  i skrobi w wybranych produktach spożywczych,
- wymienia witaminy rozpuszczalne w wodzie i w tłuszczach,
- wymienia skutki niedoboru witamin,
- wskazuje rolę wody w organizmie,
- omawia znaczenie makroelementów i mikroelementów w organizmie człowieka,
- omawia na schemacie przebieg doświadczenia dotyczącego wykrywania witaminy C,
- opisuje rolę poszczególnych rodzajów zębów,
- wskazuje odcinki przewodu pokarmowego na planszy lub modelu,
- rozpoznaje wątrobę i trzustkę na schemacie,
- lokalizuje położenie wątroby i trzustki we własnym ciele,
- samodzielnie omawia przebieg doświadczenia badającego wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi,
- wskazuje grupy pokarmów w piramidzie zdrowego żywienia i aktywności fizycznej,
- wskazuje na zależność diety od zmiennych warunków zewnętrznych,
- układa jadłospis w zależności od zmiennych warunków zewnętrznych,
- wymienia choroby układu pokarmowego,
- analizuje indeks masy ciała swój i kolegów, wykazuje prawidłowości i odchylenia od normy,
- omawia zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku zakrztuszenia,

Dział V. UKŁAD KRĄŻENIA

- omawia funkcje krwi,
- wymienia grupy krwi i wyjaśnia, co stanowi podstawę ich wyodrębnienia,
- wyjaśnia, co to jest konflikt serologiczny,
- omawia funkcje wybranego naczynia krwionośnego,
- porównuje budowę i funkcje żył, tętnic oraz naczyń włosowatych,
- opisuje funkcje zastawek żylnych,
- rozpoznaje elementy budowy serca i naczynia krwionośnego na schemacie (ilustracji z podręcznika),
- wyjaśnia, czym jest puls,
- wymienia przyczyny chorób układu krwionośnego,
- wymienia czynniki wpływające korzystnie na funkcjonowanie układu krwionośnego,
- opisuje budowę układu limfatycznego,
- omawia rolę węzłów chłonnych,
- wyróżnia odporność swoistą i nieswoistą, czynną i bierną, naturalną i sztuczną,
- definiuje szczepionkę i surowicę jako czynniki odpowiadające za odporność nabytą,
- określa przyczynę choroby AIDS,
- wyjaśnia, na czym polega transplantacja narządów,
- podaje przykłady narządów, które można przeszczepiać,

Dział VI. UKŁAD ODDECHOWY

- omawia funkcje elementów układu oddechowego,

- opisuje rolę nagłośni,
- na podstawie własnego organizmu przedstawia mechanizm wentylacji płuc,
- wskazuje różnice w ruchach klatki piersiowej i przepony podczas wdechu i wydechu,
- przedstawia rolę krwi w transporcie gazów oddechowych,
- omawia zawartość gazów w powietrzu wdychanym i wydychanym,
- oblicza liczbę wdechów i wydechów przed wysiłkiem fizycznym i po nim,
- z pomocą nauczyciela przeprowadza doświadczenie wykrywające obecność CO_2 w wydychanym powietrzu,
- zapisuje słownie równanie reakcji chemicznej ilustrujące utlenianie glukozy,
- wskazuje źródła infekcji górnych i dolnych dróg oddechowych,
- określa sposoby zapobiegania chorobom układu oddechowego,
- opisuje przyczyny astmy,
- omawia zasady postępowania w przypadku utraty oddechu,
- omawia wpływ zanieczyszczeń pyłowych na prawidłowe funkcjonowanie układu oddechowego,

Dział VII. UKŁAD WYDALNICZY

- wyjaśnia pojęcia *wydalanie* i *defekacja,*
- wymienia drogi wydalania zbędnych produktów przemiany materii,
- wymienia CO_2 i mocznik jako zbędne produkty przemiany materii,
- wskazuje na zakażenia dróg moczowych i kamicę nerkową jako choroby układu wydalniczego,
- wymienia badania stosowane w profilaktyce tych chorób,
- określa dzienne zapotrzebowanie organizmu człowieka na wodę,

Dział VIII. REGULACJA NERWOWO-HORMONALNA

- klasyfikuje gruczoły na gruczoły wydzielania zewnętrznego i wewnętrznego,
- wyjaśnia pojęcie *gruczoł dokrewny,*
- wyjaśnia, czym są hormony,
- podaje przyczyny cukrzycy,
- wyjaśnia pojęcie *równowaga hormonalna,*
- opisuje elementy budowy komórki nerwowej,
- wskazuje na ilustracji neuronu przebieg impulsu nerwowego,
- wyróżnia somatyczny i autonomiczny układ nerwowy,
- wskazuje elementy budowy rdzenia kręgowego na ilustracji,
- wyróżnia włókna czuciowe i ruchowe,
- omawia na podstawie ilustracji drogę impulsu nerwowego w łuku odruchowym,
- odróżnia odruchy warunkowe i bezwarunkowe,
- wymienia sposoby radzenia sobie ze stresem,
- wymienia przykłady chorób układu nerwowego,
- przyporządkowuje wybranym chorobom układu nerwowego charakterystyczne objawy,

Dział IX. NARZĄDY ZMYSŁÓW

- opisuje funkcje elementów aparatu ochronnego oka,
- wyjaśnia pojęcie *akomodacja oka,*
- omawia znaczenie adaptacji oka,
- omawia funkcje elementów budowy oka,
- wskazuje na ilustracji położenie narządu równowagi,
- wymienia funkcje poszczególnych elementów ucha,
- rozpoznaje na ilustracji krótkowzroczność i dalekowzroczność,
- definiuje hałas jako czynnik powodujący głuchotę,

- omawia przyczyny powstawania wad wzroku,
- wymienia rodzaje kubków smakowych,
- omawia doświadczenie dotyczące rozmieszczenia kubków smakowych na języku,

Dział X. ROZMNAŻANIE I ROZWÓJ CZŁOWIEKA

- omawia budowę plemnika i wykonuje jego schematyczny rysunek,
- omawia proces powstawania nasienia,
- określa funkcję testosteronu,
- wymienia funkcje męskiego układu rozrodczego,
- opisuje funkcje żeńskiego układu rozrodczego,
- wskazuje w cyklu miesiączkowym dni płodne i niepłodne,
- definiuje jajnik jako miejsce powstawania komórki jajowej,
- porządkuje etapy rozwoju zarodka od zapłodnienia do zagnieżdżenia,
- wyjaśnia znaczenie pojęcia *zapłodnienie,*
- omawia zasady higieny zalecane dla kobiet ciężarnych,
- podaje czas trwania ciąży,
- omawia wpływ różnych czynników na prawidłowy rozwój zarodka i płodu,
- określa zmiany rozwojowe u swoich rówieśników,
- opisuje objawy starzenia się organizmu,
- wymienia różnice w tempie dojrzewania dziewcząt i chłopców,
- wskazuje kontakty płciowe jako potencjalne źródło zakażenia układu rozrodczego,
- przyporządkowuje chorobom źródła zakażenia,
- wyjaśnia różnicę między nosicielstwem HIV a chorobą AIDS,
- wymienia drogi zakażenia wirusami: HIV, HBV, HCV i HPV,
- przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową,

Dział XI. RÓWNOWAGA WEWNĘTRZNA ORGANIZMU

- wykazuje na podstawie wcześniej zdobytej wiedzy zależność działania układów pokarmowego i krwionośnego,
- opisuje, jakie układy narządów mają wpływ na regulację poziomu wody we krwi,
- opisuje zdrowie fizyczne, psychiczne i społeczne,
- podaje przykłady wpływu środowiska na życie i zdrowie człowieka,
- przedstawia znaczenie aktywności fizycznej dla prawidłowego funkcjonowania organizmu człowieka,
- przedstawia podstawowe zasady profilaktyki chorób nowotworowych,
- klasyfikuje podaną chorobę do grupy chorób cywilizacyjnych lub zakaźnych,
- omawia znaczenie szczepień ochronnych,
- wskazuje alergie jako skutek zanieczyszczenia środowiska,
- wskazuje metody zapobiegania chorobom cywilizacyjnym,
- przedstawia negatywny wpływ na zdrowie człowieka niektórych substancji,
- psychoaktywnych oraz nadużywania kofeiny i niektórych leków (zwłaszcza oddziałujących na psychikę),

5) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Dział I. BIOLOGIA JAKO NAUKA

- określa przedmiot badań biologii jako nauki,
- podaje przykłady dziedzin biologii,
- wymienia dziedziny biologii zajmujące się budową i funkcjonowaniem człowieka,
- wymienia źródła wiedzy biologicznej,

- wskazuje komórkę jako podstawową jednostkę organizacji życia,
- wymienia elementy budowy komórek: roślinnej, zwierzęcej, grzybowej i bakteryjnej,
- obserwuje preparaty przygotowane przez nauczyciela,
- wskazuje komórkę jako podstawowy element budowy ciała człowieka,
- wyjaśnia, czym jest tkanka,
- wymienia podstawowe rodzaje tkanek zwierzęcych,
- wyjaśnia, czym jest narząd,
- wymienia układy narządów człowieka,
- wymienia rodzaje tkanki łącznej,

Dział II. SKÓRA – POWŁOKA ORGANIZMU

- wymienia warstwy skóry,
- przedstawia podstawowe funkcje skóry,
- wymienia wytwory naskórka,
- z pomocą nauczyciela omawia wykonane doświadczenie wykazujące, że skóra jest narządem zmysłu,
- wymienia choroby skóry,
- podaje przykłady dolegliwości skóry,
- omawia zasady pielęgnacji skóry młodzieńczej,

Dział III. APARAT RUCHU

- wskazuje części bierną i czynną aparatu ruchu,
- podaje nazwy wskazanych elementów budowy szkieletu,
- wymienia elementy szkieletu osiowego,
- wymienia elementy budujące klatkę piersiową,
- podaje nazwy odcinków kręgosłupa,
- wymienia elementy budowy szkieletu kończyn oraz ich obręczy,
- opisuje budowę kości,
- omawia cechy fizyczne kości,
- wskazuje miejsce występowania szpiku kostnego,
- wymienia składniki chemiczne kości,
- wymienia rodzaje tkanki mięśniowej,
- wskazuje położenie tkanek mięśniowej gładkiej i poprzecznie prążkowanej szkieletowej,
- wymienia naturalne krzywizny kręgosłupa,
- opisuje przyczyny powstawania wad postawy,
- wymienia choroby aparatu ruchu,
- wskazuje ślad stopy z płaskostopiem,
- omawia przedstawione na ilustracji wady podstawy,

Dział IV. UKŁAD POKARMOWY

- wymienia podstawowe składniki odżywcze,
- wymienia produkty spożywcze zawierające białko,
- podaje przykłady pokarmów, które są źródłem węglowodanów,
- wymienia pokarmy zawierające tłuszcze,
- omawia z pomocą nauczyciela przebieg doświadczenia wykrywającego obecność tłuszczów i skrobi w wybranych produktach spożywczych,
- wymienia przykłady witamin rozpuszczalnych w wodzie i w tłuszczach,
- podaje przykład jednej awitaminozy,
- wymienia najważniejsze pierwiastki budujące ciała organizmów,
- podaje rolę dwóch wybranych makroelementów w organizmie człowieka,
- wymienia po trzy makroelementy i mikroelementy,

- omawia z pomocą nauczyciela przebieg doświadczenia dotyczącego wykrywania witaminy C,
- wyjaśnia, na czym polega trawienie pokarmów,
- wymienia rodzaje zębów u człowieka,
- wymienia odcinki przewodu pokarmowego człowieka,
- omawia z pomocą nauczyciela przebieg doświadczenia badającego wpływ substancji zawartych w ślinie na trawienie skrobi,
- określa zasady zdrowego żywienia,
- wymienia przykłady chorób układu pokarmowego,
- wymienia zasady profilaktyki chorób układu pokarmowego,
- według podanego wzoru oblicza indeks masy ciała,
- według podanego wzoru oblicza indeks masy ciała,

Dział V. UKŁAD KRĄŻENIA

- podaje nazwy elementów morfotycznych krwi,
- wymienia grupy krwi,
- wymienia składniki biorące udział w krzepnięciu krwi,
- wymienia narządy układu krwionośnego,
- z pomocą nauczyciela omawia na podstawie ilustracji mały i duży obieg krwi,
- lokalizuje położenie serca we własnym ciele,
- wymienia elementy budowy serca,
- podaje prawidłową wartość pulsu i ciśnienia zdrowego człowieka,
- lokalizuje położenie serca we własnym ciele,
- wymienia elementy budowy serca,
- podaje prawidłową wartość pulsu i ciśnienia zdrowego człowieka,
- wymienia cechy układu limfatycznego,
- wymienia narządy układu limfatycznego,
- wymienia elementy układu odpornościowego,
- wymienia rodzaje odporności,
- przedstawia różnice między surowicą a szczepionką,
- wymienia czynniki mogące wywołać alergie i opisuje objawy alergii,

Dział VI. UKŁAD ODDECHOWY

- wymienia odcinki układu oddechowego,
- rozpoznaje na ilustracji narządy układu oddechowego,
- wymienia narządy biorące udział w procesie wentylacji płuc,
- demonstruje na sobie mechanizm wdechu i wydechu,
- z pomocą nauczyciela omawia doświadczenie wykrywające obecność CO_2 w wydychanym powietrzu,
- definiuje mitochondrium jako miejsce oddychania komórkowego,
- wskazuje ATP jako nośnik energii,
- definiuje kichanie i kaszel jako reakcje obronne organizmu,
- wymienia choroby układu oddechowego,
- wymienia czynniki wpływające na prawidłowe funkcjonowanie układu oddechowego,

Dział VII. UKŁAD WYDALNICZY

- wymienia przykłady substancji, które są wydalane przez organizm człowieka,
- wymienia narządy układu wydalniczego,
- wymienia zasady higieny układu wydalniczego,
- wymienia choroby układu wydalniczego,

Dział VIII. REGULACJA NERWOWO-HORMONALNA

- wymienia gruczoły dokrewne,

- wymienia przykłady hormonów,
- wskazuje na ilustracji położenie najważniejszych gruczołów dokrewnych,
- wymienia skutki nadmiaru i niedoboru hormonu wzrostu,
- wymienia funkcje układu nerwowego,
- wymienia elementy budowy ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego,
- rozpoznaje na ilustracji ośrodkowy i obwodowy układ nerwowy,
- wskazuje na ilustracji najważniejsze elementy mózgowia,
- wymienia mózgowie i rdzeń kręgowy jako narządy ośrodkowego układu nerwowego,
- podaje po trzy przykłady odruchów warunkowych i bezwarunkowych,
- wymienia czynniki wywołujące stres,
- podaje przykłady trzech chorób spowodowanych stresem,

Dział IX. NARZĄDY ZMYSŁÓW

- omawia znaczenie zmysłów w życiu człowieka,
- rozróżnia w narządzie wzroku aparat ochronny oka i gałkę oczną,
- wymienia elementy wchodzące w skład aparatu ochronnego oka,
- rozpoznaje na ilustracji elementy budowy oka,
- rozpoznaje na ilustracji elementy budowy ucha,
- wyróżnia ucho zewnętrzne, środkowe i wewnętrzne,
- wymienia wady wzroku,
- omawia zasady higieny oczu i wymienia choroby oczu i uszu,
- przedstawia rolę zmysłów powonienia, smaku i dotyku,
- wskazuje rozmieszczenie receptorów powonienia, smaku i dotyku,
- wymienia podstawowe smaki,
- wymienia bodźce odbierane przez receptory skóry,
- omawia rolę węchu w ocenie pokarmów,

Dział X. ROZMNAŻANIE I ROZWÓJ CZŁOWIEKA

- wymienia męskie narządy rozrodcze,
- wskazuje na ilustracji męskie narządy rozrodcze,
- wymienia męskie cechy płciowe,
- wymienia żeńskie narządy rozrodcze,
- wskazuje na ilustracji żeńskie narządy rozrodcze,
- wymienia żeńskie cechy płciowe,
- wymienia żeńskie hormony płciowe,
- wymienia kolejne fazy cyklu miesiączkowego,
- wymienia nazwy błon płodowych,
- podaje długość trwania rozwoju płodowego,
- wymienia zmiany zachodzące w organizmie kobiety podczas ciąży,
- wymienia etapy życia człowieka,
- wymienia rodzaje dojrzałości,
- wymienia choroby układu rozrodczego,
- wymienia choroby przenoszone drogą płciową,
- wymienia naturalne i sztuczne metody planowania rodziny,

Dział XI. RÓWNOWAGA WEWNĘTRZNA ORGANIZMU

- własnymi słowami wyjaśnia, na czym polega homeostaza,
- wyjaśnia mechanizm termoregulacji u człowieka,
- wskazuje drogi wydalania wody z organizmu,
- omawia wpływ trybu życia na stan zdrowia człowieka,
- podaje przykłady trzech chorób zakaźnych wraz z czynnikami, które je wywołują,
- wymienia choroby cywilizacyjne,

- wymienia najczęstsze przyczyny nowotworów,
- podaje przykłady używek,
- wymienia skutki zażywania niektórych substancji psychoaktywnych na stan zdrowia,

6) **ocenę niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
– nie opanował umiejętności i treści wynikających z programu nauczania

BIOLOGIA - KLASA VIII

Wymagania na poszczególne oceny:

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

Dział I. GENETYKA

- dowodzi, że cechy organizmu kształtują się dzięki materiałowi genetycznemu oraz są wynikiem wpływu środowiska
- wyjaśnia, z czego wynika podobieństwo organizmów potomnych do rodzicielskich w wyniku rozmnażania płciowego i bezpłciowego
- uzasadnia konieczność zajścia procesu replikacji DNA przed podziałem komórki
- wykonuje model DNA
- wykazuje rolę replikacji w zachowaniu niezmienionej informacji genetycznej
- wyjaśnia znaczenie rekombinacji genetycznej podczas mejozy
- dowolną techniką wykonuje model mitozy lub mejozy
- zapisuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie określonej cechy i przewiduje genotypy oraz fenotypy potomstwa
- ocenia znaczenie prac Gregora Mendla dla rozwoju genetyki
- ocenia wpływ środowiska na kształtowanie się cech
- na podstawie znajomości cech dominujących i recesywnych projektuje krzyżówki genetyczne, poprawnie posługując się terminami „homozygota" i „heterozygota"
- interpretuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie hemofilii oraz daltonizmu
- ocenia znaczenie poznania budowy ludzkiego DNA
- określa konsekwencje dla drugiej ciąży wiążące się z wystąpieniem konfliktu serologicznego
- wykazuje, że dziedziczenie czynnika Rh jest jednogenowe
- uzasadnia, że mutacje są podstawowym czynnikiem zmienności organizmów
- analizuje przyczyny mutacji i wskazuje ich skutki
- wykonuje portfolio na temat chorób genetycznych

Dział II. EWOLUCJA ŻYCIA

- wykazuje jedność budowy i funkcjonowania organizmów
- ocenia rolę struktur homologicznych i analogicznych jako dowodów ewolucji
- wykazuje izolację geograficzną jako drogę do powstawania nowych gatunków
- ilustruje przykładami działanie doboru naturalnego i doboru sztucznego
- ocenia korzyści dla człowieka płynące z zastosowania doboru sztucznego
- porównuje różne formy człowiekowatych
- wykazuje, że naczelne to ewolucyjni krewni człowieka

Dział III. EKOLOGIA

- interpretuje wykres przedstawiający zakres tolerancji ekologicznej danego gatunku
- praktycznie wykorzystuje skalę porostową
- przeprowadza w terenie obliczanie zagęszczenia wybranego gatunku
- przewiduje losy populacji na podstawie jej piramidy wiekowej

- wykorzystując wiedzę z ewolucjonizmu, uzasadnia, że konkurencja jest czynnikiem doboru naturalnego
- wykazuje zależności między liczebnością populacji drapieżników a liczebnością populacji ich ofiar
- wyjaśnia przyczyny drapieżnictwa i wskazuje metody zdobywania pokarmu przez rośliny drapieżne
- wykazuje korzyści dla roślin płynące z roślinożerności
- wyjaśnia znaczenie pasożytnictwa w regulacji zagęszczenia populacji ofiar
- ocenia znaczenie bakterii azotowych występujących w glebie
- wyjaśnia, jakie praktyczne znaczenie ma wiedza o mikoryzie
- wykazuje zależności między biotopem a biocenozą
- wyszukuje w terenie miejsce zachodzenia sukcesji wtórnej
- przewiduje skutki, jakie dla ekosystemu miałoby wyginięcie określonego ogniwa we wskazanym łańcuchu pokarmowym
- interpretuje, na czym polega równowaga dynamiczna ekosystemu
- analizuje przyczyny zaburzeń w krążeniu materii w ekosystemach
- uzasadnia spadek energii w ekosystemie na kolejnych poziomach troficznych

Dział IV. CZŁOWIEK I ŚRODOWISKO

- w różnych źródłach wyszukuje informacje na temat skutków spadku różnorodności biologicznej
- analizuje przyczyny prowadzące do nagłego wymarcia gatunku
- analizuje zależności między działalnością człowieka a zmianą czynników środowiskowych wpływających na spadek różnorodności biologicznej
- objaśnia, w jaki sposób odtwarzają się odnawialne zasoby przyrody
- wyjaśnia, jak młodzież może przyczynić się do ochrony zasobów przyrody
- wskazuje formy ochrony przyrody występujące w najbliższej okolicy
- uzasadnia konieczność stosowania form ochrony przyrody dla zachowania gatunków i ekosystemów

7) **ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Dział I. GENETYKA

- uzasadnia występowanie zmienności wśród ludzi
- wskazuje różnice między cechami gatunkowymi a indywidualnymi
- graficznie przedstawia regułę komplementarności zasad azotowych
- wyjaśnia proces replikacji
- rozpoznaje DNA i RNA na modelu lub ilustracji
- wykazuje konieczność redukcji ilości materiału genetycznego w komórkach macierzystych gamet
- wykazuje różnice między mitozą a mejozą
- przewiduje cechy osobników potomnych na podstawie prawa czystości gamet
- interpretuje krzyżówki genetyczne, używając określeń „homozygota”, „heterozygota”, „cecha dominująca” i „cecha recesywna”
- wskazuje cechy człowieka, które są zarówno wynikiem działania genów, jak i czynników środowiska
- ustala prawdopodobieństwo występowania cechy u potomstwa, jeśli nie są znane genotypy obojga rodziców
- wyjaśnia mechanizm ujawniania się cech recesywnych sprzężonych z płcią
- wykonuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie hemofilii oraz daltonizmu
- ustala grupy krwi dzieci, znając grupy krwi ich rodziców

- rozpoznaje grupy krwi na podstawie zapisu genotypów
- wyjaśnia mechanizm powstawania mutacji genowych i chromosomowych
- omawia zachowania zapobiegające powstawaniu mutacji
- wyjaśnia znaczenie badań prenatalnych

Dział II. EWOLUCJA ŻYCIA

- określa warunki powstawania skamieniałości
- analizuje ogniwa pośrednie ewolucji
- wskazuje istnienie związku między rozmieszczeniem a pokrewieństwem gatunków
- wykazuje rolę endemitów z Galapagos
- uzasadnia, że walka o byt jest formą doboru naturalnego
- omawia współczesne spojrzenie na ewolucję – syntetyczną teorię ewolucji
- analizuje przebieg ewolucji człowieka
- wykazuje cechy wspólne człowieka z innymi naczelnymi
- wymienia cechy człowieka, które pozwalają zaklasyfikować go do poszczególnych jednostek systematycznych

Dział III. EKOLOGIA

- wykazuje zależność między czynnikami środowiska a występującymi w nim organizmami
- rozpoznaje na ilustracji formy morfologiczne porostów wykorzystywane w skali porostowej
- odczytuje z wykresu dane dotyczące zakresu tolerancji ekologicznej
- wykazuje zależność między liczebnością populacji a jej zagęszczeniem
- graficznie przedstawia różne typy rozmieszczenia osobników w populacji i podaje ich przykłady
- wykazuje zależność między strukturą płciową a liczebnością populacji
- charakteryzuje grupy wiekowe w piramidach
- wskazuje przyczyny i skutki konkurencji międzygatunkowej i wewnątrzgatunkowej
- wykazuje zależność między zasobami środowiska a intensywnością konkurencji
- ocenia znaczenie drapieżników i roślinożerców w środowisku
- wskazuje adaptacje drapieżników i roślinożerców do zdobywania pokarmu
- określa rolę drapieżników w przyrodzie jako regulatorów liczebności ofiar
- charakteryzuje sposoby obrony roślin przed zjadaniem
- ocenia znaczenie pasożytnictwa w przyrodzie
- wskazuje przystosowania roślin do pasożytniczego trybu życia
- określa warunki występowania nieantagonistycznych relacji między organizmami różnych gatunków
- charakteryzuje relacje między rośliną motylkową a bakteriami brodawkowymi
- charakteryzuje różnicę między sukcesją pierwotną i wtórną
- wykazuje rolę destruentów w ekosystemie
- omawia czynniki, które zakłócają równowagę ekosystemu
- interpretuje zależności między poziomem pokarmowym a biomasą i liczebnością populacji
- analizuje informacje przedstawione w formie piramidy ekologicznej

Dział IV. CZŁOWIEK I ŚRODOWISKO

- wykazuje zmiany różnorodności biologicznej podczas sukcesji
- porównuje poziomy różnorodności biologicznej
- wykazuje, w jaki sposób działalność człowieka wpływa na eliminowanie gatunków
- ocenia wpływ wprowadzania obcych gatunków na bioróżnorodność w Polsce
- wykazuje skutki niewłaściwej eksploatacji zasobów
- wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój

- charakteryzuje poszczególne formy ochrony przyrody
- wyjaśnia, czego dotyczy program Natura 2000
- prezentuje wybrane przykłady czynnej ochrony przyrody w Polsce

3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który:

Dział I. GENETYKA

- wskazuje cechy indywidualne i gatunkowe podanych organizmów
- omawia zastosowanie genetyki w różnych dziedzinach: medycynie, kryminalistyce, rolnictwie i archeologii
- wykazuje konieczność związania DNA przez białka i powstania chromatyny w jądrze komórkowym
- wyjaśnia, z czego wynika komplementarność zasad azotowych
- porównuje budowę DNA z budową RNA
- omawia budowę i funkcję RNA
- omawia znaczenie mitozy i mejozy
- oblicza liczbę chromosomów w komórce haploidalnej, znając liczbę chromosomów w komórce diploidalnej danego organizmu
- identyfikuje allele dominujące i recesywne
- omawia prawo czystości gamet
- na schemacie krzyżówki genetycznej rozpoznaje genotyp oraz określa fenotyp rodziców i pokolenia potomnego
- wyjaśnia, że cechę recesywną determinują allele homozygoty recesywnej
- na podstawie krzyżówki genetycznej przewiduje wystąpienie cech u potomstwa
- wyjaśnia rolę chromosomów płci i autosomów
- omawia zasadę dziedziczenia płci
- przedstawia zjawisko nosicielstwa chorób w pod kątem dziedziczenia płci
- wykonuje krzyżówkę genetyczną przedstawiającą dziedziczenie grup krwi
- określa możliwość wystąpienia konfliktu serologicznego
- polegają mutacje genowe i chromosomowe
- omawia znaczenie poradnictwa genetycznego
- charakteryzuje wybrane choroby genetyczne
- wyjaśnia podłoże zespołu Downa

Dział II. EWOLUCJA ŻYCIA

- wyjaśnia istotę procesu ewolucji
- rozpoznaje żywe skamieniałości
- omawia przykłady potwierdzające jedność budowy i funkcjonowania organizmów
- wymienia przykłady struktur homologicznych i analogicznych
- wyjaśnia główne założenia teorii ewolucji Karola Darwina
- wskazuje różnicę pomiędzy doborem naturalnym a doborem sztucznym
- wymienia główne założenia syntetycznej teorii ewolucji
- określa stanowisko systematyczne człowieka
- na przykładzie szympansa wskazuje różnice pomiędzy człowiekiem a innymi naczelnymi

Dział III. EKOLOGIA

- rozróżnia siedlisko i niszę ekologiczną
- określa wpływ wybranych czynników środowiska na funkcjonowanie organizmów
- wykazuje związek między zakresem tolerancji a stosowaniem skali porostowej
- wskazuje populacje różnych gatunków
- określa wpływ migracji na liczebność populacji
- wyjaśnia wpływ cech populacji na jej liczebność

- odczytuje dane z piramidy wiekowej
- graficznie przedstawia zależności między organizmami, zaznaczając, który gatunek odnosi korzyści, a który straty
- porównuje konkurencję wewnątrzgatunkową z konkurencją międzygatunkową
- wyjaśnia, w jaki sposób rośliny i roślinożercy wzajemnie regulują swoją liczebność
- omawia różne strategie polowań stosowanych przez drapieżniki
- opisuje sposoby obrony organizmów przed drapieżnikami
- wykazuje przystosowania rośliny drapieżnej do zdobywania pokarmu
- charakteryzuje przystosowania organizmów do pasożytniczego trybu życia
- charakteryzuje pasożytnictwo u roślin
- omawia różnice między komensalizmem a mutualizmem
- charakteryzuje role grzyba i glonu w plesze porostu
- omawia różnice między ekosystemami naturalnymi a sztucznymi
- omawia przebieg sukcesji pierwotnej i wtórnej
- analizuje wybrane powiązania pokarmowe we wskazanym ekosystemie
- charakteryzuje role poszczególnych ogniw łańcucha pokarmowego
- wyjaśnia, że energia przepływa przez ekosystem
- wykazuje rolę producentów, konsumentów i destruentów w krążeniu materii

Dział IV. CZŁOWIEK I ŚRODOWISKO

- charakteryzuje poziomy różnorodności biologicznej
- omawia wpływ klimatu na kształtowanie się różnorodności biologicznej
- wskazuje, w jaki sposób niszczenie siedlisk wpływa na stan gatunkowy ekosystemów
- wyjaśnia, skąd biorą się nowe gatunki roślin i zwierząt w ekosystemach naturalnych
- klasyfikuje zasoby przyrody na niewyczerpywane i wyczerpywane – podaje ich przykłady
- omawia racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody
- wyjaśnia, na czym polega ochrona obszarowa
- wykazuje różnicę między ochroną gatunkową ścisłą a częściową

8) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

Dział I. GENETYKA

- rozróżnia cechy dziedziczne i niedziedziczne
- definiuje pojęcia „genetyka” i „zmienność organizmów”
- przedstawia budowę nukleotydu
- wymienia nazwy zasad azotowych
- omawia budowę chromosomu
- definiuje pojęcia: „kariotyp”, „helisa”, „gen” i „nukleotyd”
- wykazuje rolę jądra komórkowego
- definiuje pojęcia: „chromosomy homologiczne”, „komórki haploidalne” i „komórki diploidalne”
- wskazuje miejsce zachodzenia mitozy i mejozy w organizmie człowieka
- omawia badania Gregora Mendla
- zapisuje genotypy homozygoty dominującej i recesywnej oraz heterozygoty
- wykonuje krzyżówki genetyczne przedstawiające dziedziczenie jednego genu
- wymienia cechy dominujące i recesywne u człowieka
- z niewielką pomocą nauczyciela rozwiązuje proste krzyżówki genetyczne
- rozpoznaje kariotyp człowieka
- określa cechy chromosomów X i Y
- omawia sposób dziedziczenia grup krwi

- wyjaśnia sposób dziedziczenia czynnika Rh
- wyjaśnia wpływ środowiska na rozwój cech osobniczych
- rozróżnia mutacje genowe i chromosomowe
- omawia przyczyny wybranych chorób genetycznych
- wskazuje mechanizm dziedziczenia mukowiscydozy

Dział II. EWOLUCJA ŻYCIA

- omawia dowody ewolucji
- wymienia przykłady różnych rodzajów skamieniałości
- omawia etapy powstawania skamieniałości
- definiuje pojęcie „relikt”
- wymienia przykłady reliktów
- wymienia przykłady endemitów
- wyjaśnia, na czym polega dobór naturalny i dobór sztuczny
- omawia ideę walki o byt
- wskazuje na mapie miejsce, gdzie rozpoczęła się ewolucja naczelnych
- wymienia czynniki, które miały wpływ na ewolucję człowieka

Dział III. EKOLOGIA

- identyfikuje siedlisko wybranego gatunku
- omawia, czym jest nisza ekologiczna organizmu
- wyjaśnia, do czego służy skala porostowa
- wyjaśnia zależność między definicją populacji i gatunku
- wymienia przykłady zwierząt żyjących w stadzie
- określa przyczyny migracji
- przedstawia, jakie dane można odczytać z piramidy wiekowej populacji
- wyjaśnia, na czym polega konkurencja
- wskazuje rodzaje konkurencji
- określa znaczenia roślinożerców w przyrodzie
- omawia adaptacje roślinożerców do zjadania pokarmu roślinnego
- na wybranych przykładach wyjaśnia, na czym polega drapieżnictwo
- wymienia charakterystyczne cechy drapieżników i ich ofiar
- wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo
- klasyfikuje pasożyty na zewnętrzne i wewnętrzne
- określa warunki współpracy między gatunkami
- rozróżnia pojęcia „komensalizm” i „mutualizm”
- omawia budowę korzeni roślin motylkowych
- wskazuje elementy biotopu i biocenozy wybranego ekosystemu
- omawia, do czego człowiek wykorzystuje ekosystemy
- wymienia przemiany w ekosystemach
- wyjaśnia przyczyny istnienia łańcuchów pokarmowych
- wskazuje różnice między producentami a konsumentami
- rysuje schemat prostej sieci pokarmowej
- wykazuje, że materia krąży w ekosystemie
- na podstawie ilustracji omawia schemat obiegu węgla w ekosystemie

Dział IV. CZŁOWIEK I ŚRODOWISKO

- wyjaśnia, na czym polega różnorodność biologiczna
- wyjaśnia różnice pomiędzy dwoma poziomami różnorodności biologicznej
- wskazuje działalność człowieka jako przyczynę spadku różnorodności biologicznej
- wskazuje gatunki wymarłe jako przykład działalności człowieka
- wymienia przykłady odnawialnych i nieodnawialnych zasobów przyrody
- ilustruje przykładami, jak należy dbać o ochronę zasobów przyrody

- wymienia formy ochrony przyrody
- omawia formy ochrony indywidualnej

9) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

Dział I. GENETYKA

- określa zakres badań genetyki
- wyjaśnia, że jego podobieństwo do rodziców jest wynikiem dziedziczenia cech
- wskazuje miejsca występowania DNA
- wymienia elementy budujące DNA
- przedstawia rolę DNA jako nośnika informacji genetycznej
- wymienia nazwy podziałów komórkowych
- podaje liczbę chromosomów w komórkach somatycznych i płciowych człowieka
- definiuje pojęcia „fenotyp" i „genotyp"
- wyjaśnia symbole używane przy zapisywaniu krzyżówek genetycznych
- wskazuje u ludzi przykładową cechę dominującą i recesywną
- z pomocą nauczyciela rozwiązuje proste krzyżówki genetyczne
- podaje liczbę chromosomów występujących w komórce diploidalnej człowieka
- wymienia przykłady chorób dziedzicznych sprzężonych z płcią
- wymienia cztery główne grupy krwi występujące u ludzi
- przedstawia przykłady cech zależnych od wielu genów oraz od środowiska
- definiuje pojęcie „mutacja"
- wylicza czynniki mutagenne
- wymienia przykłady chorób uwarunkowanych mutacjami genowymi i chromosomowymi

Dział II. EWOLUCJA ŻYCIA

- definiuje pojęcie „ewolucja"
- wymienia dowody ewolucji
- wskazuje przykłady narządów szczątkowych w organizmie człowieka
- wyjaśnia znaczenie pojęcia „endemit"
- podaje przykłady doboru sztucznego
- wymienia przykłady organizmów należących do rzędu naczelnych
- omawia cechy człowieka rozumnego

Dział III. EKOLOGIA

- wyjaśnia, czym zajmuje się ekologia
- wylicza czynniki ograniczające występowanie gatunków w różnych środowiskach
- wymienia formy morfologiczne porostów wykorzystywane w skali porostowej
- definiuje pojęcia „populacja" i „gatunek"
- wylicza cechy populacji
- wymienia typy rozmieszczenia osobników w populacji
- określa wady i zalety życia organizmów w grupie
- wylicza zależności międzygatunkowe
- wymienia zasoby, o które konkurują organizmy
- wymienia przykłady roślinożerców
- wskazuje przykłady drapieżników i ich ofiar
- omawia przystosowania organizmów do drapieżnictwa
- podaje przykłady roślin drapieżnych
- wymienia przykłady pasożytów zewnętrznych i wewnętrznych
- wymienia przykłady pasożytnictwa u roślin
- wymienia nieantagonistyczne zależności międzygatunkowe
- podaje przykłady organizmów, które łączy zależność nieantagonistyczna

- wymienia przykładowe ekosystemy
- przedstawia składniki biotopu i biocenozy
- rozróżnia ekosystemy sztuczne i naturalne
- wymienia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego
- przyporządkowuje znane organizmy do poszczególnych ogniw łańcucha pokarmowego
- rysuje schematy prostych łańcuchów pokarmowych w wybranych ekosystemach
- na podstawie ilustracji omawia piramidę ekologiczną

Dział IV. CZŁOWIEK I ŚRODOWISKO

- przedstawia poziomy różnorodności biologicznej
- wymienia czynniki wpływające na stan ekosystemów
- wymienia przykłady działalności człowieka przyczyniającej się do spadku różnorodności biologicznej
- podaje przykłady obcych gatunków
- wymienia przykłady zasobów przyrody
- wyjaśnia znaczenie recyklingu dla racjonalnego gospodarowania zasobami
- określa cele ochrony przyrody
- wymienia sposoby ochrony gatunkowej

10) **ocenę niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
   – nie opanował umiejętności i treści wynikających z programu nauczania

GEOGRAFIA – KLASA VII

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz:

- określa przedmiot badań poszczególnych nauk geograficznych
- ocenia znaczenie umiejętności określania współrzędnych geograficznych w życiu człowieka
- oblicza skalę mapy na podstawie odległości rzeczywistej między obiektami przedstawionymi na mapie
- wskazuje możliwość praktycznego wykorzystania map w różnych skalach
- interpretuje treści różnego rodzaju map i przedstawia ich zastosowanie
- wykazuje konsekwencje rozciągłości południkowej i rozciągłości równoleżnikowej Polski i Europy
- wykazuje zależność między występowaniem ruchów górotwórczych w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski
- wykazuje zależność między występowaniem zlodowaceń w Europie a współczesnym ukształtowaniem powierzchni Polski
- opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze
- wykazuje wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę
- ocenia znaczenie gospodarcze rzek Polski
- analizuje główne źródła zanieczyszczeń Morza Bałtyckiego
- ocenia przydatność przyrodniczą i gospodarczą lasów w Polsce

- podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego
- planuje wycieczkę do parku narodowego lub rezerwatu przyrody
- analizuje na podstawie dostępnych źródeł ekonomiczne skutki utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w krajach Europy i Polski
- analizuje konsekwencje starzenia się społeczeństwa europejskiego
- analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Europie i w Polsce
- ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie
- omawia na podstawie dostępnych źródeł problemy mniejszości narodowych w Europie i w Polsce
- analizuje na podstawie dostępnych źródeł skutki bezrobocia w Polsce
- omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany zachodzące w procesie urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej
- przedstawia korzyści dla polskiego rolnictwa wynikające z członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej
- dokonuje na podstawie danych statystycznych analizy zmian pogłowia wybranych zwierząt gospodarskich w Polsce po 2000 r. i wyjaśnia ich przyczyny
- przedstawia perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w Polsce
- ocenia na podstawie dostępnych źródeł poziom rozwoju turystyki zagranicznej w Polsce na tle innych krajów Europy
- omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany, które zaszły w geograficznych kierunkach wymiany międzynarodowej Polski
- podaje przykłady sukcesów polskich firm na arenie międzynarodowej
- ustala na podstawie dostępnych źródeł, jakie regiony w Polsce cechują się największym zanieczyszczeniem środowiska przyrodniczego
- określa na wybranych przykładach wpływ wylesiania dorzeczy, regulacji koryt rzecznych, stanu wałów przeciwpowodziowych, zabudowy teras zalewowych i sztucznych zbiorników wodnych na wezbrania oraz występowanie i skutki powodzi w Polsce
- analizuje na wybranych przykładach warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające produkcji energii ze źródeł odnawialnych i nieodnawialnych lub ograniczające tę produkcję oraz określa ich wpływ na rozwój energetyki
- identyfikuje na wybranych przykładach związki między rozwojem dużych miast a zmianami w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenu, stylu zabudowy oraz strukturze demograficznej w strefach podmiejskich
- ukazuje na wybranych przykładach wpływ procesów migracyjnych na strukturę wieku i zmiany zaludnienia obszarów wiejskich
- wykazuje na podstawie dostępnych źródeł wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1998 r. na zmiany struktury zatrudnienia w wybranych regionach kraju
- identyfikuje związki między przebiegiem autostrad a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych oraz centrów logistycznych i handlowych na wybranym obszarze kraju
- identyfikuje związki między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych na przykładzie Trójmiasta
- podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego na arenie międzynarodowej

- projektuje na podstawie wyszukanych informacji trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie
- wykazuje na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu zależności między elementami środowiska geograficznego
- planuje wycieczkę po swojej małej ojczyźnie
- projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą
oraz:

- określa położenie matematyczno - geograficzne punktów i obszarów na mapie świata i mapie Europy
- podaje przykłady praktycznego zastosowania geografii
- wyjaśnia różnicę między elipsoidą a geoidą
- wyjaśnia znaczenie układu współrzędnych geograficznych
- oblicza na podstawie współrzędnych geograficznych rozciągłość równoleżnikową i rozciągłość południkową
- analizuje treści map wykonanych w różnych skalach
- posługuje się skalą mapy do obliczania odległości w terenie i na mapie
- omawia metody prezentacji zjawisk na mapach
- charakteryzuje rzeźbę terenu na podstawie rysunku poziomicowego i mapy ogólnogeograficznej
- odszukuje w atlasie mapy i określa ich przynależność do poszczególnych rodzajów
- rozróżnia konsekwencje położenia matematycznego, fizycznogeograficznego oraz geopolitycznego Polski
- opisuje jednostki geologiczne Polski i podaje ich charakterystyczne cechy
- określa na podstawie mapy geologicznej obszary poszczególnych fałdowań na terenie Europy i Polski
- opisuje mechanizm powstawania lodowców
- wykazuje pasowość rzeźby terenu Polski
- przedstawia czynniki kształtujące rzeźbę powierzchni Polski
- rozpoznaje główne skały występujące na terenie Polski
- podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych w Polsce
- opisuje pogodę kształtowaną przez główne masy powietrza napływające nad teren Polski
- opisuje na podstawie map tematycznych rozkład temperatury powietrza oraz opadów atmosferycznych w Polsce
- omawia niszczącą i budującą działalność Bałtyku
- omawia procesy i czynniki glebotwórcze
- opisuje typy zbiorowisk leśnych w Polsce
- opisuje unikalne na skalę światową obiekty przyrodnicze objęte ochroną na terenie Polski
- ocenia najważniejsze działania w zakresie ochrony środowiska
- omawia zmiany, które zaszły w podziale administracyjnym Polski po 1 stycznia 1999 r.
- omawia na podstawie danych statystycznych uwarunkowania przyrostu naturalnego w Polsce na tle Europy

- omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na tle struktur wybranych państw europejskich na podstawie piramidy płci i wieku
- omawia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze wpływające na rozmieszczenie ludności w wybranych państwach Europy i Polski
- oblicza przyrost rzeczywisty i współczynnik przyrostu rzeczywistego Polsce
- charakteryzuje skutki migracji wewnętrznych w Polsce
- omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce
- przedstawia strukturę wyznaniową Polaków na tle innych państw Europy
- omawia strukturę zatrudnienia wg działów gospodarki w poszczególnych województwach
- omawia pozytywne i negatywne skutki urbanizacji
- charakteryzuje przemiany współczesnych miast
- omawia problemy mieszkańców dużych miast
- analizuje wielkość miast w Polsce i ich rozmieszczenie wg grup wielkościowych
- omawia przemiany współczesnych miast
- omawia poziom mechanizacji i chemizacji rolnictwa w Polsce
- charakteryzuje czynniki wpływające na rozmieszczenie upraw w Polsce
- porównuje produkcję roślinną w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy
- porównuje produkcję zwierzęcą w Polsce na tle produkcji w innych krajach Europy
- omawia rozwój przemysłu w Polsce po II wojnie światowej
- analizuje przyczyny i skutki restrukturyzacji polskiego przemysłu
- omawia na podstawie dostępnych źródeł zmiany zachodzące współcześnie w polskiej energetyce
- określa na podstawie dostępnych źródeł uwarunkowania rozwoju gospodarki morskiej w Polsce
- omawia problemy przemysłu stoczniowego w Polsce
- wyjaśnia przyczyny zróżnicowania sieci transportowej w Polsce
- określa znaczenie transportu w rozwoju gospodarczym Polski
- prezentuje na podstawie dostępnych źródeł problemy polskiego transportu wodnego i lotniczego
- określa znaczenie łączności w rozwoju gospodarczym Polski
- analizuje na podstawie dostępnych źródeł wpływy z turystyki w Polsce i w wybranych krajach Europy
- ocenia na podstawie dostępnych źródeł atrakcyjność turystyczną wybranego regionu Polski
- ocenia znaczenie handlu zagranicznego dla polskiej gospodarki
- analizuje na podstawie mapy tematycznej stan zanieczyszczeń wód śródlądowych
- omawia skutki zanieczyszczeń środowiska naturalnego
- analizuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej
- omawia największe powodzie w Polsce i ich skutki
- wymienia korzyści płynące z wykorzystania źródeł odnawialnych do produkcji energii
- analizuje dane statystyczne dotyczące liczby farm wiatrowych w Łódzkiem i Pomorskiem
- omawia wpływ migracji do stref podmiejskich na przekształcenie struktury demograficznej okolic Krakowa i Warszawy
- określa zmiany w użytkowaniu i zagospodarowaniu stref podmiejskich na przykładzie Krakowa i Warszawy
- wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku ludności obszarów wiejskich

- opisuje zmiany, jakie zaszły w strukturze produkcji po 1989 r. w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej
- omawia rolę transportu morskiego w rozwoju innych działów gospodarki
- analizuje dane statystyczne dotyczące ruchu turystycznego nad Morzem Bałtyckim i w Krakowie
- określa wpływ walorów przyrodniczych wybrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach
- przedstawia w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) przyrodnicze i kulturowe walory swojego regionu
- analizuje formy współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi
- prezentuje na podstawie informacji wyszukanych w różnych źródłach i w dowolnej formie (np. prezentacji multimedialnej, plakatu, wystawy fotograficznej) atrakcyjność osadniczą oraz gospodarczą małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i rozwoju określonej działalności gospodarczej

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną oraz:

- odczytuje szerokość geograficzną i długość geograficzną wybranych punktów na globusie i mapie
- wyjaśnia, czym się zajmują poszczególne nauki geograficzne
- przedstawia poglądy na kształt Ziemi
- wymienia dowody na kulistość Ziemi
- wymienia cechy południków i równoleżników
- odczytuje długość i szerokość geograficzną na globusie i na mapie
- odszukuje obiekty na mapie na podstawie podanych współrzędnych geograficznych
- przedstawia skalę w postaci mianowanej i podziałki liniowej
- wymienia metody prezentacji zjawisk na mapach
- omawia sposoby przedstawiania rzeźby terenu na mapie
- oblicza wysokości względne
- omawia podział map ze względu na treść, skalę i przeznaczenie
- oblicza rozciągłość południkową i rozciągłość równoleżnikową Europy i Polski
- charakteryzuje na podstawie map geologicznych obszar Polski na tle struktur geologicznych Europy
- opisuje cechy różnych typów genetycznych gór
- przedstawia współczesne obszary występowania lodowców na Ziemi i wskazuje je na mapie ogólnogeograficznej świata
- charakteryzuje działalność rzeźbotwórczą lądolodu i lodowców górskich na obszarze Polski
- omawia na podstawie mapy ogólnogeograficznej cechy ukształtowania powierzchni Europy i Polski
- opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce na podstawie mapy tematycznej
- omawia warunki klimatyczne w Europie
- charakteryzuje czynniki kształtujące klimat w Polsce
- odczytuje wartości temperatury powietrza i wielkości opadów atmosferycznych z klimatogramów
- wyjaśnia, na czym polega asymetria dorzeczy Wisły i Odry

- opisuje na podstawie mapy cechy oraz walory Wisły i Odry
- charakteryzuje i rozpoznaje typy wybrzeży Bałtyku
- wyróżnia najważniejsze cechy wybranych typów gleb na podstawie profili glebowych
- omawia funkcje lasów
- omawia na podstawie mapy Polski przestrzenne zróżnicowanie lesistości w Polsce
- ocenia rolę parków narodowych i innych form ochrony przyrody w zachowaniu naturalnych walorów środowiska przyrodniczego
- omawia zmiany na mapie politycznej Europy w drugiej połowie XX w.
- oblicza współczynnik przyrostu naturalnego
- podaje przyczyny zróżnicowania przyrostu naturalnego w Europie i w Polsce
- omawia czynniki wpływające na liczbę urodzeń w Polsce
- porównuje udział poszczególnych grup wiekowych ludności w Polski na podstawie danych statystycznych
- oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia Polski
- opisuje na podstawie mapy cechy rozmieszczenia ludności w Polsce
- opisuje skutki migracji zagranicznych w Polsce
- porównuje przyrost rzeczywisty ludności w Polsce i w wybranych państwach Europy
- omawia przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce
- porównuje strukturę narodowościową ludności Polski z analogicznymi strukturami ludności w wybranych państwach europejskich
- określa na podstawie danych statystycznych różnicę w strukturze zatrudnienia ludności w poszczególnych województwach
- porównuje stopę bezrobocia w wybranych krajach europejskich
- analizuje wskaźnik urbanizacji w Polsce i wybranych krajach Europy
- analizuje rozmieszczenie oraz wielkość miast w Polsce
- charakteryzuje funkcje wybranych miast w Polsce
- omawia przyczyny rozwoju miast w Polsce
- przedstawia rolnictwo jako sektor gospodarki oraz jego rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju
- omawia regiony rolnicze o najkorzystniejszych warunkach do produkcji rolnej w Polsce
- przedstawia strukturę użytkowania ziemi w Polsce na tle innych krajów Europy
- prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę hodowli w Polsce
- przedstawia przemysł jako sektor gospodarki i jego rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju
- omawia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia przemysłu w Polsce
- prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce na tle wybranych krajów Europy
- opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę przeładunków w polskich portach morskich
- opisuje strukturę połowów ryb w Polsce
- przedstawia usługi jako sektor gospodarki oraz ich rolę w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju
- charakteryzuje udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach pasażerów i ładunków
- omawia ruch pasażerski w portach lotniczych Polski
- podaje przyczyny nierównomiernego dostępu do środków łączności na terenie Polski
- charakteryzuje obiekty znajdujące się na *Liście światowego dziedzictwa UNESCO*

- charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski
- przedstawia przyczyny niskiego salda bilansu handlu zagranicznego w Polsce
- charakteryzuje wpływ poszczególnych sektorów gospodarki na stan środowiska
- wymienia źródła zanieczyszczeń komunalnych
- wymienia czynniki sprzyjające powodziom w Polsce
- określa rolę przeciwpowodziową sztucznych zbiorników
- wyjaśnia wpływ warunków pozaprzyrodniczych na wykorzystanie OZE w województwach pomorskim i łódzkim
- omawia na podstawie map tematycznych zmiany liczby ludności w strefach podmiejskich Krakowa i Warszawy
- wskazuje na mapie województw podlaskiego i zachodniopomorskiego gminy o dużym spadku liczby ludności
- analizuje współczynnik salda migracji na przykładzie województw zachodniopomorskiego i podlaskiego
- omawia strukturę zatrudnienia w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej przed 1989 r.
- wymienia główne inwestycje przemysłowe we Wrocławiu i w jego okolicach
- wskazuje na mapie tematycznej przykłady miejsc, w których przebieg autostrad i dróg ekspresowych sprzyja powstawaniu centrów logistycznych
- wskazuje na mapie położenie głównych atrakcji wybrzeża Bałtyku i Małopolski
- wyjaśnia uwarunkowania zróżnicowania środowiska przyrodniczego w swoim regionie
- analizuje genezę rzeźby powierzchni swojego regionu
- prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności regionu
- prezentuje główne cechy gospodarki regionu
- opisuje walory środowiska geograficznego małej ojczyzny
- omawia historię małej ojczyzny na podstawie dostępnych źródeł

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą oraz:

- wymienia cechy południków i równoleżników
- przedstawia różnicę między geografią fizyczną a geografią społeczno-ekonomiczną
- wymienia źródła informacji geograficznej
- podaje cechy kształtu Ziemi
- odczytuje wartości szerokości geograficznej zwrotników, kół podbiegunowych oraz biegunów
- podaje cechy siatki geograficznej
- określa położenie geograficzne punktów i obszarów na mapie
- wyjaśnia różnicę między siatką kartograficzną a siatką geograficzną
- szereguje skale od największej do najmniejszej
- podaje różnicę między wysokością względną i wysokością bezwzględną
- określa na podstawie rysunku poziomicowego cechy ukształtowania powierzchni terenu
- charakteryzuje mapy ze względu na ich przeznaczenie
- omawia cechy położenia Europy i Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej
- opisuje granicę między Europą a Azją na podstawie mapy ogólnogeograficznej Europy

- odczytuje szerokość i długość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy
- wskazuje na mapie przebieg granic Polski
- omawia na podstawie mapy płytową budowę litosfery
- omawia proces powstawania gór
- wymienia na podstawie mapy geologicznej ruchy górotwórcze w Europie i w Polsce
- wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej góry fałdowe, zrębowe oraz wulkaniczne w Europie i w Polsce
- omawia zlodowacenia na obszarze Polski
- opisuje nizinne i górskie formy polodowcowe
- porównuje krzywą hipsograficzną Polski i Europy
- dokonuje podziału surowców mineralnych
- wymienia strefy klimatyczne świata na podstawie mapy tematycznej
- podaje cechy przejściowości klimatu Polski
- podaje zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce na podstawie mapy tematycznej
- opisuje wody Europy na podstawie mapy ogólnogeograficznej
- rozpoznaje typy ujść rzecznych
- charakteryzuje temperaturę wód oraz zasolenie Bałtyku na tle innych mórz świata
- opisuje świat roślin i zwierząt Bałtyku
- opisuje charakterystyczne typy gleb w Polsce
- przedstawia na podstawie mapy tematycznej rozmieszczenie gleb na obszarze Polski
- omawia na podstawie danych statystycznych wskaźnik lesistości Polski
- omawia strukturę gatunkową lasów w Polsce
- podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody na obszarze wybranego regionu
- charakteryzuje wybrane parki narodowe w Polsce
- szereguje województwa pod względem powierzchni od największego do najmniejszego
- prezentuje na podstawie danych statystycznych zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej
- omawia na podstawie wykresu przyrost naturalny w Polsce w latach 1946–2016
- omawia przestrzenne zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce
- omawia na podstawie danych statystycznych średnią długość trwania życia Polaków na tle europejskich społeczeństw
- wyjaśnia przyczyny zróżnicowania gęstości zaludnienia w Europie i w Polsce
- omawia na podstawie mapy tematycznej przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce
- wymienia główne przyczyny migracji zagranicznych w Polsce
- określa kierunki napływu imigrantów do Polski
- podaje najważniejsze cechy migracji wewnętrznych w Polsce
- charakteryzuje mniejszości narodowe, mniejszości etniczne i społeczności etniczne w Polsce
- podaje przyczyny bezrobocia w Polsce
- porównuje wielkość bezrobocia w Polsce i innych krajach europejskich na podstawie danych statystycznych
- wymienia typy zespołów miejskich w Polsce i podaje ich przykłady
- podaje różnicę między aglomeracją monocentryczną a policentryczną

- podaje przyczyny rozwoju największych miast w Polsce
- podaje przykłady miast o różnych funkcjach w Polsce
- opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce
- prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę wielkościową gospodarstw rolnych w Polsce
- przedstawia znaczenie gospodarcze głównych upraw w Polsce
- prezentuje na podstawie danych statystycznych strukturę upraw
- wskazuje rejony warzywnictwa i sadownictwa w Polsce
- przedstawia znaczenie gospodarcze produkcji zwierzęcej w Polsce
- wymienia czynniki lokalizacji hodowli bydła, trzody chlewnej i drobiu w Polsce
- omawia cechy polskiego przemysłu
- wymienia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski
- lokalizuje na mapie Polski elektrownie cieplne, wodne i niekonwencjonalne
- opisuje wielkość produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych
- opisuje na podstawie danych statystycznych wielkość przeładunków w portach morskich Polski
- omawia zróżnicowanie usług w Polsce
- omawia rodzaje transportu lądowego w Polsce
- omawia na podstawie map tematycznych gęstość dróg kołowych i autostrad w Polsce
- omawia na podstawie mapy tematycznej gęstość sieci kolejowej w Polsce
- omawia na podstawie danych statystycznych morską flotę transportową w Polsce
- omawia czynniki rozwoju turystyki
- wymienia i wskazuje na mapie polskie obiekty, znajdujące się na *Liście światowego dziedzictwa UNESCO*
- omawia strukturę towarową handlu międzynarodowego
- omawia rodzaje zanieczyszczeń i ich źródła
- opisuje zjawisko powodzi
- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Polski obszary zagrożone powodzią
- wskazuje na mapie Polski rozmieszczenie największych sztucznych zbiorników wodnych
- podaje przyczyny rozwoju energetyki wiatrowej i słonecznej w województwach pomorskim i łódzkim
- omawia przyczyny migracji do stref podmiejskich
- wskazuje na mapie województw podlaskiego i zachodniopomorskiego obszary o dużym wzroście liczby ludności
- omawia cechy gospodarki Polski przed 1989 r. i po nim
- omawia na podstawie mapy sieć autostrad i dróg ekspresowych
- wymienia rodzaje usług, które rozwijają się dzięki wzrostowi ruchu turystycznego
- charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych
- rozpoznaje skały występujące w regionie miejsca zamieszkania
- wyróżnia najważniejsze cechy gospodarki regionu na podstawie danych statystycznych i map tematycznych
- określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzenią w wymiarze lokalnym
- rozpoznaje w terenie obiekty charakterystyczne dla małej ojczyzny i decydujące o jej atrakcyjności

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminu geografia
- przedstawia podział nauk geograficznych
- podaje wymiary Ziemi
- wyjaśnia znaczenie terminów: siatka geograficzna, południk, równoleżnik, zwrotnik, długość geograficzna, szerokość geograficzna
- wskazuje na globusie i na mapie południk: 0° i 180° oraz półkulę wschodnią i półkulę zachodnią
- wskazuje na globusie i na mapie równik oraz półkule: północną i południową
- wyjaśnia znaczenie terminów: mapa, skala, siatka kartograficzna, legenda mapy
- wymienia elementy mapy
- wymienia rodzaje skal
- wyjaśnia znaczenie terminów: wysokość względna, wysokość bezwzględna, poziomica
- odczytuje z mapy wysokość bezwzględną
- podaje na podstawie atlasu nazwy map ogólnogeograficznych i tematycznych
- podaje cechy położenia Polski w Europie na podstawie mapy ogólnogeograficznej podaje całkowitą i administracyjną powierzchnię Polski
- wskazuje na mapie geometryczny środek Polski
- wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie
- podaje długość granic z sąsiadującymi państwami
- wyjaśnia znaczenie terminu *geologia*
- wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne na obszarze Polski
- wyjaśnia znaczenie terminów *plejstocen* i *holocen*
- wyjaśnia znaczenie terminów *krajobraz polodowcowy* i *rzeźba glacjalna*
- wymienia formy terenu utworzone na obszarze Polski przez lądolód skandynawski
- wymienia pasy rzeźby terenu Polski i wskazuje je na mapie
- wymienia główne rodzaje skał
- wyjaśnia znaczenie terminów: *pogoda*, *klimat*, *ciśnienie atmosferyczne*, *niż baryczny*, *wyż baryczny*
- wymienia cechy klimatu morskiego i klimatu kontynentalnego
- wymienia elementy klimatu
- wyjaśnia znaczenie terminu *średnia dobowa wartość temperatury powietrza*
- wymienia czynniki, które warunkują zróżnicowanie temperatury powietrza i wielkość opadów w Polsce
- wymienia rodzaje wiatrów
- wyjaśnia znaczenie terminu *przepływ*
- wyjaśnia znaczenie terminów *system rzeczny*, *dorzecze*, *zlewisko*
- wskazuje na mapie główne rzeki Europy i Polski
- określa na podstawie mapy ogólnogeograficznej położenie Morza Bałtyckiego
- podaje główne cechy fizyczne Bałtyku
- wyjaśnia znaczenie terminów: *gleba*, *czynniki glebotwórcze*, *proces glebotwórczy*, *profil glebowy*, *poziomy glebowe*
- wymienia typy gleb w Polsce
- wyjaśnia znaczenie terminu *lesistość*
- wymienia różne rodzaje lasów w Polsce
- wymienia formy ochrony przyrody w Polsce
- wskazuje na mapie Polski parki narodowe
- wskazuje na mapie politycznej Europy największe i najmniejsze państwa Europy

- wskazuje na mapie administracyjnej Polski poszczególne województwa i ich stolice
- wyjaśnia znaczenie terminów: *demografia*, *przyrost naturalny*, *współczynnik przyrostu naturalnego*, *współczynnik urodzeń*, *współczynnik zgonów*
- wymienia na podstawie danych statystycznych państwa o różnym współczynniku przyrostu naturalnego w Europie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *piramida płci i wieku*, *średnia długość trwania życia*
- odczytuje dane dotyczące struktury płci i wieku oraz średniej długości trwania życia w Polsce na podstawie danych statystycznych
- wyjaśnia znaczenie terminu *wskaźnik gęstości zaludnienia*
- wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce
- wyjaśnia znaczenie terminów: *migracja*, *emigracja*, *imigracja*, *saldo migracji*, *przyrost rzeczywisty*, *współczynnik przyrostu rzeczywistego*
- wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją
- odczytuje dane dotyczące wielkości i kierunków emigracji z Polski
- wymienia główne skupiska Polonii
- wyjaśnia znaczenie terminu *migracje wewnętrzne*
- wymienia przyczyny migracji wewnętrznych
- wymienia mniejszości narodowe w Polsce
- wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkałe przez mniejszości narodowe
- wyjaśnia znaczenie terminów: *struktura zatrudnienia*, *struktura wykształcenia*, *bezrobocie*, *stopa bezrobocia*, *ludność aktywna zawodowo*
- odczytuje z danych statystycznych wielkość zatrudnienia w poszczególnych sektorach gospodarki
- odczytuje z mapy zróżnicowanie przestrzenne bezrobocia w Polsce i w Europie
- wyjaśnia znaczenie terminów: *urbanizacja*, *wskaźnik urbanizacji*
- odczytuje z danych statystycznych wskaźnik urbanizacji w Polsce i w wybranych krajach Europy
- wyjaśnia znaczenie terminu *miasto*
- wymienia największe miasta i wskazuje je na mapie Polski
- wymienia funkcje rolnictwa
- wymienia warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce
- wymienia na podstawie map tematycznych regiony rolnicze w Polsce
- wyjaśnia znaczenie terminów: *plon*, *zbiór*
- wymienia główne uprawy w Polsce
- wskazuje na mapie główne obszary upraw w Polsce
- wyjaśnia znaczenie terminów: *hodowla*, *pogłowie*
- wymienia główne zwierzęta gospodarskie w Polsce
- wskazuje na mapie obszary hodowli zwierząt gospodarskich
- dokonuje podziału przemysłu na sekcje i działy
- wymienia funkcje przemysłu
- wymienia źródła energii
- wymienia typy elektrowni
- wskazuje na mapie największe elektrownie w Polsce
- wymienia największe porty morskie w Polsce i wskazuje je na mapie
- podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce
- wyjaśnia znaczenie terminu komunikacja
- wyróżnia rodzaje transportu w Polsce
- wskazuje na mapie Polski porty handlowe, śródlądowe oraz lotnicze

- wyróżnia rodzaje łączności
- wyjaśnia znaczenie terminów: turystyka, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna
- dokonuje podziału turystyki
- wymienia i wskazuje na mapie regiony turystyczne Polski
- wyjaśnia znaczenie terminów: eksport, import, bilans handlu zagranicznego
- wymienia państwa będące głównymi partnerami handlowymi Polski
- wymienia źródła zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego
- podaje przyczyny kwaśnych opadów
- wyjaśnia znaczenie terminów: powódź, dolina rzeczna, koryto rzeczne, terasa zalewowa, sztuczny zbiornik wodny
- wymienia przyczyny powodzi w Polsce
- wymienia główne źródła energii w województwach pomorskim i łódzkim
- wymienia przyczyny migracji do stref podmiejskich
- wymienia przyczyny wyludniania się wsi oddalonych od dużych miast
- wymienia podstawowe cechy gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej
- wyjaśnia znaczenie terminów: centra logistyczne, spedycja
- wymienia główne atrakcje turystyczne wybrzeża Bałtyku i Małopolski
- wyjaśnia znaczenie terminu *region*
- wskazuje położenie swojego regionu na mapie ogólnogeograficznej Polski
- wymienia i wskazuje na mapie ogólnogeograficznej sąsiednie regiony
- wymienia najważniejsze walory przyrodnicze regionu
- wyjaśnia znaczenie terminu *mała ojczyzna*
- wskazuje na mapie ogólnogeograficznej Polski, topograficznej lub na planie miasta obszar małej ojczyzny
- przedstawia źródła informacji o małej ojczyźnie
- wymienia walory środowiska geograficznego małej ojczyzny.

GEOGRAFIA – KLASA VIII

1) **ocen**ę **celującą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz:

• wyjaśnia, dlaczego na wschodnich wybrzeżach Azji występuje wiele wulkanów
• udowadnia słuszność stwierdzenia, że Azja to kontynent kontrastów geograficznych
• omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie rowów tektonicznych, wulkanów, trzęsień ziemi i tsunami
• ocenia skutki trzęsień ziemi dla obszarów gęsto zaludnionych
• wyjaśnia na podstawie mapy ogólnogeograficznej i analizy danych statystycznych, dlaczego grunty orne mają niewielki udział w strukturze użytkowania ziemi w Azji
• wykazuje związki między cechami klimatu monsunowego a rytmem upraw i „kulturą ryżu" w Azji Południowo-Wschodniej
• ocenia znaczenie warunków przyrodniczych i czynników społeczno-kulturowych w tworzeniu nowoczesnej gospodarki Japonii
• omawia wpływ gospodarki Chin na gospodarkę światową

• opisuje główne problemy indyjskiego społeczeństwa oraz przedstawia ich przyczyny
• analizuje skutki występowania konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie
• wyjaśnia istnienie strefowości
klimatyczno-roślinno-glebowej w Afryce
• wyjaśnia związki między warunkami przyrodniczymi a możliwościami gospodarowania
w strefie Sahelu
• ocenia skutki stosowania rolnictwa żarowo-odłogowego i plantacyjnego w Afryce
Zachodniej
• przedstawia rolę chińskich inwestycji na kontynencie afrykańskim przedstawia sposoby
walki z głodem ludności Afryki na przykładzie Etiopii
• określa związki między warunkami przyrodniczymi i kulturowymi a rozwojem turystyki na
przykładzie Kenii
• przedstawia argumenty pomagające przełamywać stereotypy na temat Afryki
• ustala prawidłowości w ukształtowaniu powierzchni Ameryki Północnej i Ameryki
Południowej na podstawie map tematycznych
• przedstawia sposoby ochrony przed nadchodzącym cyklonem na podstawie wybranych
źródeł informacji
• przedstawia działania człowieka mające na celu ochronę walorów przyrodniczych Amazonii
• omawia skutki zanikania kultur pierwotnych na przykładzie Ameryki Północnej i Ameryki
Południowej
• opisuje problemy ludności mieszkających w slumsach na podstawie materiałów źródłowych
• wykazuje zależność między ukształtowaniem powierzchni, cyrkulacją powietrza,
odległością od morza, prądami morskimi a przebiegiem północnej granicy upraw i lasów
w Kanadzie
• omawia cechy charakterystyczne gospodarki Kanady z uwzględnieniem surowców
mineralnych, rozwoju przemysłu i handlu
• ocenia wpływ przemysłu zaawansowanych technologii na rozwój gospodarki Stanów
Zjednoczonych
• ocenia rolę Stanów Zjednoczonych w gospodarce światowej na podstawie analizy danych
statystycznych
• wykazuje zależność między klimatem a zasobami wód powierzchniowych w Australii
• wykazuje zależność pomiędzy rozmieszczeniem ludności a warunkami naturalnymi
występującymi w Australii
• określa główne cechy gospodarki Australii na tle warunków przyrodniczych
• omawia zmiany w środowisku przyrodniczym obszarów polarnych
• charakteryzuje cele oraz zakres badań prowadzonych w Arktyce i w Antarktyce na
podstawie dostępnych źródeł
• omawia wkład Polaków w badania obszarów polarnych na podstawie
dostępnych źródeł

2) **ocen**ę **bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dobrą oraz:
• analizuje azjatyckie rekordy dotyczące rzeźby terenu, linii brzegowej i hydrosfery na
podstawie infografiki
• omawia powstawanie Himalajów i rowów oceanicznych
• przedstawia sposoby zabezpieczania ludzi przed skutkami trzęsień ziemi
• omawia warunki klimatyczne w Azji wpływające na rytm uprawy ryżu
• omawia znaczenie uprawy ryżu dla krajów Azji Południowo -Wschodniej („kultura ryżu”)
• wykazuje związek między budową geologiczną a występowaniem wulkanów, trzęsień ziemi
i tsunami
w Japonii

• analizuje źródła gospodarczego rozwoju Japonii
• charakteryzuje cechy nowoczesnej gospodarki Japonii oraz rodzaje produkcji przemysłowej
• uzasadnia, że gospodarka Japonii należy do najnowocześniejszych na świecie
• przedstawia problemy demograficzne i społeczne Chin z uwzględnieniem przyrostu naturalnego na podstawie analizy danych statystycznych
• omawia znaczenie nowoczesnych kolei w rozwoju gospodarczym Chin
• omawia kontrasty etniczne, językowe i religijne w Indiach
• charakteryzuje cechy gospodarki Indii i możliwości ich rozwoju
• omawia znaczenie ropy naftowej w rozwoju ekonomicznym państw Bliskiego Wschodu
• omawia źródła konfliktów zbrojnych i terroryzmu na Bliskim Wschodzie
• omawia związek budowy geologicznej Afryki z powstawaniem rowów tektonicznych
• wyjaśnia cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej
• omawia przyczyny procesu pustynnienia w strefie Sahelu
• omawia typy rolnictwa w Afryce przedstawia czynniki ograniczające rozwój gospodarki w Afryce
• omawia skutki niedożywienia ludności w Etiopii
• omawia bariery ograniczające rozwój turystyki w Afryce
• omawia walory przyrodnicze Kenii wpływające na rozwój turystyki
• wykazuje związek ukształtowania powierzchni z budową geologiczną w Ameryce
• omawia związek stref klimatycznych ze strefami roślinnymi w Ameryce
• przedstawia skutki występowania tornad i cyklonów tropikalnych w Ameryce
• omawia ekologiczne następstwa wylesiania Amazonii
• podaje kierunki gospodarczego wykorzystania Amazonii
• przedstawia sytuację rdzennej ludności w Ameryce
• przedstawia negatywne skutki urbanizacji w Ameryce
• określa cechy megalopolis w Ameryce Północnej
• omawia czynniki wpływające na przebieg północnej granicy upraw i lasów w Kanadzie
• opisuje cechy gospodarstw wielkoobszarowych na terenie Kanady
• charakteryzuje wybrane wskaźniki rozwoju gospodarczego Stanów Zjednoczonych
• omawia znaczenie usług wyspecjalizowanych w gospodarce Stanów Zjednoczonych
• omawia przyczyny marnowania żywności na przykładzie Stanów Zjednoczonych
• wyjaśnia wpływ położenia Australii na klimat
• omawia zasoby wód artezyjskich i ich rolę w gospodarce Australii
• wyjaśnia, dlaczego Australia jest atrakcyjna dla imigrantów
• omawia znaczenie przemysłu przetwórczego i zaawansowanych technologii w rozwoju Australii
• porównuje środowisko przyrodnicze Arktyki i Antarktyki
• wyjaśnia, dlaczego Antarktyda jest największą pustynią lodową
• prezentuje osiągnięcia polskich badaczy obszarów okołobiegunowych
• wyjaśnia status prawny Antarktydy
• omawia znaczenie traktatu antarktycznego

3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dostateczną oraz:
• omawia budowę geologiczną Azji na podstawie mapy tematycznej
• omawia cyrkulację monsunową i jej wpływ na klimat Azji
• charakteryzuje kontrasty klimatyczne i roślinne w Azji na podstawie mapy tematycznej
• omawia czynniki wpływające na układ sieci rzecznej w Azji
• omawia płytową budowę litosfery na podstawie map tematycznych
• wyjaśnia przyczyny występowania trzęsień ziemi i tsunami w Azji
• opisuje przebieg trzęsienia ziemi

• omawia warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Azji
• opisuje ekstremalne zjawiska klimatyczne i ich skutki w Japonii opisuje skutki występowania tajfunów na obszarze Japonii
• omawia bariery utrudniające rozwój gospodarki Japonii
• omawia znaczenie i rolę transportu w gospodarce Japonii
• omawia cechy gospodarki Chin
• analizuje wielkości PKB w Chinach na tle innych krajów świata na podstawie danych statystycznych
• charakteryzuje tradycyjne rolnictwo i warunki rozwoju rolnictwa Chin
• przedstawia problemy demograficzne Indii
• omawia system kastowy w Indiach
• przedstawia zróżnicowanie indyjskiej edukacji
• analizuje strukturę zatrudnienia i strukturę PKB Indii na podstawie wykresu
• charakteryzuje przemysł przetwórczy Indii
• omawia zróżnicowanie religijne na Bliskim Wschodzie
• omawia wpływ religii na życie muzułmanów
• przedstawia znaczenie przemysłu naftowego w krajach Bliskiego Wschodu
• omawia wpływ czynników klimatotwórczych na klimat Afryki
• omawia rozmieszczenie opadów atmosferycznych w Afryce na podstawie mapy klimatycznej
• omawia udział rolnictwa w strukturze zatrudnienia w wybranych państwach Afryki na podstawie wykresu
• omawia gospodarkę w strefie Sahelu
• omawia cechy gospodarki krajów Afryki na podstawie analizy danych statystycznych
• przedstawia nowoczesne działy gospodarki Afryki
• omawia rozwój i znaczenie usług w Afryce
• omawia przyczyny niedożywienia ludności w Etiopii
• opisuje zmiany w poziomie niedożywienia ludności Etiopii
• wymienia obiekty w Kenii wpisane na „Listę światowego dziedzictwa UNESCO”
• opisuje na podstawie wybranych źródeł walory kulturowe Kenii
• charakteryzuje budowę geologiczną Ameryki
• omawia czynniki klimatyczne wpływające na klimat Ameryki
• porównuje strefy klimatyczne ze strefami roślinnymi w Ameryce
• charakteryzuje wody powierzchniowe Ameryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej
• omawia mechanizm powstawania tornad i cyklonów tropikalnych
• podaje przyczyny wysokich rocznych sum opadów atmosferycznych w Amazonii
• opisuje piętrowość wilgotnych lasów równikowych w Amazonii
• omawia wielkie migracje w historii zasiedlania Ameryki
• omawia na podstawie wykresu zmiany liczby ludności w Ameryce na przestrzeni lat
• omawia rozwój miast Ameryki na podstawie wybranych źródeł informacji
• podaje przykłady megalopolis w Ameryce i wskazuje je na mapie
• podaje przyczyny powstawania slumsów w wielkich miastach na przykładzie Ameryki Południowej
• przedstawia zasięg występowania lasów w Kanadzie na podstawie mapy tematycznej
• przedstawia miejsce Kanady w światowym eksporcie wybranych płodów rolnych na podstawie
wykresu
• omawia znaczenie przemysłu i jego kluczowe działy w Stanach Zjednoczonych
• omawia cechy rolnictwa Stanów Zjednoczonych

• wymienia cechy charakterystyczne poszczególnych typów klimatu w Australii na podstawie klimatogramów
• omawia strefowość roślinną w Australii na podstawie mapy tematycznej
• omawia bariery utrudniające zamieszkanie Australii
• charakteryzuje rdzennych mieszkańców Australii
• omawia cechy rolnictwa Australii na tle warunków przyrodniczych
• przedstawia znaczenie turystyki w rozwoju gospodarki Australii i Oceanii
• opisuje zjawisko dnia polarnego i nocy polarnej na obszarach okołobiegunowych
• charakteryzuje ludy zamieszkujące Arktykę oraz warunki ich życia
• opisuje warunki życia w polarnej stacji badawczej

4) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą oraz:
• opisuje linię brzegową Azji na podstawie mapy świata
• charakteryzuje zróżnicowanie środowiska geograficznego Azji
• przedstawia kontrasty w ukształtowaniu powierzchni terenu Azji
• omawia czynniki klimatyczne kształtujące klimat Azji
• omawia strefy roślinne Azji
• omawia budowę wulkanu na podstawie ilustracji
• wymienia typy wulkanów i podaje ich główne cechy
• wskazuje na mapie obszary Azji o korzystnych i niekorzystnych warunkach do rozwoju rolnictwa
• wymienia czołówkę państw azjatyckich w światowych zbiorach roślin uprawnych na podstawie infografiki
• charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Japonii
• omawia strukturę zatrudnienia w Japonii na podstawie analizy danych statystycznych
• omawia warunki naturalne rozwoju rolnictwa w Japonii
• przedstawia cechy rolnictwa Japonii na podstawie analizy danych statystycznych
• określa różnorodność cech środowiska geograficznego Chin na podstawie mapy tematycznej
• omawia czynniki przyrodnicze sprzyjające osadnictwu w Chinach
• przedstawia nierównomierne rozmieszczenie ludności Chin na podstawie mapy gęstości zaludnienia
• omawia główne kierunki produkcji rolnej w Chinach
• omawia cechy środowiska geograficznego Półwyspu Indyjskiego
• podaje przyczyny powstawania slumsów w Indiach
• omawia warunki uprawy roślin w Indiach na podstawie mapy tematycznej
• charakteryzuje indyjską Dolinę Krzemową
• omawia cechy środowiska przyrodniczego Bliskiego Wschodu
• omawia wielkość zasobów ropy naftowej na świecie i na Bliskim Wschodzie na podstawie wykresu i mapy tematycznej
• przedstawia rolę organizacji OPEC
• omawia cechy ukształtowania powierzchni Afryki
• wymienia cechy różnych typów klimatu w Afryce na podstawie klimatogramów
• charakteryzuje sieć rzeczną i jeziora Afryki
• omawia czynniki przyrodnicze i poza przyrodnicze rozwoju rolnictwa w Afryce
• charakteryzuje znaczenie hodowli zwierząt w krajach Afryki
• przedstawia zróżnicowanie PKB w różnych państwach Afryki na podstawie analizy danych statystycznych
• omawia przemysł wydobywczy w Afryce

• wskazuje państwa w Afryce dotknięte problemami głodu i niedożywienia na podstawie mapy tematycznej
• analizuje niedożywienie ludności w Afryce na podstawie wykresu
• przedstawia ruch turystyczny Kenii na podstawie analizy danych statystycznych
• wymienia nazwy państw leżących w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej
• podaje główne cechy ukształtowania powierzchni Ameryki
• wymienia strefy klimatyczne Ameryki
• omawia przyczyny powstawania tornad i cyklonów tropikalnych
• podaje główne rejony występowania cyklonów i kierunki ich przemieszczania się
• podaje cechy środowiska geograficznego Amazonii
• omawia cechy klimatu Amazonii
• podaje przyczyny zróżnicowania etnicznego i kulturowego Ameryki
• przedstawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej
• analizuje liczbę ludności miejskiej w ogólnej liczbie ludności państw Ameryki na podstawie mapy tematycznej
• przedstawia cechy położenia geograficznego Kanady na podstawie mapy ogólnogeograficznej
• omawia ukształtowanie powierzchni Kanady
• przedstawia czynniki wpływające na klimat Kanady
• omawia strukturę użytkowania ziemi w Kanadzie na podstawie wykresu
• opisuje cechy położenia geograficznego Stanów Zjednoczonych
• wymienia czynniki wpływające na rozwój Doliny Krzemowej
• omawia strukturę użytkowania ziemi w Stanach Zjednoczonych na podstawie wykresu
• charakteryzuje środowisko przyrodnicze Australii i Oceanii
• charakteryzuje ukształtowanie powierzchni Australii
• wymienia strefy klimatyczne w Australii
• charakteryzuje wody powierzchniowe Australii
• omawia czynniki przyrodnicze wpływające na rozmieszczenie ludności w Australii
• omawia występowanie surowców mineralnych w Australii na podstawie mapy tematycznej
• wymienia cechy środowiska przyrodniczego obszarów okołobiegunowych
• charakteryzuje klimat Arktyki i Antarktyki
• wymienia zagrożenia środowiska naturalnego obszarów polarnych

5) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:
• wskazuje na mapie położenie geograficzne Azji
• wymienia formy ukształtowania powierzchni Azji
• wymienia strefy klimatyczne Azji na podstawie mapy klimatycznej
• wymienia największe rzeki Azji
• wymienia strefy aktywności sejsmicznej w Azji na podstawie mapy geologicznej
• wyjaśnia znaczenie terminu *wulkanizm*
• odczytuje z mapy nazwy największych wulkanów w Azji
• wskazuje na mapie zasięg występowania Ognistego Pierścienia Pacyfiku
• wymienia czynniki przyrodnicze wpływające na rozwój rolnictwa w Azji
• wymienia główne uprawy w Azji na podstawie mapy gospodarczej
• określa cechy położenia Japonii na podstawie mapy ogólnogeograficznej
• wymienia cechy środowiska naturalnego Japonii
• wymienia główne uprawy w Japonii
• określa cechy położenia Chin na podstawie mapy ogólnogeograficznej
• lokalizuje na mapie ośrodki przemysłu wysokiej technologii w Chinach

• wymienia główne uprawy w Chinach i opisuje ich rozmieszczenie na podstawie mapy gospodarczej
• określa położenie geograficzne Indii
• porównuje liczbę ludności Chin i Indii oraz odczytuje z wykresu ich prognozę
• wymienia największe aglomeracje w Indiach i wskazuje je na mapie
• wyjaśnia znaczenie terminu *slumsy*
• wymienia główne rośliny uprawne w Indiach i wskazuje na mapie tematycznej regiony ich występowania
• wymienia surowce mineralne w Indiach i wskazuje na mapie regiony ich występowania
• określa położenie geograficzne Bliskiego Wschodu
• wymienia państwa leżące na Bliskim Wschodzie na podstawie mapy politycznej
• wskazuje na mapie miejsca konfliktów zbrojnych na Bliskim Wschodzie
• określa położenie matematyczno-geograficzne Afryki na podstawie mapy ogólnogeograficznej
• wymienia strefy klimatyczne Afryki
• wymienia największe rzeki i jeziora Afryki
• wymienia czynniki przyrodnicze wpływające na rozwój rolnictwa w Afryce
• wymienia główne uprawy w Afryce
• wymienia surowce mineralne Afryki na podstawie mapy gospodarczej
• wskazuje obszary występowania surowców mineralnych na terenie Afryki
• wymienia atrakcyjne turystycznie państwa Afryki
• określa położenie geograficzne Etiopii
• wyjaśnia różnicę między głodem a niedożywieniem
• wymienia państwa w Afryce dotknięte głodem i niedożywieniem
• określa położenie geograficzne Kenii
• wymienia obiekty turystyczne na terenie Kenii
• określa położenie geograficzne Ameryki
• wymienia nazwy mórz i oceanów oblewających Amerykę Północną i Amerykę Południową
• wymienia największe rzeki Ameryki i wskazuje je na mapie
• wyjaśnia znaczenie terminów: *tornado*, *cyklon tropikalny*
• wskazuje na mapie Aleję Tornad
• wymienia nazwy wybranych cyklonów XXI wieku
• określa położenie geograficzne Amazonii
• omawia florę i faunę lasów równikowych
• podaje liczbę ludności Ameryki Północnej i Ameryki Południowej na podstawie wykresu
• wymienia główne odmiany człowieka zamieszkujące Amerykę
• wyjaśnia znaczenie terminów: *urbanizacja*, *wskaźnik urbanizacji*, *aglomeracja*, *megalopolis*
• wymienia obszary słabo i gęstozaludnione w Ameryce Północnej i Ameryce Południowej i wskazuje je na mapie
• wymienia największe miasta i aglomeracje Ameryki Północnej i Ameryki Południowej i wskazuje je na mapie
• przedstawia położenie geograficzne Kanady na podstawie mapy ogólnogeograficznej
• wymienia główne uprawy na terenie Kanady
• wskazuje zasięg występowania głównych upraw w Kanadzie na mapie gospodarczej
• określa położenie geograficzne Stanów Zjednoczonych
• wyjaśnia znaczenie terminów: *produkt światowy brutto*, *technopolia*
• wymienia główne działy przemysłu w Stanach Zjednoczonych
• wymienia rodzaje usług wyspecjalizowanych w Stanach Zjednoczonych
• określa położenie geograficzne Australii i Oceanii
• wymienia największe pustynie Australii na podstawie mapy

• wyjaśnia znaczenie terminu *basen artezyjski*
• wymienia endemity w Australii oraz na wyspach Oceanii
• przedstawia liczbę ludności i gęstość zaludnienia w Australii na podstawie mapy tematycznej i analizy danych statystycznych
• wymienia największe miasta Australii oraz wskazuje je na mapie
• określa położenie geograficzne obszarów okołobiegunowych
• wyjaśnia znaczenie terminów: *góra lodowa*, *pak lodowy*, *lądolód*, *lodowce szelfowe*, *nunataki*
• wymienia gatunki roślin i zwierząt na obszarach Arktyki i Antarktyki
• wymienia surowce mineralne na obszarach Arktyki i Antarktyki
• wskazuje na mapie Antarktydy położenie polskiej stacji badawczej H. Arctowskiego

6) **ocenę niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
• nie opanował podstawowych umiejętności i treści wynikających z programu nauczania.

MATEMATYKA - KLASA VII

Wymagania na poszczególne oceny:
1) **ocenę celującą** otrzymuje uczeń, który spełnił wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz:

- umie tworzyć wyrażenia arytmetyczne na podstawie treści zadań i obliczać ich wartość
- umie obliczać wartości ułamków piętrowych
- umie stosować własności procentów w sytuacji ogólnej
- umie zapisać problem w postaci równania
- umie rozwiązać nietypowe zadanie tekstowe związane z potęgami
- umie przekształcić wyrażenie arytmetyczne zawierające potęgi
- umie porównać i porządkować potęgi, korzystając z potęgowania potęgi
- umie rozwiązać nietypowe zadanie związane z rzutem graniastosłupa

2) **ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnił wymagania na ocenę dobrą oraz:

- umie wstawiać nawiasy tak, by otrzymać żądany wynik
- umie konstruować trójkąt, gdy dany jest bok i dwa kąty do niego przyległe
- umie obliczyć sumę algebraiczną znając jej wartość dla podanych wartości występujących
  w niej zmiennych
- umie wstawić nawiasy w sumie algebraicznej tak, by wyrażenie spełniało podany warunek
- umie zinterpretować geometrycznie iloczyn sumy algebraicznej przez jednomian
- umie podać cyfrę jedności liczby podanej w postaci potęgi
- umie obliczyć wartość wyrażenia arytmetycznego zawierającego liczby zapisane w notacji wykładniczej
- umie prezentować dane w korzystnej formie

3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnił wymagania na ocenę dostateczną oraz:

- umie znajdować liczby spełniające określone warunki
- umie porządkować liczby wymierne
- zna warunek konieczny zamiany ułamka zwykłego na ułamek dziesiętny skończony
- umie przedstawić rozwinięcie dziesiętne nieskończone okresowe w postaci ułamka zwykłego
- umie porządkować liczby wymierne
- umie dokonać porównań poprzez szacowanie w zadaniach tekstowych
- umie znajdować liczby spełniające określone warunki
- umie rozwiązywać nietypowe zadania na zastosowanie dodawania i odejmowania liczb wymiernych
- umie zamieniać jednostki długości, masy, zna przedrostki mili i kilo
- umie zamieniać jednostki długości na mikrony i jednostki masy na karaty
- umie wykonywać działania łączne na liczbach wymiernych dodatnich
- umie obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych zawierających większą liczbę działań
- umie zapisać podane słownie wyrażenia arytmetyczne i obliczać jego wartość
- umie tworzyć wyrażenia arytmetyczne na podstawie treści zadań i obliczać ich wartość
- umie stosować prawa działań
- umie obliczać wartości wyrażeń arytmetycznych
- umie uzupełniać brakujące liczby w dodawaniu, odejmowaniu, mnożeniu i dzieleniu tak, by otrzymać ustalony wynik
- umie zaznaczać na osi liczbowej zbiór liczb, które spełniają jednocześnie dwie nierówności
- umie znaleźć liczby znajdujące się w określonej odległości na osi liczbowej od danej liczby
- umie wykorzystywać wartość bezwzględną do obliczeń odległości liczb na osi liczbowej
- umie znaleźć rozwiązanie równania z wartością bezwzględną
- zna pojęcie promila
- umie zamieniać ułamki, procenty na promile i odwrotnie
- potrafi wybrać z diagramu informacje i je zinterpretować
- potrafi zobrazować dowolnym diagramem wybrane informacje
- umie obliczyć, jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie rozwiązać zadanie tekstowe dotyczące obliczania, jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie rozwiązać zadanie tekstowe dotyczące obliczania procentu danej liczby
- umie wykorzystać diagramy do rozwiązywania zadań tekstowych
- umie rozwiązać zadanie tekstowe dotyczące obliczania podwyżek i obniżek o pewien procent
- umie obliczyć liczbę na podstawie jej procentu
- umie rozwiązać zadanie tekstowe dotyczące obliczania liczby na podstawie jej procentu
- umie obliczyć, o ile procent jest większa (mniejsza) liczba od danej
- umie zastosować powyższe obliczenia w zdaniach tekstowych
- umie odczytać z diagramu informacje potrzebne w zadaniu
- umie rozwiązywać zadania związane z procentami
- umie kreślić proste i odcinki równoległe przechodzące przez dany punkt
- umie obliczyć odległość punktu od prostej i odległość pomiędzy prostymi

- umie sprawdzić współliniowość trzech punktów
- umie kreślić geometryczną sumę i różnicę kątów
- umie obliczać na podstawie rysunku miary kątów
- umie rozwiązywać zadania tekstowe dotyczące kątów
- rozumie zasadę klasyfikacji trójkątów
- umie klasyfikować trójkąty ze względu na boki i kąty
- umie wybrać z danego zbioru odcinki, z których można zbudować trójkąt
- umie stosować zależności między bokami (kątami) w trójkącie podczas rozwiązywania zadań tekstowych
- umie konstruować trójkąt o danych dwóch bokach i kącie między nimi zawartym
- umie konstruować trójkąt, gdy dany jest bok i dwa kąty do niego przyległe
- umie rozwiązywać zadania konstrukcyjne
- umie uzasadniać przystawanie trójkątów
- rozumie zasadę klasyfikacji czworokątów
- umie klasyfikować czworokąty ze względu na boki i kąty
- umie stosować własności czworokątów do rozwiązywania zadań
- umie zamieniać jednostki
- umie rozwiązywać trudniejsze zadania dotyczące pola prostokąta
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z obliczaniem pól i obwodów wielokątów na płaszczyźnie
- umie obliczać pola wielokątów
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z obliczaniem pól i obwodów wielokątów w układzie współrzędnych
- umie wyznaczyć współrzędne brakujących wierzchołków prostokąta, równoległoboku i trójkąta
- umie budować i odczytywać wyrażenia o konstrukcji wielodziałaniowej
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia bez jego przekształcenia dla kilku zmiennych wymiernych
- umie zapisywać warunki zadania w postaci jednomianu
- umie obliczyć sumę algebraiczną znając jej wartość dla podanych wartości występujących w niej zmiennych
- umie zapisywać warunki zadania w postaci sumy algebraicznej
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia dla zmiennych wymiernych po przekształceniu do postaci dogodnej do obliczeń
- umie obliczyć wartość wyrażenia dla zmiennych wymiernych po przekształceniu do postaci dogodnej do obliczeń
- umie mnożyć sumy algebraiczne
- umie doprowadzić wyrażenie algebraiczne do prostszej postaci, stosując mnożenie sum algebraicznych
- umie interpretować geometrycznie iloczyn sum algebraicznych
- umie stosować mnożenie sum algebraicznych w zadaniach tekstowych
- umie zapisać zadanie w postaci równania
- umie zbudować równanie o podanym rozwiązaniu
- wyszukuje wśród równań z wartością bezwzględną równania sprzeczne
- umie stosować metodę równań równoważnych
- umie rozwiązywać równania posiadające jeden pierwiastek, równania sprzeczne i tożsamościowe

- umie rozwiązywać równania z zastosowaniem przekształceń na wyrażeniach algebraicznych
- umie wyrazić treść zadania za pomocą równania
- umie rozwiązać zadanie tekstowe za pomocą równania i sprawdzić poprawność rozwiązania
- umie wyrazić treść zadania z procentami za pomocą równania
- umie rozwiązać zadanie tekstowe z procentami za pomocą równania i sprawdzić poprawność rozwiązania
- umie przekształcać wzory, w tym fizyczne i geometryczne
- umie wyznaczyć ze wzoru określoną wielkość
- umie zapisać liczbę w postaci iloczynu potęg liczb pierwszych
- umie obliczyć wartość wyrażenia arytmetycznego zawierającego potęgi
- umie stosować mnożenie i dzielenie potęg o tych samych podstawach do obliczania wartości liczbowej wyrażeń
- umie rozwiązać nietypowe zadanie tekstowe związane z potęgami
- umie wykonać porównanie ilorazowe potęg o jednakowych podstawach
- umie porównać potęgi sprowadzając je do tej samej podstawy
- umie stosować potęgowanie potęgi do obliczania wartości liczbowej wyrażeń
- umie stosować potęgowanie iloczynu i ilorazu w zadaniach tekstowych
- umie doprowadzić wyrażenie do prostszej postaci, stosując działania na potęgach
- umie stosować działania na potęgach w zadaniach tekstowych
- rozumie potrzebę stosowania notacji wykładniczej w praktyce
- umie zapisać daną liczbę w notacji wykładniczej
- umie porównać liczby zapisane w notacji wykładniczej
- umie obliczyć wartość wyrażenia arytmetycznego zawierającego liczby zapisane w notacji wykładniczej
- umie wykonać porównywanie ilorazowe dla liczb podanych w notacji wykładniczej
- umie stosować notację wykładniczą do zamiany jednostek
- rozumie potrzebę stosowania notacji wykładniczej w praktyce
- umie zapisać liczbę w notacji wykładniczej
- umie wykonać porównywanie ilorazowe dla liczb podanych w notacji wykładniczej
- umie stosować notację wykładniczą do zamiany jednostek
- umie obliczyć wartość wyrażenia arytmetycznego zawierającego liczby zapisane w notacji wykładniczej
- umie oszacować wartość wyrażenia zawierającego pierwiastki
- umie obliczyć wartość wyrażenia arytmetycznego zawierającego pierwiastki
- umie oszacować liczbę niewymierną
- umie wykonywać działania na liczbach niewymiernych
- umie wyłączyć czynnik przed znak pierwiastka
- umie włączyć czynnik pod znak pierwiastka
- umie wykonywać działania na liczbach niewymiernych
- umie stosować wzór na obliczanie pierwiastka z iloczynu i ilorazu do obliczania wartości liczbowej wyrażeń
- umie doprowadzić wyrażenie algebraiczne zawierające potęgi i pierwiastki do prostszej postaci
- umie rozwiązywać zadania tekstowe na zastosowanie działań na pierwiastkach
- umie porównać liczby niewymierne
- umie obliczyć sumę długości krawędzi graniastosłupa

- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane z sumą długości krawędzi
- umie rozwiązać nietypowe zadanie związane z rzutem graniastosłupa
- umie kreślić siatkę graniastosłupa o podstawie dowolnego wielokąta
- umie rozpoznać siatkę graniastosłupa
- umie obliczyć pole powierzchni graniastosłupa
- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane z polem powierzchni graniastosłupa prostego
- umie zamieniać jednostki objętości
- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane z objętością prostopadłościanu
- umie obliczyć objętość graniastosłupa
- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane z objętością graniastosłupa
- umie interpretować prezentowane informacje
- umie obliczyć średnią arytmetyczną
- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane ze średnią arytmetyczną
- umie opracować dane statystyczne
- umie prezentować dane statystyczne
- zna pojęcie prawdopodobieństwa zdarzenia losowego
- umie określić zdarzenia losowe w doświadczeniu
- umie obliczyć prawdopodobieństwo zdarzenia

4) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnił wymagania na ocenę dopuszczającą oraz:

- umie porównywać liczby wymierne
- umie określić na podstawie rozwinięcia dziesiętnego, czy dana liczba jest liczbą wymierną
- umie zaokrąglić liczbę o rozwinięciu dziesiętnym nieskończonym okresowym do danego rzędu
- umie dodawać i odejmować liczby wymierne dodatnie zapisane w różnych postaciach
- umie obliczać liczbę na podstawie danego jej ułamka
- umie mnożyć i dzielić liczby wymierne dodatnie
- umie obliczać kwadraty i sześciany i liczb wymiernych
- umie stosować prawa działań
- umie wykonywać działania łączne na liczbach wymiernych dodatnich
- umie określić znak liczby będącej wynikiem dodawania lub odejmowania dwóch liczb wymiernych
- umie znajdować liczbę wymierną leżącą pomiędzy dwiema danymi na osi liczbowej
- umie zapisać nierówność, jaką spełniają liczby z zaznaczonego na osi liczbowej zbioru
- umie obliczyć odległość między liczbami na osi liczbowej
- umie zamienić liczbę wymierną na procent
- rozumie potrzebę stosowania diagramów do wizualizacji informacji
- zna sposób obliczania, jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie obliczyć, jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- wie jak obliczyć liczbę na podstawie jej procentu
- umie obliczyć liczbę na podstawie jej procentu
- umie rozwiązywać zadania związane z procentami
- zna i rozumie określenie punkty procentowe
- umie kreślić proste i odcinki prostopadłe przechodzące przez dany punkt
- zna warunek współliniowości trzech punktów

- wie, jak obliczyć odległość punktu od prostej i odległość pomiędzy prostymi
- umie podzielić odcinek na połowy
- umie obliczyć miary katów przyległych (wierzchołkowych, odpowiadających, naprzemianległych), gdy dana jest miara jednego z nich
- zna nierówność trójkąta $AB+BC \geq AC$
- umie sprawdzić, czy z danych odcinków można zbudować trójkąt
- zna cechy przystawania trójkątów
- umie konstruować trójkąt o danych trzech bokach
- umie rozpoznawać trójkąty przystające
- zna definicję trapezu, równoległoboku i rombu
- umie podać własności czworokątów
- umie obliczać miary katów w poznanych czworokątach
- umie obliczać obwody narysowanych czworokątów
- rozumie własności wielokątów foremnych
- umie konstruować sześciokąt i ośmiokąt foremny
- umie obliczyć miarę kąta wewnętrznego wielokąta foremnego
- umie zamieniać jednostki
- umie rysować wielokąty w układzie współrzędnych
- umie obliczać pole prostokąta, którego boki są wyrażone w tych samych jednostkach i różnych jednostkach
- umie obliczyć długość odcinka równoległego do jednej z osi układu
- rozumie zasadę nazywania wyrażeń algebraicznych
- rozumie zasadę przeprowadzania redukcji wyrazów podobnych
- umie opuścić nawiasy
- umie rozpoznawać sumy algebraiczne przeciwne
- umie przemnożyć każdy wyraz sumy algebraicznej przez jednomian
- umie podzielić sumę algebraiczną przez liczbę wymierną
- umie pomnożyć dwumian przez dwumian
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia dla zmiennych wymiernych po przekształceniu do postaci dogodnej do obliczeń
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia dla zmiennych wymiernych po przekształceniu do postaci dogodnej do obliczeń
- zna pojęcia: równania równoważne, tożsamościowe, sprzeczne
- umie rozpoznać równania równoważne
- umie zbudować równanie o podanym rozwiązaniu
- umie rozwiązywać równania z zastosowaniem prostych przekształceń na wyrażeniach algebraicznych
- umie analizować treść zadania o prostej konstrukcji
- umie rozwiązać proste zadanie tekstowe za pomocą równania i sprawdzić poprawność rozwiązania
- umie analizować treść zadania z procentami o prostej konstrukcji
- umie rozwiązać proste zadanie tekstowe z procentami za pomocą równania
- umie przekształcać proste wzory
- umie wyznaczyć z prostego wzoru określoną wielkość
- umie zapisać liczbę w postaci potęgi
- umie określić znak potęgi, nie wykonując obliczeń
- umie obliczyć wartość wyrażenia arytmetycznego zawierającego potęgi
- rozumie powstanie wzoru na mnożenie i dzielenie potęg o tych samych podstawach

- umie stosować mnożenie i dzielenie potęg o tych samych podstawach do obliczania wartości liczbowej wyrażeń
- rozumie powstanie wzoru na potęgowanie potęgi
- umie przedstawić potęgę w postaci potęgowania potęgi
- umie stosować potęgowanie potęgi do obliczania wartości liczbowej wyrażeń
- rozumie powstanie wzoru na potęgowanie iloczynu i ilorazu
- umie doprowadzić wyrażenie do prostszej postaci, stosując działania na potęgach
- umie obliczyć wartość wyrażenia arytmetycznego, stosując działania na potęgach
- umie oszacować wartość wyrażenia zawierającego pierwiastki
- umie obliczyć wartość wyrażenia arytmetycznego zawierającego pierwiastki
- umie stosować wzory na obliczanie pierwiastka z iloczynu i ilorazu do wyznaczania wartości liczbowej wyrażeń
- zna pojęcie graniastosłupa pochyłego
- umie obliczyć sumę długości krawędzi graniastosłupa
- umie wskazać na rysunku graniastosłupa prostego krawędzie i ściany prostopadłe oraz równoległe
- rozumie sposób obliczania pola powierzchni jako pola siatki
- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane z polem powierzchni graniastosłupa prostego
- rozumie zasady zamiany jednostek objętości
- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane z objętością prostopadłościanu
- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane z objętością graniastosłupa
- umie ułożyć pytania do prezentowanych danych
- umie rozwiązać zadanie tekstowe związane ze średnią
- umie opracować dane statystyczne
- umie prezentować dane statystyczne
- umie obliczyć prawdopodobieństwo zdarzenia

5) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:
- rozumie rozszerzenie osi liczbowej na liczby ujemne
- umie porównywać liczby wymierne
- umie zaznaczać liczbę wymierną na osi liczbowej
- umie zamieniać ułamek zwykły na dziesiętny i odwrotnie
- zna pojęcia: rozwinięcie dziesiętne skończone, nieskończone, okres
- umie zapisać liczby wymierne w postaci rozwinięć dziesiętnych skończonych i rozwinięć dziesiętnych nieskończonych okresowych
- zna sposób zaokrąglania liczb
- rozumie potrzebę zaokrąglania liczb
- umie zaokrąglić liczbę do danego rzędu
- umie szacować wyniki działań
- zna algorytm dodawania i odejmowania liczb wymiernych dodatnich
- umie dodawać i odejmować liczby wymierne dodatnie zapisane
- w jednakowej postaci
- zna algorytm mnożenia i dzielenia liczb wymiernych dodatnich
- umie podać odwrotność liczby
- umie mnożyć i dzielić przez liczbę naturalną
- umie obliczać ułamek danej liczby naturalnej
- zna kolejność wykonywania działań

- umie dodawać, odejmować, mnożyć i dzielić dwie liczby
- zna pojęcie liczb przeciwnych
- umie odczytać z osi liczbowej liczby spełniające określony warunek
- umie opisać zbiór liczb za pomocą nierówności
- umie zaznaczyć na osi liczbowej liczby spełniające określoną nierówność
- zna pojęcie odległości między dwiema liczbami na osi liczbowej
- umie na podstawie rysunku osi liczbowej określić odległość między liczbami
- zna pojęcie procentu
- rozumie potrzebę stosowania procentów w życiu codziennym
- umie wskazać przykłady zastosowań procentów w życiu codziennym
- umie zamienić procent na ułamek
- umie zamienić ułamek na procent
- umie określić procentowo zaznaczoną część figury i zaznaczyć procent danej figury
- zna pojęcie diagramu procentowego
- umie z diagramów odczytać potrzebne informacje
- umie obliczyć procent danej liczby
- rozumie pojęcia podwyżka (obniżka) o pewien procent
- wie, jak obliczyć podwyżkę (obniżkę) o pewien procent
- umie obliczyć podwyżkę (obniżkę) o pewien procent
- zna podstawowe pojęcia: punkt, prosta, odcinek
- zna pojęcie prostych prostopadłych i równoległych
- umie konstruować odcinek przystający do danego
- zna pojęcie kąta
- zna pojęcie miary kąta
- zna rodzaje kątów
- umie konstruować kąt przystający do danego
- zna nazwy kątów utworzonych przez dwie przecinające się proste oraz kątów utworzonych pomiędzy dwiema prostymi równoległymi przeciętymi trzecią prostą i związki pomiędzy nimi
- zna pojęcie wielokąta
- zna sumę miar kątów wewnętrznych trójkąta
- umie kreślić poszczególne rodzaje trójkątów
- umie obliczać na podstawie rysunku miary kątów w trójkącie
- zna definicję figur przystających
- umie wskazać figury przystające
- zna definicję prostokąta i kwadratu
- umie rozróżniać poszczególne rodzaje czworokątów
- umie rysować przekątne czworokątów
- umie rysować wysokości czworokątów
- zna pojęcie wielokąta foremnego
- zna jednostki miary pola
- zna zależności pomiędzy jednostkami pola (
- zna wzór na pole prostokąta
- zna wzór na pole kwadratu
- umie obliczać pole prostokąta, którego boki są wyrażone w tych samych jednostkach
- zna wzory na obliczanie pól powierzchni wielokątów
- umie obliczać pola wielokątów

- umie narysować układ współrzędnych
- zna pojęcie układu współrzędnych
- umie odczytać współrzędne punktów
- umie zaznaczyć punkty o danych współrzędnych
- umie rysować odcinki w układzie współrzędnych
- zna pojęcie wyrażenia algebraicznego
- umie budować proste wyrażenia algebraiczne
- umie rozróżnić pojęcia: suma, różnica, iloczyn, iloraz
- umie budować i odczytywać wyrażenia algebraiczne
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia bez jego przekształcenia dla jednej zmiennej wymiernej
- zna pojęcie jednomianu
- zna pojęcie jednomianów podobnych
- umie porządkować jednomiany
- umie określić współczynniki liczbowe jednomianu
- umie rozpoznać jednomiany podobne
- zna pojęcie sumy algebraicznej
- zna pojęcie wyrazów podobnych
- umie odczytać wyrazy sumy algebraicznej
- umie wskazać współczynniki sumy algebraicznej
- umie wyodrębnić wyrazy podobne
- umie zredukować wyrazy podobne
- umie zredukować wyrazy podobne
- umie przemnożyć każdy wyraz sumy algebraicznej przez liczbę
- zna pojęcie równania
- umie zapisać zadanie w postaci równania
- zna pojęcie rozwiązania równania
- rozumie pojęcie rozwiązania równania
- umie sprawdzić, czy dana liczba spełnia równanie
- zna metodę równań równoważnych
- umie stosować metodę równań równoważnych
- umie rozwiązywać równania posiadające jeden pierwiastek, równania sprzeczne i tożsamościowe
- umie rozwiązywać równania bez stosowania przekształceń na wyrażeniach algebraicznych
- zna i rozumie pojęcie potęgi o wykładniku naturalnym
- umie obliczyć potęgę o wykładniku naturalnym
- umie porównać potęgi o różnych wykładnikach naturalnych i takich samych podstawach oraz o takich samych wykładnikach naturalnych i różnych dodatnich podstawach
- zna wzór na mnożenie i dzielenie potęg o tych samych podstawach
- umie zapisać w postaci jednej potęgi iloczyny i ilorazy potęg o takich samych podstawach
- umie mnożyć i dzielić potęgi o tych samych podstawach
- zna wzór na potęgowanie potęgi
- umie zapisać w postaci jednej potęgi potęgę potęgi
- umie potęgować potęgę
- zna wzór na potęgowanie iloczynu i ilorazu

- umie zapisać w postaci jednej potęgi iloczyny i ilorazy potęg o takich samych wykładnikach
- umie potęgować iloczyn i iloraz
- umie zapisać iloczyn i iloraz potęg o tych samych wykładnikach w postaci jednej potęgi
- zna pojęcie notacji wykładniczej dla danych liczb
- umie zapisać dużą liczbę w notacji wykładniczej
- zna pojęcie potęgi liczby 10 o wykładniku całkowitym ujemnym
- umie zapisać bardzo małą liczbę w notacji wykładniczej, wykorzystując potęgi liczby 10 o ujemnych wykładnikach
- zna pojęcia pierwiastka arytmetycznego II stopnia z liczby nieujemnej oraz pierwiastka III stopnia z dowolnej liczby
- zna wzór na obliczanie pierwiastka II stopnia z kwadratu liczby nieujemnej i pierwiastka III stopnia z sześcianu dowolnej liczby
- umie obliczyć pierwiastek II stopnia z kwadratu liczby nieujemnej i pierwiastek III stopnia z sześcianu dowolnej liczby
- umie obliczyć pierwiastek arytmetyczny II stopnia z liczby nieujemnej i pierwiastek III stopnia z dowolnej liczby
- zna wzór na obliczanie pierwiastka z iloczynu i ilorazu
- umie wyłączyć czynnik przed znak pierwiastka oraz włączyć czynnik pod znak pierwiastka
- umie mnożyć i dzielić pierwiastki II stopnia oraz pierwiastki III stopnia
- zna pojęcie prostopadłościanu
- zna pojęcie graniastosłupa prostego
- zna pojęcie graniastosłupa prawidłowego
- zna budowę graniastosłupa
- rozumie sposób tworzenia nazw graniastosłupów
- umie wskazać na modelu graniastosłupa prostego krawędzie i ściany prostopadłe oraz równoległe
- umie określić liczbę wierzchołków, krawędzi i ścian graniastosłupa
- umie rysować graniastosłup prosty w rzucie równoległym
- zna pojęcie siatki graniastosłupa
- zna pojęcie pola powierzchni graniastosłupa
- zna wzór na obliczanie pola powierzchni graniastosłupa
- rozumie pojęcie pola figury
- rozumie zasadę kreślenia siatki
- umie rozpoznać siatkę graniastosłupa prostego
- umie kreślić siatkę graniastosłupa prostego o podstawie trójkąta lub czworokąta
- umie obliczyć pole powierzchni graniastosłupa prostego
- zna wzory na obliczanie objętości prostopadłościanu i sześcianu
- zna jednostki objętości
- rozumie pojęcie objętości figury
- umie zamieniać jednostki objętości
- umie obliczyć objętość prostopadłościanu i sześcianu
- zna pojęcie wysokości graniastosłupa
- zna wzór na obliczanie objętości graniastosłupa
- umie obliczyć objętość graniastosłupa
- zna pojęcie diagramu słupkowego i kołowego

- zna pojęcie wykresu
- rozumie potrzebę korzystania z różnych form prezentacji informacji
- umie odczytać informacje z tabeli, wykresu, diagramu
- zna pojęcie średniej arytmetycznej
- umie obliczyć średnią arytmetyczną
- zna pojęcie danych statystycznych
- umie zebrać dane statystyczne
- zna pojęcie zdarzenia losowego
- umie określić zdarzenia losowe w doświadczeniu.

MATEMATYKA – KLASA VIII

Uczeń opanował wiadomości i umiejętności przewidziane w klasach programowo niższych.
Wymagania na poszczególne oceny:

1) **ocenę celującą** otrzymuje uczeń, który spełnił wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz:
- umie uzasadnić twierdzenie Pitagorasa

2) **ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnił wymagania na ocenę dobrą oraz:
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z wielkościami wprost proporcjonalnymi
- umie sprawdzić współliniowość trzech punktów
- wykorzystuje własności symetralnej odcinka w zadaniach
- wykorzystuje własności dwusiecznej kąta w zadaniach
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z obwodami i polami figur

3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który spełnił wymagania na ocenę dostateczną oraz:
- umie zapisać i odczytać w systemie rzymskim liczby większe od 4000
- znajduje resztę z dzielenia sumy, różnicy, iloczynu liczb
- znajduje NWD i NWW liczb naturalnych przedstawionych w postaci iloczynu potęg liczb pierwszych
- umie rozwiązać nietypowe zadania tekstowe związane z dzieleniem z resztą
- umie odczytać współrzędne punktów na osi liczbowej i zaznaczyć liczbę na osi liczbowej
- umie porównywać i porządkować liczby przedstawione w różny sposób
- umie zapisać liczbę w notacji wykładniczej
- umie wykonać działania łączne na liczbach
- umie porównać liczby przedstawione na różne sposoby
- umie rozwiązać zadania tekstowe dotyczące różnych sposobów zapisywania liczb
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z działaniami na liczbach
- umie oszacować wartość wyrażenia zawierającego pierwiastki
- umie wyłączyć czynnik przed znak pierwiastka
- umie włączyć czynnik pod znak pierwiastka
- umie usunąć niewymierność z mianownika, korzystając z własności pierwiastków
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia po przekształceniu do postaci dogodnej do obliczeń
- umie przekształcać wyrażenia algebraiczne
- umie opisywać zadania tekstowe za pomocą wyrażeń algebraicznych

- umie stosować przekształcenia wyrażeń algebraicznych w zadaniach tekstowych
- umie rozwiązać równanie
- umie przekształcić wzór
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z zastosowaniem równań
- umie rozwiązać równanie, korzystając z proporcji
- umie wyrazić treść zadania za pomocą proporcji
- umie rozwiązać zadania tekstowe za pomocą proporcji
- umie wyznaczyć kąty trójkąta na podstawie danych z rysunku
- umie obliczyć długość odcinka w układzie współrzędnych
- umie uzasadnić przystawanie trójkątów
- umie obliczyć pole czworokąta
- umie obliczyć pole wielokąta
- umie wyznaczyć kąty czworokąta na podstawie danych z rysunku
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z wielokątami
- rozumie konstrukcję odcinka o długości wyrażonej liczbą niewymierną
- umie konstruować odcinek o długości wyrażonej liczbą niewymierną
- umie konstruować kwadraty o polu równym sumie lub różnicy pól danych kwadratów
- umie stosować twierdzenie Pitagorasa w zadaniach o trójkątach, prostokątach, trapezach, rombach
- umie stosować twierdzenie Pitagorasa w zadaniach tekstowych
- umie wyprowadzić wzór na obliczanie wysokości trójkąta równobocznego
- umie obliczyć długość boku lub pole kwadratu, znając długość jego przekątnej
- umie obliczyć długość boku lub pole trójkąta równobocznego, znając jego wysokość
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z przekątną kwadratu lub wysokością trójkąta równobocznego
- umie rozwiązać trójkąt prostokątny o kątach 90^0, 45^0, 45^0 oraz 90^0, 30^0, 60^0
- umie rozwiązać zadania tekstowe wykorzystujące zależności między bokami i kątami trójkąta o kątach 90^0, 45^0, 45^0 oraz 90^0, 30^0, 60^0
- umie obliczyć długości boków wielokąta leżącego w układzie współrzędnych
- umie sprawdzić, czy punkty leżą na okręgu lub w kole umieszczonym w układzie współrzędnych
- umie rozwiązać zadania tekstowe wykorzystujące obliczanie długości odcinków w układzie współrzędnych
- umie zapisać dowód, używając matematycznych symboli
- umie przeprowadzić dowód
- umie obliczyć liczbę na podstawie danego jej procentu
- umie obliczyć, jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie rozwiązać zadania związane ze stężeniami procentowymi
- zna pojęcie promila
- umie obliczyć promil danej liczby
- umie rozwiązać zadania związane z procentami
- umie obliczyć liczbę na podstawie jej procentowego wzrostu (obniżki)
- umie obliczyć stan konta po kilku latach
- umie porównać lokaty bankowe
- umie wykonać obliczenia w różnych sytuacjach praktycznych, operuje procentami
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z oprocentowaniem

- umie wykonać obliczenia w różnych sytuacjach praktycznych, operuje procentami
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z obliczaniem różnych podatków
- umie porównać informacje odczytane z różnych diagramów
- umie analizować informacje odczytane z różnych diagramów
- umie przetwarzać informacje odczytane z różnych diagramów
- umie interpretować informacje odczytane z różnych diagramów
- umie wykorzystać informacje w praktyce
- umie podzielić daną wielkość na kilka części w zadanym stosunku
- umie rozwiązać zadania związane z podziałem proporcjonalnym w kontekście praktycznym
- umie obliczyć wielkość, znając jej część oraz stosunek, w jakim ją podzielono
- zna pojęcie prawdopodobieństwa zdarzenia losowego
- umie określić zdarzenia losowe w doświadczeniu
- umie obliczyć prawdopodobieństwo zdarzenia
- umie interpretować informacje odczytane z wykresu
- umie interpretować informacje z kilku wykresów narysowanych w jednym lub kilku układach współrzędnych
- umie obliczyć pole powierzchni i objętość graniastosłupa
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z objętością i polem powierzchni graniastosłupa
- umie obliczyć długość odcinka w graniastosłupie, korzystając z twierdzenia Pitagorasa
- umie obliczyć długość odcinka w graniastosłupie, korzystając z własności trójkątów prostokątnych o kątach 90^0, 45^0, 45^0 oraz 90^0, 30^0, 60^0
- umie obliczyć sumę długości krawędzi ostrosłupa
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z sumą długości krawędzi
- umie kreślić siatki ostrosłupów
- umie rozpoznać siatkę ostrosłupa
- umie obliczyć pole powierzchni ostrosłupa
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z polem powierzchni ostrosłupa
- umie stosować twierdzenie Pitagorasa do wyznaczania długości odcinków
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z długością odcinków, polem powierzchni i objętością ostrosłupa oraz graniastosłupa
- umie wykreślić oś symetrii, względem której figury są symetryczne
- stosuje własności punktów symetrycznych w zadaniach
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z symetrią względem prostej
- umie wskazać wszystkie osie symetrii figury
- umie rysować figury posiadające więcej niż jedną oś symetrii
- umie uzupełnić figurę, tak by była osiowosymetryczna
- umie dzielić odcinek na 2^n równych części
- umie dzielić kąt na 2^n równych części
- umie konstruować kąty o miarach 15^0, 30^0, 60^0, 90^0,45^0 oraz $22{,}5^0$
- umie wykreślić środek symetrii, względem którego figury są symetryczne
- stosuje własności punktów symetrycznych w zadaniach
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z symetrią względem punktu
- umie rysować figury posiadające więcej niż jeden środek symetrii
- umie podawać przykłady figur będących jednocześnie osiowo- i środkowosymetrycznymi lub mających jedną z tych cech

- stosuje własności figur środkowosymetrycznych w zadaniach
- zna twierdzenie o równości długości odcinków na ramionach kąta wyznaczonych przez wierzchołek kąta i punkty styczności
- umie konstruować okrąg styczny do prostej w danym punkcie
- umie rozwiązać zadania konstrukcyjne i rachunkowe związane ze styczną do okręgu
- umie określić wzajemne położenie dwóch okręgów, znając ich promienie i odległość między ich środkami
- umie obliczyć odległość między środkami okręgów, znając ich promienie i położenie
- umie rozwiązać zadania związane z okręgami w układzie współrzędnych
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane ze wzajemnym położeniem dwóch okręgów
- rozumie sposób wyznaczenia liczby π
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z długością okręgu
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z porównywaniem obwodów figur
- umie wyznaczyć promień lub średnicę koła, znając jego pole
- umie obliczyć pole koła, znając jego obwód i odwrotnie
- umie obliczyć pole nietypowej figury, wykorzystując wzór na pole koła
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z porównywaniem pól figur
- umie obliczyć liczbę możliwych wyników przy dokonywaniu trzech i więcej wyborów, stosując regułę mnożenia
- umie obliczyć liczbę możliwych wyników, stosując regułę mnożenia oraz regułę dodawania
- umie obliczyć liczbę możliwych wyników, stosując własne metody
- umie obliczyć prawdopodobieństwo zdarzenia składającego się z dwóch wyborów

4) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który spełnił wymagania na ocenę dopuszczającą oraz:

- zna zasady zapisu liczb w systemie rzymskim
- oblicza dzielną (lub dzielnik), mając dane iloraz, dzielnik (lub dzielną) oraz resztę z dzielenia
- rozumie potrzebę stosowania notacji wykładniczej w praktyce
- umie zapisać liczbę w notacji wykładniczej
- umie oszacować wartość wyrażenia zawierającego pierwiastki
- zna zasadę zamiany jednostek
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z działaniami na liczbach
- stosuje w obliczeniach notację wykładniczą
- umie wyłączyć czynnik przed znak pierwiastka
- umie włączyć czynnik pod znak pierwiastka
- umie oszacować wartość wyrażenia zawierającego pierwiastki
- umie obliczyć wartość wyrażenia zawierającego pierwiastki i potęgi
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia po przekształceniu do postaci dogodnej do obliczeń
- umie opisywać zadania tekstowe za pomocą wyrażeń algebraicznych
- zna pojęcia równań: równoważnych, tożsamościowych, sprzecznych
- umie rozpoznać równanie sprzeczne lub tożsamościowe
- umie przekształcić wzór

- umie opisać za pomocą równania zadanie osadzone w kontekście praktycznym
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z zastosowaniem równań
- zna pojęcie proporcji i jej własności
- umie rozwiązywać równania zapisane w postaci proporcji
- umie wyrazić treść zadania za pomocą proporcji
- rozumie pojęcie proporcjonalności prostej
- umie rozpoznawać wielkości wprost proporcjonalne
- umie ułożyć odpowiednią proporcję
- umie rozwiązywać zadania tekstowe związane z wielkościami wprost proporcjonalnymi
- zna warunek istnienia trójkąta
- zna cechy przystawania trójkątów
- rozumie zasadę klasyfikacji trójkątów i czworokątów
- umie sprawdzić, czy z odcinków o danych długościach można zbudować trójkąt
- umie rozpoznać trójkąty przystające
- umie obliczyć pole wielokąta
- umie obliczyć wysokość (bok) równoległoboku lub trójkąta, mając dane jego pole oraz bok (wysokość)
- umie obliczyć długości przyprostokątnych na podstawie twierdzenia Pitagorasa
- umie rozwiązać zadania tekstowe, w którym stosuje twierdzenie Pitagorasa
- zna wzór na obliczanie pola trójkąta równobocznego
- umie wyprowadzić wzór na obliczanie długości przekątnej kwadratu
- umie obliczyć wysokość lub pole trójkąta równobocznego, znając długość jego boku
- umie obliczyć długość boku lub pole kwadratu, znając długość jego przekątnej
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z przekątną kwadratu lub wysokością trójkąta równobocznego
- zna zależności między bokami i kątami trójkąta o kątach 90^0, 45^0, 45^0 oraz 90^0, 30^0, 60^0
- umie rozwiązać trójkąt prostokątny o kątach 90^0, 45^0, 45^0 oraz 90^0, 30^0, 60^0
- umie wyznaczyć odległość między dwoma punktami, których współrzędne wyrażone są liczbami całkowitymi
- umie wyznaczyć środek odcinka
- umie wykonać rysunek ilustrujący zadanie
- umie wprowadzić na rysunku dodatkowe oznaczenia
- umie dostrzegać zależności pomiędzy dowodzonymi zagadnieniami a poznaną teorią
- umie podać argumenty uzasadniające tezę
- umie przedstawić zarys, szkic dowodu
- umie przeprowadzić prosty dowód
- umie obliczyć liczbę na podstawie danego jej procentu
- umie obliczyć, jakim procentem jednej liczby jest druga liczba
- umie rozwiązać zadania związane z procentami
- zna pojęcie punktu procentowego
- zna pojęcie inflacji
- umie obliczyć liczbę większą lub mniejszą o dany procent
- umie obliczyć, o ile procent wzrosła lub zmniejszyła się liczba
- umie obliczyć liczbę na podstawie jej procentowego wzrostu (obniżki)

- umie obliczyć stan konta po dwóch latach
- umie obliczyć oprocentowanie, znając otrzymaną po roku kwotę i odsetki
- umie porównać lokaty bankowe
- umie rozwiązać zadania związane z procentami w kontekście praktycznym
- umie wykonać obliczenia w różnych sytuacjach praktycznych, operuje procentami
- umie obliczyć cenę netto, znając cenę brutto oraz VAT
- umie analizować informacje odczytane z diagramu
- umie przetwarzać informacje odczytane z diagramu
- umie podzielić daną wielkość na dwie części w zadanym stosunku
- umie ułożyć proporcję odpowiednią do warunków zadania
- umie rozwiązać proste zadania związane z podziałem proporcjonalnym
- umie obliczyć prawdopodobieństwo zdarzenia
- umie interpretować informacje odczytane z wykresu
- umie odczytać i porównać informacje z kilku wykresów narysowanych w jednym układzie współrzędnych
- umie interpretować informacje z kilku wykresów narysowanych w jednym układzie współrzędnych
- zna pojęcie graniastosłupa pochyłego
- umie obliczyć pole powierzchni i objętość narysowanych graniastosłupów
- umie obliczyć pole powierzchni i objętość graniastosłupa na podstawie narysowanej jego siatki
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z objętością i polem powierzchni graniastosłupa
- zna nazwy odcinków w graniastosłupie
- umie rysować w rzucie równoległym graniastosłupa prostego przekątne jego ścian oraz przekątne bryły
- umie obliczyć długość odcinka w graniastosłupie, korzystając z twierdzenia Pitagorasa
- umie obliczyć sumę długości krawędzi ostrosłupa
- rozumie sposób obliczania pola powierzchni jako pola siatki
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z polem powierzchni ostrosłupa
- umie stosować twierdzenie Pitagorasa do wyznaczania długości odcinków
- umie obliczyć szukany odcinek, stosując twierdzenie Pitagorasa
- umie określić własności punktów symetrycznych
- umie rysować figury w symetrii osiowej, gdy figura i oś mają punkty wspólne
- rozumie pojęcie figury osiowosymetrycznej
- umie narysować oś symetrii figury
- umie uzupełnić figurę do figury osiowosymetrycznej, mając dane: oś symetrii oraz część figury
- rozumie pojęcie symetralnej odcinka i jej własności
- umie rysować figury w symetrii środkowej, gdy środek symetrii należy do figury
- umie wykreślić środek symetrii, względem którego punkty są symetryczne
- umie podać własności punktów symetrycznych
- zna pojęcie środka symetrii figury
- umie podać przykłady figur, które mają środek symetrii
- umie rysować figury posiadające środek symetrii
- umie wskazać środek symetrii figury
- umie wyznaczyć środek symetrii odcinka

- umie rozpoznać wzajemne położenie prostej i okręgu
- zna pojęcie stycznej do okręgu
- umie rozpoznać styczną do okręgu
- wie, że styczna do okręgu jest prostopadła do promienia poprowadzonego do punktu styczności
- umie konstruować styczną do okręgu, przechodzącą przez dany punkt na okręgu
- umie rozwiązać zadania konstrukcyjne i rachunkowe związane ze styczną do okręgu
- umie określić wzajemne położenie dwóch okręgów, znając ich promienie i odległość między ich środkami
- umie obliczyć odległość między środkami okręgów, znając ich promienie i położenie
- umie rozwiązać zadania związane z okręgami w układzie współrzędnych
- umie wyznaczyć promień lub średnicę okręgu, znając jego długość
- umie obliczyć obwód figury składającej się wielokrotności ćwiartek okręgu
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane z porównywaniem obwodów figur
- umie wyznaczyć promień lub średnicę koła, znając jego pole
- umie rozwiązać zadania tekstowe związane porównywaniem pól figur
- wie, że wyniki doświadczeń losowych można przedstawić w różny sposób
- umie opisać wyniki doświadczeń losowych lub przedstawić je za pomocą tabeli
- umie obliczyć liczbę możliwych wyników, wykorzystując sporządzony przez siebie opis lub tabelę
- umie obliczyć liczbę możliwych wyników przy dokonywaniu dwóch wyborów, stosując regułę mnożenia
- zna sposoby obliczania liczby zdarzeń losowych
- umie wykorzystać tabelę do obliczenia prawdopodobieństwa zdarzenia
- umie obliczyć prawdopodobieństwo zdarzenia składającego się z dwóch wyborów

5) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:
- zna znaki używane do zapisu liczb w systemie rzymskim
- umie zapisać i odczytać liczby naturalne dodatnie w systemie rzymskim (w zakresie do 3000)
- zna cechy podzielności przez 2, 3, 4, 5, 9, 10, 100
- zna pojęcia liczby pierwszej i liczby złożonej
- zna pojęcie dzielnika liczby naturalnej
- zna pojęcie wielokrotności liczby naturalnej
- rozpoznaje liczby podzielne przez 2, 3, 4, 5, 9, 10, 100
- rozpoznaje liczby pierwsze i liczby złożone
- rozkłada liczby na czynniki pierwsze
- znajduje NWD i NWW dwóch liczb naturalnych
- zna pojęcia: liczby naturalnej, liczby całkowitej, liczby wymiernej
- zna pojęcia: liczby przeciwnej do danej oraz odwrotności danej liczby
- umie podać liczbę przeciwną do danej oraz odwrotność danej liczby
- umie podać rozwinięcie dziesiętne ułamka zwykłego
- umie odczytać współrzędną punktu na osi liczbowej oraz zaznaczyć liczbę na osi liczbowej
- zna pojęcie potęgi o wykładniku: naturalnym

- zna pojęcie pierwiastka arytmetycznego II stopnia z liczby nieujemnej i III stopnia z dowolnej liczby
- zna pojęcie notacji wykładniczej
- umie obliczyć potęgę o wykładniku: naturalnym
- umie obliczyć pierwiastek arytmetyczny II i III stopnia z liczb, które są odpowiednio kwadratami lub sześcianami liczb wymiernych
- umie porównywać oraz porządkować liczby przedstawione w różny sposób
- zna algorytmy działań na ułamkach
- zna reguły dotyczące kolejności wykonywania działań
- umie zamieniać jednostki
- umie wykonać działania łączne na liczbach
- umie oszacować wynik działania
- umie zaokrąglić liczby do podanego rzędu
- zna własności działań na potęgach i pierwiastkach
- umie zapisać w postaci jednej potęgi iloczyny i ilorazy potęg o takich samych podstawach
- umie zapisać w postaci jednej potęgi iloczyny i ilorazy potęg o takich samych wykładnikach
- umie zapisać w postaci jednej potęgi potęgę potęgi o wykładniku naturalnym
- zna pojęcia: wyrażenie algebraiczne, jednomian, suma algebraiczna, wyrazy podobne
- zna zasadę przeprowadzania redukcji wyrazów podobnych
- umie budować proste wyrażenia algebraiczne
- umie redukować wyrazy podobne w sumie algebraicznej
- umie dodawać i odejmować sumy algebraiczne
- umie mnożyć jednomiany, sumę algebraiczną przez jednomian oraz sumy algebraiczne
- umie obliczyć wartość liczbową wyrażenia bez jego przekształcania
- umie przekształcać wyrażenia algebraiczne
- zna pojęcie równania
- zna metodę równań równoważnych
- rozumie pojęcie rozwiązania równania
- potrafi sprawdzić, czy dana liczba jest rozwiązaniem równania
- umie rozwiązać równanie
- zna pojęcie trójkąta
- wie, ile wynosi suma miar kątów wewnętrznych trójkąta i czworokąta
- zna wzór na pole dowolnego trójkąta
- zna definicję prostokąta, kwadratu, trapezu, równoległoboku i rombu
- zna wzory na obliczanie pól powierzchni czworokątów
- zna własności czworokątów
- umie obliczyć miarę trzeciego kąta trójkąta, mając dane dwa pozostałe
- umie obliczyć pole trójkąta o danej podstawie i wysokości
- umie obliczyć pole i obwód czworokąta
- umie wyznaczyć kąty trójkąta i czworokąta na podstawie danych z rysunku
- zna twierdzenie Pitagorasa
- rozumie potrzebę stosowania twierdzenia Pitagorasa
- umie obliczyć długość przeciwprostokątnej na podstawie twierdzenia Pitagorasa
- umie wskazać trójkąt prostokątny w innej figurze

- umie stosować twierdzenie Pitagorasa w prostych zadaniach o trójkątach, prostokątach, trapezach, rombach
- zna wzór na obliczanie długości przekątnej kwadratu
- zna wzór na obliczanie wysokości trójkąta równobocznego
- umie obliczyć długość przekątnej kwadratu, znając długość jego boku
- umie wskazać trójkąt prostokątny o kątach 90^0, 45^0, 45^0 oraz 90^0, 30^0, 60^0
- umie odczytać odległość między dwoma punktami o równych odciętych lub rzędnych
- zna podstawowe własności figur geometrycznych
- zna pojęcie procentu
- rozumie potrzebę stosowania procentów w życiu codziennym
- umie zamienić procent na ułamek i odwrotnie
- umie obliczyć procent danej liczby
- umie odczytać dane z diagramu procentowego
- zna pojęcia oprocentowania i odsetek
- rozumie pojęcie oprocentowania
- umie obliczyć stan konta po roku czasu, znając oprocentowanie
- zna i rozumie pojęcie podatku
- zna pojęcia: cena netto, cena brutto
- rozumie pojęcie podatku VAT
- umie obliczyć wartość podatku VAT oraz cenę brutto dla danej stawki VAT
- umie obliczyć podatek od wynagrodzenia
- zna i rozumie pojęcie diagramu
- umie odczytać informacje przedstawione na diagramie
- umie interpretować informacje odczytane z diagramu
- umie wykorzystać informacje w praktyce
- zna pojęcie podziału proporcjonalnego
- zna pojęcie zdarzenia losowego
- zna wzór na obliczanie prawdopodobieństwa
- umie określić zdarzenia losowe w doświadczeniu
- rozumie wykres jako sposób prezentacji informacji
- umie odczytać informacje z wykresu
- zna pojęcia prostopadłościanu i sześcianu oraz ich budowę
- zna pojęcia graniastosłupa prostego i prawidłowego oraz ich budowę
- zna wzory na obliczanie pola powierzchni i objętości graniastosłupa
- zna jednostki pola i objętości
- rozumie sposób tworzenia nazw graniastosłupów
- umie obliczyć pole powierzchni i objętość graniastosłupa
- umie wskazać na modelu przekątną ściany bocznej, przekątną podstawy oraz przekątną graniastosłupa
- zna pojęcie ostrosłupa
- zna pojęcie ostrosłupa prawidłowego
- zna pojęcia czworościanu i czworościanu foremnego
- zna budowę ostrosłupa
- rozumie sposób tworzenia nazw ostrosłupów
- zna pojęcie wysokości ostrosłupa
- umie określić liczbę wierzchołków, krawędzi i ścian ostrosłupa

- umie rysować ostrosłup w rzucie równoległym
- zna pojęcie siatki ostrosłupa
- zna pojęcie pola powierzchni ostrosłupa
- zna wzór na obliczanie pola powierzchni ostrosłupa
- rozumie pojęcie pola figury
- rozumie zasadę kreślenia siatki
- umie kreślić siatkę ostrosłupa prawidłowego
- umie rozpoznać siatkę ostrosłupa
- umie obliczyć pole ostrosłupa prawidłowego
- zna pojęcie wysokości ściany bocznej
- umie wskazać trójkąt prostokątny, w którym występuje dany lub szukany odcinek
- zna pojęcie punktów symetrycznych względem prostej
- umie rozpoznawać figury symetryczne względem prostej
- umie wykreślić punkt symetryczny do danego
- umie rysować figury w symetrii osiowej, gdy figura i oś nie mają punktów wspólnych
- zna pojęcie osi symetrii figury
- umie podać przykłady figur, które mają oś symetrii
- zna pojęcie symetralnej odcinka
- umie konstruować symetralną odcinka
- umie konstrukcyjnie znajdować środek odcinka
- zna pojęcie dwusiecznej kąta i jej własności
- rozumie pojęcie dwusiecznej kąta i jej własności
- umie konstruować dwusieczną kąta
- zna pojęcie punktów symetrycznych względem punktu
- umie rozpoznawać figury symetryczne względem punktu
- umie wykreślić punkt symetryczny do danego
- umie rysować figury w symetrii środkowej, gdy środek symetrii nie należy do figury
- zna pojęcie okręgów rozłącznych, przecinających się i stycznych
- zna wzór na obliczanie długości okręgu
- zna liczbę π
- umie obliczyć długość okręgu, znając jego promień lub średnicę
- zna wzór na obliczanie pola koła
- umie obliczyć pole koła, znając jego promień lub średnicę
- umie obliczyć pole pierścienia kołowego, znając promienie lub średnice kół ograniczających pierścień

CHEMIA - KLASA VII

Substancje i ich przemiany

Ocen dopuszczająca (1)

Uczeń:
– zalicza chemię do nauk przyrodniczych
– stosuje zasady bezpieczeństwa obowiązujące w pracowni chemicznej

– nazywa wybrane elementy szkła i sprzętu laboratoryjnego oraz określa ich przeznaczenie
– zna sposoby opisywania doświadczeń chemicznych
– opisuje właściwości substancji będących głównymi składnikami produktów stosowanych na co dzień
– definiuje gęstość
– podaje wzór na gęstość
– przeprowadza proste obliczenia z wykorzystaniem pojęć *masa*, *gęstość*, *objętość*
– wymienia jednostki gęstości
– odróżnia właściwości fizyczne od chemicznych
– definiuje pojęcie *mieszanina substancji*
– opisuje cechy mieszanin jednorodnych i niejednorodnych
– podaje przykłady mieszanin
– opisuje proste metody rozdzielania mieszanin na składniki
– definiuje pojęcia *zjawisko fizyczne* i *reakcja chemiczna*
– podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka
– definiuje pojęcia *pierwiastek chemiczny* i *związek chemiczny*
– dzieli substancje chemiczne na proste i złożone, na pierwiastki i związki chemiczne
– podaje przykłady związków chemicznych
– dzieli pierwiastki chemiczne na metale i niemetale
– podaje przykłady pierwiastków chemicznych (metali i niemetali)
– odróżnia metale i niemetale na podstawie ich właściwości
– opisuje, na czym polegają rdzewienie i korozja
– wymienia niektóre czynniki powodujące korozję
– posługuje się symbolami chemicznymi pierwiastków (H, O, N, Cl, S, C, P, Si, Na, K, Ca, Mg, Fe, Zn, Cu, Al, Pb, Sn, Ag, Hg).

Ocena dostateczna (1+2)

Uczeń:
– omawia, czym zajmuje się chemia
– wyjaśnia, dlaczego chemia jest nauką przydatną ludziom
– wyjaśnia, czym są obserwacje, a czym wnioski z doświadczenia
– przelicza jednostki (masy, objętości, gęstości)
– wyjaśnia, czym się różni ciało fizyczne od substancji
– opisuje właściwości substancji
– wymienia i wyjaśnia podstawowe sposoby rozdzielania mieszanin na składniki
– sporządza mieszaninę
– dobiera metodę rozdzielania mieszaniny na składniki
– opisuje i porównuje zjawisko fizyczne i reakcję chemiczną
– projektuje doświadczenia ilustrujące zjawisko fizyczne i reakcję chemiczną
– definiuje pojęcie *stopy metali*
– podaje przykłady zjawisk fizycznych i reakcji chemicznych zachodzących w otoczeniu człowieka
– wyjaśnia potrzebę wprowadzenia symbol chemicznych
– rozpoznaje pierwiastki i związki chemiczne
– wyjaśnia różnicę między pierwiastkiem, związkiem chemicznym i mieszaniną
– proponuje sposoby zabezpieczenia przed rdzewieniem przedmiotów wykonanych z żelaza.

Ocena dobra (1+2+3)

Uczeń:
– podaje zastosowania wybranego sprzętu i szkła laboratoryjnego
– identyfikuje substancje na podstawie podanych właściwość
– przeprowadza obliczenia z wykorzystaniem pojęć: *masa*, *gęstość*, *objętość*
– przelicza jednostki
– podaje sposób rozdzielenia wskazanej mieszaniny
– wskazuje różnice między właściwościami fizycznymi składników mieszaniny, które umożliwiają jej rozdzielenie
– projektuje doświadczenia ilustrujące reakcję chemiczną i formułuje wnioski
– wskazuje w podanych przykładach reakcję chemiczną i zjawisko fizyczne
– wskazuje wśród różnych substancji mieszaninę i związek chemiczny
– wyjaśnia różnicę między mieszaniną a związkiem chemicznym
– proponuje sposoby zabezpieczenia przed rdzewieniem przedmiotów wykonanych z żelaza
– odszukuje w układzie okresowym pierwiastków podane pierwiastki chemiczne
– opisuje doświadczenie wykonywane na lekcji
– przeprowadza wybrane doświadczenia

Ocena bardzo dobra (1+2+3+4)

Uczeń:
– omawia podział chemii na organiczną i nieorganiczną
– definiuje pojęcie *patyna*
– projektuje doświadczenie o podanym tytule (rysuje schemat, zapisuje obserwacje i formułuje wnioski)
– przeprowadza doświadczenia z działu *Substancje i ich przemiany*
– projektuje i przewiduje wyniki doświadczeń na podstawie posiadanej wiedzy

Ocena celująca (1+2+3+4+5)

Uczeń:
– opisuje zasadę rozdziału mieszanin metodą chromatografii
– opisuje sposób rozdzielania na składniki bardziej złożonych mieszanin z wykorzystaniem metod spoza podstawy programowej
– wykonuje obliczenia – zadania dotyczące mieszanin.

Składniki powietrza i rodzaje przemian, jakim ulegają

Ocena dopuszczająca (1)

Uczeń:
– opisuje skład i właściwości powietrza
– określa, co to są stałe i zmienne składniki powietrza
– opisuje właściwości fizyczne i chemiczne tlenu, tlenku węgla(IV), wodoru, azotu, właściwości fizyczne gazów szlachetnych
– podaje, że woda jest związkiem chemicznym wodoru i tlenu
– tłumaczy, na czym polega zmiana stanów skupienia na przykładzie wody
– definiuje wodorki
– omawia obieg tlenu i tlenku węgla(IV) w przyrodzie
– określa znaczenie powietrza, wody, tlenu, tlenku węgla(IV)

– podaje, jak można wykryć tlenek węgla(IV)
– określa, jak zachowują się substancje higroskopijne
– opisuje, na czym polegają reakcje syntezy, analizy, wymiany
– omawia, na czym polega spalanie
– definiuje pojęcia *substrat* i *produkt reakcji chemicznej*
– wskazuje substraty i produkty reakcji chemicznej
– określa typy reakcji chemicznych
– określa, co to są tlenki i zna ich podział
– wymienia podstawowe źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza
– wskazuje różnicę między reakcjami egzo- i endoenergetyczną
– podaje przykłady reakcji egzo- i endoenergetycznych
– wymienia niektóre efekty towarzyszące reakcjom chemicznym.

Ocena dostateczna (1+2)

Uczeń:
– projektuje i przeprowadza doświadczenie potwierdzające, że powietrze jest mieszaniną jednorodną gazów
– wymienia stałe i zmienne składniki powietrza
– oblicza przybliżoną objętość tlenu i azotu, np. w sali lekcyjnej
– opisuje, jak można otrzymać tlen
– opisuje właściwości fizyczne i chemiczne gazów szlachetnych, azotu
– podaje przykłady wodorków niemetali
– wyjaśnia, na czym polega proces fotosyntezy
– wymienia niektóre zastosowania azotu, gazów szlachetnych, tlenku węgla(IV), tlenu, wodoru
– podaje sposób otrzymywania tlenku węgla(IV) (na przykładzie reakcji węgla z tlenem)
– definiuje pojęcie *reakcja charakterystyczna*
– planuje doświadczenie umożliwiające wykrycie obecności tlenku węgla(IV) w powietrzu wydychanym z płuc
– wyjaśnia, co to jest efekt cieplarniany
– opisuje rolę wody i pary wodnej w przyrodzie
– wymienia właściwości wody
– wyjaśnia pojęcie *higroskopijność*
– zapisuje słownie przebieg reakcji chemicznej
– wskazuje w zapisie słownym przebiegu reakcji chemicznej substraty i produkty, pierwiastki i związki chemiczne
– opisuje, na czym polega powstawanie dziury ozonowej i kwaśnych opadów
- opisuje sposób identyfikowania gazów: wodoru, tlenu, tlenku węgla(IV)
– podaje sposób otrzymywania wodoru (w reakcji kwasu chlorowodorowego z metalem)
– wymienia źródła, rodzaje i skutki zanieczyszczeń powietrza
– wymienia niektóre sposoby postępowania pozwalające chronić powietrze przed zanieczyszczeniami
– definiuje pojęcia *reakcje egzo- i endoenergetyczne*

Ocena dobra (1+2+3)

Uczeń:
– określa, które składniki powietrza są stałe, a które zmienne
– wykonuje obliczenia dotyczące zawartości procentowej substancji występujących w powietrzu

– wykrywa obecność tlenku węgla(IV)
– opisuje właściwości tlenku węgla(II)
– wyjaśnia rolę procesu fotosyntezy w naszym życiu
– podaje przykłady substancji szkodliwych dla środowiska
– wyjaśnia, skąd się biorą kwaśne opady
– określa zagrożenia wynikające z efektu cieplarnianego, dziury ozonowej, kwaśnych opadów
– proponuje sposoby zapobiegania powiększaniu się dziury ozonowej i ograniczenia powstawania kwaśnych opadów
– projektuje doświadczenia, w których otrzyma tlen, tlenek węgla(IV), wodór
– projektuje doświadczenia, w których zbada właściwości tlenu, tlenku węgla(IV), wodoru
– zapisuje słownie przebieg różnych rodzajów reakcji chemicznych
– podaje przykłady różnych typów reakcji chemicznych
– wykazuje obecność pary wodnej w powietrzu
– omawia sposoby otrzymywania wodoru
– podaje przykłady reakcji egzo- i endoenergetycznych
– zalicza przeprowadzone na lekcjach reakcje do egzo- lub endoenergetycznych

Ocena bardzo dobra (1+2+3+4)

Uczeń:
– otrzymuje tlenek węgla(IV) w reakcji węglanu wapnia z kwasem chlorowodorowym
– wymienia różne sposoby otrzymywania tlenu, tlenku węgla(IV), wodoru
– projektuje doświadczenia dotyczące powietrza i jego składników
– uzasadnia, na podstawie reakcji magnezu z tlenkiem węgla(IV), że tlenek węgla(IV) jest związkiem chemicznym węgla i tlenu
– uzasadnia, na podstawie reakcji magnezu z parą wodną, że woda jest związkiem chemicznym tlenu i wodoru
– planuje sposoby postępowania umożliwiające ochronę powietrza przed zanieczyszczeniami
– identyfikuje substancje na podstawieschematów reakcji chemicznych
– wykazuje zależność między rozwojem cywilizacji a występowaniem zagrożeń, np. podaje przykłady dziedzin życia, których rozwój powoduje negatywne skutki dla środowiska przyrodniczego.

Ocena celująca (1+2+3+4+5)

Uczeń:
– opisuje destylację skroplonego powietrza.

Atomy i cząsteczki

Ocena dopuszczająca (1)

Uczeń:
– definiuje pojęcie *materia*
– definiuje pojęcie dyfuzji
– opisuje ziarnistą budowę materii
– opisuje, czym różni się atom od cząsteczki
– definiuje pojęcia *jednostka masy atomowej*, *masa atomowa*, *masa cząsteczkowa*
– oblicza masę cząsteczkową prostych związków chemicznych

– opisuje i charakteryzuje skład atomu pierwiastka chemicznego (jądro – protony i neutrony, powłoki elektronowe – elektrony)
– wyjaśni, co to są nukleony
– definiuje pojęcie *elektrony walencyjne*
– wyjaśnia, co to są *liczba atomowa*, *liczba masowa*
– ustala liczbę protonów, elektronów, neutronów w atomie danego pierwiastka chemicznego, gdy znane są liczby atomowa i masowa
– podaje, czym jest konfiguracja elektronowa
– definiuje pojęcie *izotop*
– dokonuje podziału izotopów
– wymienia dziedziny życia, w których mają zastosowanie izotopy
– opisuje układ okresowy pierwiastków chemicznych
– podaje treść prawa okresowości
– podaje, kto jest twórcą układu okresowego pierwiastków chemicznych
– odczytuje z układu okresowego podstawowe informacje o pierwiastkach chemicznych
– określa rodzaj pierwiastków (metal, niemetal), podobieństwo właściwości pierwiastków w chemii.

Ocena dostateczna (1+2)

Uczeń:
– planuje doświadczenie potwierdzające ziarnistość budowy materii
– wyjaśnia zjawisko dyfuzji
– podaje założenia teorii atomistyczno--cząsteczkowej budowy materii
– oblicza masy cząsteczkowe
– opisuje pierwiastek chemiczny jako zbiór atomów o danej liczbie atomowej Z
– wymienia rodzaje izotopów
– wyjaśnia różnice w budowie atomów izotopów wodoru
– wymienia dziedziny życia, w których stosuje się izotopy
– korzysta z układu okresowego pierwiastków chemicznych
– wykorzystuje informacje odczytane z układu okresowego pierwiastków chemicznych
– podaje maksymalną liczbę elektronów na poszczególnych powłokach (K, L, M)
– zapisuje konfiguracje elektronowe
– rysuje modele atomów pierwiastków chemicznych
– określa, jak zmieniają się niektóre właściwości pierwiastków w grupie i w okresie

Ocena dobra (1+2+3)

Uczeń:
– wyjaśnia różnice między pierwiastkiem a związkiem chemicznym na podstawie założeń teorii atomistyczno-cząsteczkowej budowy materii
– oblicza masy cząsteczkowe związków chemicznych
– definiuje pojęcie masy atomowej jako średniej mas atomów danego pierwiastka z uwzględnieniem jego składu izotopowego
– wymienia zastosowania różnych izotopów
– korzysta z informacji zawartych w układzie okresowym pierwiastków chemicznych
– oblicza maksymalną liczbę elektronów w powłokach
– zapisuje konfiguracje elektronowe
– rysuje uproszczone modele atomów
– określa zmianę właściwości pierwiastków w grupie i w okresie

Ocena bardzo dobra (1+2+3+4)

Uczeń:
– oblicza zawartość procentową izotopów w pierwiastku chemicznym
– wyjaśnia związek między podobieństwami właściwości pierwiastków chemicznych zapisanych w tej samej grupie układu okresowego a budową ich atomów i liczbą elektronów walencyjnych

Ocena celująca (1+2+3+4+5)

Uczeń:
−opisuje historię odkrycia budowy atomu, powstania układu okresowego pierwiastków
−definiuje pojęcie *promieniotwórczość*
−określa, na czym polegają promieniotwórczość naturalna i sztuczna
−definiuje pojęcie *reakcja łańcuchowa*
−wymienia ważniejsze zagrożenia związane z promieniotwórczością
−wyjaśnia pojęcie *okres półtrwania* (*okres połowicznego rozpadu*)
−rozwiązuje zadania związane z pojęciami *okres półtrwania* i *średnia masa atomowa*
−charakteryzuje rodzaje promieniowania
−wyjaśnia, na czym polegają przemiany α,
−opisuje wiązania koordynacyjne i metaliczne.

Łączenie się atomów. Równania reakcji chemicznych

Ocena dopuszczająca (1)

Uczeń:
– wymienia typy wiązań chemicznych
– podaje definicje *wiązania kowalencyjnego*, *wiązania kowalencyjnego*, *wiązania jonowego*
– definiuje pojęcia *jon*, *kation*, *anion*
– definiuje pojęcie *elektroujemność*
– posługuje się symbolami pierwiastków chemicznych
– podaje, co występuje we wzorze elektronowym
– odróżnia wzór sumaryczny od wzoru strukturalnego
– zapisuje wzory sumaryczne i strukturalne cząsteczek
– definiuje pojęcie *wartościowość*
– podaje wartościowość pierwiastków chemicznych w stanie wolnym
– odczytuje z układu okresowego maksymalną wartościowość pierwiastków chemicznych względem wodoru grup 1., 2. i 13 do 17.
– wyznacza wartościowość pierwiastków chemicznych na podstawie wzorów sumarycznych
– zapisuje wzory sumaryczny i strukturalny cząsteczki związku dwupierwiastkowego na podstawie wartościowości pierwiastków chemicznych
– określa na podstawie wzoru liczbę pierwiastków w związku chemicznym
– interpretuje zapisy (odczytuje ilościowo i jakościowo proste zapisy), np. H_2, 2 H, 2 H_2 itp.
– ustala na podstawie wzoru sumarycznego nazwę dla prostych dwupierwiastkowych związków chemicznych
– ustala na podstawie nazwy wzór sumaryczny dla prostych dwupierwiastkowych związków chemicznych
– rozróżnia podstawowe rodzaje reakcji chemicznych

– wskazuje substraty i produkty reakcji chemicznej
– podaje treść prawa zachowania masy
– podaje treść prawa stałości składu związku chemicznego
– przeprowadza proste obliczenia z wykorzystaniem prawa zachowania masy i prawa stałości składu związku chemicznego
– definiuje pojęcia *równanie reakcji chemicznej*, *współczynnik stechiometryczny*
– dobiera współczynniki w prostych przykładach równań reakcji chemicznych
– zapisuje proste przykłady równań reakcji chemicznych
– odczytuje proste równania reakcjimchemicznych

Ocena dostateczna (1+2)

Uczeń:
– opisuje rolę elektronów zewnętrznej powłoki w łączeniu się atomów
– odczytuje elektroujemność pierwiastków chemicznych
– opisuje sposób powstawania jonów
– określa rodzaj wiązania w prostych przykładach cząsteczek oraz podaje przykłady substancji o wiązaniu kowalencyjnym (atomowym) i substancji o wiązaniu jonowym
– przedstawia tworzenie się wiązań chemicznych kowalencyjnego i jonowego dla prostych przykładów
– określa wartościowość na podstawie układu okresowego pierwiastków
– zapisuje wzory związków chemicznych na podstawie podanej wartościowości lub nazwy pierwiastków chemicznych
– podaje nazwę związku chemicznego na podstawie wzoru
– określa wartościowość pierwiastków w związku chemicznym
– zapisuje wzory cząsteczek, korzystając z modeli
– wyjaśnia znaczenie współczynnika stechiometrycznego i indeksu stechiometrycznego
– wyjaśnia pojęcie *równania reakcji chemicznej*
– odczytuje proste równania reakcji chemicznych
– zapisuje równania reakcji chemicznych oraz dobiera współczynniki w równaniach reakcji chemicznych

Ocena dobra (1+2+3)

Uczeń:
– określa typ wiązania chemicznego w podanym przykładzie
– wyjaśnia na podstawie budowy atomów, dlaczego gazy szlachetne są bardzo mało aktywne chemicznie
– wyjaśnia różnice między typami wiązań chemicznych
– opisuje powstawanie wiązań kowalencyjnych dla wymaganych przykładów
– opisuje mechanizm powstawania wiązania jonowego
– opisuje, jak wykorzystać elektroujemność do określenia rodzaju wiązania chemicznego w cząsteczce
– wykorzystuje pojęcie *wartościowości*
– odczytuje z układu okresowego wartościowość pierwiastków chemicznych grup 1., 2. i 13.do 17. (względem wodoru, maksymalną względem tlenu)
– nazywa związki chemiczne na podstawie wzorów sumarycznych i zapisuje wzory na podstawie ich nazw
– zapisuje i odczytuje równania reakcji chemicznych (o większym stopniu trudności)
– przedstawia modelowy schemat równania reakcji chemicznej

– rozwiązuje zadania na podstawie prawa zachowania masy i prawa stałości składu związku chemicznego
– dokonuje prostych obliczeń stechiometrycznych

Ocena bardzo dobra (1+2+3+4)

Uczeń:
– wykorzystuje pojęcie *elektroujemności* do określania rodzaju wiązania w podanych substancjach
– uzasadnia i udowadnia doświadczalnie, że masa substratów jest równa masie produktów
– rozwiązuje trudniejsze zadania dotyczące poznanych praw (zachowania masy, stałości składu związku chemicznego)
– wskazuje podstawowe różnice między wiązaniami kowalencyjnym a jonowym oraz kowalencyjnym niespolaryzowanym a kowalencyjnym spolaryzowanym
– opisuje zależność właściwości związku chemicznego od występującego w nim wiązania chemicznego
– porównuje właściwości związków kowalencyjnych i jonowych (stan skupienia, rozpuszczalność w wodzie temperatury topnienia i wrzenia, przewodnictwo ciepła i elektryczności)
– zapisuje i odczytuje równania reakcji chemicznych o dużym stopniu trudności
– wykonuje obliczenia stechiometryczne

Ocena celująca (1+2+3+4+5)

Uczeń:
– wykonuje obliczenia na podstawie równania reakcji chemicznej
– wykonuje obliczenia z wykorzystaniem pojęcia *wydajność reakcji*
– zna pojęcia *mol*, *masa molowa* i *objętość molowa* i wykorzystuje je w obliczeniach
– określa, na czym polegają reakcje utleniania-redukcji
– definiuje pojęcia *utleniacz* i *reduktor*
– zaznacza w zapisie słownym przebiegu reakcji chemicznej procesy utleniania i redukcji oraz utleniacz, reduktor
– podaje przykłady reakcji utleniania-redukcji zachodzące w naszym otoczeniu, uzasadniając swój wybór

Woda i roztwory wodne

Ocena dopuszczająca (1)

Uczeń:
– charakteryzuje rodzaje wód występujących w przyrodzie
– podaje, na czym polega obieg wody w przyrodzie
– podaje przykłady źródeł zanieczyszczenia wód
– wymienia niektóre skutki zanieczyszczeń oraz walki z nimi
– wymienia stany skupienia wody
– określa, jaką wodę nazywa się wodą destylowaną
– nazywa przemiany stanów skupienia wody
– opisuje właściwości wody
– zapisuje wzory sumaryczny i strukturalny cząsteczki wody

– definiuje pojęcie *dipol*
– identyfikuje cząsteczkę wody jako dipol
– wyjaśnia podział substancji na dobrze rozpuszczalne, słabo rozpuszczalne oraz praktycznie nierozpuszczalne w wodzie oraz podaje przykłady substancji, które rozpuszczają się i nie rozpuszczają się w wodzie
– wyjaśnia pojęcia *rozpuszczalnik* i *substancja rozpuszczana*
– projektuje doświadczenie dotyczące rozpuszczalności różnych substancji w wodzie
– definiuje pojęcie *rozpuszczalność*
– wymienia czynniki, które wpływają na rozpuszczalność substancji
– określa, co to jest wykres rozpuszczalności
– odczytuje z wykresu rozpuszczalności rozpuszczalność danej substancji w podanej temperaturze
– wymienia czynniki wpływające na szybkość rozpuszczania się substancji stałej w wodzie
– definiuje pojęcia *roztwór właściwy*, *koloid* i *zawiesina*
– podaje przykłady substancji tworzących z wodą roztwór właściwy, zawiesinę, koloid
– definiuje pojęcia *roztwór nasycony*, *roztwórnienasycony*, *roztwór stężony*, *roztwór rozcieńczony*
– definiuje pojęcie *krystalizacja*
– podaje sposoby otrzymywania roztworu nienasyconego z nasyconego i odwrotnie
– definiuje *stężenie procentowe roztworu*
– podaje wzór opisujący stężenie procentowe roztworu
– prowadzi proste obliczenia z wykorzystaniem pojęć: *stężenie procentowe*, *masa substancji*, *masa rozpuszczalnika*, *masa roztworu*

Ocena dostateczna (1+2)

Uczeń:
– opisuje budowę cząsteczki wody
– wyjaśnia, co to jest c(1+2) ząsteczka polarna
– wymienia właściwości wody zmieniające się pod wpływem zanieczyszczeń
– planuje doświadczenie udowadniające, że woda: z sieci wodociągowej i naturalnie występująca w przyrodzie są mieszaninami
– proponuje sposoby racjonalnego gospodarowania wodą
– tłumaczy, na czym polegają procesy mieszania i rozpuszczania
– określa, dla jakich substancji woda jestdobrym rozpuszczalnikiem
– charakteryzuje substancje ze względu na ich rozpuszczalność w wodzie
– planuje doświadczenia wykazujące wpływ różnych czynników na szybkość rozpuszczania substancji stałych w wodzie
– porównuje rozpuszczalność różnych substancji w tej samej temperaturze
– oblicza ilość substancji, którą można rozpuścić w określonej objętości wody w podanej temperaturze
– podaje przykłady substancji, które rozpuszczają się w wodzie, tworząc roztwory właściwe
– podaje przykłady substancji, które nie rozpuszczają się w wodzie, tworząc koloidy lub zawiesiny
– wskazuje różnice między roztworem właściwym a zawiesiną
– opisuje różnice między roztworami rozcieńczonym, stężonym, nasyconym i nienasyconym
– przekształca wzór na stężenie procentowe roztworu tak, aby obliczyć masę substancji rozpuszczonej lub masę roztworu
– oblicza masę substancji rozpuszczonej lub masę roztworu, znając stężenie procentowe roztworu

– wyjaśnia, jak sporządzić roztwór o określonym stężeniu procentowym, np. 100 g 20-procentowego roztworu soli kuchennej

Ocena dobra (1+2+3)

Uczeń:
– wyjaśnia, na czym polega tworzenie wiązania kowalencyjnego spolaryzowanego w cząsteczce wody
– wyjaśnia budowę polarną cząsteczki wody
– określa właściwości wody wynikające z jej budowy polarnej
– przewiduje zdolność do rozpuszczania się różnych substancji w wodzie
– przedstawia za pomocą modeli proces rozpuszczania w wodzie substancji o budowie polarnej, np. chlorowodoru
– podaje rozmiary cząstek substancji wprowadzonych do wody i znajdujących się w roztworzwłaściwym, koloidzie, zawiesinie
– wykazuje doświadczalnie wpływ różnych czynników na szybkość rozpuszczania substancji stałej w wodzie
– posługuje się wykresem rozpuszczalności
– wykonuje obliczenia z wykorzystaniem wykresu rozpuszczalności
– oblicza masę wody, znając masę roztworu i jego stężenie procentowe
– prowadzi obliczenia z wykorzystaniem pojęcia gęstości
– podaje sposoby na zmniejszenie lub zwiększenie stężenia roztworu
– oblicza stężenie procentowe roztworu powstałego przez zagęszczenie, rozcieńczenie roztworu
– oblicza stężenie procentowe roztworu nasyconego w danej temperaturze (z wykorzystaniem wykresu rozpuszczalności)
– wymienia czynności prowadzące do sporządzenia określonej objętości roztworu o określonym stężeniu procentowym
– sporządza roztwór o określonym stężeniu procentowym

Ocena bardzo dobra (1+2+3+4)

Uczeń:
– proponuje doświadczenie udowadniające, że woda jest związkiem wodoru i tlenu
– określa wpływ ciśnienia atmosferycznego na wartość temperatury wrzenia wody
– porównuje rozpuszczalność w wodzie związków kowalencyjnych i jonowych
– wykazuje doświadczalnie, czy roztwór jest nasycony czy nienasycony
– rozwiązuje z wykorzystaniem gęstości zadania rachunkowe dotyczące stężenia procentowego
– oblicza rozpuszczalność substancji w danej temperaturze, znając stężenie procentowe jej roztworu nasyconego w tej temperaturze
– oblicza stężenie roztworu powstałego po zmieszaniu roztworów tej samej substancji o różnych stężeniach

Ocena celująca (1+2+3+4+5)

Uczeń:
– wyjaśnia, na czym polega asocjacja cząsteczek wody
– rozwiązuje zadania rachunkowe na stężenie procentowe roztworu, w którym rozpuszczono mieszaninę substancji stałych
– rozwiązuje zadania z wykorzystaniem pojęcia *stężenie molowe*

Tlenki i wodorotlenki

Ocena dopuszczająca (1)

Uczeń:
– definiuje pojęcie *tlenek*
– podaje podział tlenków na tlenki metali i tlenki niemetali
– zapisuje równania reakcji otrzymywania tlenków metali i tlenków niemetali
– wymienia zasady BHP dotyczące pracy z zasadami
– definiuje pojęcia *wodorotlenek* i *zasada*
– odczytuje w tabeli rozpuszczalności, czy wodorotlenek jest rozpuszczalny w wodzie czy też nie
– opisuje budowę wodorotlenków
– zna wartościowość grupy wodorotlenowej
– rozpoznaje wzory wodorotlenków
– zapisuje wzory sumaryczne wodorotlenków: NaOH, KOH, $Ca(OH)_2$, $Al(OH)_3$, $Cu(OH)_2$
– opisuje właściwości oraz zastosowania wodorotlenków: sodu, potasu i wapnia
– łączy nazwy zwyczajowe (wapno palone i wapno gaszone) z nazwami systematycznymi tych związków chemicznych
– definiuje pojęcia: *elektrolit*, *nieelektrolit*, *dysocjacja jonowa*, *wskaźnik odczynu*
– wymienia rodzaje odczynów roztworów
– podaje barwy wskaźników w roztworze o podanym odczynie
– wyjaśnia, na czym polega dysocjacja jonowa zasad
– zapisuje równania dysocjacji jonowej zasad (proste przykłady) oraz podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji jonowej
– odróżnia zasady od innych substancji za pomocą wskaźników
– rozróżnia pojęcia: wodorotlenek i zasada
– posługuje się skalą pH

Ocena dostateczna (1+2)

Uczeń:
– podaje sposoby otrzymywania tlenków
– definiuje pojęcie *katalizator*
– opisuje właściwości i zastosowania wybranych tlenków
– podaje wzory i nazwy wodorotlenków
– wymienia wspólne właściwości zasad i wyjaśnia, z czego one wynikają
– wymienia dwie główne metody otrzymywania wodorotlenków
– zapisuje równania reakcji otrzymywania wodorotlenku sodu, potasu i wapnia
– wyjaśnia pojęcia *woda wapienna*, *wapno palone* i *wapno gaszone*
– odczytuje proste równania dysocjacji jonowej zasad
– definiuje pojęcie *odczyn zasadowy*
– omawia skalę pH
– bada odczyn i pH roztworu
– zapisuje obserwacje do przeprowadzanych na lekcji doświadczeń

Ocena dobra (1+2+3)

Uczeń:

– wyjaśnia pojęcia *wodorotlenek* i *zasada*
– wymienia przykłady wodorotlenków i zasad
– wyjaśnia, dlaczego podczas pracy z zasadami należy zachować szczególną ostrożność
– wymienia poznane tlenki zasadowe
– zapisuje równania reakcji otrzymywania wybranego wodorotlenku
– planuje doświadczenia, w których wyniku można otrzymać wodorotlenki sodu, potasu lub wapnia
– planuje sposób otrzymywania wodorotlenków nierozpuszczalnych w wodzie
– zapisuje i odczytuje równania dysocjacji jonowej zasad
– określa odczyn roztworu zasadowego i uzasadnia to
– opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wniosek)
– interpretuje wartość pH w ujęciu jakościowym (odczyny kwasowy, zasadowy, obojętny)
– opisuje zastosowania wskaźników
– planuje doświadczenie, które umożliwi zbadanie wartości pH produktów używanych w życiu codziennym

Ocena bardzo dobra (1+2+3+4)

Uczeń:
– zapisuje wzór sumaryczny wodorotlenku dowolnego metalu
– planuje doświadczenia, w których wyniku można otrzymać różne wodorotlenki, także praktycznie nierozpuszczalne w wodzie
– zapisuje równania reakcji otrzymywania różnych wodorotlenków
– identyfikuje wodorotlenki na podstawie podanych informacji
– odczytuje równania reakcji chemicznych
– wyjaśnia pojęcie *skala pH*

Ocena celująca (1+2+3+4+5)

Uczeń:
– opisuje i bada właściwości wodorotlenków amfoterycznych

CHEMIA – KLASA VIII

KWASY

Ocena dopuszczająca

Uczeń:
- wymienia zasady bhp dotyczące obchodzenia się z kwasami
- zalicza kwasy do elektrolitów
- definiuje pojęcie *kwasy* zgodnie z teorią Arrheniusa
- opisuje budowę kwasów
- opisuje różnice w budowie kwasów beztlenowych i kwasów tlenowych
- zapisuje wzory sumaryczne kwasów: HCl, H_2S, H_2SO_4, H_2SO_3, HNO_3, H_2CO_3, H_3PO_4
- zapisuje wzory strukturalne kwasów beztlenowych

- podaje nazwy poznanych kwasów
- wskazuje wodór i resztę kwasową we wzorze kwasu
- wyznacza wartościowość reszty kwasowej
- wyjaśnia, jak można otrzymać np. kwas chlorowodorowy, siarkowy(IV)
- wyjaśnia, co to jest tlenek kwasowy
- opisuje właściwości kwasów, np.: chlorowodorowego, azotowego(V) i siarkowego(VI)
- stosuje zasadę rozcieńczania kwasów
- opisuje podstawowe zastosowania kwasów: chlorowodorowego, azotowego(V) i siarkowego(VI)
- wyjaśnia, na czym polega dysocjacja jonowa (elektrolityczna) kwasów
- definiuje pojęcia: *jon*, *kation* i *anion*
- zapisuje równania reakcji dysocjacji jonowej kwasów (proste przykłady)
- wymienia rodzaje odczynu roztworu
- wymienia poznane wskaźniki
- określa zakres pH i barwy wskaźników dla poszczególnych odczynów
- rozróżnia doświadczalnie odczyny roztworów za pomocą wskaźników
- wyjaśnia pojęcie *kwaśne opady*
- oblicza masy cząsteczkowe HCl i H_2S

Ocena dostateczna

Uczeń:

- udowadnia, dlaczego w nazwie danego kwasu pojawia się wartościowość
- zapisuje wzory strukturalne poznanych kwasów
- wymienia metody otrzymywania kwasów tlenowych i kwasów beztlenowych
- zapisuje równania reakcji otrzymywania poznanych kwasów
- wyjaśnia pojęcie *tlenek kwasowy*
- wskazuje przykłady tlenków kwasowych
- opisuje właściwości poznanych kwasów
- opisuje zastosowania poznanych kwasów
- wyjaśnia pojęcie *dysocjacja jonowa*
- zapisuje wybrane równania reakcji dysocjacji jonowej kwasów
- nazywa kation H^+ i aniony reszt kwasowych
- określa odczyn roztworu (kwasowy)
- wymienia wspólne właściwości kwasów
- wyjaśnia, z czego wynikają wspólne właściwości kwasów
- zapisuje obserwacje z przeprowadzanych doświadczeń
- posługuje się skalą pH
- bada odczyn i pH roztworu
- wyjaśnia, jak powstają kwaśne opady
- podaje przykłady skutków kwaśnych opadów
- oblicza masy cząsteczkowe kwasów
- oblicza zawartość procentową pierwiastków chemicznych w cząsteczkach kwasów

Ocena dobra

Uczeń:

- zapisuje równania reakcji otrzymywania wskazanego kwasu
- wyjaśnia, dlaczego podczas pracy ze stężonymi roztworami kwasów należy zachować szczególną ostrożność

- projektuje doświadczenia, w wyniku których można otrzymać omawiane na lekcjach kwasy
- wymienia poznane tlenki kwasowe
- wyjaśnia zasadę bezpiecznego rozcieńczania stężonego roztworu kwasu siarkowego(VI)
- planuje doświadczalne wykrycie białka w próbce żywności (np.: w serze, mleku, jajku)
- opisuje reakcję ksantoproteinową
- zapisuje i odczytuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) kwasów
- zapisuje i odczytuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) w formie stopniowej dla H_2S, H_2CO_3
- określa kwasowy odczyn roztworu na podstawie znajomości jonów obecnych w badanym roztworze
- opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wniosek)
- podaje przyczyny odczynu roztworów: kwasowego, zasadowego, obojętnego
- interpretuje wartość pH w ujęciu jakościowym (odczyny: kwasowy, zasadowy, obojętny)
- opisuje zastosowania wskaźników
- planuje doświadczenie, które pozwala zbadać pH produktów występujących w życiu codziennym
- rozwiązuje zadania obliczeniowe o wyższym stopniu trudności
- analizuje proces powstawania i skutki kwaśnych opadów
- proponuje niektóre sposoby ograniczenia powstawania kwaśnych opadów

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- zapisuje wzór strukturalny kwasu nieorganicznego o podanym wzorze sumarycznym
- nazywa dowolny kwas tlenowy (określenie wartościowości pierwiastków chemicznych, uwzględnienie ich w nazwie)
- projektuje i przeprowadza doświadczenia, w których wyniku można otrzymać kwasy
- identyfikuje kwasy na podstawie podanych informacji
- odczytuje równania reakcji chemicznych
- rozwiązuje zadania obliczeniowe o wyższym stopniu trudności
- proponuje sposoby ograniczenia powstawania kwaśnych opadów
- wyjaśnia pojęcie *skala pH*

Ocena celująca

- wymienia przykłady innych wskaźników i określa ich zachowanie w roztworach o różnych odczynach
- opisuje wpływ pH na glebę i uprawy, wyjaśnia przyczyny stosowania poszczególnych nawozów
- omawia przemysłową metodę otrzymywania kwasu azotowego(V)
- definiuje pojęcie *stopień dysocjacji*
- dzieli elektrolity ze względu na stopień dysocjacji.

SOLE

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- opisuje budowę soli
- tworzy i zapisuje wzory sumaryczne soli (np. chlorków, siarczków)

- wskazuje metal i resztę kwasową we wzorze soli
- tworzy nazwy soli na podstawie wzorów sumarycznych (proste przykłady)
- tworzy i zapisuje wzory sumaryczne soli na podstawie ich nazw (np. wzory soli kwasów: chlorowodorowego, siarkowodorowego i metali, np. sodu, potasu i wapnia)
- wskazuje wzory soli wśród wzorów różnych związków chemicznych
- definiuje pojęcie *dysocjacja jonowa (elektrolityczna) soli*
- dzieli sole ze względu na ich rozpuszczalność w wodzie
- ustala rozpuszczalność soli w wodzie na podstawie tabeli rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie
- zapisuje równania reakcji dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) soli rozpuszczalnych w wodzie (proste przykłady)
- podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji jonowej soli (proste przykłady)
- opisuje sposób otrzymywania soli trzema podstawowymi metodami (kwas + zasada, metal + kwas, tlenek metalu + kwas)
- zapisuje cząsteczkowo równania reakcji otrzymywania soli (proste przykłady)
- definiuje pojęcia *reakcja zobojętniania* i *reakcja strąceniowa*
- odróżnia zapis cząsteczkowy od zapisu jonowego równania reakcji chemicznej
- określa związek ładunku jonu z wartościowością metalu i reszty kwasowej
- podaje przykłady zastosowań najważniejszych soli

Ocena dostateczna

Uczeń:

- wymienia cztery najważniejsze sposoby otrzymywania soli
- podaje nazwy i wzory soli (typowe przykłady)
- zapisuje równania reakcji zobojętniania w formach: cząsteczkowej, jonowej oraz jonowej skróconej
- podaje nazwy jonów powstałych w wyniku dysocjacji jonowej soli
- odczytuje równania reakcji otrzymywania soli (proste przykłady)
- korzysta z tabeli rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie
- zapisuje równania reakcji otrzymywania soli (reakcja strąceniowa) w formach cząsteczkowej i jonowej (proste przykłady)
- zapisuje i odczytuje wybrane równania reakcji dysocjacji jonowej soli
- dzieli metale ze względu na ich aktywność chemiczną (szereg aktywności metali)
- opisuje sposoby zachowania się metali w reakcji z kwasami (np. miedź i magnez w reakcji z kwasem chlorowodorowym)
- zapisuje obserwacje z doświadczeń przeprowadzanych na lekcji
- wymienia zastosowania najważniejszych soli

Ocena dobra

Uczeń:

- tworzy i zapisuje nazwy i wzory soli: chlorków, siarczków, azotanów(V), siarczanów(IV), siarczanów(VI), węglanów, fosforanów(V) (ortofosforanów(V))
- zapisuje i odczytuje równania dysocjacji jonowej (elektrolitycznej) soli
- otrzymuje sole doświadczalnie
- wyjaśnia przebieg reakcji zobojętniania i reakcji strąceniowej
- zapisuje równania reakcji otrzymywania soli
- ustala, korzystając z szeregu aktywności metali, które metale reagują z kwasami według schematu: metal + kwas $\rightarrow$ sól + wodór
- projektuje i przeprowadza reakcję zobojętniania (HCl + NaOH)
- swobodnie posługuje się tabelą rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie

- projektuje doświadczenia pozwalające otrzymać substancje trudno rozpuszczalne i praktycznie nierozpuszczalne (sole i wodorotlenki) w reakcjach strąceniowych
- zapisuje odpowiednie równania reakcji w formie cząsteczkowej i jonowej (reakcje otrzymywania substancji trudno rozpuszczalnych i praktycznie nierozpuszczalnych w reakcjach strąceniowych)
- podaje przykłady soli występujących w przyrodzie
- wymienia zastosowania soli
- opisuje doświadczenia przeprowadzane na lekcjach (schemat, obserwacje, wniosek)

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- wymienia metody otrzymywania soli
- przewiduje, czy zajdzie dana reakcja chemiczna (poznane metody, tabela rozpuszczalności soli i wodorotlenków w wodzie, szereg aktywności metali)
- zapisuje i odczytuje równania reakcji otrzymywania dowolnej soli
- wyjaśnia, jakie zmiany zaszły w odczynie roztworów poddanych reakcji zobojętniania
- proponuje reakcję tworzenia soli trudno rozpuszczalnej i praktycznie nierozpuszczalnej
- przewiduje wynik reakcji strąceniowej
- identyfikuje sole na podstawie podanych informacji
- podaje zastosowania reakcji strąceniowych
- projektuje i przeprowadza doświadczenia dotyczące otrzymywania soli
- przewiduje efekty zaprojektowanych doświadczeń dotyczących otrzymywania soli (różne metody)
- opisuje zaprojektowane doświadczenia

Ocena celująca

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie *hydrat*, wymienia przykłady hydratów, ich występowania i zastosowania
- wyjaśnia pojęcie *hydroliza*, zapisuje równania reakcji hydrolizy i wyjaśnia jej przebieg
- wyjaśnia pojęcia: *sól podwójna*, *sól potrójna*, *wodorosole* i *hydroksosole*; podaje przykłady tych soli.

ZWIĄZKI WĘGLA Z WODOREM

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie *związki organiczne*
- podaje przykłady związków chemicznych zawierających węgiel
- wymienia naturalne źródła węglowodorów
- wymienia nazwy produktów destylacji ropy naftowej i podaje przykłady ich zastosowania
- stosuje zasady bhp w pracy z gazem ziemnym oraz produktami przeróbki ropy naftowej
- definiuje pojęcie *węglowodory*
- definiuje pojęcie *szereg homologiczny*
- definiuje pojęcia: *węglowodory nasycone*, *węglowodory nienasycone, alkany, alkeny, alkiny*
- zalicza alkany do węglowodorów nasyconych, a alkeny i alkiny – do nienasyconych

- zapisuje wzory sumaryczne: alkanów, alkenów i alkinów o podanej liczbie atomów węgla
- rysuje wzory strukturalne i półstrukturalne (grupowe): alkanów, alkenów i alkinów o łańcuchach prostych (do pięciu atomów węgla w cząsteczce)
- podaje nazwy systematyczne alkanów (do pięciu atomów węgla w cząsteczce)
- podaje wzory ogólne: alkanów, alkenów i alkinów
- podaje zasady tworzenia nazw alkenów i alkinów
- przyporządkowuje dany węglowodór do odpowiedniego szeregu homologicznego
- opisuje budowę i występowanie metanu
- opisuje właściwości fizyczne i chemiczne metanu, etanu
- wyjaśnia, na czym polegają spalanie całkowite i spalanie niecałkowite
- zapisuje równania reakcji spalania całkowitego i spalania niecałkowitego metanu, etanu
- podaje wzory sumaryczne i strukturalne etenu i etynu
- opisuje najważniejsze właściwości etenu i etynu
- definiuje pojęcia: *polimeryzacja*, *monomer* i *polimer*
- opisuje najważniejsze zastosowania metanu, etenu i etynu
- opisuje wpływ węglowodorów nasyconych i węglowodorów nienasyconych na wodę bromową (lub rozcieńczony roztwór manganianu(VII) potasu)

Ocena dostateczna

Uczeń:

- wyjaśnia pojęcie *szereg homologiczny*
- tworzy nazwy alkenów i alkinów na podstawie nazw odpowiednich alkanów
- zapisuje wzory: sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne (grupowe); podaje nazwy: alkanów, alkenów i alkinów
- buduje model cząsteczki: metanu, etenu, etynu
- wyjaśnia różnicę między spalaniem całkowitym a spalaniem niecałkowitym
- opisuje właściwości fizyczne i chemiczne (spalanie) alkanów (metanu, etanu) oraz etenu i etynu
- zapisuje i odczytuje równania reakcji spalania metanu, etanu, przy dużym i małym dostępie tlenu
- pisze równania reakcji spalania etenu i etynu
- porównuje budowę etenu i etynu
- wyjaśnia, na czym polegają reakcje przyłączania i polimeryzacji
- opisuje właściwości i niektóre zastosowania polietylenu
- wyjaśnia, jak można doświadczalnie odróżnić węglowodory nasycone od węglowodorów nienasyconych, np. metan od etenu czy etynu
- wyjaśnia, od czego zależą właściwości węglowodorów
- wykonuje proste obliczenia dotyczące węglowodorów
- podaje obserwacje do wykonywanych na lekcji doświadczeń

Ocena dobra

Uczeń:

- tworzy wzory ogólne alkanów, alkenów, alkinów (na podstawie wzorów kolejnych związków chemicznych w danym szeregu homologicznym)
- proponuje sposób doświadczalnego wykrycia produktów spalania węglowodorów
- zapisuje równania reakcji spalania alkanów przy dużym i małym dostępie tlenu
- zapisuje równania reakcji spalania alkenów i alkinów
- zapisuje równania reakcji otrzymywania etynu

- odczytuje podane równania reakcji chemicznej
- zapisuje równania reakcji etenu i etynu z bromem, polimeryzacji etenu
- opisuje rolę katalizatora w reakcji chemicznej
- wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a właściwościami fizycznymi alkanów (np. stanem skupienia, lotnością, palnością, gęstością, temperaturą topnienia i wrzenia)
- wyjaśnia, co jest przyczyną większej reaktywności węglowodorów nienasyconych w porównaniu z węglowodorami nasyconymi
- opisuje właściwości i zastosowania polietylenu
- projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie węglowodorów nasyconych od węglowodorów nienasyconych
- opisuje przeprowadzane doświadczenia chemiczne
- wykonuje obliczenia związane z węglowodorami
- wyszukuje informacje na temat zastosowań alkanów, etenu i etynu; wymienia je
- zapisuje równanie reakcji polimeryzacji etenu

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- analizuje właściwości węglowodorów
- porównuje właściwości węglowodorów nasyconych i węglowodorów nienasyconych
- wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a właściwościami fizycznymi alkanów
- opisuje wpływ wiązania wielokrotnego w cząsteczce węglowodoru na jego reaktywność
- zapisuje równania reakcji przyłączania (np. bromowodoru, wodoru, chloru) do węglowodorów zawierających wiązanie wielokrotne
- projektuje doświadczenia chemiczne dotyczące węglowodorów
- projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie węglowodorów nasyconych od węglowodorów nienasyconych
- stosuje zdobytą wiedzę do rozwiązywania zadań obliczeniowych o wysokim stopniu trudności
- analizuje znaczenie węglowodorów w życiu codziennym

Ocena celująca

Uczeń:

- opisuje przebieg suchej destylacji węgla kamiennego
- wyjaśnia pojęcia: *izomeria*, *izomery*
- wyjaśnia pojęcie *węglowodory aromatyczne*
- podaje przykłady tworzyw sztucznych, tworzyw syntetycznych
- podaje właściwości i zastosowania wybranych tworzyw sztucznych
- wymienia przykładowe oznaczenia opakowań wykonanych z tworzyw sztucznych.

POCHODNE WĘGLOWODANÓW

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- dowodzi, że alkohole, kwasy karboksylowe, estry i aminokwasy są pochodnymi węglowodorów
- opisuje budowę pochodnych węglowodorów (grupa węglowodorowa + grupa funkcyjna)
- wymienia pierwiastki chemiczne wchodzące w skład pochodnych węglowodorów

- zalicza daną substancję organiczną do odpowiedniej grupy związków chemicznych
- wyjaśnia, co to jest grupa funkcyjna
- zaznacza grupy funkcyjne w alkoholach, kwasach karboksylowych, estrach, aminokwasach; podaje ich nazwy
- zapisuje wzory ogólne alkoholi, kwasów karboksylowych i estrów
- dzieli alkohole na monohydroksylowe i polihydroksylowe
- zapisuje wzory sumaryczne i rysuje wzory półstrukturalne (grupowe), strukturalne alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych zawierających do trzech atomów węgla w cząsteczce
- wyjaśnia, co to są nazwy zwyczajowe i nazwy systematyczne
- tworzy nazwy systematyczne alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych zawierających do trzech atomów węgla w cząsteczce, podaje zwyczajowe (metanolu, etanolu)
- rysuje wzory półstrukturalne (grupowe), strukturalne kwasów monokarboksylowych o łańcuchach prostych zawierających do dwóch atomów węgla w cząsteczce; podaje ich nazwy systematyczne i zwyczajowe (kwasu metanowego i kwasu etanowego)
- zaznacza resztę kwasową we wzorze kwasu karboksylowego
- opisuje najważniejsze właściwości metanolu, etanolu i glicerolu oraz kwasów etanowego i metanowego
- bada właściwości fizyczne glicerolu
- zapisuje równanie reakcji spalania metanolu
- opisuje podstawowe zastosowania etanolu i kwasu etanowego
- dzieli kwasy karboksylowe na nasycone i nienasycone
- wymienia najważniejsze kwasy tłuszczowe
- opisuje najważniejsze właściwości długołańcuchowych kwasów karboksylowych (stearynowego i oleinowego)
- definiuje pojęcie *mydła*
- wymienia związki chemiczne, które są substratami reakcji estryfikacji
- definiuje pojęcie *estry*
- wymienia przykłady występowania estrów w przyrodzie
- opisuje zagrożenia związane z alkoholami (metanol, etanol)
- wśród poznanych substancji wskazuje te, które mają szkodliwy wpływ na organizm
- omawia budowę i właściwości aminokwasów (na przykładzie glicyny)
- podaje przykłady występowania aminokwasów
- wymienia najważniejsze zastosowania poznanych związków chemicznych (np. etanol, kwas etanowy, kwas stearynowy)

Ocena dostateczna

Uczeń:

- zapisuje nazwy i wzory omawianych grup funkcyjnych
- wyjaśnia, co to są alkohole polihydroksylowe
- zapisuje wzory i podaje nazwy alkoholi monohydroksylowych o łańcuchach prostych (zawierających do pięciu atomów węgla w cząsteczce)
- zapisuje wzory sumaryczny i półstrukturalny (grupowy) propano-1,2,3-triolu (glicerolu)
- uzasadnia stwierdzenie, że alkohole i kwasy karboksylowe tworzą szeregi homologiczne
- podaje odczyn roztworu alkoholu
- opisuje fermentację alkoholową

- zapisuje równania reakcji spalania etanolu
- podaje przykłady kwasów organicznych występujących w przyrodzie (np. kwasy: mrówkowy, szczawiowy, cytrynowy) i wymienia ich zastosowania
- tworzy nazwy prostych kwasów karboksylowych (do pięciu atomów węgla w cząsteczce) i zapisuje ich wzory sumaryczne i strukturalne
- podaje właściwości kwasów metanowego (mrówkowego) i etanowego (octowego)
- bada wybrane właściwości fizyczne kwasu etanowego (octowego)
- opisuje dysocjację jonową kwasów karboksylowych
- bada odczyn wodnego roztworu kwasu etanowego (octowego)
- zapisuje równania reakcji spalania i reakcji dysocjacji jonowej kwasów metanowego i etanowego
- zapisuje równania reakcji kwasów metanowego i etanowego z metalami, tlenkami metali i wodorotlenkami
- podaje nazwy soli pochodzących od kwasów metanowego i etanowego
- podaje nazwy długołańcuchowych kwasów monokarboksylowych (przykłady)
- zapisuje wzory sumaryczne kwasów: palmitynowego, stearynowego i oleinowego
- wyjaśnia, jak można doświadczalnie udowodnić, że dany kwas karboksylowy jest kwasem nienasyconym
- podaje przykłady estrów
- wyjaśnia, na czym polega reakcja estryfikacji
- tworzy nazwy estrów pochodzących od podanych nazw kwasów i alkoholi (proste przykłady)
- opisuje sposób otrzymywania wskazanego estru (np. octanu etylu)
- zapisuje równania reakcji otrzymywania estru (proste przykłady, np. octanu metylu)
- wymienia właściwości fizyczne octanu etylu
- opisuje negatywne skutki działania etanolu na organizm
- bada właściwości fizyczne omawianych związków
- zapisuje obserwacje z wykonywanych doświadczeń chemicznych

Ocena dobra

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego alkohol etylowy ma odczyn obojętny
- wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwę systematyczną glicerolu
- zapisuje równania reakcji spalania alkoholi
- podaje nazwy zwyczajowe i systematyczne alkoholi i kwasów karboksylowych
- wyjaśnia, dlaczego niektóre wyższe kwasy karboksylowe nazywa się kwasami tłuszczowymi
- porównuje właściwości kwasów organicznych i nieorganicznych
- bada i opisuje wybrane właściwości fizyczne i chemiczne kwasu etanowego (octowego)
- porównuje właściwości kwasów karboksylowych
- opisuje proces fermentacji octowej
- dzieli kwasy karboksylowe
- zapisuje równania reakcji chemicznych kwasów karboksylowych
- podaje nazwy soli kwasów organicznych
- określa miejsce występowania wiązania podwójnego w cząsteczce kwasu oleinowego
- podaje nazwy i rysuje wzory półstrukturalne (grupowe) długołańcuchowych kwasów monokarboksylowych (kwasów tłuszczowych) nasyconych (palmitynowego, stearynowego) i nienasyconego (oleinowego)

- projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie kwasu oleinowego od kwasów palmitynowego lub stearynowego
- zapisuje równania reakcji chemicznych prostych kwasów karboksylowych z alkoholami monohydroksylowymi
- zapisuje równania reakcji otrzymywania podanych estrów
- tworzy wzory estrów na podstawie nazw kwasów i alkoholi
- tworzy nazwy systematyczne i zwyczajowe estrów na podstawie nazw odpowiednich kwasów karboksylowych i alkoholi
- zapisuje wzór poznanego aminokwasu
- opisuje budowę oraz wybrane właściwości fizyczne i chemiczne aminokwasów na przykładzie kwasu aminooctowego (glicyny)
- opisuje właściwości omawianych związków chemicznych
- wymienia zastosowania: metanolu, etanolu, glicerolu, kwasu metanowego, kwasu octowego
- bada niektóre właściwości fizyczne i chemiczne omawianych związków
- opisuje przeprowadzone doświadczenia chemiczne

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- proponuje doświadczenie chemiczne do podanego tematu z działu *Pochodne węglowodorów*
- opisuje doświadczenia chemiczne (schemat, obserwacje, wniosek)
- przeprowadza doświadczenia chemiczne do działu *Pochodne węglowodorów*
- zapisuje wzory podanych alkoholi i kwasów karboksylowych
- zapisuje równania reakcji chemicznych alkoholi, kwasów karboksylowych o wyższym stopniu trudności (np. więcej niż pięć atomów węgla w cząsteczce)
- wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a stanem skupienia i reaktywnością alkoholi oraz kwasów karboksylowych
- zapisuje równania reakcji otrzymywania estru o podanej nazwie lub podanym wzorze
- planuje i przeprowadza doświadczenie pozwalające otrzymać ester o podanej nazwie
- opisuje właściwości estrów w aspekcie ich zastosowań
- przewiduje produkty reakcji chemicznej
- identyfikuje poznane substancje
- omawia szczegółowo przebieg reakcji estryfikacji
- omawia różnicę między reakcją estryfikacji a reakcją zobojętniania
- zapisuje równania reakcji chemicznych w formach: cząsteczkowej, jonowej i skróconej jonowej
- analizuje konsekwencje istnienia dwóch grup funkcyjnych w cząsteczce aminokwasu
- zapisuje równanie kondensacji dwóch cząsteczek glicyny
- opisuje mechanizm powstawania wiązania peptydowego
- rozwiązuje zadania dotyczące pochodnych węglowodorów (o dużym stopniu trudności)

Ocena celująca

Uczeń:

- opisuje właściwości i zastosowania wybranych alkoholi (inne niż na lekcji)
- opisuje właściwości i zastosowania wybranych kwasów karboksylowych (inne niż na lekcji)
- zapisuje równania reakcji chemicznych zachodzących w twardej wodzie po dodaniu mydła sodowego

- wyjaśnia pojęcie *hydroksykwasy*
- wyjaśnia, czym są aminy; omawia ich przykłady; podaje ich wzory; opisuje właściwości, występowanie i zastosowania
- wymienia zastosowania aminokwasów
- wyjaśnia, co to jest hydroliza estru
- zapisuje równania reakcji hydrolizy estru o podanej nazwie lub podanym wzorze.

SUBSTANCJE O ZNACZENIU BIOLOGICZNYM

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- wymienia główne pierwiastki chemiczne wchodzące w skład organizmu
- wymienia podstawowe składniki żywności i miejsca ich występowania
- wymienia pierwiastki chemiczne, których atomy wchodzą w skład cząsteczek: tłuszczów, cukrów (węglowodanów) i białek
- dzieli tłuszcze ze względu na: pochodzenie i stan skupienia
- zalicza tłuszcze do estrów
- wymienia rodzaje białek
- dzieli cukry (sacharydy) na cukry proste i cukry złożone
- definiuje białka jako związki chemiczne powstające z aminokwasów
- wymienia przykłady: tłuszczów, sacharydów i białek
- wyjaśnia, co to są węglowodany
- wymienia przykłady występowania celulozy i skrobi w przyrodzie
- podaje wzory sumaryczne: glukozy i fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy
- wymienia zastosowania poznanych cukrów
- wymienia najważniejsze właściwości omawianych związków chemicznych
- definiuje pojęcia: *denaturacja, koagulacja*, *żel*, *zol*
- wymienia czynniki powodujące denaturację białek
- podaje reakcje charakterystyczne białek i skrobi
- opisuje znaczenie: wody, tłuszczów, białek, sacharydów, witamin i mikroelementów dla organizmu
- wyjaśnia, co to są związki wielkocząsteczkowe; wymienia ich przykłady
- wymienia funkcje podstawowych składników odżywczych

Ocena dostateczna

Uczeń:

- wyjaśnia rolę składników odżywczych w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu
- opisuje budowę cząsteczki tłuszczu jako estru glicerolu i kwasów tłuszczowych
- opisuje wybrane właściwości fizyczne tłuszczów
- opisuje wpływ oleju roślinnego na wodę bromową
- wyjaśnia, jak można doświadczalnie odróżnić tłuszcze nienasycone od tłuszczów nasyconych
- opisuje właściwości białek
- wymienia czynniki powodujące koagulację białek
- opisuje właściwości fizyczne: glukozy, fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy
- bada właściwości fizyczne wybranych związków chemicznych (glukozy, fruktozy, sacharozy, skrobi i celulozy)
- zapisuje równanie reakcji sacharozy z wodą za pomocą wzorów sumarycznych
- opisuje przebieg reakcji chemicznej skrobi z wodą
- wykrywa obecność skrobi i białka w produktach spożywczych

Ocena dobra
Uczeń:
- podaje wzór ogólny tłuszczów
- omawia różnice w budowie tłuszczów stałych i tłuszczów ciekłych
- wyjaśnia, dlaczego olej roślinny odbarwia wodę bromową
- definiuje białka jako związki chemiczne powstające w wyniku kondensacji aminokwasów
- definiuje pojęcia: *peptydy*, *peptyzacja*, *wysalanie białek*
- opisuje różnice w przebiegu denaturacji i koagulacji białek
- wyjaśnia, co to znaczy, że sacharoza jest disacharydem
- wymienia różnice we właściwościach fizycznych skrobi i celulozy
- zapisuje poznane równania reakcji sacharydów z wodą
- definiuje pojęcie *wiązanie peptydowe*
- projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie tłuszczu nienasyconego od tłuszczu nasyconego
- projektuje doświadczenia chemiczne umożliwiające wykrycie białka za pomocą stężonego roztworu kwasu azotowego(V)
- planuje doświadczenia chemiczne umożliwiające badanie właściwości omawianych związków chemicznych
- opisuje przeprowadzone doświadczenia chemiczne
- opisuje znaczenie i zastosowania skrobi, celulozy i innych poznanych związków chemicznych

Ocena bardzo dobra
Uczeń:
- podaje wzór tristearynianu glicerolu
- projektuje i przeprowadza doświadczenia chemiczne umożliwiające wykrycie białka
- wyjaśnia, na czym polega wysalanie białek
- wyjaśnia, dlaczego skrobia i celuloza są polisacharydami
- wyjaśnia, co to są dekstryny
- omawia przebieg reakcji chemicznej skrobi z wodą
- planuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne weryfikujące postawioną hipotezę
- identyfikuje poznane substancje

Ocena celująca
Uczeń:
- bada skład pierwiastkowy białek
- udowadnia doświadczalnie, że glukoza ma właściwości redukujące
- przeprowadza próbę Trommera i próbę Tollensa
- wyjaśnia, na czym polega próba akroleinowa
- projektuje doświadczenie umożliwiające odróżnienie tłuszczu od substancji tłustej (próba akroleinowa)
- opisuje proces utwardzania tłuszczów
- opisuje hydrolizę tłuszczów, zapisuje równanie dla podanego tłuszczu
- wyjaśnia, na czym polega efekt Tyndalla.

FIZYKA – KLASA VII

1. Wymagania na poszczególne oceny:

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- potrafi stosować wiadomości w sytuacjach nietypowych (problemowych),
- proponuje rozwiązania nietypowe,
- osiąga sukcesy w konkursach.

wie:

- jak przeprowadzić prawidłową analizę zadania o podwyższonym stopniu trudności z zastosowaniem bilansu cieplnego i wykorzystaniem wiedzy z innych działów
- jak brzmi II zasada termodynamiki jak przygotować referat na temat: „Historia maszyn prostych i ich odmiany (klin, śruba)" lub „Koła zębate i przekładnie pasowe", „ Że spożywany posiłek „daje" organizmowi energię"
- jak obliczyć pracę, posługując się wykresem przedstawiającym zależność między siłą i przesunięciem (jako wartość odpowiadającą polu powierzchni pod wykresem)
- jak przeprowadzić prawidłową analizę zadania o podwyższonym stopniu trudności z zastosowaniem zasady zachowania pędu jakie są rodzaje oporów ruchu i jak wyznacza się współczynnik tarcia jak wyznaczyć wypadkową kilku sił o różnych kierunkach,
- że wektor można przesunąć wzdłuż prostej, na której leży,
- jakie badania prowadzone są na świecie w celu ustalenia metod walki z zanieczyszczeniem środowiska,
- jak przygotować referat na temat: „Zasady bezpiecznego użytkowania domowej instalacji elektrycznej",
- jak dokonać analizy zadań o podwyższonym stopniu trudności na łączenie szeregowo-równoległe oporników,
- jak definiuje się opóźnienie i jaki ruch nazywa się jednostajnie opóźnionym,
- w jaki sposób przygotować referat na temat: „Analiza porównawcza ruchu jednostajnego i jednostajnie przyspieszonego oraz opóźnionego", które prędkości występujące w przyrodzie mają stałą wartość,
- jak przygotować referat na temat: „Historia przyrządów odmierzających czas",
- jak wyznaczyć drogę oraz przemieszczenie na dowolnym torze ruchu,
- co to jest układ kartezjański,

umie:

- zaprojektować i zademonstrować ruch ciała w dowolnym układzie (także trójwymiarowym) i podać współrzędne ciała w czasie zaplanować i przeprowadzić samodzielnie doświadczenie demonstrujące ruch jednostajny i na podstawie pomiarów sporządzić wykresy: s(t), v(t) dla tego ruchu,
- przedstawić referat na temat: „Historia przyrządów odmierzających czas" i wskazać miejsca (np. muzeum), w których znajdują się różne przyrządy do mierzenia czasu
- zbudować zegar słoneczny lub inny prosty przyrząd do mierzenia czasu,
- zaprojektować i przeprowadzić doświadczenie pozwalające wyznaczyć prędkości średnią i chwilową, a następnie przeanalizować wynik przeprowadzić analizę porównawczą ruchu jednostajnego i jednostajnie przyspieszonego oraz opóźnionego
- przygotować projekt poprawy stanu środowiska naturalnego w Polsce
- wyznaczyć graficznie wypadkową kilku sił o różnych kierunkach,
- przygotować referat na temat: „Opory ruchu – ich zwiększanie i zmniejszanie",
- rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności,

- rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności z zastosowaniem zasady zachowania pędu, rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności z zastosowaniem wiedzy o energii,
- rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności z zastosowaniem bilansu cieplnego i wykorzystaniem wzorów z innych działów rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, w których występują różne procesy cieplne, a także inne z różnych działów.

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- charakteryzuje metodologię nauk przyrodniczych, wyjaśnia różnice między obserwacją a doświadczeniem (eksperymentem)
- podaje przykłady laboratoriów i narzędzi współczesnych fizyków
- szacuje niepewność pomiarową dokonanego pomiaru, np. długości, siły
- krytycznie ocenia wyniki pomiarów
- przewiduje skutki różnego rodzaju oddziaływań
- podaje przykłady rodzajów i skutków oddziaływań (bezpośrednich i na odległość) inne niż poznane na lekcji
- wskazuje czynniki istotne i nieistotne dla wyniku pomiaru siły grawitacji działającej na zawieszone na sprężynie obciążniki
- szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku pomiaru, np. długości, siły grawitacji działającej na zawieszone na sprężynie obciążniki
- sporządza wykres zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszone na sprężynie obciążniki od ich liczby
- na podstawie wyników pomiarów zapisanych w tabeli (oznacza wielkości i skale na osiach)
- podaje przykład proporcjonalności prostej inny niż zależność badana na lekcji
- wyjaśnia zjawisko zmiany objętości cieczy w wyniku mieszania się, opierając się na doświadczeniu modelowym
- wyjaśnia, dlaczego krople wody tworzą się i przyjmują kształt kulisty
- teoretycznie uzasadnia przewidywane wyniki doświadczeń związanych z badaniem właściwości ciał stałych, cieczy i gazów
- wyjaśnia, że podział na ciała sprężyste, plastyczne i kruche jest podziałem nieostrym odróżnia rodzaje wag i wyjaśnia, czym one się różnią
- wykorzystuje wzór na ciężar ciała do rozwiązywania złożonych zadań obliczeniowych wykorzystuje wzór na gęstość do rozwiązywania nietypowych zadań obliczeniowych
- planuje i przeprowadza doświadczenie związane z badaniem parcia i ciśnienia (formułuje pytania badawcze, stawia hipotezy, proponuje sposób ich weryfikacji, teoretycznie uzasadnia przewidywany wynik doświadczenia, analizuje wyniki i wyciąga wnioski z doświadczenia, krytycznie ocenia wyniki doświadczenia)
- wyjaśnia na przykładach znaczenie ciśnienia hydrostatycznego i ciśnienia atmosferycznego w przyrodzie oraz w życiu codziennym uzasadnia, dlaczego w naczyniu z cieczą jednorodną we wszystkich miejscach na tej samej głębokości ciśnienie jest jednakowe i nie zależy od kształtu naczynia
- projektuje i wykonuje model naczyń połączonych
- posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych, w Internecie) dotyczących ciśnienia hydrostatycznego

i atmosferycznego oraz wykorzystywania w przyrodzie i w życiu codziennym zasady naczyń połączonych i prawa Pascala

- rozwiązuje złożone zadania dotyczące ciśnienia w cieczach i gazach
- przedstawia graficznie wszystkie siły działające na ciało, które pływa w cieczy, tkwi w niej zanurzone lub tonie
- planuje i wykonuje doświadczenia związane z badaniem siły wyporu oraz warunków pływania ciał: przewiduje wyniki i teoretycznie je uzasadnia, wyciąga wnioski z doświadczeń, krytycznie ocenia wyniki
- wykorzystuje wzór na siłę wyporu oraz warunki pływania ciał do rozwiązywania zadań złożonych i nietypowych
- projektuje doświadczenie obrazujące względność ruchu, teoretycznie uzasadnia przewidywane wyniki, analizuje je i wyciąga wnioski
- rysuje wykres zależności położenia ciała od czasu
- wyjaśnia, dlaczego w ruchu prostoliniowym kierunki i zwroty prędkości oraz przemieszczenia są zgodne
- posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych) dotyczących sposobów pomiaru czasu
- sporządza wykres zależności prędkości od czasu na podstawie danych w tabeli (oznacza wielkości i skale na osiach, zaznacza punkty i rysuje wykres) oraz analizuje te dane i wykres, formułuje wnioski
- planuje doświadczenie związane z badaniem ruchu jednostajnie zmiennego (formułuje pytania badawcze, stawia hipotezy oraz proponuje sposób ich weryfikacji, przewiduje wyniki i uzasadnia je teoretycznie, wskazując czynniki istotne i nieistotne), dokonuje pomiarów, analizuje wyniki i wyciąga wnioski, krytycznie ocenia wyniki pomiarów, posługując się pojęciem niepewności pomiarowej
- sporządza wykres zależności drogi od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym na podstawie danych z tabeli
- wyjaśnia, dlaczego w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym kierunki i zwroty prędkości oraz przyspieszenia są zgodne
- rozwiązuje złożone zadania z zastosowaniem wzorów na drogę w ruchu jednostajnie przyspieszonym
- sporządza wykresy zależności drogi, prędkości i przyspieszenia od czasu
- rozwiązuje zadania złożone, wykorzystując zależność drogi i prędkości od czasu dla ruchu jednostajnego prostoliniowego i ruchu prostoliniowego jednostajnie przyspieszonego

wie:

- jaka jest różnica między drogą a przemieszczeniem oraz szybkością a prędkością,
- jaka jest różnica między ruchem jednostajnie przyspieszonym a jednostajnym (jak przeprowadzić analizę porównawczą obu ruchów),
- z jakich źródeł korzystać, aby uzyskać dane dotyczące zanieczyszczenia środowiska i sposobów walki ze skażeniami
- jak wyznaczyć wypadkową kilku sił o różnych kierunkach, że tarcie zależy od rodzaju powierzchni trących i siły nacisku,
- czym jest współczynnik tarcia,
- gdzie można znaleźć wartość współczynnika tarcia, jak przeprowadzić analizę złożonego zadania, w którym występuje kilka procesów cieplnych,
- jak wykorzystuje się zjawisko odrzutu w technice,

- że zasada zachowania pędu dotyczy zderzeń sprężystych i niesprężystych ciał będących w ruchu, a także w przypadku, gdy jedno z nich jest w spoczynku,

umie:

- rozwiązywać samodzielnie złożone zadania dotyczące ruchu jednostajnego,
- sporządzać wykres jednej wielkości na podstawie podanego wykresu innej wielkości (np. s(t) na podstawie v(t)),
- zademonstrować zależność drogi od czasu dla danego ruchu, zademonstrować przypadek ruchu ciała względem pewnego układu odniesienia, które jest jednocześnie w spoczynku względem innego układu odniesienia zaprojektować i opisać ruch ciała w wybranym układzie odniesienia,
- rozwiązywać złożone zadania z zastosowaniem bilansu cieplnego dla więcej niż dwóch ciał,
- zaprojektować i przeprowadzić doświadczenie modelowe obrazujące zmiany energii wewnętrznej ciała,
- rozwiązywać złożone zadania z zastosowaniem wzorów dotyczących maszyn prostych i sprawności maszyn,
- rozwiązywać złożone zadania z zastosowaniem wzorów na pracę, moc, energię i zasadę zachowania energii,
- wyznaczyć tę składową siły, której kierunek jest zgodny z kierunkiem przemieszczenia, a następnie obliczyć jej wartość i uwzględnić we wzorze na pracę,
- rozwiązywać złożone zadania z zastosowaniem prawa powszechnego ciążenia,
- rozwiązywać złożone zadania, dotyczące różnych rodzajów zderzeń oraz zastosować prawidłowo zasadę zachowania pędu w każdym z tych przypadków,
- rozwiązywać złożone zadania z wykorzystaniem treści zawartych w trzech zasadach dynamiki,
- rozwiązywać złożone zadania z zastosowaniem wzoru na tarcie,
- rozwiązywać zadania z zastosowaniem wzorów na pracę, moc, energię i wzór Joule'a-Lenza
- dokonać analizy danych dotyczących zanieczyszczeń i walki z nimi na świecie oraz sformułować wnioski wynikające z tych spostrzeżeń,
- rozwiązywać złożone zadania z zastosowaniem poznanych wzorów,
- sporządzać wykresy: s(t), v(t) i a(t) na podstawie rozwiązanych zadań lub innych wykresów wyznaczyć doświadczalnie (na podstawie wielu pomiarów) przybliżoną wartość prędkości chwilowej,
- rozwiązywać samodzielnie zadania z zastosowaniem wzoru na prędkość średnią,
- jak zachowują się cząsteczki, z których zbudowane jest ciało, podczas zmiany jego energii wskutek dostarczonego ciepła lub wykonanej pracy jak prawidłowo zapisać bilans cieplny dla więcej niż dwóch ciał,
- rozwiązywać zadania, w których występuje kilka procesów cieplnych, a rozwiązania przedstawić na wykresie.

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia, co to są wielkości fizyczne i podaje ich przykłady inne niż omawiane na lekcji planuje doświadczenie lub pomiar
- projektuje tabelę do zapisania wyników pomiaru
- wyjaśnia, co to jest niepewność pomiarowa oraz cyfry znaczące

- uzasadnia, dlaczego wynik średni zaokrągla się do najmniejszej działki przyrządu pomiarowego zapisuje wynik pomiaru jako przybliżony (z dokładnością do 2-3 liczb znaczących)
- wskazuje czynniki istotne i nieistotne dla wyniku pomiaru lub doświadczenia
- określa czynniki powodujące degradację środowiska przyrodniczego i wymienia sposoby zapobiegania tej degradacji
- selekcjonuje informacje uzyskane z różnych źródeł, np. na lekcji, z podręcznika, z literatury popularnonaukowej, Internetu
- opisuje różne rodzaje oddziaływań
- wyjaśnia, na czym polega wzajemność oddziaływań
- wykazuje doświadczalnie (demonstruje) wzajemność oddziaływań
- wskazuje i nazywa źródło siły działającej na dane ciało
- posługuje się pojęciem siły do porównania i opisu oddziaływań ciał
- planuje doświadczenie związane z badaniami cech sił i wybiera właściwe narzędzia pomiaru
- wyjaśnia na przykładach, że skutek działania siły zależy od jej wartości, kierunku i zwrotu
- porównuje siły na podstawie ich wektorów
- wyjaśnia, czym różnią się wielkości skalarne (liczbowe) od wektorowych
- planuje doświadczenie związane z badaniami zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszone na sprężynie obciążniki od liczby tych obciążników
- dobiera przyrządy i buduje zestaw doświadczalny
- posługuje się pojęciem niepewności pomiarowej
- rozpoznaje proporcjonalność prostą na podstawie wykresu zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszone na sprężynie obciążniki od ich liczby lub wyników pomiarów (danych) zapisanych w tabeli oraz posługuje się proporcjonalnością prostą
- wymienia podstawowe założenia teorii kinetyczno-cząsteczkowej budowy materii i wykorzystuje je do wyjaśnienia zjawiska dyfuzji
- opisuje zjawisko dyfuzji w ciałach stałych
- wyjaśnia na przykładach, czym różnią się siły spójności od sił przylegania oraz kiedy tworzy się menisk wklęsły, a kiedy menisk wypukły
- opisuje znaczenie występowania napięcia powierzchniowego wody w przyrodzie na wybranym przykładzie
- projektuje doświadczenia wykazujące właściwości ciał stałych, cieczy i gazów
- wyjaśnia na przykładach, kiedy ciało wykazuje własności sprężyste, kiedy - plastyczne, a kiedy - kruche, i jak temperatura wpływa na te własności
- wyjaśnia różnice w budowie ciał krystalicznych i ciał bezpostaciowych oraz czym różni się monokryształ od polikryształu
- szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku wyznaczania masy danego ciała za pomocą szalkowej wagi laboratoryjnej, posługuje się pojęciem niepewności pomiarowej
- rozpoznaje zależność proporcjonalną na podstawie wyników pomiarów zapisanych w tabeli lub na podstawie sporządzonego wykresu zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszone na sprężynie obciążniki od ich łącznej masy oraz posługuje się proporcjonalnością prostą
- wykorzystuje wzór na ciężar ciała do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych

- wyjaśnia, dlaczego ciała zbudowane z różnych substancji różnią się gęstością
- na podstawie wyników pomiarów wyznacza gęstość cieczy i ciał stałych, krytycznie ocenia wyniki pomiarów, doświadczenia lub obliczeń posługuje się tabelami wielkości fizycznych do określenia (odczytu) gęstości substancji
- interpretuje ciśnienie o wartości 1 paskal (1 Pa)
- rozwiązuje złożone zadania z wykorzystaniem wzoru na ciśnienie, posługuje się proporcjonalnością prostą (zależność ciśnienia hydrostatycznego od wysokości słupa cieczy i gęstości cieczy)
- wyjaśnia, dlaczego poziom cieczy w naczyniach połączonych jest jednakowy wykorzystuje zasadę naczyń połączonych do opisu działania wieży ciśnień i śluzy (innych urządzeń - wymaganie wykraczające)
- wymienia nazwy przyrządów służących do pomiaru ciśnienia
- wykorzystuje prawo Pascala do opisu zasady działania prasy hydraulicznej i hamulca hydraulicznego
- wykazuje doświadczalnie, od czego zależy siła wyporu i że jej wartość jest równa ciężarowi wypartej cieczy
- wymienia cechy siły wyporu, ilustruje graficznie siłę wyporu
- wyjaśnia na podstawie prawa Archimedesa, kiedy ciało tonie, kiedy pływa częściowo zanurzone w cieczy i kiedy pływa całkowicie w niej zanurzone
- wykorzystuje zależność na wartość siły wyporu do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych, rozróżnia wielkości dane i szukane, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku i ocenia na tej podstawie wartości obliczanych wielkości fizycznych, zapisuje wynik obliczenia fizycznego jako przybliżony (z dokładnością do 2-3 liczb znaczących)
- posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych, z Internetu) dotyczących prawa Archimedesa i pływania ciał
- wyjaśnia, na czym polega względność ruchów, podaje przykłady układów odniesienia i przykłady względności ruchu we Wszechświecie
- posługuje się pojęciem przemieszczenia i wyjaśnia na przykładzie różnicę między drogą a przemieszczeniem
- analizuje wykres zależności położenia ciała od czasu i odczytuje z wykresu przebytą odległość
- sporządza wykresy zależności drogi i prędkości od czasu dla ruchu jednostajnego prostoliniowego na podstawie danych z tabeli (oznacza wielkości i skale na osiach)
- planuje doświadczenie związane z wyznaczeniem prędkości przemieszczania się (np. w czasie marszu, biegu, jazdy rowerem), szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku, wskazuje czynniki istotne i nieistotne, wyznacza prędkość, krytycznie ocenia wyniki doświadczenia
- rozwiązuje zadania z zastosowaniem zależności między drogą, prędkością i czasem w ruchu jednostajnym prostoliniowym, analizuje wykres zależności prędkości od czasu, odczytuje dane z tego wykresu, wskazuje wielkości maksymalną i minimalną
- rozpoznaje zależność proporcjonalną na podstawie wyników pomiarów zapisanych w tabeli lub na podstawie sporządzonego wykresu zależności drogi od kwadratu czasu oraz posługuje się proporcjonalnością prostą na podstawie danych liczbowych lub na podstawie wykresu wyjaśnia, że w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym prędkość jest wprost proporcjonalna do czasu, a droga - wprost proporcjonalna do kwadratu czasu (wskazuje przykłady)

- na podstawie wartości przyspieszenia określa, o ile zmienia się wartość prędkości w jednostkowym czasie, interpretuje jednostkę przyspieszenia w Układzie SI, przelicza jednostki przyspieszenia
- odczytuje przebytą odległość z wykresu zależności drogi od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym wykorzystuje wzory na drogę, prędkość i przyspieszenie do rozwiązywania prostych zadań obliczeniowych, rozróżnia wielkości dane i szukane, zapisuje wynik obliczenia fizycznego jako przybliżony (z dokładnością do 2–3 liczb znaczących)
- analizuje wykresy zależności drogi, prędkości i przyspieszenia od czasu dla ruchu prostoliniowego (jednostajnego i jednostajnie zmiennego)
- rozwiązuje typowe zadania dotyczące ruchu jednostajnego prostoliniowego i ruchu prostoliniowego jednostajnie przyspieszonego

wie:

- jaka jest różnica między drogą a przemieszczeniem na czym polega proporcjonalność prosta,
- jaka jest różnica między prędkością średnią a szybkością średnią, że droga rośnie wprost proporcjonalnie do kwadratu czasu,
- jak oblicza się przyspieszenie z definicji,
- jak oblicza się prędkość z definicji jakie cechy ma wypadkowa dwóch sił prostych o różnych kierunkach jakie cechy ma siła tarcia,
- czym różni się tarcie statyczne od kinetycznego co to jest ciężar, a co to jest masa, że ciała we Wszechświecie spadają z innym przyspieszeniem niż na Ziemi,
- na czym polega zjawisko odrzutu jak wyprowadzić jednostkę pędu,
- jakie cechy ma wektor prędkości w ruchu po okręgu że praca jest równa zero, jeżeli chociaż jeden z czynników iloczynu: siła lub przemieszczenie jest równy zero że praca wykonana nad ciałem może być „zmagazynowana" w formie energii,
- że zmiana temperatury świadczy o zmianie energii wewnętrznej ciała na czym polega bilans cieplny,
- jak zapisać wzór na ilość ciepła pobranego i oddanego jak wyprowadzić jednostki ciepła, topnienia i parowania

umie:

- narysować wykres przebiegu procesów: parowania, skraplania, topnienia i krzepnięcia danej substancji,
- rozwiązywać zadania z zastosowaniem ciepła parowania i skraplania rozwiązywać samodzielnie proste zadania z zastosowaniem bilansu cieplnego (obliczanie masy) wyjaśnić zmianę energii wewnętrznej ciała, posługując się modelem cząsteczkowym budowy materii.

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- klasyfikuje fizykę jako naukę przyrodniczą
- podaje przykłady powiązań fizyki z życiem codziennym
- wymienia podstawowe metody badawcze stosowane w naukach przyrodniczych
- posługuje się symbolami długości, masy, czasu, siły i ich jednostkami w Układzie SI
- przelicza wielokrotności i podwielokrotności (przedrostki: mikro-, mili-, centy-); przelicza jednostki czasu (sekunda, minuta, godzina)
- szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku pomiaru, np. długości, siły

- wykonuje schematyczny rysunek obrazujący pomiar, np. długości, siły
- wyjaśnia, w jakim celu powtarza się pomiar kilka razy, a następnie z uzyskanych wyników oblicza średnią
- oblicza wartość średnią kilku wyników pomiaru (np. długości, czasu, siły)
- opisuje przebieg i wynik doświadczenia, posługując się językiem fizyki, wyjaśnia rolę użytych przyrządów i wykonuje schematyczny rysunek obrazujący wykorzystany układ doświadczalny w badaniu np. oddziaływań ciał, zależności wskazania siłomierza od liczby odważników
- odróżnia zjawisko fizyczne od procesu fizycznego oraz podaje odpowiednie przykłady
- bada doświadczalnie wzajemność i skutki różnego rodzaju oddziaływań
- wykazuje na przykładach, że oddziaływania są wzajemne
- wymienia i rozróżnia skutki oddziaływań (statyczne i dynamiczne)
- odróżnia oddziaływania bezpośrednie i na odległość
- posługuje się pojęciem siły do określania wielkości oddziaływań (jako ich miarą)
- przedstawia siłę graficznie (rysuje wektor siły)
- odróżnia wielkości skalarne (liczbowe) od wektorowych i podaje odpowiednie przykłady
- zapisuje dane i wyniki pomiarów w formie tabeli
- analizuje wyniki, formułuje wniosek z dokonanych obserwacji i pomiarów
- opisuje zależność wskazania siłomierza od liczby zaczepionych obciążników
- wyznacza (doświadczalnie) siłę wypadkową i siłę równoważącą za pomocą siłomierza
- podaje przykłady sił wypadkowych i równoważących się z życia codziennego
- znajduje graficznie wypadkową dwóch sił działających wzdłuż tej samej prostej oraz siłę równoważącą inną siłę
- w danym układzie współrzędnych (opisane i wyskalowane osie) rysuje wykres zależności wartości siły grawitacji działającej na zawieszone na sprężynie obciążniki od ich liczby na podstawie wyników pomiarów zapisanych w tabeli
- opisuje sytuacje, w których na ciało działają siły równoważące się, i przedstawia je graficznie
- wskazuje przykłady zjawisk świadczące o cząsteczkowej budowie materii
- demonstruje doświadczalnie i opisuje zjawiska rozpuszczania i dyfuzji
- wyjaśnia, na czym polega dyfuzja i od czego zależy jej szybkość
- wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady zjawisk opisywanych za pomocą oddziaływań międzycząsteczkowych (sił spójności i przylegania)
- wykorzystuje pojęcia sił spójności i przylegania do opisu menisków
- opisuje zjawisko napięcia powierzchniowego na wybranym przykładzie
- wymienia sposoby zmniejszania napięcia powierzchniowego wody i wskazuje ich wykorzystanie w codziennym życiu człowieka
- bada doświadczalnie (wykonuje przedstawione doświadczenia) właściwości ciał stałych, cieczy i gazów, opisuje wyniki obserwacji i wyciąga wnioski
- posługuje się pojęciami: powierzchnia swobodna cieczy i elektrolity przy opisywaniu właściwości cieczy
- porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów
- omawia budowę kryształów na przykładzie soli kuchennej
- analizuje różnice w budowie mikroskopowej ciał stałych, cieczy i gazów

- planuje doświadczenie związane z wyznaczeniem masy ciała za pomocą wagi laboratoryjnej
- przelicza wielokrotności i podwielokrotności (przedrostki: mikro-, mili-, kilo-, mega-), przelicza jednostki masy i ciężaru
- mierzy masę - wyznacza masę ciała za pomocą wagi laboratoryjnej, zapisuje wyniki pomiaru w tabeli, oblicza średnią
- zapisuje wynik pomiaru masy i obliczenia siły ciężkości jako przybliżony (z dokładnością do 2–3 cyfr znaczących) oblicza wartość siły ciężkości działającej na ciało o znanej masie
- przelicza jednostki gęstości (także masy i objętości)
- planuje doświadczenia związane z wyznaczeniem gęstości ciał stałych (o regularnych i nieregularnych kształtach) oraz cieczy
- wyznacza gęstość substancji, z jakiej wykonano przedmiot w kształcie prostopadłościanu, walca lub kuli za pomocą wagi i linijki
- stosuje do obliczeń związek między masą, gęstością i objętością ciał stałych oraz cieczy, rozróżnia wielkości dane i szukane, zapisuje wynik obliczenia jako przybliżony (z dokładnością do 2-3 liczb znaczących)
- określa, czym jest parcie i wskazuje jego jednostkę w Układzie SI
- wyjaśnia pojęcie ciśnienia, wskazując przykłady z życia codziennego
- wykorzystuje zależność między ciśnieniem, parciem i polem powierzchni do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych
- posługuje się pojęciami ciśnienia hydrostatycznego i ciśnienia atmosferycznego, wskazuje przykłady zjawisk opisywanych za ich pomocą
- bada, od czego zależy ciśnienie hydrostatyczne, opisuje przebieg doświadczenia, wykonuje schematyczny rysunek obrazujący układ doświadczalny, formułuje wniosek, że ciśnienie w cieczy zwiększa się wraz z głębokością i zależy od rodzaju (gęstości) cieczy
- wskazuje przykłady zastosowania naczyń połączonych
- wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady zjawisk opisywanych za pomocą praw i zależności dotyczących ciśnień hydrostatycznego i atmosferycznego
- stwierdza, że w naczyniu z cieczą jednorodną we wszystkich miejscach na tej samej głębokości ciśnienie jest jednakowe i nie zależy od kształtu naczynia
- podaje przykłady zastosowania prawa Pascala
- wykorzystuje prawa i zależności dotyczące ciśnienia w cieczach oraz gazach do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych, rozróżnia wielkości dane i szukane, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku i na tej podstawie ocenia wynik obliczeń
- bada doświadczalnie warunki pływania ciał według przedstawionego opisu, opisuje przebieg i wynik przeprowadzonego doświadczenia, wykonuje schematyczny rysunek obrazujący układ doświadczalny
- podaje warunki pływania ciał: kiedy ciało tonie, kiedy pływa częściowo zanurzone w cieczy i kiedy pływa całkowicie zanurzone w cieczy
- wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady zjawisk opisywanych za pomocą prawa Archimedesa i przykłady praktycznego wykorzystania prawa Archimedesa
- oblicza i porównuje wartość siły wyporu dla ciał zanurzonych w cieczy lub gazie
- wyjaśnia na przykładach, kiedy ciało jest w spoczynku, a kiedy w ruchu względem ciał przyjętych za układy odniesienia

- mierzy długość drogi (dokonuje kilkakrotnego pomiaru, oblicza średnią i podaje wynik do 2-3 cyfr znaczących, krytycznie ocenia wynik)
- posługuje się jednostką drogi w Układzie SI, przelicza jednostki drogi
- przeprowadza przedstawione doświadczenie związane z wyznaczeniem prędkości ruchu pęcherzyka powietrza w zamkniętej rurce wypełnionej wodą: mierzy czas, zapisuje wyniki pomiaru w tabeli, opisuje przebieg i wynik doświadczenia, posługuje się pojęciem niepewności pomiarowej, zapisuje wynik obliczenia jako przybliżony (z dokładnością do 2–3 liczb znaczących) i wyciąga wnioski z otrzymanych wyników na podstawie danych liczbowych lub na podstawie wykresu rozpoznaje, że w ruchu jednostajnym prostoliniowym droga jest wprost proporcjonalna do czasu oraz posługuje się proporcjonalnością prostą
- na podstawie opisu słownego rysuje wykresy zależności drogi i prędkości od czasu w ruchu jednostajnym prostoliniowym
- rozpoznaje zależność rosnącą i malejącą na podstawie danych z tabeli lub na podstawie wykresu zależności położenia ciała od czasu w ruchu prostoliniowym oraz wskazuje wielkości maksymalną i minimalną
- wykorzystuje wielkości fizyczne: droga, prędkość, czas do rozwiązywania prostych zadań obliczeniowych związanych z ruchem jednostajnym prostoliniowym
- rozróżnia wielkości dane i szukane, odróżnia prędkości średnią i chwilową w ruch niejednostajnym
- wykorzystuje pojęcie prędkości średniej do rozwiązywania prostych zadań obliczeniowych, rozróżnia wielkości dane i szukane, przelicza wielokrotności i podwielokrotności, przelicza jednostki czasu
- przeprowadza przedstawione doświadczenie związane z badaniem ruchu kulki swobodnie staczającej się po metalowych prętach (mierzy: czas, drogę, zapisuje wyniki pomiaru w tabeli i zaokrągla je), opisuje przebieg i wynik doświadczenia, oblicza wartości średniej prędkości w kolejnych sekundach ruchu, wyciąga wnioski z otrzymanych wyników
- rozpoznaje zależność rosnącą na podstawie danych z tabeli lub na podstawie wykresu (zależności drogi od kwadratu czasu lub prędkości od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym) oraz wskazuje wielkości maksymalną i minimalną
- określa wartość przyspieszenia jako przyrost wartości przyspieszenia w jednostce czasu
- rysuje wykresy zależności prędkości i przyspieszenia od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym na podstawie opisu słownego
- porównuje ruch jednostajny prostoliniowy i ruch jednostajnie przyspieszony prostoliniowy (wskazuje podobieństwa i różnice)
- wykorzystuje prędkość i przyspieszenie do rozwiązania prostych zadań obliczeniowych, rozróżnia wielkości dane i szukane

wie:

- jak definiuje się ciepło topnienia, krzepnięcia, parowania i skraplania oraz jakie są ich jednostki z jakiego wzoru można obliczyć ilość ciepła,
- jaka jest jednostka ciepła i ciepła właściwego,
- że po zetknięciu ciał następuje samorzutny przepływ ciepła z ciała o temperaturze wyższej do ciała o temperaturze niższej, jak można zmienić wartość energii wewnętrznej ciała,
- jakim przemianom może ulegać energia,

- jak oblicza się energię potencjalną i kinetyczną, że praca jest wykonana tylko wtedy, gdy na ciało działa siła (lub jej składowa) o kierunku zgodnym z kierunkiem przemieszczenia ciała,
- jak zapisać (wykorzystując matematykę) definicje pracy i mocy jakie cechy ma siła dośrodkowa co to jest pęd ciała i jak określa się jego jednostkę,
- że pęd jest wielkością wektorową, że masa jest miarą bezwładności,
- na czym polega swobodne spadanie ciał,
- jaka jest definicja 1 N, że zmiana prędkości może nastąpić tylko wskutek oddziaływania z innym ciałem,
- jak można zwiększyć, a jak można zmniejszyć tarcie jakie cechy ma siła wypadkowa dwóch sił działających wzdłuż tej samej prostej,
- że droga rośnie wprost proporcjonalnie do kwadratu czasu,
- jak oblicza się przyspieszenie z definicji,
- jak oblicza się prędkość z definicji jaki ruch nazywa się niejednostajnym,
- jak definiuje się prędkość średnią i chwilową, że droga wzrasta wprost proporcjonalnie do czasu ruchu,
- że wartość prędkości można obliczyć ze wzoru v = s/t i jest ona liczbowo równa szybkości w ruchu prostoliniowym na czym polega względność ruch,
- że droga jest odcinkiem toru i wielkością fizyczną skalarną, a przemieszczenie wielkością wektorową,

umie:

- podać przykłady względności ruchu,
- podać z pomocą nauczyciela współrzędne położenia ciała w układzie jedno i dwuwymiarowym,
- narysować wykresy s(t) i v(t) dla ruchu jednostajnego prostoliniowego,
- rozwiązać proste zadania z zastosowaniem wzoru: v = s/t z pomocą nauczyciela definicji wartość prędkości średniej w ruchu prostoliniowym,
- z pomocą nauczyciela sporządzić wykresy: s(t), v(t) i a(t) korzystając z podanych wartości liczbowych (z pomocą nauczyciela),
- rozwiązywać proste zadania z zastosowaniem wzorów na prędkość, przyspieszenie i drogę dla ruchu jednostajnie przyspieszonego prostoliniowego rozwiązywać złożone zadania z zastosowaniem poznanych wzorów,
- sporządzać wykresy: s(t), v(t) i a(t) na podstawie rozwiązanych zadań lub innych,
- wykresów wyznaczyć graficznie wypadkową sił działających wzdłuż tej samej prostej,
- doświadczalnie wykazać istnienie tarcia i oporu powietrza,
- rozwiązywać zadania z zastosowaniem wzoru: a = F/m,
- rozwiązywać przy pomocy nauczyciela proste zadania
- wskazać przykłady pracy mechanicznej rozwiązywać,
- przy pomocy nauczyciela rozwiązać proste zadania z zastosowaniem wzorów na energię kinetyczną i potencjalną,
- zamienić temperaturę podaną w skali Celsjusza na temperaturę w skali Kelvina i odwrotnie,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- odróżnia pojęcia: ciało fizyczne i substancja oraz podaje odpowiednie przykłady

- odróżnia pojęcia wielkość fizyczna i jednostka danej wielkości
- dokonuje prostego pomiaru (np. długości ołówka, czasu)
- zapisuje wynik pomiaru w tabeli z uwzględnieniem jednostki
- wybiera właściwe przyrządy pomiarowe dokonuje celowej obserwacji zjawisk i procesów fizycznych wyodrębnia zjawisko fizyczne z kontekstu
- wymienia i odróżnia rodzaje oddziaływań (mechaniczne, grawitacyjne, elektrostatyczne, magnetyczne)
- podaje przykłady oddziaływań zachodzących w życiu codziennym
- podaje przykłady skutków oddziaływań wżyciu codziennym
- obserwuje i porównuje skutki różnego rodzaju oddziaływań
- podaje przykłady sił i rozpoznaje je w różnych sytuacjach praktycznych
- dokonuje pomiaru wartości siły za pomocą siłomierza
- odróżnia i porównuje cechy sił, stosuje jednostkę siły w Układzie SI (1 N) do zapisu wartości siły
- odróżnia siłę wypadkową i siłę równoważącą
- określa cechy siły wypadkowej dwóch sił działających wzdłuż tej samej prostej i siły równoważącej inną siłę
- odróżnia trzy stany skupienia substancji (w szczególności wody)
- podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów oraz przykłady zjawiska dyfuzji w przyrodzie i w życiu codziennym
- przeprowadza doświadczenia związane z badaniem oddziaływań międzycząsteczkowych oraz opisuje wyniki obserwacji i wyciąga wnioski
- odróżnia siły spójności i siły przylegania oraz podaje odpowiednie przykłady ich występowania i wykorzystywania
- na podstawie widocznego menisku danej cieczy w cienkiej rurce określa, czy większe są siły przylegania, czy siły spójności
- bada doświadczalnie i wyodrębnia z kontekstu zjawisko napięcia powierzchniowego
- podaje przykłady występowania napięcia powierzchniowego wody
- podaje przykłady ciał stałych: plastycznych, sprężystych i kruchych
- odróżnia przewodniki ciepła i izolatory cieplne oraz przewodniki prądu elektrycznego i izolatory elektryczne
- określa właściwości cieczy i gazów
- wskazuje stan skupienia substancji na podstawie opisu jej właściwości
- posługuje się pojęciem masy ciała i wskazuje jej jednostkę w Układzie SI
- rozróżnia pojęcia masy i ciężaru ciała
- rozróżnia wielkości dane i szukane
- posługuje się pojęciem gęstości ciała i podaje jej jednostkę w Układzie SI
- wyznacza objętość dowolnego ciała za pomocą cylindra miarowego
- mierzy: długość, masę i objętość cieczy, zapisuje wyniki pomiarów w tabeli, opisuje przebieg doświadczenia, wyjaśnia rolę użytych przyrządów
- posługuje się pojęciem parcia (siły nacisku na podłoże), podaje przykłady z życia codziennego obrazujące działanie siły nacisku
- bada, od czego zależy ciśnienie, opisuje przebieg i wynik doświadczenia, wykonuje schematyczny rysunek obrazujący układ doświadczalny
- posługuje się pojęciem ciśnienia i podaje jego jednostkę w Układzie SI
- odróżnia wielkości fizyczne: parcie i ciśnienie

- odróżnia pojęcia: ciśnienie hydrostatyczne i ciśnienie atmosferyczne
- demonstruje zasadę naczyń połączonych, wykonuje schematyczny rysunek obrazujący układ doświadczalny, formułuje wniosek
- demonstruje doświadczenie obrazujące, że ciśnienie wywierane z zewnątrz jest przekazywane w gazach i w cieczach jednakowo we wszystkich kierunkach, analizuje wynik doświadczenia oraz formułuje prawo Pascala
- posługuje się pojęciem siły wyporu oraz dokonuje pomiaru jej wartości za pomocą siłomierza (dla ciała wykonanego z jedno rodnej substancji o gęstości większej od gęstości wody)
- wskazuje przykłady występowania siły wyporu w życiu codziennym
- formułuje treść prawa Archimedesa dla cieczy i gazów
- wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady ruchu
- odróżnia pojęcia: tor, droga i wykorzystuje je do opisu ruchu
- odróżnia ruch prostoliniowy od ruchu krzywoliniowego, podaje przykłady
- wykorzystuje wielkości fizyczne: droga, prędkość, czas do opisu ruchu jednostajne go prostoliniowego, wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady tego ruchu
- posługuje się pojęciem prędkości do opisu ruchu, interpretuje wartość prędkości jako drogę przebytą przez poruszające się ciało w jednostce czasu, np. 1 s
- posługuje się jednostką prędkości w Układzie SI, przelicza jednostki prędkości (przelicza wielokrotności i podwielokrotności)
- odczytuje dane z tabeli oraz prędkość i przebytą odległość z wykresów zależności drogi i prędkości i czasu w ruchu jednostajnym prostoliniowym
- wykorzystuje wielkości fizyczne: droga, prędkość, czas do opisu ruchu niejednostajnego prostoliniowego, wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady tego ruchu i odróżnia go od ruchu jednostajnego prostoliniowego
- wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady ruchu jednostajnie przyspieszone go prostoliniowego
- posługuje się pojęciem przyspieszenia do opisu ruchu prostoliniowego jednostajnie zmiennego
- odczytuje prędkość i przyspieszenie z wykresów zależności prędkości oraz przyspieszenia od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym prostoliniowym
- wyodrębnia ruch jednostajny prostoliniowy i ruch jednostajnie przyspieszony prostoliniowy z kontekstu

wie:

- jak definiuje się ciepło właściwe,
- jak zbudowany jest kalorymetr i do czego służy,
- że ilość pobranego lub oddanego ciepła zależy od masy i rodzaju substancji oraz od przyrostu temperatury,
- jak definiuje się energię wewnętrzną ciała,
- jak definiuje się temperaturę,
- że ciepło może być przekazywane przez promieniowanie, przewodnictwo i konwekcję,
- na czym polegają procesy topnienia, krzepnięcia i skraplania,
- że temperatura topnienia i krzepnięcia są sobie równe,
- że parowanie w całej objętości cieczy odbywa się w temperaturze wrzenia,
- że ciała krystaliczne topnieją w stałej temperaturze,

- od czego zależy szybkość parowania, jakie substancje są dobrymi przewodnikami ciepła,
- że podczas elektryzowania ciała gromadzą się ładunki jednego rodzaju,
- jak zbudowany jest atom,
- jaki ładunek ma elektron, a jaki proton,

umie:

- skorzystać z tablic i odczytać: temperaturę topnienia, wrzenia, ciepło topnienia i ciepło parowania różnych substancji
- narysować z pomocą nauczyciela wykres zależności temperatury od dostarczonego ciepła dla procesów: parowania i skraplania oraz topnienia i krzepnięcia
- przedstawić model budowy atomu,
- zmierzyć temperaturę i podać w stopniach C i K
- przedstawić model atomu wg Bohra.

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiedzy w stopniu koniecznym do kontynuowania nauki w klasie następnej i nie potrafi rozwiązywać zadań o elementarnym stopniu trudności.

FIZYKA – KLASA VIII

ELEKTROSTATYKA

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- informuje, czym zajmuje się elektrostatyka; wskazuje przykłady elektryzowania ciał w otaczającej rzeczywistości
- posługuje się pojęciem ładunku elektrycznego; rozróżnia dwa rodzaje ładunków elektrycznych (dodatnie i ujemne)
- wyjaśnia, z czego składa się atom; przedstawia model budowy atomu na schematycznym rysunku
- posługuje się pojęciami: przewodnika jako substancji, w której łatwo mogą się przemieszczać ładunki elektryczne, i izolatora jako substancji, w której ładunki elektryczne nie mogą się przemieszczać
- odróżnia przewodniki od izolatorów; wskazuje ich przykłady
- posługuje się pojęciem układu izolowanego; podaje zasadę zachowania ładunku elektrycznego
- wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska lub problemu
- współpracuje w zespole podczas przeprowadzania obserwacji i do-świadczeń, przestrzegając zasad bezpieczeństwa
- rozwiązuje proste (bardzo łatwe) zadania dotyczące treści rozdziału *Elektrostatyka*

Ocena dostateczna

Uczeń:

- doświadczalnie demonstruje zjawiska elektryzowania przez potarcie lub dotyk oraz

wzajemne oddziaływanie ciał naelektryzowanych
- opisuje sposoby elektryzowania ciał przez potarcie i dotyk; informuje, że te zjawiska polegają na przemieszczaniu się elektronów; ilustruje to na przykładach
- opisuje jakościowo oddziaływanie ładunków jednoimiennych i różnoimiennych; podaje przykłady oddziaływań elektrostatycznych w otaczającej rzeczywistości i ich zastosowań (poznane na lekcji)
- posługuje się pojęciem ładunku elementarnego; podaje symbol ładunku elementarnego oraz wartość: $e \approx 1{,}6 \cdot 10^{-19}$ C
- posługuje się pojęciem ładunku elektrycznego jako wielokrotności ładunku elementarnego; stosuje jednostkę ładunku (1 C)
- wyjaśnia na przykładach, kiedy ciało jest naładowane dodatnio, a kiedy jest naładowane ujemnie
- posługuje się pojęciem jonu; wyjaśnia, kiedy powstaje jon dodatni, a kiedy – jon ujemny
- doświadczalnie odróżnia przewodniki od izolatorów; wskazuje ich przykłady
- informuje, że dobre przewodniki elektryczności są również dobrymi przewodnikami ciepła; wymienia przykłady zastosowań przewodników i izolatorów w otaczającej rzeczywistości
- stosuje zasadę zachowania ładunku elektrycznego
- opisuje budowę oraz zasadę działania elektroskopu; posługuje się elektroskopem
- opisuje przemieszczanie się ładunków w przewodnikach pod wpływem oddziaływania ładunku zewnętrznego (indukcja elektrostatyczna)
- podaje przykłady skutków i wykorzystania indukcji elektrostatycznej
- przeprowadza doświadczenia:
  - doświadczenie ilustrujące elektryzowanie ciał przez pocieranie oraz oddziaływanie ciał naelektryzowanych,
  - doświadczenie wykazujące, że przewo-dnik można naelektryzować,
  - elektryzowanie ciał przez zbliżenie ciała naelektryzowanego,
  - korzystając z ich opisów i przestrzegając zasad bezpieczeństwa; opisuje przebieg przeprowadzonego doświadczenia (wyróż-nia kluczowe kroki i sposób postępowania, wyjaśnia rolę użytych przyrządów, przedstawia wyniki i formułuje wnioski na podstawie tych wyników)
  - rozwiązuje proste zadania dotyczące treści rozdziału *Elektrostatyka.*

Ocena dobra

Uczeń:
- wskazuje przykłady oddziaływań elektro-statycznych w otaczającej rzeczywistości i ich zastosowań (inne niż poznane na lekcji)
- opisuje budowę i zastosowanie maszyny elektrostatycznej
- porównuje oddziaływania elektrostatyczne i grawitacyjne
- wykazuje, że 1 C jest bardzo dużym ładunkiem elektrycznym (zawiera $6{,}24 \cdot 10^{18}$ ładunków elementarnych: $1\text{ C} = 6{,}24 \cdot 10^{18} e$)
- rozwiązuje zadania z wykorzystaniem zależności, że każdy ładunek elektryczny jest wielokrotnością ładunku elementarne-go; przelicza podwielokrotności, przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z danych
- posługuje się pojęciem elektronów swobodnych; wykazuje, że w metalach znajdują się elektrony swobodne, a w izolatorach elektrony są związane z atoma-mi; na tej podstawie uzasadnia podział substancji na przewodniki i izolatory
- wyjaśnia wyniki obserwacji przeprowadzonych doświadczeń związanych z elektry-zowaniem przewodników; uzasadnia na przykładach, że przewodnik można naelektryzować

wtedy, gdy odizoluje się go od ziemi
- wyjaśnia, na czym polega uziemienie ciała naelektryzowanego i zobojętnienie zgromadzonego na nim ładunku elektrycznego
- opisuje działanie i zastosowanie piorunochronu
- projektuje i przeprowadza:
  - doświadczenie ilustrujące właściwości ciał naelektryzowanych,
  - doświadczenie ilustrujące skutki indukcji elektrostatycznej,

  krytycznie ocenia ich wyniki; wskazuje czynniki istotne i nieistotne dla wyników doświadczeń; formułuje wnioski na podstawie wyników doświadczeń
- rozwiązuje zadania bardziej złożone, ale typowe, dotyczące treści rozdziału *Elektrostatyka*

  posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych) dotyczących treści rozdziału *Elektrostatyka* (w szczególności tekstu: *Gdzie wykorzystuje się elektryzowanie ciał*).

Ocena bardzo dobra

Uczeń:
- realizuje własny projekt dotyczący treści rozdziału *Elektrostatyka*
- rozwiązuje zadania złożone, nietypowe, dotyczące treści rozdziału *Elektrostatyka.*

Ocena celująca

Uczeń:
- analizuje tzw. szereg tryboelektryczny
- posługuje się pojęciem dipolu elektrycznego do wyjaśnienia skutków indukcji elektrostatycznej

PRĄD ELEKTRYCZNY

Ocena dopuszczająca

Uczeń:
- określa umowny kierunek przepływu prądu elektrycznego
- przeprowadza doświadczenie modelowe ilustrujące, czym jest natężenie prądu, korzystając z jego opisu
- posługuje się pojęciem natężenia prądu wraz z jego jednostką (1 A)
- posługuje się pojęciem obwodu elektrycznego; podaje warunki przepływu prądu elektrycznego w obwodzie elektrycznym
- wymienia elementy prostego obwodu elektrycznego: źródło energii elektrycznej, odbiornik (np. żarówka, opornik), przewody, wyłącznik, mierniki (amperomierz, woltomierz); rozróżnia symbole graficzne tych elementów
- wymienia przyrządy służące do pomiaru napięcia elektrycznego i natężenia prądu elektrycznego; wyjaśnia, jak włącza się je do obwodu elektrycznego (ampero-mierz szeregowo, woltomierz równolegle)
- wymienia formy energii, na jakie jest zamieniana energia elektryczna; wymienia źródła energii elektrycznej i odbiorniki; podaje ich przykłady
- wyjaśnia, na czym polega zwarcie; opisuje rolę izolacji i bezpieczników przeciążeniowych w domowej sieci elektrycznej
- opisuje warunki bezpiecznego korzystania z energii elektrycznej
- wyodrębnia z tekstów, tabel i rysunków informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska lub problemu
- rozpoznaje zależność rosnącą bądź malejącą na podstawie danych z tabeli lub na podstawie wykresu
- współpracuje w zespole podczas przeprowadzania obserwacji i do-świadczeń, przestrzegając zasad bezpieczeństwa

rozwiązuje proste (bardzo łatwe) zadania dotyczące treści rozdziału *Prąd elektryczny*

Ocena dostateczna

Uczeń:

- posługuje się pojęciem napięcia elektrycznego jako wielkości określającej ilość energii potrzebnej do przeniesienia jednostkowego ładunku w obwodzie; stosuje jednostkę napięcia (1 V)
- opisuje przepływ prądu w obwodach jako ruch elektronów swobodnych albo jonów w przewodnikach
- stosuje w obliczeniach związek między natężeniem prądu a ładunkiem i czasem jego przepływu przez poprzeczny przekrój przewodnika
- rozróżnia sposoby łączenia elementów obwodu elektrycznego: szeregowy i równoległy
- rysuje schematy obwodów elektrycznych składających się z jednego źródła energii, jednego odbiornika, mierników i wyłączni-ków; posługuje się symbolami graficznymi tych elementów
- posługuje się pojęciem oporu elektry-cznego jako własnością przewodnika; posługuje się jednostką oporu (1 Ω).
- stosuje w obliczeniach związek między napięciem a natężeniem prądu i oporem elektrycznym
- posługuje się pojęciem pracy i mocy prądu elektrycznego wraz z ich jednostkami; stosuje w obliczeniach związek między tymi wielkościami oraz wzory na pracę i moc prądu elektrycznego
- przelicza energię elektryczną wyrażoną w kilowatogodzinach na dżule i odwrotnie; oblicza zużycie energii elektrycznej dowolnego odbiornika
- posługuje się pojęciem mocy znamionowej; analizuje i porównuje dane na tabliczkach znamionowych różnych urządzeń elektrycznych
- wyjaśnia różnicę między prądem stałym i przemiennym; wskazuje baterię, akumulator i zasilacz jako źródła stałego napięcia; odróżnia to napięcie od napięcia w przewodach doprowadzających prąd do mieszkań
- opisuje skutki działania prądu na organizm człowieka i inne organizmy żywe; wskazuje zagrożenia porażeniem prądem elektrycznym; podaje podstawowe zasady udzie- lania pierwszej pomocy
- opisuje skutki przerwania dostaw energii elektrycznej do urządzeń o kluczowym znaczeniu oraz rolę zasilania awaryjnego
- przeprowadza doświadczenia:
  - doświadczenie wykazujące przepływ ładunków przez przewodniki,
  - łączy według podanego schematu obwód elektryczny składający się ze źródła (baterii), odbiornika (żarówki), amperomierza i woltomierza,
  - bada zależność natężenia prądu od rodzaju odbiornika (żarówki) przy tym samym napięciu oraz zależność oporu elektrycznego przewodnika od jego długości, pola przekroju poprzecznego i rodzaju materiału, z jakiego jest wykonany,
  - wyznacza moc żarówki zasilanej z baterii za pomocą woltomierza i amperomierza,
  - korzystając z ich opisów i przestrzegając zasad bezpieczeństwa; odczytuje wskazania mierników; opisuje przebieg przeprowadzonego doświadczenia (wyróżnia kluczowe kroki i sposób postępowania, wskazuje rolę użytych przyrządów, przedstawia wyniki doświadczenia lub przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności pomiarów, formułuje wnioski na podstawie tych wyników)
  - rozwiązuje proste zadania (lub problemy) dotyczące treści rozdziału *Prąd elektryczny* (rozpoznaje proporcjonalność prostą na podstawie wykresu, przelicza wielokrotności

i podwielokrotności oraz jednostki czasu, przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z danych).

Ocena dobra

Uczeń:

- porównuje oddziaływania elektro-statyczne i grawitacyjne
- doświadczalnie wyznacza opór przewodnika przez pomiary napięcia na jego końcach oraz natężenia płynącego przezeń prądu; zapisuje wyniki pomiarów wraz z ich jednostkami, z uwzględnieniem informacji o niepewności; przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności pomiarów
- stwierdza, że elektrownie wytwarzają prąd przemienny, który do mieszkań jest dostarczany pod napięciem 230 V
- rozwiązuje zadania (lub problemy) bardziej złożone, dotyczące treści rozdziału *Prąd elektryczny*
- posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych) dotyczących treści rozdziału *Prąd elektryczny*

realizuje projekt: *Żarówka czy świetlówka* (opisany w podręczniku).

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- sporządza wykres zależności natężenia prądu od przyłożonego napięcia $I(U)$
- rozwiązuje zadania złożone, nietypowe (lub problemy) dotyczące treści rozdziału *Prąd elektryczny* (w tym związane z obliczaniem kosztów zużycia energii elektrycznej)
- realizuje własny projekt związany z treścią rozdziału *Prąd elektryczny* (inny niż opisany w podręczniku).

Ocena celująca

Uczeń:

- porównuje ruch swobodnych elektronów w przewodniku z ruchem elektronów wtedy, gdy do końców przewodnika podłączymy źródło napięcia
- rozróżnia węzły i gałęzie; wskazuje je w obwodzie elektrycznym
- stosuje w obliczeniach zależność oporu elektrycznego przewodnika od jego długości, pola przekroju poprzecznego i rodzaju materiału, z jakiego jest wykonany; przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności danych
- posługuje się pojęciem oporu właściwe-go oraz tabelami wielkości fizycznych w celu odszukania jego wartości dla danej substancji; analizuje i porównuje wartości oporu właściwego różnych substancji
- opisuje zależność napięcia od czasu w przewodach doprowadzających prąd do mieszkań; posługuje się pojęciem napięcia skutecznego; wyjaśnia rolę zasilaczy
- projektuje i przeprowadza doświadczenie (inne niż opisane w podręczniku) wykazujące zależność $R = \rho \frac{l}{S}$; krytycznie ocenia jego wynik; wskazuje czynniki istotne i nieistotne dla jego wyniku; formułuje wnioski
- ilustruje na wykresie zależność napięcia od czasu w przewodach doprowadzających prąd do mieszkań.

MAGNETYZM

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- nazywa bieguny magnesów stałych, opisuje oddziaływanie między nimi
- doświadczalnie demonstruje zachowanie się igły magnetycznej w obecności magnesu
- opisuje zachowanie się igły magnetycznej w otoczeniu prostoliniowego przewodnika z prądem
- posługuje się pojęciem zwojnicy; stwierdza, że zwojnica, przez którą płynie prąd elektryczny, zachowuje się jak magnes
- wskazuje oddziaływanie magnetyczne jako podstawę działania silników elektrycznych; podaje przykłady wykorzystania silników elektrycznych
- wyodrębnia z tekstów i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska lub problemu
- współpracuje w zespole podczas przeprowadzania obserwacji i doświadczeń, przestrzegając zasad bezpieczeństwa
- rozwiązuje proste (bardzo łatwe) zadania dotyczące treści rozdziału *Magnetyzm.*

Ocena dostateczna

Uczeń:

- opisuje zachowanie się igły magnetycznej w obecności magnesu oraz zasadę działania kompasu (podaje czynniki zakłócające jego prawidłowe działanie); posługuje się pojęciem biegunów magnetycznych Ziemi
- opisuje na przykładzie żelaza oddziaływanie magnesów na materiały magnetyczne; stwierdza, że w pobliżu magnesu każdy kawałek żelaza staje się magnesem (namagnesowuje się), a przedmioty wykonane z ferromagnetyku wzmacniają oddziaływanie magnetyczne magnesu
- podaje przykłady wykorzystania oddziaływania magnesów na materiały magnetyczne
- opisuje właściwości ferromagnetyków; podaje przykłady ferromagnetyków
- opisuje doświadczenie Oersteda; podaje wnioski wynikające z tego doświadczenia
- doświadczalnie demonstruje zjawisko oddziaływania przewodnika z prądem na igłę magnetyczną
- opisuje wzajemne oddziaływanie przewodników, przez które płynie prąd elektryczny, i magnesu trwałego
- opisuje jakościowo wzajemne oddziaływanie dwóch przewodników, przez które płynie prąd elektryczny (wyjaśnia, kiedy przewodniki się przyciągają, a kiedy odpychają)
- opisuje budowę i działanie elektromagnesu
- opisuje wzajemne oddziaływanie elektro-magnesów i magnesów; podaje przykłady zastosowania elektromagnesów
- posługuje się pojęciem siły magnetycznej (elektrodynamicznej); opisuje jakościowo, od czego ona zależy
- przeprowadza doświadczenia:
  - bada wzajemne oddziaływanie magnesów oraz oddziaływanie magnesów na żelazo i inne materiały magnetyczne,
  - bada zachowanie igły magnetycznej w otoczeniu prostoliniowego przewodnika z prądem,
  - bada oddziaływania magnesów trwałych i przewodników z prądem oraz wzajemne oddziaływanie przewodników z prądem,
  - bada zależność magnetycznych właściwości zwojnicy od obecności w niej rdzenia z ferromagnetyku oraz liczby zwojów i natężenia prądu płynącego przez zwoje, korzystając z ich opisów i przestrzegając zasad bezpieczeństwa; wskazuje rolę użytych przyrządów oraz czynniki istotne i nieistotne dla wyników doświadczeń; formułuje wnioski na podstawie tych wyników
- rozwiązuje proste zadania (lub problemy) dotyczące treści rozdziału *Magnetyzm.*

Ocena dobra

Uczeń:

- porównuje oddziaływania elektrostatyczne i magnetyczne
- wyjaśnia, na czym polega namagnesowanie ferromagnetyku; posługuje się pojęciem domen magnetycznych
- stwierdza, że linie, wzdłuż których igła kompasu lub opiłki układają się wokół prostoliniowego przewodnika z prądem, mają kształt współśrodkowych okręgów
- opisuje sposoby wyznaczania biegunowości magnetycznej przewodnika kołowego i zwojnicy (reguła śruby prawoskrętnej, reguła prawej dłoni, na podstawie ułożenia strzałek oznaczają-cych kierunek prądu – metoda liter S i N); stosuje wybrany sposób wyznaczania biegunowości przewodnika kołowego lub zwojnicy
- opisuje działanie dzwonka elektromagnetycznego lub zamka elektrycznego, korzystając ze schematu przedstawiającego jego budowę
- ustala kierunek i zwrot działania siły magnetycznej na podstawie reguły lewej dłoni
- przeprowadza doświadczenia:
  - demonstruje działanie siły magnetycznej, bada, od czego zależą jej wartość i zwrot,
  - demonstruje zasadę działania silnika elektrycznego prądu stałego,

  korzystając z ich opisu i przestrzegając zasad bezpieczeństwa; formułuje wnioski na podstawie wyników przeprowadzonych doświadczeń
- rozwiązuje zadania (lub problemy) bardziej złożone dotyczące treści rozdziału *Magnetyzm*
- posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych) dotyczących treści rozdziału *Magnetyzm* (w tym tekstu: *Właściwości magnesów i ich zastosowania* zamieszczonego w podręczniku).

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- projektuje i buduje elektromagnes (inny niż opisany w podręczniku); demonstruje jego działanie, przestrzegając zasad bezpieczeństwa
- rozwiązuje zadania złożone, nietypowe (lub problemy) dotyczące treści rozdziału *Magnetyzm* (w tym związane z analizą schematów urządzeń zawierających elektromagnesy) realizuje własny projekt związany z treścią rozdziału *Magnetyzm*

Ocena celująca

Uczeń:

- wyjaśnia, co to są paramagnetyki i diamagnetyki; podaje ich przykłady; przeprowadza doświadczenie wykazujące oddziaływanie magnesu na diamagnetyk, korzystając z jego opisu; formułuje wniosek
- opisuje budowę silnika elektrycznego prądu stałego.

DRGANIA I FALE

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- opisuje ruch okresowy wahadła; wskazuje położenie równowagi i amplitudę tego ruchu; podaje przykłady ruchu okresowego w otaczającej rzeczywistości
- posługuje się pojęciami okresu i częstotliwości wraz z ich jednostka-mi do opisu ruchu okresowego
- wyznacza amplitudę i okres drgań na podstawie wykresu zależności położenia od czasu
- wskazuje drgające ciało jako źródło fali mechanicznej; posługuje się pojęciami: amplitudy, okresu, częstotliwości i długości fali do opisu fal; podaje przykłady fal mechanicznych w otaczającej rzeczywistości

- stwierdza, że źródłem dźwięku jest drgające ciało, a do jego rozchodzenia się potrzebny jest ośrodek (dźwięk nie rozchodzi się w próżni); podaje przykłady źródeł dźwięków w otaczającej rzeczywistości
- stwierdza, że fale dźwiękowe można opisać za pomocą tych samych związków między długością, prędkością, częstotliwością i okresem fali, jak w przypadku fal mechanicznych; porównuje wartości prędkości fal dźwiękowych w różnych ośrodkach, korzystając z tabeli tych wartości
- wymienia rodzaje fal elektromagnetycznych: radiowe, mikrofale, promieniowanie podczerwone, światło widzialne, promieniowanie nadfioletowe, rentgenowskie i gamma; podaje przykłady ich zastosowania
- przeprowadza doświadczenia:
  – demonstruje ruch drgający ciężar-ka zawieszonego na sprężynie lub nici; wskazuje położenie równo-wagi i amplitudę drgań,
  – demonstruje powstawanie fali na sznurze i wodzie,
  – wytwarza dźwięki i wykazuje, że do rozchodzenia się dźwięku potrzebny jest ośrodek,
  – wytwarza dźwięki; bada jako-ściowo zależność ich wysokości od częstotliwości drgań i zależność ich głośności od amplitudy drgań, korzystając z ich opisów; opisuje przebieg przeprowadzonego do-świadczenia, przedstawia wyniki i formułuje wnioski
- wyodrębnia z tekstów, tabel i ilustracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska lub problemu; rozpoznaje zależność rosnącą i za- leżność malejącą na podstawie danych z tabeli
- współpracuje w zespole podczas przeprowadzania obserwacji i do-świadczeń, przestrzegając zasad bezpieczeństwa
- rozwiązuje proste (bardzo łatwe) zadania dotyczące treści rozdziału *Drgania i fale*

Ocena dostateczna

Uczeń:

- opisuje ruch drgający (drgania) ciała pod wpływem siły sprężystości; wskazuje położenie równowagi i amplitudę drgań
- posługuje się pojęciem częstotliwości jako liczbą pełnych drgań (wahnięć) wykonanych w jednostce czasu ($f = \frac{n}{t}$) i na tej podstawie określa jej jednostkę ($1\ \mathrm{Hz} = \frac{1}{s}$); stosuje w obliczeniach związek między częstotliwością a okresem drgań ($f = \frac{1}{T}$)
- doświadczalnie wyznacza okres i częstotliwość w ruchu okresowym (wahadła i ciężarka zawieszonego na sprężynie); bada jakościowo zależność okresu wahadła od jego długości i zależność okresu drgań ciężarka od jego masy (korzystając z opisu doświadczeń); wskazuje czynniki istotne i nieistotne dla wyników doświadczeń; zapisuje wyniki pomiarów wraz z ich jednostką, z uwzględnieniem informacji o niepewności; przeprowadza obliczenia i zapisuje wyniki zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z dokładności pomiarów; formułuje wnioski
- analizuje jakościowo przemiany energii kinetycznej i energii potencjalnej sprężysto-ści w ruchu drgającym; podaje przykłady przemian energii podczas drgań zachodzących w otaczającej rzeczywistości
- przedstawia na schematycznym rysunku wykres zależności położenia od czasu w ruchu drgającym; zaznacza na nim amplitudę i okres drgań
- opisuje rozchodzenie się fali mechanicznej jako proces przekazywania energii bez przenoszenia materii
- posługuje się pojęciem prędkości rozchodzenia się fali; opisuje związek między prędkością, długością i częstotliwością (lub okresem) fali: $v = \lambda \cdot f$ (lub $v = \frac{\lambda}{T}$)
- stosuje w obliczeniach związki między okresem , częstotliwością i długością fali wraz z ich

jednostkami
- doświadczalnie demonstruje dźwięki o różnych częstotliwościach z wykorzystaniem drgającego przedmiotu lub instrumentu muzycznego
- opisuje mechanizm powstawania i rozchodzenia się fal dźwiękowych w powietrzu
- posługuje się pojęciami energii i natężenia fali; opisuje jakościowo związek między energią fali a amplitudą fali
- opisuje jakościowo związki między wysokością dźwięku a częstotliwością fali i między natężeniem dźwięku (głośnością) a energią fali i amplitudą fali
- rozróżnia dźwięki słyszalne, ultradźwięki i infradźwięki; podaje przykłady ich źródeł i zastosowania; opisuje szkodliwość hałasu
- doświadczalnie obserwuje oscylogramy dźwięków z wykorzystaniem różnych technik
- stwierdza, że źródłem fal elektromagnetycznych są drgające ładunki elektryczne oraz prąd, którego natężenie zmienia się w czasie
- opisuje poszczególne rodzaje fal elektromagnetycznych; podaje odpowia-dające im długości i częstotliwości fal, korzystając z diagramu przedstawiającego widmo fal elektromagnetycznych
- wymienia cechy wspólne i różnice w rozchodzeniu się fal mechanicznych i elektromagnetycznych; podaje wartość prędkości fal elektromagnetycznych w próżni; porównuje wybrane fale (np. dźwiękowe i świetlne)

rozwiązuje proste zadania (lub problemy) dotyczące treści rozdziału *Drgania i fale* (przelicza wielokrotności i podwielokrotności oraz jednostki czasu, przeprowadza obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania, z zachowaniem liczby cyfr znaczących wynikającej z danych)

Ocena dobra

Uczeń:
- posługuje się pojęciami: wahadła matematycznego, wahadła sprężynowe-go, częstotliwości drgań własnych; odróżnia wahadło matematyczne od wahadła sprężynowego
- analizuje wykresy zależności położenia od czasu w ruchu drgającym; na podstawie tych wykresów porównuje drgania ciał
- analizuje wykres fali; wskazuje oraz wyznacza jej długość i amplitudę; porównuje fale na podstawie ich ilustracji
- omawia mechanizm wytwarzania dźwięków w wybranym instrumencie muzycznym
- Rpodaje wzór na natężenie fali oraz jednostkę natężenia fali
- analizuje oscylogramy różnych dźwięków
- Rposługuje się pojęciem poziomu natężenia dźwięku wraz z jego jednostką (1 dB); określa progi słyszalności i bólu oraz poziom natężenia hałasu szkodliwego dla zdrowia
- Rwyjaśnia ogólną zasadę działania radia, telewizji i telefonów komórkowych, korzystając ze schematu przesyłania fal elektromagnetycznych
- rozwiązuje zadania (lub problemy) bardziej złożone dotyczące treści rozdziału *Drgania i fale*
- posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych) dotyczących treści rozdziału *Drgania i fale*
- realizuje projekt: *Prędkość i częstotliwość dźwięku* (opisany w podręczniku)

Ocena bardzo dobra

Uczeń:
- projektuje i przeprowadza do-świadczenie (inne niż opisane w podręczniku) w celu zbadania, od czego (i jak) zależą, a od czego nie zależą okres i częstotliwość w ruchu okresowym; opracowuje i krytycznie ocenia wyniki doświadczenia; formułuje wnioski i prezentuje efekty przeprowadzonego badania
- rozwiązuje zadania złożone, nietypowe (lub problemy), dotyczące treści rozdziału *Drgania*

i fale

- realizuje własny projekt związany z treścią rozdziału *Drgania i fale* (inny niż opisany w podręczniku

Ocena celująca

Uczeń:

- podaje wzór na natężenie fali oraz jednostkę natężenia fali
- analizuje oscylogramy różnych dźwięków
- posługuje się pojęciem poziomu natężenia dźwięku wraz z jego jednostką (1 dB); określa progi słyszalności i bólu oraz poziom natężenia hałasu szkodliwego dla zdrowia
- wyjaśnia ogólną zasadę działania radia, telewizji i telefonów komórkowych, korzystając ze schematu przesyłania fal elektromagnetycznych.

OPTYKA

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- wymienia źródła światła; posługuje się pojęciami: promień świetlny, wiązka światła, ośrodek optyczny, ośrodek optycznie jednorodny; rozróżnia rodzaje źródeł światła (naturalne i sztuczne) oraz rodzaje wiązek światła (zbieżna, równoległa i rozbieżna)
- ilustruje prostoliniowe rozchodzenie się światła w ośrodku jednorodnym; podaje przykłady prostoliniowego biegu promieni światła w ota- czającej rzeczywistości
- opisuje mechanizm powstawania cienia i półcienia jako konsekwencje prostoliniowego rozchodzenia się światła w ośrodku jednorodnym; podaje przykłady powstawania cienia i półcienia w otaczającej rzeczywistości
- porównuje zjawiska odbicia i rozproszenia światła; podaje przykłady odbicia i rozproszenia światła w otaczającej rzeczywistości
- rozróżnia zwierciadła płaskie i sferyczne (wklęsłe i wypukłe); podaje przykłady zwierciadeł w otaczającej rzeczywistości
- posługuje się pojęciami osi optycznej i promienia krzywizny zwierciadła; wymienia cechy obrazów wytworzonych przez zwierciadła (pozorne lub rzeczywiste, proste lub odwrócone, powiększone, pomniejszone lub tej samej wielkości co przedmiot)
- rozróżnia obrazy: rzeczywisty, pozorny, prosty, odwrócony, powiększony, pomniejszony, tej samej wielkości co przedmiot
- opisuje światło lasera jako jedno-barwne i ilustruje to brakiem rozszczepienia w pryzmacie; porównuje przejście światła jednobarwnego i światła białego przez pryzmat
- rozróżnia rodzaje soczewek (skupiające i rozpraszające); posługuje się pojęciem osi optycznej soczewki; rozróżnia symbole soczewki skupiającej i rozpraszającej; podaje przykłady soczewek w otaczającej rzeczywistości oraz przykłady ich wykorzystania
- opisuje bieg promieni ilustrujący powstawanie obrazów rzeczywistych i pozornych wytwarzanych przez soczewki, znając położenie ogniska
- posługuje się pojęciem powiększenia obrazu jako ilorazu wysokości obrazu i wysokości przedmiotu
- przeprowadza doświadczenia:
  - obserwuje bieg promieni światła i wykazuje przekazywanie energii przez światło,
  - obserwuje powstawanie obszarów cienia i półcienia,
  - bada zjawiska odbicia i rozproszenia światła,
  - obserwuje obrazy wytwarzane przez zwierciadło płaskie, obserwuje obrazy wytwarzane przez zwierciadła sferyczne,
  - obserwuje bieg promienia światła po przejściu do innego ośrodka w zależności od kąta padania oraz przejście światła jednobarwnego i światła białego przez pryzmat,
  - obserwuje bieg promieni równoległych do osi optycznej przechodzących przez soczewki

skupiającą i rozpraszającą,
– obserwuje obrazy wytwarzane przez soczewki skupiające,

korzystając z ich opisu i przestrzegając zasad bezpieczeństwa; opisuje przebieg doświadczenia (wskazuje rolę użytych przyrządów oraz czynniki istotne i nieistotne dla wyników doświadczeń); formułuje wnioski na podstawie wyników doświadczenia

- wyodrębnia z tekstów, tabel i ilu-stracji informacje kluczowe dla opisywanego zjawiska lub problemu
- współpracuje w zespole podczas przeprowadzania obserwacji i doświadczeń, przestrzegając zasad bezpieczeństwa
- rozwiązuje proste (bardzo łatwe) zadania dotyczące treści rozdziału *Optyka*

Ocena dostateczna

Uczeń:

- opisuje rozchodzenie się światła w ośrodku jednorodnym
- opisuje światło jako rodzaj fal elektromagnetycznych; podaje przedział długości fal świetlnych oraz przybliżoną wartość prędkości światła w próżni
- przedstawia na schematycznym rysunku powstawanie cienia i półcienia
- opisuje zjawiska zaćmienia Słońca i Księżyca
- posługuje się pojęciami: kąta padania, kąta odbicia i normalnej do opisu zjawiska odbicia światła od powierzchni płaskiej; opisuje związek między kątem padania a kątem odbicia; podaje i stosuje prawo odbicia
- opisuje zjawisko odbicia światła od powierzchni chropowatej
- analizuje bieg promieni wychodzących z punktu w różnych kierunkach, a następnie odbitych od zwierciadła płaskiego i zwierciadeł sferycznych; opisuje i ilustruje zjawisko odbicia od powierzchni sferycznej
- opisuje i konstruuje graficznie bieg promieni ilustrujący powstawanie obrazów pozornych wytwarzanych przez zwierciadło płaskie; wymienia trzy cechy obrazu (pozorny, prosty i tej samej wielkości co przedmiot); wyjaśnia, kiedy obraz jest rzeczywisty, a kiedy – pozorny
- opisuje skupianie się promieni w zwierciadle wklęsłym; posługuje się pojęciami ogniska i ogniskowej zwierciadła
- podaje przykłady wykorzystania zwierciadeł w otaczającej rzeczywistości
- opisuje i konstruuje graficznie bieg promieni ilustrujący powstawanie obrazów rzeczywistych i pozornych wytwarzanych przez zwierciadła sferyczne, znając położenie ogniska
- opisuje obrazy wytwarzane przez zwierciadła sferyczne (podaje trzy cechy obrazu)
- posługuje się pojęciem powiększenia obrazu jako ilorazu wysokości obrazu i wysokości przedmiotu
- opisuje jakościowo zjawisko załamania światła na granicy dwóch ośrodków różniących się prędkością rozchodzenia się światła; wskazuje kierunek załamania; posługuje się pojęciem kąta załamania
- podaje i stosuje prawo załamania światła (jakościowo)
- opisuje światło białe jako mieszaninę barw; ilustruje to rozszczepieniem światła w pryzmacie; podaje inne przykłady rozszczepienia światła
- opisuje i ilustruje bieg promieni równoległych do osi optycznej przechodzących przez soczewki skupiającą i rozpraszającą, posługując się pojęciami ogniska i ogniskowej; rozróżnia ogniska rzeczywiste i pozorne
- wyjaśnia i stosuje odwracalność biegu promieni świetlnych (stwierdza np., że promienie wychodzące z ogniska po załamaniu w soczewce skupiającej tworzą wiązkę promieni równoległych do osi optycznej)
- rysuje konstrukcyjnie obrazy wytworzone przez soczewki; rozróżnia obrazy: rzeczywiste, pozorne, proste, odwrócone; porównuje wielkość przedmiotu z wielkością obrazu
- opisuje obrazy wytworzone przez soczewki (wymienia trzy cechy obrazu); określa rodzaj

obrazu w zależności od odległości przedmiotu od soczewki
- opisuje budowę oka oraz powstawanie obrazu na siatkówce, korzystając ze schematycznego rysunku przedstawiającego budowę oka; posługuje się pojęciem akomodacji oka
- posługuje się pojęciami krótkowzroczności i dalekowzroczności; opisuje rolę soczewek w korygowaniu tych wad wzroku
- przeprowadza doświadczenia:
  – demonstruje zjawisko prostoliniowego rozchodzenia się światła,
  – skupia równoległą wiązką światła za pomocą zwierciadła wklęsłego i wyznacza jej ognisko,
  – demonstruje powstawanie obrazów za pomocą zwier ciadeł sferycznych,
  – demonstruje zjawisko załamania światła na granicy ośrodków,
  – demonstruje rozszczepienie światła w pryzmacie,
  – demonstruje powstawanie obrazów za pomocą soczewek,
  – otrzymuje za pomocą soczewki skupiają-cej ostre obrazy przedmiotu na ekranie,
  – przestrzegając zasad bezpieczeństwa; wskazuje rolę użytych przyrządów oraz czynniki istotne i nieistotne dla wyników doświadczeń; formułuje wnioski na podstawie tych wyników
- rozwiązuje proste zadania (lub problemy) dotyczące treści rozdziału *Optyka*

Ocena dobra

Uczeń:
- wskazuje prędkość światła jako maksymalną prędkość przepływu informacji; porównuje wartości prędkości światła w różnych ośrodkach przezroczystych
- wyjaśnia mechanizm zjawisk zaćmienia Słońca i Księżyca, korzystając ze schematycznych rysunków przedstawiających te zjawiska
- projektuje i przeprowadza doświadczenie potwierdzające równość kątów padania i odbicia; wskazuje czynniki istotne i nieistotne dla wyników doświadczenia; prezentuje i krytycznie ocenia wyniki doświadczenia
- analizuje bieg promieni odbitych od zwierciadła wypukłego; posługuje się pojęciem ogniska pozornego zwierciadła wypukłego
- podaje i stosuje związek ogniskowej z promieniem krzywizny (w przybliżeniu $f = \frac{1}{2} \cdot r$); wyjaśnia i stosuje odwracalność biegu promieni świetlnych (stwierdza np., że promienie wychodzące z ogniska po odbiciu od zwierciadła tworzą wiązkę promieni równoległych do osi optycznej)
- przewiduje rodzaj i położenie obrazu wytwarzanego przez zwierciadła sferyczne w zależności od odległości przedmiotu od zwierciadła
- posługuje się pojęciem powiększenia obrazu jako ilorazu odległości obrazu od zwierciadła i odległości przedmiotu od zwierciadła; podaje i stosuje wzory na powiększenie obrazu (np.: $p = \frac{h_2}{h_1}$ i $p = \frac{y}{x}$); wyjaśnia, kiedy: $p < 1$, $p = 1$, $p > 1$
- wyjaśnia mechanizm rozszczepienia światła w pryzmacie, posługując się związkiem między prędkością światła a długością fali świetlnej w różnych ośrodkach i odwołując się do widma światła białego
- opisuje zjawisko powstawania tęczy
- posługuje się pojęciem powiększenia obrazu jako ilorazu odległości obrazu od soczewki i odległości przedmiotu od soczewki; podaje i stosuje wzory na powiększenie obrazu (np.: $p = \frac{h_2}{h_1}$ i $p = \frac{y}{x}$); stwierdza, kiedy: $p < 1$, $p = 1$, $p > 1$; porównuje obrazy w zależności od odległości przedmiotu od soczewki skupiającej i rodzaju soczewki
- przewiduje rodzaj i położenie obrazu wy- tworzonego przez soczewki w zależności od

odległości przedmiotu od soczewki, znając położenie ogniska (i odwrotnie)
- rozwiązuje zadania (lub problemy) bardziej złożone dotyczące treści rozdziału *Optyka*
- posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych) dotyczących treści rozdziału *Optyka* (w tym tekstu: *Zastosowanie prawa odbicia i prawa załamania światła* zamieszczonego w podręczniku)

Ocena bardzo dobra

Uczeń:
- rozwiązuje zadania złożone, nietypowe (lub problemy), dotyczące treści rozdziału *Optyka*
- realizuje własny projekt związany z treścią rozdziału *Optyka*

Ocena celująca

Uczeń:
- posługuje się pojęciem zdolności skupiającej soczewki wraz z jej jednostką (1 D
- posługuje się pojęciami astygmatyzmu i daltonizmu
- opisuje zagadkowe zjawiska optyczne występujące w przyrodzie (np. miraże, błękit nieba, widmo Brockenu, halo)
- opisuje wykorzystanie zwierciadeł i soczewek w przyrządach optycznych (np. mikroskopie, lunecie).

INFORMATYKA – KLASA VII

1. Wymagania na poszczególne oceny:
   1) **ocenę celującą** otrzymuje uczeń, który:
      - wykazuje ponadprzeciętne umiejętności i wiadomości, samodzielnie i twórczo rozwija uzdolnienia,
      - biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami,
      - w rozwiązywaniu problemów teoretycznych lub praktycznych proponuje rozwiązania nietypowe,
      - osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach informatycznych.
   2) **ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:
      - opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony podstawą programową,
      - sprawnie komunikuje się z komputerem za pomocą systemu operacyjnego i w pełni wykorzystuje jego możliwości,
      - swobodnie posługuje się omawianym oprogramowaniem użytkowym, umiejętnie dobiera je do wykonywanych zadań,
      - dobrze zna pojęcia informatyczne i swobodnie je stosuje,
      - posiadaną wiedzę informatyczną stosuje w zadaniach praktycznych i teoretycznych,
      - wymienia osiem dziedzin, w których wykorzystuje się komputery,
      - wyjaśnia, czym jest system binarny (dwójkowy) i dlaczego jest używany w informatyce,
      - samodzielnie instaluje programy komputerowe,
      - wymienia i opisuje rodzaje licencji na oprogramowanie,
      - stosuje skróty klawiszowe, wykonując operacje na plikach i folderach,

- zabezpiecza komputer przez zagrożeniami innymi niż wirusy,
- charakteryzuje rodzaje grafiki komputerowej,
- zapisuje obrazy w różnych formatach wyjaśnia, czym jest plik,
- wyjaśnia, czym jest ścieżka dostępu do pliku,
- wyjaśnia, czym jest rozdzielczość obrazu,
- charakteryzuje parametry skanowania i drukowania obrazu,
- poprawia jakość zdjęcia,
- wyjaśnia różnicę pomiędzy ukrywaniem a usuwaniem warstwy,
- wyjaśnia, czym jest i do czego służy Schowek,
- łączy warstwy w obrazach tworzonych w programie GIMP,
- wskazuje różnice między warstwą Tło a innymi warstwami obrazów w programie GIMP,
- pracuje na warstwach podczas tworzenia animacji w programie GIMP,
- korzysta z przekształceń obrazów w programie GIMP,
- wyjaśnia różnice pomiędzy klasami sieci komputerowych,
- dopasowuje przeglądarkę internetową do swoich potrzeb,
- korzysta z chmury obliczeniowej podczas tworzenia projektów grupowych,
- samodzielnie buduje złożone schematy blokowe do przedstawiania różnych algorytmów,
- konstruuje złożone sytuacje warunkowe (wiele warunków) w algorytmach,
- konstruuje procedury z parametrami w języku Scratch,
- dodaje nowe (trudniejsze) poziomy do gry tworzonej w języku Scratch,
- tworzy w języku Logo procedury z parametrami i bez nich,
- zmienia domyślną postać w programie Logomocja,
- ustala w edytorze tekstu interlinię pomiędzy wierszami tekstu oraz odległości pomiędzy akapitami,
- wymienia i stosuje wszystkie omówione zasady redagowania dokumentu tekstowego,
- wymienia i stosuje wszystkie omówione zasady doboru parametrów formatowania tekstu,
- rozumie różne zastosowania krojów pisma w dokumencie tekstowym,
- zna i charakteryzuje wszystkie układy obrazu względem tekstu,
- grupuje obiekty w edytorze tekstu,
- wymienia wady i zalety różnych technik umieszczania obrazu w dokumencie tekstowym i stosuje te techniki,
- wymienia trzy rodzaje obiektów, które można osadzić w dokumencie tekstowym, oraz ich aplikacje źródłowe,
- formatuje zrzut ekranu wstawiony do dokumentu tekstowego,
- wstawia do dokumentu tekstowego równania o wyższym stopniu trudności,
- zna zasady stosowania w tekście spacji nierozdzielających,
- stosuje tabulatory specjalne,
- tworzy listy wielopoziomowe,
- stosuje w listach ręczny podział wiersza,
- wyszukuje i zamienia znaki w dokumencie tekstowym,
- różnicuje treść nagłówka i stopki dla parzystych i nieparzystych stron dokumentu tekstowego,
- wyjaśnia, na czym polega podział dokumentu na sekcje,
- zapisuje dokument tekstowy w formacie PDF.

3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który:
   - posiadł zakres wiedzy i umiejętności z informatyki określony podstawą programową,
   - poprawnie stosuje nabyte wiadomości, rozwiązuje samodzielnie typowe zadania teoretyczne i praktyczne,
   - poprawnie posługuje się omawianym oprogramowaniem użytkowym,
   - umiejętnie korzysta z pomocy wszelakich środków masowego przekazu,
   - sprawnie komunikuje się z systemem operacyjnym,
   - wymienia sześć dziedzin, w których wykorzystuje się komputery,
   - opisuje rodzaje pamięci masowej,
   - omawia jednostki pamięci masowej,
   - wstawia do dokumentu znaki, korzystając z kodów ASCII,
   - przyporządkowuje program komputerowy do odpowiedniej kategorii,
   - wymienia trzy popularne systemy operacyjne dla urządzeń mobilnych,
   - przestrzega zasad etycznych podczas pracy z komputerem,
   - kompresuje i dekompresuje pliki i foldery, wykorzystując popularne programy do archiwizacji,
   - kompresuje i dekompresuje pliki i foldery, wykorzystując funkcje systemu operacyjnego,
   - sprawdza, ile miejsca na dysku zajmują pliki i foldery,
   - zabezpiecza komputer przez wirusami, instalując program antywirusowy,
   - wymienia trzy formaty plików graficznych,
   - tworzy w programie GIMP kompozycje z figur geometrycznych,
   - ustawia parametry skanowania i drukowania obrazu,
   - wykonuje w programie GIMP operacje dotyczące koloru,
   - korzysta z podglądu wydruku dokumentu,
   - używa skrótów klawiszowych do wycinania, kopiowana i wklejania fragmentów obrazu,
   - wyjaśnia, czym jest Selekcja w edytorze graficznym,
   - charakteryzuje narzędzia Selekcji dostępne w programie GIMP,
   - używa narzędzi Selekcji dostępnych w programie GIMP,
   - zmienia kolejność warstw obrazu w programie GIMP,
   - kopiuje teksty znalezione w Internecie i wkleja je do innych programów komputerowych,
   - zapamiętuje znalezione strony internetowe w pamięci przeglądarki,
   - korzysta z komunikatorów internetowych do porozumiewania się ze znajomymi,
   - wkleja do edytora tekstu obrazy pobrane z Internetu,
   - opisuje algorytm w postaci schematu blokowego,
   - wymienia przykładowe środowiska programistyczne,
   - stosuje podprogramy w budowanych algorytmach,
   - wykorzystuje sytuacje warunkowe w budowanych algorytmach,
   - używa zmiennych w skryptach budowanych w języku Scratch,
   - wykorzystuje sytuacje warunkowe w skryptach budowanych w języku Scratch,
   - konstruuje procedury bez parametrów w języku Scratch,
   - używa sytuacji warunkowych w skryptach budowanych w języku Scratch,
   - korzysta ze zmiennych w skryptach budowanych w języku Scratch,

- wykorzystuje pętle powtórzeniowe (iteracyjne) w skryptach budowanych w języku Scratch,
- wykorzystuje sytuacje warunkowe w języku Logo,
- używa zmiennych w języku Logo,
- otwiera dokument utworzony w innym edytorze tekstu,
- zapisuje dokument tekstowy w dowolnym formacie,
- kopiuje parametry formatowania tekstu,
- wymienia kroje pisma wymienia cztery zasady redagowania dokumentu tekstowego,
- wymienia cztery zasady doboru formatowania tekstu,
- stosuje zasady redagowania tekstu,
- przycina obraz wstawiony do dokumentu tekstowego formatuje obraz z wykorzystaniem narzędzi z grupy Dopasowywanie,
- zna co najmniej trzy układy obrazu względem tekstu,
- wyjaśnia zasadę działania mechanizmu OLE,
- wymienia dwa rodzaje obiektów, które można osadzić w dokumencie tekstowym,
- wykonuje zrzut aktywnego okna i wstawia go do dokumentu tekstowego,
- zna rodzaje tabulatorów specjalnych,
- wymienia zalety stosowania tabulatorów,
- formatuje komórki tabeli,
- zmienia szerokość kolumn i wierszy tabeli,
- modyfikuje nagłówek i stopkę dokumentu tekstowego,
- modyfikuje parametry podziału tekstu na kolumny,
- opracowuje projekt graficzny e-gazetki,
- łączy ze sobą kilka dokumentów tekstowych,
- współpracuje z innymi podczas tworzenia projektu grupowego.

4) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który:
- opanował wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej,
- rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o średnim stopniu trudności i przy pomocy nauczyciela,
- stosuje zdobytą wiedzę do celów poznawczych i teoretycznych pod kierunkiem nauczyciela,
- potrafi komunikować się z komputerem za pomocą systemu operacyjnego,
- potrafi uruchomić omawiane oprogramowanie użytkowe,
- wymienia cztery dziedziny, w których wykorzystuje się komputery,
- opisuje najczęściej spotykanie rodzaje komputerów (komputer stacjonarny, laptop, tablet, smartfon) ,
- nazywa najczęściej spotykane urządzenia peryferyjne i omawia ich przeznaczenie,
- przestrzega zasad bezpiecznej i higienicznej pracy przy komputerze,
- wymienia rodzaje programów komputerowych,
- wymienia trzy popularne systemy operacyjne dla komputerów,
- kopiuje, przenosi oraz usuwa pliki i foldery, wykorzystując metodę „przeciągnij i upuść”,
- wyjaśnia, dlaczego należy tworzyć kopie bezpieczeństwa danych,
- wymienia rodzaje złośliwego oprogramowania,
- wymienia rodzaje grafiki komputerowej,

- opisuje zasady tworzenia dokumentu komputerowego,
- zmienia ustawienia narzędzi programu GIMP,
- wymienia etapy skanowania i drukowania obrazu,
- wymienia operacje dotyczące koloru możliwe do wykonania w programie GIMP,
- zapisuje w wybranym formacie obraz utworzony w programie GIMP,
- drukuje dokument komputerowy,
- wyjaśnia różnice pomiędzy kopiowaniem a wycinaniem,
- omawia przeznaczenie warstw obrazu w programie GIMP,
- tworzy i usuwa warstwy w programie GIMP,
- umieszcza napisy na obrazie w programie GIMP,
- stosuje podstawowe narzędzia Selekcji,
- tworzy proste animacje w programie GIMP,
- używa narzędzia Inteligentne nożyce programu GIMP do tworzenia fotomontaży,
- sprawnie posługuje się przeglądarką internetową,
- wymienia rodzaje sieci komputerowych,
- omawia budowę prostej sieci komputerowej,
- wyszukuje informacje w Internecie,
- przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas korzystania z sieci i Internetu,
- pobiera różnego rodzaju pliki z Internetu,
- dodaje załączniki do wiadomości elektronicznych,
- przestrzega postanowień licencji, którymi objęte są materiały pobrane z Internetu,
- unika zagrożeń związanych z komunikacją internetową,
- wymienia etapy rozwiązywania problemów,
- opisuje algorytm w postaci listy kroków,
- omawia różnice pomiędzy kodem źródłowym a kodem wynikowym,
- tłumaczy, czym jest środowisko programistyczne,
- tłumaczy, do czego używa się zmiennych w programach,
- przedstawia algorytm w postaci schematu blokowego,
- omawia budowę okna programu Scratch,
- wyjaśnia, czym jest skrypt w języku Scratch,
- stosuje powtarzanie poleceń (iterację) w budowanych skryptach,
- dodaje nowe duszki w programie Scratch,
- dodaje nowe tła w programie Scratch,
- omawia budowę okna programu Logomocja,
- tworzy pętle w języku Logo, używając polecenia Powtórz,
- wyjaśnia pojęcia: akapit, wcięcie, margines,
- tworzy nowe akapity w dokumencie tekstowym,
- stosuje podstawowe opcje formatowania tekstu,
- korzysta ze słownika ortograficznego w edytorze tekstu,
- korzysta ze słownika synonimów w edytorze tekstu,
- wymienia trzy zasady redagowania dokumentu tekstowego,
- wymienia trzy zasady doboru parametrów formatowania tekstu,
- stosuje różne sposoby otaczania obrazu tekstem,
- korzysta z gotowych szablonów podczas tworzenia dokumentu tekstowego,

- przemieszcza obiekty w dokumencie tekstowym osadza obraz w dokumencie tekstowym,
- modyfikuje obraz osadzony w dokumencie tekstowym,
- stawia i modyfikuje obraz jako nowy obiekt w dokumencie tekstowym,
- stosuje indeksy dolny i górny w dokumencie tekstowym,
- wstawia do dokumentu tekstowego równania o średnim stopniu trudności,
- wymienia zastosowania tabulatorów w edytorze tekstu,
- stosuje spację nierozdzielającą w edytorze tekstu,
- stosuje style tabeli w edytorze tekstu,
- stosuje różne formaty numeracji i wypunktowania w listach wstawianych w edytorze tekstu,
- wstawia numer strony w stopce dokumentu tekstowego,
- zmienia znalezione słowa za pomocą opcji Zamień w edytorze tekstu,
- dzieli fragmenty tekstu na kolumny,
- przygotowuje harmonogram w edytorze tekstu,
- przygotowuje kosztorys w edytorze tekstu.

5) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:
- opanował podstawowe wiadomości i umiejętności określone w podstawie programowej,
- rozumie pytania i polecenia,
- zna podstawowe pojęcia informatyczne występujące w materiale nauczania,
- wie, czym zajmuje się informatyka i jakie programy użytkowe są omawiane,
- poprawnie uruchamia komputer i omawiane programy użytkowe,
- potrafi zastosować omawiane wiadomości do wykonania bardzo prostych czynności; choć popełnia liczne błędy merytoryczne,
- potrafi świadomie stosować się do zasad regulaminu szkolnej pracowni komputerowej,
- potrafi wskazać przykłady zastosowania komputera w szkole,
- wymienia dwie dziedziny, w których wykorzystuje się komputery,
- identyfikuje elementy podstawowego zestawu komputerowego,
- wyjaśnia, czym jest program komputerowy,
- wyjaśnia, czym jest system operacyjny,
- uruchamia programy komputerowe,
- kopiuje, przenosi oraz usuwa pliki i foldery, wykorzystując Schowek,
- wyjaśnia, czym jest złośliwe oprogramowanie,
- otwiera, zapisuje i tworzy nowe dokumenty,
- wymienia sposoby pozyskiwania obrazów cyfrowych,
- tworzy rysunki w edytorze grafiki GIMP,
- stosuje filtry w edytorze grafiki GIMP,
- zaznacza, kopiuje, wycina i wkleja fragmenty obrazu w edytorze grafiki GIMP,
- tworzy animacje w edytorze grafiki GIMP,
- wyjaśnia, czym są sieć komputerowa i Internet,
- przestrzega przepisów prawa podczas korzystania z Internetu,
- przestrzega zasad netykiety w komunikacji internetowej,
- tworzy, wysyła i odbiera pocztę elektroniczną,
- wyjaśnia, czym jest algorytm,
- wyjaśnia, czym jest programowanie,
- wyjaśnia, czym jest program komputerowy,

- buduje proste skrypty w języku Scratch,
- używa podstawowych poleceń języka Logo do tworzenia rysunków,
- wyjaśnia, czym jest dokument tekstowy,
- pisze tekst w edytorze tekstu,
- włącza podgląd znaków niedrukowanych w edytorze tekstu,
- wymienia dwie zasady redagowania dokumentu tekstowego,
- wymienia dwie zasady doboru parametrów formatowania tekstu,
- zna rodzaje słowników w edytorze tekstu,
- wstawia obraz do dokumentu tekstowego,
- wykonuje operacje na fragmentach tekstu,
- wstawia proste równania do dokumentu tekstowego,
- wykonuje zrzut ekranu i wstawia go do dokumentu tekstowego,
- korzysta z domyślnych tabulatorów w edytorze tekstu,
- drukuje dokument tekstowy,
- wstawia do dokumentu tekstowego prostą tabelę,
- wstawia do dokumentu tekstowego listy numerowaną lub wypunktowaną,
- wstawia nagłówek i stopkę do dokumentu tekstowego,
- wyszukuje słowa w dokumencie tekstowym,
- wstawia przypisy dolne w dokumencie tekstowym,
- dzieli cały tekst na kolumny,
- odczytuje statystyki z dolnego paska okna dokumentu.

6) **ocenę niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
   - nie opanował wiadomości i umiejętności określonych w podstawie programowej, a braki te uniemożliwiają mu dalsze zdobywanie wiedzy w zakresie tego przedmiotu,
   - nie zna pojęć informatycznych występujących w materiale nauczania,
   - nie potrafi zastosować zdobytych wiadomości w zadaniach praktycznych,
   - nie rozumie poleceń i pytań,
   - nie wie, czym zajmuje się informatyka,
   - nie potrafi uruchomić omawianego programu użytkowego,
   - nie potrafi komunikować się z systemem operacyjnym.

INFORMATYKA – KLASA VIII

1. W zakresie rozumienia, analizowania i rozwiązywania problemów uczeń:
   - wyjaśnia, czym jest algorytm,
   - wskazuje specyfikację problemu (dane, wyniki),
   - przedstawia algorytm w postaci listy kroków oraz schematu blokowego,
   - tłumaczy, na czym polega sytuacja warunkowa w algorytmie,
   - wyjaśnia, na czym polega iteracja (powtarzanie),
   - oblicza największy wspólny dzielnik, wykorzystując algorytm Euklidesa,
   - wskazuje największą liczbę w zbiorze, stosując algorytm wyszukiwania,
   - porządkuje elementy w zbiorze metodą wybierania, połowienia i zliczania,
   - wskazuje różnice pomiędzy kodem źródłowym a kodem wynikowym (maszynowym),
   - wskazuje różnice pomiędzy kompilatorem a interpreterem,

- omawia możliwości wykorzystania arkusza kalkulacyjnego w różnych dziedzinach.

2. W zakresie programowania i rozwiązywania problemów z wykorzystaniem komputera oraz innych urządzeń cyfrowych uczeń:
   - buduje skrypty w programie Scratch,
   - korzysta ze zmiennych w skryptach tworzonych w programie Scratch,
   - stosuje sytuacje warunkowe w skryptach tworzonych w programie Scratch,
   - wykorzystuje iteracje w skryptach tworzonych w programie Scratch,
   - w programie Scratch buduje skrypt realizujący algorytm Euklidesa,
   - w programie Scratch tworzy skrypt wyszukujący największą liczbę ze zbioru,
   - buduje nowe bloki (procedury) w skryptach tworzonych w programie Scratch,
   - tworzy proste programy w językach C++ oraz Python wyświetlające tekst na ekranie,
   - tworzy proste programy w językach C++ oraz Python z wykorzystaniem zmiennych,
   - wykorzystuje instrukcje warunkowe w programach tworzonych w językach C++ oraz Python,
   - stosuje iteracje w programach tworzonych w językach C++ oraz Python,
   - w językach C++ oraz Python tworzy programy wyszukujące największą liczbę ze zbioru,
   - w językach C++ oraz Python tworzy programy porządkujące zbiór liczb,
   - definiuje i stosuje funkcje w programach tworzonych w językach C++ oraz Python,
   - definiuje i stosuje tablice w programach tworzonych w języku C++,
   - definiuje i stosuje listy w programach tworzonych w języku Python,
   - wydaje polecenia w trybie interaktywnym języka Python,
   - wyjaśnia, czym jest arkusz kalkulacyjny, wiersz, kolumna i komórka tabeli,
   - wskazuje adres komórki oraz zakres komórek w arkuszu kalkulacyjnym,
   - samodzielnie buduje formuły do wykonywania prostych obliczeń w arkuszu kalkulacyjnym,
   - stosuje formuły wbudowane w program do wykonywania obliczeń w arkuszu kalkulacyjnym,
   - kopiuje formuły, stosując adresowanie względne, bezwzględne oraz mieszane,
   - sprawdza warunek logiczny w arkuszu kalkulacyjny, korzystając z funkcji JEŻELI,
   - dodaje oraz usuwa wiersze i kolumny w tabeli arkusza kalkulacyjnego,
   - zmienia szerokość kolumn i wysokość wierszy tabeli arkusza kalkulacyjnego,
   - zmienia wygląd komórek w arkuszu kalkulacyjnym,
   - dodaje i formatuje obramowanie komórek tabeli arkusza kalkulacyjnego,
   - scala ze sobą wiele komórek tabeli arkusza kalkulacyjnego,
   - wykorzystuje funkcję zawijania tekstu, aby zmieścić w jednej komórce dłuższe teksty,
   - zmienia format danych wpisanych do komórek arkusza kalkulacyjnego,
   - drukuje tabele utworzone w arkuszu kalkulacyjnym,
   - przedstawia na wykresie dane zebrane w tabeli arkusza kalkulacyjnego,
   - dobiera odpowiedni typ wykresu do rodzaju danych zebranych w tabeli arkusza kalkulacyjnego,
   - wstawia do dokumentu tekstowego tabelę lub wykres arkusza kalkulacyjnego,

- wyjaśnia, czym jest mechanizm OLE,
- wstawiając tabelę lub wykres arkusza kalkulacyjnego do dokumentu tekstowego, odróżnia obiekt osadzony od obiektu połączonego,
- korzysta z algorytmów liniowego, warunkowego oraz iteracyjnego podczas pracy w arkuszu kalkulacyjnym,
- sortuje dane w tabeli arkusza kalkulacyjnego w określonym porządku,
- wyświetla tylko wybrane dane w tabeli arkusza kalkulacyjnego, korzystając z funkcji filtrowania,
- opisuje budowę znaczników języka HTML,
- omawia strukturę pliku HTML,
- tworzy prostą stronę internetową w języku HTML i zapisuję ją do pliku,
- formatuje tekst na stronie internetowej utworzonej w języku HTML,
- dodaje obrazy, hiperłącza, wypunktowania oraz tabele do strony internetowej utworzonej w języku HTML,
- wyjaśnia, czym jest system zarządzania treścią (CMS),
- tworzy stronę internetową, wykorzystując system zarządzania treścią,
- wykorzystuje motywy do ustawiania wyglądu strony utworzonej za pomocą systemu zarządzania treścią,
- na stronie utworzonej za pomocą systemu zarządzania treścią porządkuje wpisy, korzystając z kategorii i tagów,
- na stronie utworzonej za pomocą systemu zarządzania treścią umieszcza dodatkowe elementy (widżety),
- wykorzystuje tzw. chmurę do przechowywania swoich plików oraz udostępniania ich innym,
- wyjaśnia, czym jest prezentacja multimedialna i jakie ma zastosowania,
- opisuje cechy dobrej prezentacji multimedialnej,
- przedstawia określone zagadnienia w postaci prezentacji multimedialnej,
- dodaje do utworzonej prezentacji multimedialnej przejścia oraz animacje,
- wykorzystuje możliwość nagrywania zawartości ekranu do przygotowania np. samouczka,
- montuje filmy w podstawowym zakresie: przycinanie, zmiany kolejności scen, dodawanie tekstów oraz obrazów, zapisywanie w określonym formacie.

3. W zakresie posługiwania się komputerem, urządzeniami cyfrowymi i sieciami komputerowymi uczeń:
   - korzysta z różnych urządzeń peryferyjnych,
   - wyszukuje w Internecie informacje i inne rodzaje danych (obrazy, muzykę, filmy),
   - sprawnie posługuje się urządzeniami elektronicznymi takimi jak skaner, drukarka, aparat, kamera,
   - prawidłowo nazywa programy, narzędzia i funkcje, z których korzysta,
   - wyjaśnia działanie narzędzi, z których korzysta.
4. W zakresie rozwijania kompetencji społecznych uczeń:
   - współpracuje z innymi, wykonując złożone projekty,
   - określa etapy wykonywania złożonego projektu grupowego,
   - komunikuje się z innymi przez sieć lokalną oraz przez Internet, wykorzystując komunikatory,
   - wysyła i odbiera pocztę elektroniczną,
   - selekcjonuje i krytycznie ocenia informacje znalezione w Internecie,

- omawia najważniejsze wydarzenia w historii rozwoju komputerów, Internetu i oprogramowania.

5. W zakresie przestrzegania praw i zasad bezpieczeństwa uczeń:
   - przestrzega zasad bezpiecznej i higienicznej pracy przy komputerze,
   - wymienia i opisuje rodzaje licencji na oprogramowanie,
   - przestrzega licencji na oprogramowanie i materiały pobrane z Internetu,
   - przestrzega zasad etycznych, korzystając z komputera i Internetu,
   - dba o swoje bezpieczeństwo podczas korzystania z Internetu,
   - przestrzega przepisów prawa podczas korzystania z Internetu,
   - przestrzega zasad netykiety.

Wymagania na poszczególne oceny

Ocena celująca:
Wymagania na ocenę celującą obejmują stosowanie znanych wiadomości i umiejętności w sytuacjach trudnych, złożonych i nietypowych.
- sprawdza podzielność liczb, wykorzystując operator *mod* w skrypcie języka Scratch,
- wyszukuje element w zbiorze uporządkowanym metodą przez połowienie (*dziel i zwyciężaj*),
- wykorzystuje instrukcje iteracyjne w programach pisanych w języku C++,
- pisze w języku C++ program wyszukujący element w zbiorze uporządkowanym,
- wykorzystuje instrukcje warunkowe i iteracyjne w programach pisanych w języku Python,
- pisze w języku Python program wyszukujący element w zbiorze uporządkowanym,
- wykorzystuje funkcję JEŻELI arkusza kalkulacyjnego do przedstawiania sytuacji warunkowych,
- kopiuje formuły z użyciem adresowania bezwzględnego oraz mieszanego,
- tworzy wykresy dla wielu serii danych w arkuszu kalkulacyjnym,
- wstawiając obiekt zewnętrzny do dokumentu tekstowego opisuje różnice pomiędzy obiektem osadzonym a połączonym,
- wykorzystuje arkusz kalkulacyjny w innych dziedzinach,
- wyświetla określone dane w arkuszu kalkulacyjnym, korzystając z funkcji filtrowania,
- dodaje hiperłącza do strony utworzonej w języku HTML,
- zmienia wygląd menu głównego strony internetowej utworzonej w systemie zarządzania treścią,
- dodaje widżety do strony internetowej utworzonej w systemie zarządzania treścią,
- krytycznie ocenia wartość informacji znalezionych w Internecie – weryfikuje je w różnych źródłach,
- dodaje do prezentacji własne nagrania audio i wideo.

Ocena bardzo dobra:
- sprawdza podzielność liczb, wykorzystując operator *mod* w skrypcie języka Scratch,
- wyszukuje element w zbiorze uporządkowanym metodą przez połowienie (*dziel i zwyciężaj*),
- wykorzystuje instrukcje iteracyjne w programach pisanych w języku C++,
- pisze w języku C++ program wyszukujący element w zbiorze uporządkowanym,
- wykorzystuje instrukcje warunkowe i iteracyjne w programach pisanych w języku Python,
- pisze w języku Python program wyszukujący element w zbiorze uporządkowanym,

- wykorzystuje funkcję JEŻELI arkusza kalkulacyjnego do przedstawiania sytuacji warunkowych,
- kopiuje formuły z użyciem adresowania bezwzględnego oraz mieszanego,
- tworzy wykresy dla wielu serii danych w arkuszu kalkulacyjnym,
- wstawiając obiekt zewnętrzny do dokumentu tekstowego opisuje różnice pomiędzy obiektem osadzonym a połączonym,
- wykorzystuje arkusz kalkulacyjny w innych dziedzinach,
- wyświetla określone dane w arkuszu kalkulacyjnym, korzystając z funkcji filtrowania,
- dodaje hiperłącza do strony utworzonej w języku HTML,
- zmienia wygląd menu głównego strony internetowej utworzonej w systemie zarządzania treścią,
- dodaje widżety do strony internetowej utworzonej w systemie zarządzania treścią,
- krytycznie ocenia wartość informacji znalezionych w Internecie – weryfikuje je w różnych źródłach,
- dodaje do prezentacji własne nagrania audio i wideo.

Ocena dobra:
- w programie Scratch buduje skrypt wyodrębniający cyfry danej liczby,
- porządkuje elementy zbioru metodą przez wybieranie oraz metodą przez zliczanie,
- wyjaśnia, czym jest kompilator,
- wykorzystuje instrukcje warunkowe w programach pisanych w języku C++,
- algorytmy porządkowania przedstawia w postaci programu w języku C++,
- opisuje różnice pomiędzy kompilatorem a interpretatorem,
- wykorzystuje zmienne w programach pisanych w języku Python,
- wykorzystuje listy do przechowywania danych w programach pisanych w języku Python,
- algorytmy porządkowania przedstawia w postaci programu w języku Python,
- kopiuje formuły do innych komórek arkusza kalkulacyjnego, korzystając z adresowania względnego,
- oblicza sumę i średnią zbioru liczb, korzystając z odpowiednich formuł arkusza kalkulacyjnego,
- dodaje oraz usuwa wiersze i kolumny arkusza kalkulacyjnego,
- dodaje oraz usuwa wiersze i kolumny arkusza kalkulacyjnego,
- zmienia rozmiar kolumn oraz wierszy arkusza kalkulacyjnego,
- wykorzystuje arkusz kalkulacyjny do obliczania wydatków,
- włącza lub wyłącza elementy wykresu w arkuszu kalkulacyjnym,
- tworzy wykresy dla dwóch serii danych w arkuszu kalkulacyjnym,
- wyjaśnia działanie mechanizmu OLE,
- realizuje algorytm iteracyjny w arkuszu kalkulacyjnym,
- sortuje dane w kolumnie arkusza kalkulacyjnego,
- rozdziela zadania pomiędzy członków grupy podczas pracy nad projektem grupowym,
- dodaje tabele i obrazy do strony utworzonej w języku HTML,
- korzysta z kategorii i tagów na stronie internetowe utworzonej w systemie zarządzania treścią,

dodaje do prezentacji przejścia i animacje.

Ocena dostateczna:
- wykorzystuje instrukcje warunkowe w skryptach budowanych w programie Scratch,
- wykorzystuje iteracje w skryptach budowanych w języku Scratch,

- realizuje algorytm Euklidesa w skrypcie programu Scratch,
- buduje w programie Scratch skrypt wyszukujący największą liczbę w zbiorze nieuporządkowanym,
- opisuje różnice pomiędzy kodem źródłowym a kodem wynikowym,
- tworzy zmienne w języku C++,
- wykonuje podstawowe operacje matematyczne na zmiennych w języku C++,
- wykorzystuje tablice do przechowywania danych w programach pisanych w języku C++,
- tworzy i zapisuje prosty program w języku Python do wyświetlania tekstu na ekranie,
- definiuje i stosuje funkcje w języku Python,
- wskazuje zakres komórek arkusza kalkulacyjnego,
- tworzy proste formuły obliczeniowe w arkuszu kalkulacyjnym,
- zmienia wygląd komórek arkusza kalkulacyjnego,
- dodaje i formatuje obramowania komórek arkusza kalkulacyjnego,
- drukuje tabele arkusza kalkulacyjnego,
- zmienia wygląd wykresu w arkuszu kalkulacyjnym,
- wstawia tabelę lub wykres arkusza kalkulacyjnego do dokumentu tekstowego,
- realizuje algorytm z warunkami w arkuszu kalkulacyjnym,
- przygotowuje plan działania, realizując projekt grupowy,
- formatuje tekst strony internetowej utworzonej w języku HTML,
- wykorzystuje motywy, aby zmienić wygląd strony utworzonej w systemie zarządzania treścią,
- dodaje obrazy i inne elementy multimedialne do strony utworzonej w systemie zarządzania treścią,
- udostępnia innym pliki umieszczone w chmurze,
- wyszukuje w internecie informacje potrzebne do wykonania zadania,

zmienia wygląd prezentacji, dostosowując kolory poszczególnych elementów.

Ocena dopuszczająca:

- buduje proste skrypty w programie Scratch,
- wykorzystuje zmienne w skryptach budowanych w programie Scratch,
- opisuje algorytm Euklidesa,
- wyszukuje największą liczbę w zbiorze nieuporządkowanym,
- tworzy prosty program w języku C++ wyświetlający tekst na ekranie konsoli,
- tworzy nowe bloki (procedury) w skryptach budowanych w programie Scratch,
- definiuje i stosuje funkcje w programach pisanych w języku C++,
- pisze polecenia w trybie interaktywnym języka Python do wyświetlania tekstu na ekranie,
- tworzy procedury z parametrami w języku Scratch,
- wprowadza dane różnego rodzaju do komórek arkusza kalkulacyjnego,
- wskazuje adres komórki w arkuszu kalkulacyjnym,
- prezentuje na wykresie dane zawarte w arkuszu kalkulacyjnym,
- realizuje algorytm liniowy w arkuszu kalkulacyjnym,
- współpracuje w grupie, tworząc wspólny projekt,
- tworzy prostą stronę internetową w języku HTML i zapisuje ją w pliku,
- tworzy prostą stronę internetową, korzystając z systemu zarządzania treścią (CMS),
- umieszcza pliki w chmurze,
- prezentuje określone zagadnienia w postaci prezentacji multimedialnej,
- dodaje slajdy do prezentacji multimedialnej,

dodaje test i obrazy do prezentacji multimedialnej.

Ocena niedostateczna:
Uczeń nie opanował wiadomości i umiejętności objętych programem nauczania.

MUZYKA – KLASA VII

Wymagania na poszczególne oceny:

1) **Ocenę celującą** otrzymuje uczeń, który:
- spełnia warunki na ocenę bardzo dobrą;
- opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych w realizowanym programie nauczania;
- zdobywa dodatkową wiedzę dzięki wykorzystaniu różnych źródeł informacji;
- na lekcjach jest bardzo aktywny i zdyscyplinowany, inicjuje różnorodne działania i projekty;
- potrafi zagrać melodie zamieszczone w podręczniku oraz inne proste utwory na flecie, dzwonkach, keyboardzie;
- umie zaśpiewać a capella i z akompaniamentem piosenki z podręcznika oraz z innych źródeł;
- wymienia techniki wokalne i je charakteryzuje,
- rozpoznaje omawiane rodzaje muzyki i style muzyczne;
- opanował umiejętność łączenia wiedzy z zakresu muzyki z wiadomościami z innych przedmiotów;
- potrafi samodzielnie formułować pytania i rozwiązywać problemy muzyczne;
- zawsze jest przygotowany do lekcji, odrabia zadane prace domowe;
- jest wzorowym słuchaczem koncertów muzycznych.

2) **Ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:
- opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych w realizowanym programie nauczania;
- korzysta z różnych źródeł informacji;
- na lekcjach jest bardzo aktywny i zdyscyplinowany;
- potrafi zagrać większość melodii zamieszczonych w podręczniku na flecie i dzwonkach;
- umie zaśpiewać z akompaniamentem większość piosenek z podręcznika;
- wykazuje się podstawową wiedzą na temat życia i twórczości L. van Beethovena;
- odrabia prace domowe;
- jest uważnym słuchaczem koncertów muzycznych.

3) **Ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który:
- opanował większość wiadomości i umiejętności przewidzianych w realizowanym programie nauczania;
- korzysta z różnych źródeł informacji;
- potrafi zagrać kilka melodii oraz akompaniamentów do piosenek na flecie lub dzwonkach;
- omawia twórczość S. Moniuszki i wymienia utwory kompozytora;
- potrafi scharakteryzować różne rodzaje muzyki rozrywkowej;

- śpiewa poprawnie pod względem muzycznym pieśni jednogłosowe z akompaniamentem;
- na lekcjach jest aktywny i zdyscyplinowany;
- odrabia prace domowe;
- jest uważnym słuchaczem koncertów muzycznych.

4) **Ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który:
- opanował w stopniu podstawowym wiadomości i umiejętności przewidziane w realizowanym programie nauczania;
- wyjaśnia najważniejsze zagadnienia muzyczne z pomocą nauczyciela;
- potrafi zagrać niektóre melodie przewidziane w programie nauczania na flecie lub dzwonkach;
- wymienia rodzaje orkiestr;
- wymienia różne rodzaje muzyki;
- śpiewa z akompaniamentem niektóre piosenki zamieszczone w podręczniku;
- z reguły odrabia prace domowe;
- zazwyczaj ze skupieniem słucha koncertów muzycznych.

5) **Ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:
- w niewielkim stopniu opanował wiadomości i umiejętności przewidziane w realizowanym programie nauczania;
- wykonuje proste ćwiczenia muzyczne z pomocą nauczyciela;
- potrafi zagrać na instrumencie melodycznym gamę i najprostsze utwory zamieszczone w podręczniku;
- śpiewa z akompaniamentem najprostsze piosenki z podręcznika;
- odrabia proste prace domowe;
- nie przeszkadza innym słuchaczom podczas koncertów muzycznych.

6) **Ocenę niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
- nie opanował wiadomości i umiejętności przewidzianych w realizowanym programie nauczania (co uniemożliwia dalsze kształcenie);
- nie wykonuje prostych ćwiczeń nawet z pomocą nauczyciela;
- nie podejmuje prób zagrania melodii na instrumencie melodycznym;
- odmawia wykonania jakiejkolwiek piosenki;
- jest pasywny, nie uważa na lekcjach;
- nie odrabia prac domowych;
- nie wykazuje chęci, aby nauczyć się czegokolwiek, nadrobić braki, poprawić oceny.

PLASTYKA – KLASA VII

Wymagania na poszczególne oceny:

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:
- wykazuje szczególne zainteresowanie sztukami plastycznymi,
- uzasadnia swoje upodobania estetyczne,
- posiada wiedzę i umiejętności znacznie wykraczające poza treści wymienione w programie nauczania,
- gromadzi dodatkowe wiadomości związane z plastyką,

- wykazuje znajomość literatury przedmiotu wykraczającej poza materiał omawiany na lekcji,
- bierze czynny udział w zajęciach plastycznych,
- wykorzystuje zdobytą wiedzę teoretyczną w pozalekcyjnych działaniach plastycznych,
- wykonuje prace dodatkowe będące uzupełnieniem poznanych treści,
- aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym szkoły (gazetki szkolne, dekoracje okolicznościowe),
- wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy (nowatorska forma, wzbogacona materiałem ilustracyjnym i teoretycznym),
- przygotowuje się systematycznie do zajęć,
- utrzymuje wzorowy porządek na swoim stanowisku pracy, zarówno podczas działań plastycznych, jak i po ich zakończeniu,
- przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami.

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- wymienia nazwiska najwybitniejszych artystów polskich i zagranicznych (malarzy, rzeźbiarzy, architektów),
- zdobywa z różnych źródeł (Internet, lokalna prasa, dostępne książki),
- omawia rolę muzeów,
- opowiada o wybranej zabytkowej budowli i charakteryzuje jej funkcje,
- posługuje się w swoich wypowiedziach podstawowymi terminami z poszczególnych dziedzin sztuki,
- porównuje wybrane dzieła plastyczne pod kątem użytych w nich środków wyrazu plastycznego,
- analizuje wybrane wytwory wzornictwa przemysłowego i rzemiosła artystycznego pod kątem ich funkcjonalności i estetyki,
- omawia elementy dzieła plastycznego (kompozycja, światłocień, perspektywa, barwa) widoczne na wybranych fotografiach,
- potrafi właściwie wykorzystać zdobytą wiedzę teoretyczną we własnej twórczości,
- operuje sprawnie wybraną techniką plastyczną,
- wykonuje oryginalne i pomysłowe prace zgodne z podanym tematem,
- wybiera technikę odpowiednią dla najlepszego wyrażenia tematu i analizuje ją pod kątem uzyskanych efektów plastycznych,
- tworzy prace, ujawniając bogatą wyobraźnię i zręcznie wykorzystując możliwości wyrazu stwarzane przez różnorodne środki plastyczne oraz fakturę podłoża,
- posługuje się biegle poszczególnymi środkami wyrazu plastycznego,
- stosuje plamy walorowe w celu ukazania w rysunku światłocienia na przedmiotach,
- dokonuje ekspresji uczuć i nastrojów w pracy plastycznej za pomocą odpowiednio dobranych środków plastycznych,
- wykorzystuje umiejętnie różne rodzaje perspektywy w celu ukazania przestrzeni na płaszczyźnie,
- analizuje własną pracę pod kątem zastosowanych środków wyrazu plastycznego,
- bierze udział w konkursach plastycznych przeprowadzanych na terenie szkoły lub poza nią,
- prowadzi zeszyt przedmiotowy systematycznie i estetycznie,
- organizuje swoje miejsce pracy, przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia,
- efektywnie wykorzystuje czas przeznaczony na działalność twórczą,
- utrzymuje w porządku swój warsztat pracy zarówno podczas działań plastycznych, jak i po ich zakończeniu,

– przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami.

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

– określa rolę elementów plastycznych w swoim najbliższym otoczeniu,
– podaje nazwiska najwybitniejszych malarzy polskich i zagranicznych,
– charakteryzuje poszczególne dziedziny sztuki,
– tłumaczy znaczenie poznanych terminów plastycznych,
– omawia wpływ barw ciepłych i zimnych na samopoczucie człowieka,
– rozróżnia rodzaje malarstwa ze względu na przedstawianą tematykę (portret, pejzaż, martwa natura itp.),
– rozpoznaje jakimi narzędziami posłużył się twórca dzieła poznanego w postaci reprodukcji,
– stosuje elementy wiedzy teoretycznej w ćwiczeniach praktycznych,
– używa waloru w działaniach plastycznych odpowiedni do tematu i charakteru pracy,
– wyjaśnia w jaki sposób ukazać światłocień na rysunku,
– wymienia podobieństwa między techniką malarską a techniką fotograficzną,
– posługuje się właściwie przyborami i narzędziami plastycznymi,
– wykonuje prace plastyczne poprawne pod względem technicznym i estetycznym,
– dobiera narzędzia i podłoża w zależności od charakteru i tematu wykonywanej pracy,
– określa rolę środków wyrazu, które zastosował w pracy plastycznej,
– prowadzi systematycznie zeszyt przedmiotowy,
– organizuje poprawnie swoje miejsce pracy oraz przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia,
– efektywnie wykorzystuje czas przeznaczony na działalność twórczą,
– utrzymuje w porządku swój warsztat pracy,
– przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

– określa rolę elementów plastycznych w swoim najbliższym otoczeniu,
– opisuje elementy działa plastycznego,
– tłumaczy znaczenie omówionych na lekcji terminów plastycznych,
– wymienia poznane podczas lekcji dziedziny sztuki,
– wyjaśnia najważniejsze podziały barw,
– rozpoznaje narzędzia pomocne w pracy rysownika, malarza, rzeźbiarza,
– omawia funkcje typowych narzędzi stosowanych w poszczególnych technikach,
– prowadzi zeszyt przedmiotowy,
– stosuje w działaniach plastycznych różne narzędzia i podłoża,
– stosuje się do zasad organizacji pracy,
– przynosi na lekcję odpowiednie materiały i narzędzia,
– prowadzi zeszyt przedmiotowy,
– aktywnie pracuje w grupie,
– utrzymuje w porządku swój warsztat pracy,
– przestrzega zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami.

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który z pomocą nauczyciela:

– zna zasady zachowania się w muzeum,
– nazywa elementy dzieła plastycznego (linia, punkt, kontur, plama, walor barwa, światłocień, technika, faktura, kształt, kompozycja, perspektywa),
– wskazuje podstawowe środki wyrazu plastycznego znajdujące się w najbliższym otoczeniu i je opisuje,

– wymienia nazwy niektórych z poznanych dziedzin sztuki (np. rysunek, malarstwo, grafika,
rzeźba, architektura),
– tłumaczy, czym zajmują się rysownik, malarz, grafik, rzeźbiarz i architekt,
– wskazuje różnice między rysunkiem a malarstwem,
– uzyskuje barwy pochodne, wykorzystując barwy podstawowe,
– wskazuje podstawowe narzędzia pracy plastyka i wykorzystuje je w minimalnym stopniu
w swoich działaniach,
– podejmuje próby zastosowania elementów teorii w ćwiczeniach praktycznych,
– wykonuje zadania plastyczne o niewielkim stopniu trudności,
– utrzymuje w porządku swój warsztat pracy,
– stara się przestrzegać zasad BHP podczas posługiwania się narzędziami.

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
– nie panował wiadomości zawartych w podstawie programowej,
– nie wykazuje chęci zdobywania wiedzy,
– nie jest przygotowany do zajęć bieżących,
– nie posiada zeszytu przedmiotowego,
– nie wykonuje prac plastycznych.
– nie przestrzega zasad BHP.

WYCHOWANIE FIZYCZNE

1. OCENA CELUJĄCA

Ocenę celującą na pierwszy semestr lub koniec roku szkolnego otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) Postawy (spełnia, co najmniej 5 kryteriów):
- jest zawsze przygotowany do zajęć wychowania fizycznego m.in. posiada odpowiedni strój sportowy,
- nie ćwiczy na lekcjach tylko z bardzo ważnych powodów zdrowotnych i rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się wysokim poziomem kultury osobistej,
- używa właściwych sformułowań ko kontaktach interpersonalnych,
- z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,
-bardzo chętnie współpracuje z nauczycielem prowadzącym na rzecz kultury fizycznej w szkole
- reprezentuje szkołę w zawodach sportowych na poziomie powiatu, rejonu, województwa lub zawodach ogólnopolskich,
- uprawia dyscypliny lub konkurencje sportowe w innych klubach lub sekcjach sportowych,
- podejmuje dowolne formy aktywności fizycznej w czasie wolnym,
- weźmie udział w zawodach sportowych międzyszkolnych na różnym poziomie co najmniej 4 razy w roku, min. 2 razy w semestrze,

b) Aktywności w trakcje zajęć (spełnia, co najmniej 5 kryteriów):
- w sposób ponad bardzo dobry wykonuje wszystkie ćwiczenia w czasie lekcji,
- wzorowo pełni funkcje lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- pokazuje demonstruje większość umiejętności ruchowych,
- prowadzi rozgrzewkę lub ćwiczenia kształtujące bardzo poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,

- potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- umie samodzielnie przygotować miejsce ćwiczeń,
- w sposób bezwzględny stosuje zasady bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- poczuwa się do współodpowiedzialności za stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły,

c) Sprawności fizycznej (spełnia, co najmniej 5 kryteriów):

- zalicza wszystkie testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
- wykonuje określone próby sprawności fizycznej na ocenę celującą lub uzyskuje najlepsze wyniki w klasie lub szkole,
- poprawia rekordy szkoły w sprawdzianach lekkoatletycznych lub osiąga zbliżony wynik do aktualnego rekordu,
- samodzielnie zabiega o poprawę lub uzupełnienie próby sprawnościowej, w której nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- uzyskuje bardzo znaczny postęp w kolejnych próbach sprawnościowych np. w ciągu roku szkolnego,
- podejmuje indywidualny program treningowy w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej,

d) Umiejętności ruchowych (spełnia, co najmniej 5 kryteriów):

- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych bez jakichkolwiek błędów technicznych lub taktycznych,
- ćwiczenia wykonuje zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- wykonanie zadania ruchowego przez ucznia może być zawsze przykładem i wzorem do naśladowania dla innych ćwiczących,
- potrafi wykonać ćwiczenie o znacznym stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe nie tylko efektownie, ale i efektywnie np.: rzuca do kosza, trafia do bramki,
- stosuje opanowanie umiejętności w czasie zawodów i rozgrywek sportowych,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia w sposób znaczący wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli,

e) Wiadomości (spełnia, co najmniej 3 kryteria):

- zalicza sprawdziany pisemne i testy na ocenę bardzo dobrą lub celującą
- stosuje wszystkie przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada rozległa wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się dużym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,

2. OCENA BARDZO DOBRA

Ocenę bardzo dobrą na pierwszy semestr lub koniec roku szkolnego otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) Postawy (spełnia, co najmniej 4 kryteria):

- jest przygotowany do zajęć z wychowania fizycznego, m.in. posiada odpowiedni strój sportowy, ale sporadycznie nie bierze udziału w lekcjach z różnych powodów,
- nie ćwiczy na lekcjach tylko z ważnych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
-charakteryzuje się właściwym poziomem kultury osobistej,
- używa odpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,
- współpracuje z nauczycielem prowadzącym na propagowaniu kultury fizycznej w szkole,

- reprezentuje szkołę na zawodach na poziomie miejskim lub gminnym,
-niesystematycznie bierze udział w zajęciach sportowo-rekreacyjnych,
- niekiedy podejmuje indywidualne formy aktywności fizycznej w czasie wolnym,

b) **Aktywności w trakcie zajęć (spełnia, co najmniej 4 kryteria):**

- w sposób bardzo dobry wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- bardzo dobrze pełni funkcję roli lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny, pokazuje i demonstruje niektóre umiejętności ruchowe,
- prowadzi rozgrzewkę lub ćwiczenia kształtujące poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do fragmentu lekcji,
- umie za pomocą nauczyciele lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
- stosuje zasady bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- stara się dbać o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych,

c) Sprawności fizycznej (spełnia, co najmniej 4 kryteria):

- zalicza prawie wszystkie testy i próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
- wykonuje określone próby sprawności fizycznej na ocenę bardzo dobra,
- poprawia własne rekordy w sprawdzianach lekkoatletycznych,
- poprawia lub uzupełnia próby sprawnościowe, w których nie mógł uczestniczyć z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych za namową nauczyciela,
- uzyskuje znaczny postęp w kolejnych próbach sprawnościowych np. w ciągu roku szkolnego,
- czasami podejmuje indywidualny program treningowy w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej,

d) Umiejętności ruchowych(spełnia, co najmniej 4 kryteria):

- zalicza wszystkie sprawdziany z umiejętności ruchowych z niewielkimi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- ćwiczenia wykonuje zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonać ćwiczenie o dużym stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe efektownie, ale nie zawsze efektywnie np. sporadycznie trafia do bramki czy nie zawsze trafia do kosza,
- stosuje opanowane umiejętności ruchowe w czasie gry właściwej w trakcie zajęć,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli,

e) Wiadomości (spełnia, co najmniej 2 kryteria):

- zalicza sprawdziany pisemne lub testy na ocenę bardzo dobra lub dobrą,
- stosuje prawie wszystkie przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada bardzo dobra wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się bardzo dobrym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,

3. OCENA DOBRA

Ocenę dobrą na pierwszy semestr lub na koniec roku otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) Postawy (spełnia, co najmniej trzy kryteria):

- jest przygotowany do zajęć wychowania fizycznego m.in. posiada odpowiedni strój sportowy, ale zdarza mu się nie brać udziału w lekcjach, z różnych powodów,
- nie ćwiczy na lekcjach tylko z ważnych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,

-charakteryzuje się właściwym poziomem kultury osobistej,
- nie zawsze używa odpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela i innych pracowników szkoły,
- sporadycznie współpracuje z nauczycielem wychowania fizycznego w celu propagowania kultury fizycznej w szkole,
-bierze udział w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- raczej nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym,

b) Aktywności w trakcie zajęć (spełnia, co najmniej 3 kryteria):

- w sposób dobry wykonuje większość ćwiczeń podczas zajęć,
- dobrze pełni funkcje lidera grupy ćwiczebnej,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- prowadzi rozgrzewkę lub ćwiczenia kształtujące w miarę poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć, ale często to przygotowanie wymaga dodatkowych uwag i poleceń nauczyciela,
- umie z pomocą nauczyciele lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
- nie zawsze stosuje zasady bezpiecznej organizacji zajęć,
- dba o stan techniczny urządzeń przyborów i obiektów sportowych, ale aktywność ta wymaga dodatkowej interwencji wychowawczej prowadzącego zajęcia,

c) Sprawności fizycznej (spełnia, co najmniej 3 kryteria):

- zalicza większość testów i prób sprawnościowych ujętych w programie nauczania
- wykonuje określone próby na ocenę dobrą,
- nie poprawia własnych rekordów w sprawdzianach lekkoatletycznych,
- poprawia lub uzupełnia próby sprawnościowe, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych za wyraźną namową nauczyciela,
- uzyskuje niewielki postęp w kolejnych próbach sprawnościowych np. w ciągu roku szkolnego,
- raczej nie podejmuje określonego treningowego w celu poprawienia wyniku w danej próbie sprawności fizycznej,

d) Umiejętności ruchowych (spełnia, co najmniej 3 kryteria):

- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z niewielkimi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia nie zawsze zgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonać ćwiczenia o przeciętnym stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe efektownie, ale zawsze mało efektywnie np. nie zawsze trafia do kosza czy celnie do bramki,
- nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli,

e) Wiadomości (spełnia, co najmniej 1 kryterium):

- zalicza sprawdziany pisemne i testy na ocenę dobrą,
- stosuje przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada dobrą wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,

- wykazuje się dobrym zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych w kraju i za granicą,

4. OCENA DOSTATECZNA

Ocenę dostateczną na pierwszy semestr lub koniec roku szkolnego otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) Postawy (spełnia, co najmniej dwa kryteria):

- jest przygotowany do zajęć wychowania fizycznego min. Posiada odpowiedni strój sportowy, ale często zdarza mu się nie brać udziału w lekcjach z różnych powodów,
- nie ćwiczy na lekcjach z błahych powodów osobistych zdrowotnych lub rodzinnych,
- charakteryzuje się przeciętnym poziomem kultury osobistej,
- często używa nieodpowiednich sformułowań w kontaktach w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela lub innych pracowników szkoły,
- nie współpracuje z nauczycielem wychowania fizycznego w celu rozpowszechniania kultury fizycznej w szkole,
- nie bierze udziału w klasowych i szkolnych rozgrywkach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- nigdy nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym,

b) Aktywności w trakcie zajęć (spełnia, co najmniej 2 kryteria):

- w sposób dostateczny wykonuje większość ćwiczeń w trakcie lekcji,
- nie pełni funkcji lidera grupy lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- nie potrafi przeprowadzić rozgrzewki lub ćwiczeń kształtujących poprawnie zgodnie merytorycznie i metodycznie,
- nie potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować wybranego fragmentu zajęć,
- umie z pomocą nauczyciela lub współćwiczących przygotować miejsce ćwiczeń,
- często nie stosuje zasad bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego,
- dba o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych, ale aktywność ta wymaga często dodatkowej interwencji prowadzącego zajęcia,

c) Sprawności fizycznej (spełnia, co najmniej 2 kryteria):

- zalicza niektóre próby sprawnościowe i testy ujęte w programie nauczania,
- wykonuje określone próby sprawności na ocenę dostateczną,
- nie poprawia własnych rekordów w sprawdzianach lekkoatletycznych,
- nie poprawia lub nie uzupełnia prób sprawnościowych, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- nie uzyskuje żadnego postępu w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
- nigdy nie podejmuje indywidualnego programu treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności,

d) Umiejętności ruchowych (spełnia, co najmniej 2 kryteria):

- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z dużymi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia prawie zawsze niezgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonać ćwiczenia o niskim stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe mało efektownie i zawsze mało efektywnie np., nie trafia celnie do kosza,

- nie potrafi wykorzystać poznanych umiejętności ruchowych (technicznych) podczas gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach (rozgrywkach różnych szczebli),

e) Wiadomości (spełnia, co najmniej 1 kryterium):

- zalicza sprawdziany i testy na ocenę dostateczną,
- stosuje niektóre przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada dostateczną wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się przeciętnym zakresem nt. bieżących wydarzeń sportowych w środowisku lokalnym kraju,

OCENA DOPUSZCZAJĄCA

Ocenę dopuszczającą na pierwszy semestr lub koniec roku szkolnego otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) Postawy (spełnia, co najmniej 1 kryterium):

- bardzo często jest nieprzygotowany do lekcji, zapomina stroju,
- bardzo często nie ćwiczy na lekcji z błahych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się niskim poziomem kultury osobistej,
- bardzo często używa nieodpowiednich sformułowań w kontaktach interpersonalnych z rówieśnikami w klasie oraz w stosunku do nauczyciela czy innych pracowników szkoły,
- nie współpracuje z nauczycielami na rzecz szkolnej lub środowiskowej kultury fizycznej,
- nie bierze udziału w klasowych i szkolnych zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- nigdy nie podejmuje indywidualnych form aktywności w czasie wolnym,

b) Aktywności w trakcie zajęć (spełnia, co najmniej jedno kryterium):

- w sposób nieudolny wykonuje większość ćwiczeń w czasie lekcji,
- nie pełni funkcji lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- nie potrafi przeprowadzać rozgrzewki lub ćwiczeń kształtujących poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- nie potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- umie z pomocą nauczyciela lub przy pomocy współćwiczącego przygotować miejsce ćwiczeń,
- bardzo często nie stosuje zasad bezpiecznej organizacji zajęć wychowania fizycznego, a zachowanie ucznia może na lekcji może zagrażać z zdrowiu i życiu współćwiczących
- nie dba o stan technicznych urządzeń, przyborów i obiektów sportowych szkoły,

c) Sprawności fizycznej (spełnia, co najmniej 1 kryterium):

- zalicza tylko pojedyncze testy próby sprawnościowe ujęte w programie nauczania,
- wykonuje określone próby sprawności fizycznej na ocenę dopuszczającą,
- nie; poprawia własnych rekordów w sprawdzianach lekkoatletycznych,
- nie poprawia lub nie uzupełnia prób sprawnościowych, w których nie uczestniczył z ważnych powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- nie uzyskuje żadnego postępu w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu roku szkolnego,
- nigdy nie podejmuje indywidualnego programu treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej,

d) Umiejętności ruchowych (spełnia, co najmniej 1 kryterium):
- sprawdziany umiejętności ruchowych, które zalicza (nie do każdego przystępuje) zalicza z rażącymi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia zawsze niezgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych,
- potrafi wykonywać ćwiczenia o bardzo niskim stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe mało efektownie i zawsze mało efektywnie, np. nie trafia do bramki czy nie rzuca celnie do kosza,
- nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli,

e) Wiadomości (spełnia, co najmniej 1 kryterium):
- zalicza sprawdziany pisemne lub testy na ocenę dopuszczającą,
- stosuje niektóre przepisy i zasady sportów indywidualnych lub zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada niewielka wiedze na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się niskim zakresem wiedzy nt. bieżących wydarzeń sportowych środowisku lokalnym i kraju,

OCENA NIEDOSTATECZNA

Ocenę niedostateczną na pierwszy semestr lub koniec roku szkolnego, otrzymuje uczeń, który w zakresie:

a) Postawy:
- prawie zawsze jest nieprzygotowany do lekcji, zapomina stroju,
- bardzo często nie ćwiczy na lekcji z błahych powodów zdrowotnych, rodzinnych lub osobistych,
- charakteryzuje się bardzo niskim poziomem kultury osobistej,
- zachowuje się wulgarnie do nauczyciela i innych pracowników szkoły,
- nie współpracuje z nauczycielami w celu rozpowszechniania kultury fizycznej w szkole i poza nią,
- nie bierze udziału w klasowych i szkolnych rozgrywkach lub zawodach sportowych,
- nie uczęszcza na zajęcia sportowo-rekreacyjne,
- nigdy nie podejmuje indywidualnych form aktywności fizycznej w czasie wolnym,

b) Aktywności w trakcie zajęć:
- w sposób bardzo nieudolny wykonuje większość ćwiczeń podczas zajęć,
- nie pełni funkcji lidera grupy ćwiczebnej lub kapitana drużyny,
- nie potrafi pokazywać i demonstrować umiejętności ruchowych,
- nie potrafi przeprowadzić rozgrzewki lub ćwiczeń kształtujących poprawnie pod względem merytorycznym i metodycznym,
- nie potrafi samodzielnie pod względem psychomotorycznym przygotować się do wybranego fragmentu zajęć,
- nigdy nie przygotowuje miejsca ćwiczeń,
- nigdy nie stosuje zasad bezpiecznej organizacji wychowania fizycznego, a zachowanie ucznia na lekcji zawsze zagraża zdrowiu a nawet życiu współćwiczących,
- nie dba o stan techniczny urządzeń, przyborów i obiektów sportowych, a nawet często je niszczy i dewastuje,

c) Sprawności fizycznej:
- nie zalicza większości testów i prób sprawnościowych ujętych w programie nauczania,
- wykonuje określone próby sprawności fizycznej na ocenę dopuszczającą,

- nie poprawia własnych rekordów w sprawdzianach lekkoatletycznych,
- nie poprawia lub nie uzupełnia prób sprawnościowych, w których nie uczestniczył z ważnych
powodów osobistych, rodzinnych lub zdrowotnych,
- nie uzyskuje żadnego postępu w kolejnych próbach sprawnościowych, np. w ciągu całego roku szkolnego,
- nigdy nie podejmuje indywidualnego programu treningowego w celu poprawy wyniku w danej próbie sprawności fizycznej,

d) Umiejętności ruchowych:

- zalicza wszystkie sprawdziany umiejętności ruchowych z bardzo rażącymi błędami technicznymi lub taktycznymi,
- wykonuje ćwiczenia zawsze niezgodnie z przepisami lub zasadami obowiązującymi w konkurencjach indywidualnych lub zespołowych ,
- nie potrafi wykonywać ćwiczeń nawet o bardzo niskim stopniu trudności,
- wykonuje zadania ruchowe mało efektownie i zawsze mało efektywnie, np. nie trafia do bramki, nie rzuca celnie do kosza,
- nie potrafi zastosować opanowanych umiejętności ruchowych w czasie gry właściwej lub szkolnej,
- stopień opanowania umiejętności ruchowych przez ucznia nie wpływa na wyniki drużyn szkolnych w zawodach i rozgrywkach różnych szczebli,

e) Wiadomości (spełnia, co najmniej 1 kryterium);

- zalicza sprawdziany pisemne i testy na ocenę niedostateczną,
- stosuje niektóre przepisy i zasady sportów indywidualnych oraz zespołowych, które były nauczane w trakcie zajęć wychowania fizycznego,
- posiada niedostateczną wiedzę na temat rozwoju fizycznego i motorycznego,
- wykazuje się niedostatecznym zakresem wiedzy nt, bieżących wydarzeń sportowych w środowisku lokalnym i kraju,

PIŁKA SIATKOWA

KLASA VII

1. Wymagania na poszczególne oceny:

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który potrafi wykonać zagrywkę sposobem tenisowym kierunkowo oraz przyjmuje sposobem dolnym zagrywkę przeciwnika.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który w sposób bardzo dobry opanował zagrywkę sposobem tenisowym oraz jest w stanie przyjąć piłkę zagrywaną przez przeciwnika.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który w sposób dobry opanował zagrywkę sposobem tenisowym oraz jest w stanie przyjąć piłkę zagrywaną przez przeciwnika.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który w sposób dostateczny opanował zagrywkę sposobem tenisowym oraz jest w stanie przyjąć piłkę zagrywaną przez przeciwnika.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który nie potrafi wykonać zagrywki sposobem tenisowym, potrafi wykonać zagrywkę sposobem dolnym oraz jest w stanie przyjąć piłkę zagrywaną przez przeciwnika.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie opanował żadnych z powyższych umiejętności.

KLASA VIII

1. Wymagania na poszczególne oceny:

1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który potrafi wykonać zagrywkę sposobem

tenisowym kierunkowo oraz po przyjęciu zagrywki przeciwnika kieruje rozegraniem piłki na 3 odbicia.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który w sposób bardzo dobry opanował zagrywkę sposobem tenisowym oraz po przyjęciu zagrywki przeciwnika kieruje rozegraniem piłki na 3 odbicia.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który w sposób dobry opanował zagrywkę sposobem tenisowym oraz po przyjęciu zagrywki przeciwnika kieruje rozegraniem piłki na 3 odbicia.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który w sposób dostateczny opanował zagrywkę sposobem tenisowym oraz po przyjęciu zagrywki przeciwnika kieruje rozegraniem piłki na 3 odbicia.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który nie potrafi wykonać zagrywki sposobem tenisowym, potrafi wykonać zagrywkę sposobem dolnym oraz jest w stanie przyjąć piłkę zagrywaną przez przeciwnika.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie opanował żadnych z powyższych umiejętności.

GIMNASTYKA

KLASA VII

Skok kuczny przez 5 części skrzyni.
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który samodzielnie wykonuje skok kuczny bez błędów technicznych.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który wykona samodzielnie skok i poprawnie się odbija.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który wykona skok, ale wymaga korekty nauczyciela i ląduje na usztywnione nogi.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który wykona skok przy pomocy nauczyciela, popełnia błędy techniczne.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykona skok przy pomocy nauczyciela, pokonuje skrzynię w dowolny sposób.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie wykona skoku kucznego.

KLASA VIII

Skok kuczny przez 5 części skrzyni oraz dowolny układ gimnastyczny z elementami stań i przewrotów.
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który samodzielnie wykonuje skok kuczny bez błędów technicznych oraz poprawnie wykonuje dowolny układ gimnastyczny z elementami stań i przewrotów.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który wykona samodzielnie skok i poprawnie się odbija oraz poprawnie wykonuje dowolny układ gimnastyczny z elementami stań i przewrotów.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który wykona skok, ale wymaga korekty nauczyciela i ląduje na usztywnione nogi oraz poprawnie wykonuje dowolny układ gimnastyczny z elementami stań i przewrotów.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który wykona skok przy pomocy nauczyciela, popełnia błędy techniczne oraz z małymi błędami wykonuje dowolny układ gimnastyczny z elementami stań i przewrotów.

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykona skok przy pomocy nauczyciela, pokonuje skrzynię w dowolny sposób oraz z małymi błędami wykonuje dowolny układ gimnastyczny z elementami stań i przewrotów.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie wykona skoku kucznego oraz nie potrafi wykonać układu gimnastycznego.

MINI PIŁKA KOSZYKOWA

KLASA VII

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który prawidłowo pod względem techniki, pewnie, dokładnie i w odpowiednim tempie wykona kozłowanie piłki w slalomie zakończone rzutem do kosza z dwutaktu oraz oddaje poprawne rzuty do kosza z linii rzutów osobistych.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który prawidłowo pod względem techniki, pewnie, dokładnie i w bardzo dobrym tempie wykona kozłowanie piłki w slalomie zakończone rzutem do kosza z dwutaktu oraz oddaje poprawne rzuty do kosza z linii rzutów osobistych.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, którego technika wykonania wymaga korekty nauczyciela, zadania wykonuje w dobrym tempie, kozłowanie piłki w slalomie zakończone rzutem do kosza z dwutaktu oraz oddaje poprawne rzuty do kosza z linii rzutów osobistych.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który wykonuje poszczególne elementy techniki z błędami, zadania wykonuje w wolnym tempie.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje poszczególne elementy techniki z wieloma błędami po korekcie nauczyciela, zadania wykonuje w wolnym tempie, niedokładnie.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie wykona zadania i nie opanował techniki mimo swoich możliwości.

KLASA VIII

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który prawidłowo pod względem techniki, pewnie, dokładnie i w odpowiednim tempie wykona kozłowanie piłki w slalomie zakończone rzutem do kosza z dwutaktu oraz oddaje poprawne rzuty do kosza z linii rzutów za 3 pkt.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który prawidłowo pod względem techniki, pewnie, dokładnie i w bardzo dobrym tempie wykona kozłowanie piłki w slalomie zakończone rzutem do kosza z dwutaktu oraz oddaje poprawne rzuty do kosza z linii rzutów za 3 pkt.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, którego technika wykonania wymaga korekty nauczyciela, zadania wykonuje w dobrym tempie, kozłowanie piłki w slalomie zakończone rzutem do kosza z dwutaktu oraz oddaje poprawne rzuty do kosza z linii rzutów za 3 pkt.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który wykonuje poszczególne elementy techniki z błędami, zadania wykonuje w wolnym tempie.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje poszczególne elementy techniki z wieloma błędami po korekcie nauczyciela, zadania wykonuje w wolnym tempie, niedokładnie.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie wykona zadania i nie opanował techniki mimo swoich możliwości.

LEKKOATLETYKA:

KLASA VII

Bieg na odcinku 100 m ze startu niskiego

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym pokona dystans i uzyska bardzo dobry czas.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który zna komendy do startu niskiego, potrafi wykonać prawidłowo start z pozycji niskiej i osiąga bardzo dobry czas biegu.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który zna komendy do startu niskiego, potrafi wykonać prawidłowo start z pozycji niskiej i osiąga dobry czas biegu.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który z pomocą nauczyciela potrafi wykonać start niski i osiąga przeciętny czas biegu.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje start niski z pomocą nauczyciela i przebiega dystans biegu.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

Rzut piłką lekarską na odległość tyłem:

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym wykonuje próbę i osiąga bardzo daleką odległość rzutu.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który wykonuje dobrze technicznie rzut piłką lekarską i osiąga daleką odległość, zna zasady pomiaru odległości.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który wykonuje poprawnie rzut piłką lekarską i osiąga daleką odległość.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który wykonuje poprawnie rzut piłką lekarską i osiąga przeciętną odległość.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje rzut piłką lekarską i osiąga małą odległość.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

Bieg na odcinku 1000 m (chłopcy), 600 m (dziewczęta)

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym pokona dystans i uzyska bardzo dobry czas.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który zna komendy do startu wysokiego, potrafi wykonać prawidłowo start z pozycji wysokiej i osiąga bardzo dobry czas biegu.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który zna komendy do startu wysokiego, potrafi wykonać prawidłowo start z pozycji niskiej i osiąga dobry czas biegu.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który z pomocą nauczyciela potrafi wykonać start wysoki i osiąga przeciętny czas biegu.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje start wysoki z pomocą nauczyciela i przebiega dystans biegu.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

Skok w dal - technika naturalna

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym wykonuje próbę i osiąga bardzo daleką odległość skoku.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi wyznaczyć rozbieg do skoku w dal, poprawnie wykonuje skok w dal z rozbiegu techniką naturalną i osiąga daleką odległość.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi wyznaczyć rozbieg do skoku w dal, poprawnie wykonuje skok w dal z rozbiegu techniką naturalną i osiąga przeciętną odległość.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który poprawnie wykonuje skok w dal z rozbiegu techniką naturalną i osiąga przeciętną odległość.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje słabo technicznie skok w dal z rozbiegu techniką naturalną i osiąga małą odległość.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

Skok wzwyż techniką nożycową
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym wykonuję próbę i uzyskuje bardzo dobrą wysokość.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi wyznaczyć rozbieg do skoku wzwyż, wykonuje poprawnie technicznie skok wzwyż techniką nożycową i uzyskuje bardzo dobrą wysokość.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi wyznaczyć rozbieg do skoku wzwyż, wykonuje poprawnie skok wzwyż techniką nożycową z pomocą nauczyciela i uzyskuje dobrą wysokość.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który wykonuje poprawnie skok wzwyż techniką nożycową z pomocą nauczyciela i uzyskuje przeciętną wysokość.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje słabo technicznie skok w wzwyż i uzyskuje małą wysokość.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

KLASA VIII
Bieg na odcinku 100 m ze startu niskiego
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym pokona dystans i uzyska bardzo dobry czas.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który zna komendy do startu niskiego, potrafi wykonać prawidłowo start z pozycji niskiej i osiąga bardzo dobry czas biegu.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który zna komendy do startu niskiego, potrafi wykonać prawidłowo start z pozycji niskiej i osiąga dobry czas biegu.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który z pomocą nauczyciela potrafi wykonać start niski i osiąga przeciętny czas biegu.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje start niski z pomocą nauczyciela i przebiega dystans biegu.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

Rzut piłką lekarską na odległość tyłem:

1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym wykonuje próbę i osiąga bardzo daleką odległość rzutu.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który wykonuje dobrze technicznie rzut piłką lekarską i osiąga daleką odległość, zna zasady pomiaru odległości.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który wykonuje poprawnie rzut piłką lekarską i osiąga daleką odległość.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który wykonuje poprawnie rzut piłką lekarską i osiąga przeciętną odległość.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje rzut piłką lekarską i osiąga małą odległość.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

Bieg na odcinku 1000 m (chłopcy), 600 m (dziewczęta)
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym pokona dystans i uzyska bardzo dobry czas.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który zna komendy do startu wysokiego, potrafi wykonać prawidłowo start z pozycji wysokiej i osiąga bardzo dobry czas biegu.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który zna komendy do startu wysokiego, potrafi wykonać prawidłowo start z pozycji niskiej i osiąga dobry czas biegu.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który z pomocą nauczyciela potrafi wykonać start wysoki i osiąga przeciętny czas biegu.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje start wysoki z pomocą nauczyciela i przebiega dystans biegu.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

Skok w dal - technika naturalna
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym wykonuje próbę i osiąga bardzo daleką odległość skoku.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi wyznaczyć rozbieg do skoku w dal, poprawnie wykonuje skok w dal z rozbiegu techniką naturalną i osiąga daleką odległość.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi wyznaczyć rozbieg do skoku w dal, poprawnie wykonuje skok w dal z rozbiegu techniką naturalną i osiąga przeciętną odległość.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który poprawnie wykonuje skok w dal z rozbiegu techniką naturalną i osiąga przeciętną odległość.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje słabo technicznie skok w dal z rozbiegu techniką naturalną i osiąga małą odległość.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

Skok wzwyż techniką flop
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który wzorowo pod względem technicznym wykonuję

próbę i uzyskuje bardzo dobrą wysokość.
2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi wyznaczyć rozbieg do skoku wzwyż, wykonuje poprawnie technicznie skok wzwyż techniką flop i uzyskuje bardzo dobrą wysokość.
3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi wyznaczyć rozbieg do skoku wzwyż, wykonuje poprawnie skok wzwyż techniką flop z pomocą nauczyciela i uzyskuje dobrą wysokość.
4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który wykonuje poprawnie skok wzwyż techniką flop z pomocą nauczyciela i uzyskuje przeciętną wysokość.
5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który wykonuje słabo technicznie skok w wzwyż techniką nożycową i uzyskuje małą wysokość.
6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie przystępuje lub nie kończy prób mimo możliwości.

MINI PIŁKA NOŻNA

KLASA VII

Podania poprzeczne wewnętrzną i zewnętrzną częścią stopy w ruchu.
Uderzenie piłki wewnętrznym i zewnętrznym podbiciem.
Strzał piłką do bramki głową po podaniu.
Rzut karny.
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który potrafi:
- wykonać podanie bez przyjęcia,
- zastosować poprawną technikę wykonania, celność,
- wykonać strzał do bramki głową po podaniu w ruchu oraz rzut karny,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi:
- wykonać podanie z przyjęciem,
- zastosować poprawną technikę wykonania,
- wykonać strzał do bramki głową po podaniu w miejscu oraz rzut karny,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi:
- wykonać podanie z przyjęciem, występują błędy w technice,
- uderzyć piłkę wewnętrznym podbiciem, występują błędy w technice,
- wykonać strzał do bramki głową po podaniu piłki przez nauczyciela,

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który potrafi:
- wykonać dowolne podanie piłki,
- dowolnie uderzyć piłkę,
- wykonać strzał do bramki głową, rzut karny, niecelny,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który potrafi:
- ustawić się prawidłowo do wykonania podania,
- przyjąć pozycję wyjściową do uderzenia piłki,
- przyjąć pozycję wyjściową do strzału piłki głową i rzutu karnego,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie potrafi ustawić się prawidłowo do wykonania podania, nie umie podać piłki,
- nie opanował uderzeń piłki stopą,
- nie potrafi ustawić się do uderzenia piłki głową i rzutu karnego.

KLASA VIII

Podania poprzeczne wewnętrzną i zewnętrzną częścią stopy w ruchu.
Uderzenie piłki wewnętrznym i zewnętrznym podbiciem.
Strzał piłką do bramki głową po podaniu.
Strzał piłką do bramki po slalomie.
Rzut wolny i rzut karny.
1. Wymagania na poszczególne oceny:
1) ocenę celującą otrzymuje uczeń, który potrafi:
- wykonać podanie bez przyjęcia,
- zastosować poprawną technikę wykonania, celność,
- wykonać strzał do bramki głową po podaniu w ruchu, po slalomie oraz rzut wolny i karny,

2) ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi:
- wykonać podanie z przyjęciem,
- zastosować poprawną technikę wykonania,
- wykonać strzał do bramki głową po podaniu w miejscu, po slalomie oraz rzut wolny i karny,

3) ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który potrafi:
- wykonać podanie z przyjęciem, występują błędy w technice,
- uderzyć piłkę wewnętrznym podbiciem, występują błędy w technice,
- wykonać strzał do bramki głową po podaniu piłki przez nauczyciela, po slalomie oraz rzut wolny i karny

4) ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który potrafi:
- wykonać dowolne podanie piłki,
- dowolnie uderzyć piłkę,
- wykonać strzał do bramki głową, , po slalomie oraz rzut wolny i karny, niecelny,

5) ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który potrafi:
ustawić się prawidłowo do wykonania podania,
przyjąć pozycję wyjściową do uderzenia piłki,
- przyjąć pozycję wyjściową do strzału piłki głową i rzutu wolnego, karnego,

6) ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:
- nie potrafi ustawić się prawidłowo do wykonania podania, nie umie podać piłki,
- nie opanował uderzeń piłki stopą,
- nie potrafi ustawić się do uderzenia piłki głową, rzutu wolnego i karnego.

RELIGIA – KLASA VII

Wymagania na poszczególne oceny:

1) **ocenę celującą** otrzymuje uczeń, który:
   - spełnia wymagania określone w zakresie oceny bardzo dobrej,
   - angażuje się w prace pozalekcyjne: np. gazetki religijne, montaże sceniczne, pomoce katechetyczne itp.,
   - uczestniczy w konkursach wiedzy religijnej,
   - odpowiedzialnie włącza się w dynamikę i przeżycia roku liturgicznego,
   - jego pilność, systematyczność, zainteresowanie, stosunek do przedmiotu nie budzi żadnych zastrzeżeń,
   - poznane prawdy wiary stosuje w życiu,

- wykazał się przynajmniej jedną formą aktywności i zaangażowania,
- posiada inne osiągnięcia indywidualne promujące ocenę celującą,

2) **ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:
   - spełnia wymagania określone w zakresie oceny dobrej,
   - opanował pełny zakres wiedzy, postaw i umiejętności określony poziomem nauczania religii,
   - posiada pełną znajomość pacierza,
   - wzorowo prowadzi zeszyt i odrabia prace domowe,
   - aktywnie uczestniczy w katechezie,
   - jego postępowanie nie budzi zastrzeżeń,
   - jest pilny, systematyczny, zainteresowany przedmiotem,
   - odpowiedzialnie włącza się w dynamikę i przeżycia roku liturgicznego,
   - stara się być świadkiem wyznawanej wiary,
   - wykazał się przynajmniej jedną formą aktywności i zaangażowania,
   - wykazuje inne możliwości indywidualne promujące ocenę bardzo dobrą
3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który:
   - spełnia wymagania określone w zakresie oceny dostatecznej,
   - opanował wiedzę religijną w swoim zakresie edukacyjnym na poziomie dobrym,
   - wykazuje się dobrą znajomością pacierza,
   - w zeszycie posiada wszystkie notatki i prace domowe,
   - podczas katechezy posiada określone pomoce (podręcznik, zeszyt i inne),
   - systematycznie uczestniczy w katechezie,
   - jest zainteresowany przedmiotem,
   - włącza się w przeżycia i dynamikę roku liturgicznego,
   - wykazuje się dobrą umiejętnością zastosowania zdobytych wiadomości,
   - postawa ucznia nie budzi wątpliwości,
   - stara się być aktywnym podczas katechezy,
   - posiada inne osiągnięcia indywidualne promujące ocenę dobrą
4) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który:
   - spełnia wymagania określone w zakresie oceny dopuszczające,
   - opanował łatwe, całkowicie niezbędne wiadomości, postawy i umiejętności,
   - wykazuje się dostateczną znajomością pacierza,
   - w zeszycie ucznia występują sporadyczne braki notatek, prac domowych,
   - stara się włączać w przeżycia i dynamikę roku liturgicznego,
   - prezentuje przeciętną pilność, systematyczność i zainteresowanie przedmiotem,
   - inne możliwości indywidualne ucznia wskazujące ocenę dostateczną,
5) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:
   - opanował podstawowe pojęcia religijne,
   - prezentuje mało zadowalający poziom postaw i umiejętności,
   - prowadzi zeszyt,
   - posiada problemy ze znajomością pacierza,
   - ma poprawny stosunek do katechezy,
   - włączanie się w przeżycia i dynamikę roku liturgicznego budzi zastrzeżenia,
6) **ocenę niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
   - nie opanował podstawowych pojęć religijnych,
   - nie wykazuje się znajomością pacierza,
   - nie posiada zeszytu lub dość często nie przynosi go na katechezę,
   - lekceważy przedmiot,

- wyraża lekceważący stosunek do wartości religijnych,
- opuszcza katechezę,
- nie przejawia religijnego wymiaru własnego życia.

RELIGIA – KLASA VIII

Wymagania na poszczególne oceny:

1) **ocenę celującą** otrzymuje uczeń, który:
   - spełnia wymagania określone w zakresie oceny bardzo dobrej,
   - angażuje się w prace pozalekcyjne: np. gazetki religijne, montaże sceniczne, pomoce katechetyczne itp.,
   - uczestniczy w konkursach wiedzy religijnej,
   - odpowiedzialnie włącza się w dynamikę i przeżycia roku liturgicznego,
   - jego pilność, systematyczność, zainteresowanie, stosunek do przedmiotu nie budzi żadnych zastrzeżeń,
   - poznane prawdy wiary stosuje w życiu,
   - wykazał się przynajmniej jedną formą aktywności i zaangażowania,
2) **ocenę bardzo dobrą** otrzymuje uczeń, który:
   - spełnia wymagania określone w zakresie oceny dobrej,
   - opanował pełny zakres wiedzy, postaw i umiejętności określony poziomem nauczania religii,
   - posiada pełną znajomość pacierza,
   - wzorowo prowadzi zeszyt i odrabia prace domowe,
   - aktywnie uczestniczy w katechezie,
   - jego postępowanie nie budzi zastrzeżeń,
   - jest pilny, systematyczny, zainteresowany przedmiotem,
   - odpowiedzialnie włącza się w dynamikę i przeżycia roku liturgicznego,
   - stara się być świadkiem wyznawanej wiary,
   - wykazał się przynajmniej jedną formą aktywności i zaangażowania,
3) **ocenę dobrą** otrzymuje uczeń, który:
   - opanował wiedzę religijną w swoim zakresie edukacyjnym na poziomie dobrym,
   - wykazuje się dobrą znajomością pacierza,
   - w zeszycie posiada wszystkie notatki i prace domowe,
   - podczas katechezy posiada określone pomoce (podręcznik, zeszyt i inne),
   - systematycznie uczestniczy w katechezie,
   - jest zainteresowany przedmiotem,
   - włącza się w przeżycia i dynamikę roku liturgicznego,
4) **ocenę dostateczną** otrzymuje uczeń, który:
   - spełnia wymagania określone w zakresie oceny dopuszczającej,
   - opanował łatwe, całkowicie niezbędne wiadomości, postawy i umiejętności,
   - wykazuje się dostateczną znajomością pacierza,
   - w zeszycie ucznia występują sporadyczne braki notatek, prac domowych,
   - stara się włączać w przeżycia i dynamikę roku liturgicznego,
   - prezentuje przeciętną pilność, systematyczność i zainteresowanie przedmiotem,
5) **ocenę dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:
   - opanował podstawowe pojęcia religijne,
   - prezentuje mało zadowalający poziom postaw i umiejętności,

- prowadzi zeszyt,
- posiada problemy ze znajomością pacierza,
- ma poprawny stosunek do katechezy,
- włączanie się w przeżycia i dynamikę roku liturgicznego budzi zastrzeżenia,

6) **ocenę niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:
   - nie opanował podstawowych pojęć religijnych,
   - nie wykazuje się znajomością pacierza,
   - nie posiada zeszytu lub dość często nie przynosi go na katechezę,
   - lekceważy przedmiot,
   - wyraża lekceważący stosunek do wartości religijnych,
   - opuszcza katechezę,
   - nie przejawia religijnego wymiaru własnego życia.